* निःपत्रि *

॥ द०॥ अर्हं ॥ [illegible] ॥ आचार्य हेमचंद्रेण [illegible] ॥ १ ॥ अर्हं ॥ अर्हमित्येतदक्षरं परमेश्वरस्य [illegible]
[illegible] ॥ १ ॥ सिद्धिः स्याद्वादात् ॥ [illegible] सिद्धिर्निष्पत्तिर्ज्ञप्तिश्च स्याद्वादात् ॥ [illegible]
[illegible] ॥ ३ ॥ औदंताः स्वराः ॥ अकारादयः [illegible] वर्णाः [illegible] संज्ञाः ॥
[illegible] ॥ ४ ॥ एकद्वित्रिमात्रा ह्रस्वदीर्घप्लुताः ॥ मात्राकालविशिष्टाः ॥ एकद्वि [illegible] मात्राः [illegible]
[illegible] ॥ इत्यादि ॥ ५ ॥ अनवर्णा नामी ॥ अवर्णवर्जा औदंताः [illegible]
[illegible] ॥ ७ ॥ एऐओऔ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] अकारादयः [illegible] वर्णाः [illegible]
[illegible] ॥ काहि [illegible] स्यात् ॥ [illegible]
[illegible] ॥ १० ॥ [illegible] तवर्गपफ
[illegible] ॥ कादिर्व्यंजनम् ॥ [illegible] स्यात् ॥ [illegible] पंचको वर्गः ॥ [illegible] तचवर्गपफब
भ ॥ १२ ॥ आद्यद्वितीयशषसा अघोषाः ॥ वर्गाणामाद्यद्वितीयाः [illegible] अघोष
[illegible] स्यात् ॥ [illegible] ॥ १५ ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ तुल्यस्थानास्यप्रयत्नः स्वः ॥ स्थानं कंठादि [illegible] स्थानानि
वर्णानां [illegible] ॥ आस्यप्रयत्न ॥ आस्यप्रयत्नः स्पृष्टादिः [illegible] महाप्राण
[illegible] प्रत्येकं [illegible] ॥ एवं दीर्घप्लुता [illegible]
॥ वर्णाः ३ ॥

ष्टात्त्वारेदा। अवर्णस्य तसर्वेकंठ स्थाना विवि[illegible] करणाः परस्मैं स्थाः एवमेव[illegible] स्थानस्था विवृ[illegible] डेश्या विवृतकरः
णा॥ स्थाः ऋवर्णास्त्रृद्धन्या विवृतकरणाः स्थाः त्रृवर्णो दंत्या विवृतकरणाः स्थाः संध्यक्षराणां द्वस्थानसंनीति। नालि[illegible] नि। तत्र एका
रा स्थाः लव्या विवृततरा स्थाः ऐकारास्तालव्या अतिविवृततरा स्थाः। ओकाराउष्ठ्या विवृततराः स्थाः। वर्ग्याः पंच पंच परस्परं स्थ[illegible] ना मङ्गना
सिकाः नङ्गनासिक श्रुद्धो सादो परस्परं स्थौ॥१ पस्मोत्[illegible] सटास्या। लिमूडस्यांत्यस॥३ स्तिस्योस्यम[illegible] लवमादिः
तीया स्यादीनो। प्रत्ययानां त्रयी यथासंख्ये प्रथमा द्वितीया तृतीया चतुर्थी पंचमी षष्ठी सप्तमी च स्यात्॥ स्यादि विसक्ति॥ [illegible] सहितस्य
ग्रहणं। स्यादय स्त्रिवादयश्च सुप्स्याम द्विपर्येना विभक्ति संज्ञाः स्युः॥ १९ नदंतं पदं स्थात्याद्यंतं च पदं स्या[illegible]
दयू व्यंजने। सितिप्रत्यये यवर्जे व्यंजनादौ [illegible] नामपदं स्यात्। न वदीयः। पयो[illegible]। अ[illegible] कर्तव्यसूच्य
ड्वोडषां ग्रहणो नांतं नामक्येप रपदं स्यात्। राजीयति। राजा यतिवर्मायात॥२२ नस्तभः [illegible] पदं न स्यात्॥ र
यशास्थ। न डिज्ञात्॥२३ अडुर्नतो[illegible] रावति एता निवतिप रपदं स्यात्। मङ्गश्चन्। नसत्वन्। अंगिरस [illegible] पराः[illegible] सा
दिव्दित्त्विस्वस्याक्रांता अवस्याने पदं न स्यात्। अस्याः। सम्प्रत्ययेपदम च। परमदिवौ। [illegible] दधिसेक॥२५ [illegible]
रक्षा नेवाकां। प्रयुज्यमाने रडा युज्यमाने वा विधा[illegible] प्रयुज्यमाने वा आख्यातं [illegible] लुनी हि३ पृथु का
ख्यवाद। गौले तस्थौ॥२६ अधमत्र वित्त क्रियाक्रमर्थवत्रामभस्त वित्तक्तं तथादव वर्तमर्घ [illegible] मस्त्॥ [illegible] अधमत्र वित्त क्रियाक्रमि
तिकिं। अस्तु। वृत्स्तु। मा[illegible]धर्मभृत॥२७ अघोषुडू जस् त्रासा दत्ता। [illegible] स्यात्। पद्मानि तिष्ठंति पद्मानि पश्य वा॥२८ पुंस्त्रियोः स्यमौजस्। स्यादयः। पुंस्त्री
लिंगयोर्घुट्संज्ञाः स्युः। राजा। राजानौ। राजानः। राजानं। राजानौ। सीमा सीमानौ सीमानः सीमानं। सीमानौ॥२९ स्वरादयः[illegible]। अव्यय[illegible]। अव्ययानि स्युः। अंतः
प्रातः स्वस्त्यादि॥३० चादयो सत्त्वे। असत्त्वे द्रव्ये वर्तमानाश्चादयो। अव्ययानि स्युः। [illegible] इत्यादि॥३१ अधणतस्वाद्याशसः। धणाद्य[illegible] स्वादयः आमूपर्यंता यथा

त्पयास्तदंतं नामाव्ययं स्यात्। देवा इर्ह्मनसो[illegible] स्वपन्। ततः। तत्र यवकृत्वा। अधणितिकिं। पचिद्व्हि क्षानि॥३३ विसर्जित घर्मे तत्साद्यास्ता। वित्तज्जयैतातांध्यम्व
मानन। मा द्विप्रत्ययांतास्त्राश्चा अव्ययानि स्युः। अहंयुः। शुभंयुः। अस्मि। क्षीरागो॥ ऊनः। कथं॥३३ वत्तस्यामूं प्रत्ययांतेश्च अव्ययं स्यात्। मुनिव[illegible] हन्नौ। उर
सः। उ[illegible]रं॥३४ क्त्वातुमम्। कृत्वा। उमु अमु प्रत्ययांतमव्ययं स्यात्। कृत्वा। कर्तुं। यावज्जीवमदात्॥३५ गतिः। गतिसंज्ञ[illegible] अव्ययं स्यात्। अदः कृत्य। अतः। कृत्वा
[illegible]स्मीत्यादिनाः। मानं स्यात्॥३६ अप्रयोगीत्। अहस्य उपदिश्यमानो वर्णसमुदायो वा प्रयोगे दृश्यमानः सनुसन्धः। पठितः। यजति। त्रित्रायात॥३७ अनंतः
पंचम्याः प्रत्ययः। पंचम्यर्थाद्वि हिता दंत्त्राद्धो निर्दिष्टः प्रत्ययः स्यात्। नाम्नः ध्रुघा मेक द्विबहौ। वृक्षः अनंत[illegible] प्रत्ययो मासूत्रं॥३८ उद्देशे[illegible] स्था
वत्। उत्पन्नं तेनवसं स्थाकार्यत्ता कुरयात्। कतिकः यावकः॥३९ बहुगणं तादा बहु[illegible] लिदंत[illegible] स्यात् बहुकः[illegible] कः तद्दयतिकि
विश्वुल्य संघ यमात्त्॥४० कसमासः ध्यइ। अध्यर्द्धः। कैप्रत्य येस्मासेव विशेषणस्य[illegible] ध्यर्द्धः। [illegible]ध्यर्द्ध[illegible]
ई पूर्वपदः पूरणः। अर्द्ध पूर्वपदः पूरणप्रत्ययांतः के प्रत्ययस्य मासेवकार्यसंज्ञावत[illegible] अर्द्धितंयमसंप्य॥
४२ इत्यावयश्चादिमवेझविर वितायां सिद्धहेमचंद्रातिधनस्यो प्रज्ञ त्राह्मास्त्रासनलघुवृ[illegible] समासः॥
श॥ ॥समानानां तेन दीर्घः समानां तेन समानेन परेण सह दीर्घः स्यात्। दंडाग्रं। दधीदं। [illegible]दं। नदीरू[illegible]
पर समानानां ह्रस्वो वा स्यात्। बालक ऋत्वः। ऋषभः। होतृ ऋकारः। पक्षे बालर्षभः॥२ ऋतः ऋलृ ऋ[illegible]
वा स्यातां। ऋकार। पक्षे ऋऋकारः। ऋकार। ऋता ऌकार। पक्षे ऋऋकार। ऌकार॥३ ऋता[illegible] ताकाः
स्यातां। तौ ऋकार। लृकारो ऋत्स्योः सदवा स्यातां। पितृ ऋषभः। पक्षे पितृ ऋषभः। पितृषभः। ऋता। होतृ ऌकार[illegible] तात पितृ षभ
: होतृ ऌकार। पक्षे पूर्ववत्॥४ ऋस्तयोः तयोः पूर्वस्थानिनोः ऌकार[illegible] संख्येन[illegible] दीर्घः स्यात्[illegible]॥५ अवर्णस्य
वर्णादि त्लादारल। अवर्णस्य इउऋऌवर्णैः सह यथासंख्यं। एतदार[illegible]। गंगोदकं

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

॥प्रपरा: ... [illegible] ... नापघाति ... [illegible] ... उपाय ...
२०तिरिति ... [illegible] ... सर्गस्य ... [illegible]

सोढा। तवर्षिः तवर्क्षाऋषभ दर्षिः सर्ष्टीः तवल्कारः सल्कारः ... [illegible] ... र्णास्य ऋतेपारऋ
नासस्थ्या [illegible] स्यात्। प्रार्णं। दशार्णं। ऋणार्णं वसनार्णं। कंबलार्णं। [illegible] वत्सतरार्णं [illegible] ऋते तृतीयासमासे। [illegible] तृतीयासमासे
ऋनासस्थ्या स्यात्। शीतार्तः। तृतीयासमास इति किं। परमर्तः। दुःखेनर्तः॥ ऋत्यारुपसर्गस्य उपसर्गस्थस्यावर्णस्य ऋ [illegible] ऋता: ऋता:
वार्षति=४ सस्थ्या स्यात्। प्रार्छति। ऋनाम्निवा उपसर्गस्थस्यावर्णस्य ऋकारादौ नामावयवे धातौ परे ऋतास्यस्थ्या स्यात्। [illegible] ल्या। उ वर्षीयति
पसर्गस्थस्यावर्णस्य ऋकारादौ नामावयवे धातौ परे ऋतासस्थ्या लुग्वा स्यात्। उपार्कारीयति। उपर्कारी [illegible] ऋ खक
रेः अवर्णस्य संध्यक्षरैः सह ऐ औ इत्येतौ स्यातां। तवैषा। तवैहा। तवौ [illegible] [illegible] तवौदनः [illegible] [illegible] हऊ
स्यात्। धेतः। धेत वाच्। ॥१३ प्रस्यैषैष्योढोढ्यूहे स्वरेण प्रस्यावर्ण [illegible] स्य एषा दिषु परेषु पर [illegible] [illegible] प्रेषः। प्रेष्यः। प्रो
ढः। प्रौढिः। प्रौहः। स्वैरस्वैर्यक्षौहिण्यां। स्वैरादिष्ववर्णस्य ए [illegible] रेण सह ऐ औ स्या [illegible] सा अक्षौहिणी सेना॥१५
अनियोगे लुगेवे। अनियोगे अनवधारणे तद्विषये एवे परे अवर्ण [illegible] लुक् स्यात्। इहेवनिष्ठ [illegible] अनियोगे [illegible] इहैव तिष्ठ मा गाः
॥१६ वौष्ठौतौ समासे। ओष्ठोत्वोः परयोः समासे अवर्णस्य लुग्वा स्यात्। बिंबोष्ठी। बिंबौष्ठी। स्थूलोतु [illegible] समास इति किं। हे पुत्र ओष्ठं प
श्य॥१७ ओमाङि। अवर्णस्य ओमि आङादेशे च परे लुक् स्यात्। अद्योंसो। आऊढा ऊढा। अद्योढा। मोढा। [illegible] स्यात् निणेधेलति। उपसर्गस्याव
र्णस्य इणे धुवर्जे एदादौ धातौ परे लुक् स्यात्। प्रेलयति। परेलयति। प्रोषति। परा प्र इति अनिणे धे इति किं। उपेति। प्रेधते॥१९ वा नाम्नि। नामावयवे
एदादौ धातौ परे उपसर्गस्यावर्णस्य लुग्वा स्यात्। उपेकीयति। उपैकीयति। प्रोषधीयति। प्रौषधीयति॥२० ऋल्यतीदरस्वस्य रवयवरलै ऋउकूट
वर्णलाम [illegible] स्वरे य व र लं ल इत्येते स्युः। दध्यत्र। नद्यत्र। मध्वत्र। वध्वासनं। पित्रर्थः। ऌकारादिः। लिन्। लॄकृतिः॥२१ ह्रस्वोपादवा। इवर्णादीनाम स
मासे [illegible] स्वरे ह्रस्वो वा स्यात्। नद्येषा। नदिएषा। नदी एषा। मध्वत्र। मधुअत्र। मध्वत्र। पदइतिकिं। नद्यौ। नद्यर्थः॥२२ एदैतो 2

॥[illegible]॥

या यु। एदैतः स्वरे परे यथासंख्यं अय् आय् इत्येतौ स्यातां। नयनं नायकः। रायैंद्रौ॥२३ ओदौतो वावु। ओदौतः स्वरे परे यथासंख्यं अव् आव्
इत्येतौ स्यातां। लवनं। पवनं। लावकः। गावौ॥२४ यक्ये। ओदौतः क्यवर्जे यादौ प्रत्यये परे यथासंख्यं अव् आव् इत्येतौ स्यातां। गव्यति। गव्यते
। नाव्यति नाव्यते। लव्यं लाव्यं। अक्य इति किं। उपायते। अयते॥२५ ऋतो रस्तद्धिते। ऋकारस्य यादौ तद्धिते परे [illegible]। पित्र्यं। हितं इति किं कार्यं
॥२६ एदोतः पदांते स्य लुक्। एदोतोः पदांतयोः परस्याकारस्य लुक् स्यात्। तेऽत्र। पटोऽत्र। पदांत इति किं। नयनं॥२७ गोर्नाम्न्यवोऽक्षे।
नाम्नि गो। गोतः पदांतस्थस्य [illegible] परे संज्ञायां अव इति स्यात्। गवाक्षः। नाम्नीति किं। गोऽक्षाणि॥२८ स्वरेवाऽनक्षे। गो। गोतः पदांतस्थस्य स्वरे परे अव इति
वा स्यात्। स [illegible] स्थाने स्यात्। गवाग्रं। गोऽग्रं। गवेशः। गवीशः। अन क्ष इति किं गोऽक्षं। ओत इत्येव चित्रग्वर्थः॥२९ इंद्रे। गो। गोतः पदांतस्थ
स्य इंद्रे स्वरे परे अव इति स्यात्। गवेंद्रः॥३० वात्यसंधिः। गो रोतः पदांतस्थस्याकारे परे असंधिः [illegible] वा स्यात्। गो अग्रं। गवाग्रं।
गोऽग्रं। अत इति किं। गवेशिनं॥३१ प्लुता नितौ। इतिवर्जे स्वरे परे प्लुतः असंधिः स्यात्। [illegible] [illegible] इति किं
। सुश्लोकेति॥३२ इ३ वा। इ३ स्थानी प्लुतः स्वरे परे असंधिर्वा स्यात्। सुनी हि३ इति। सुनीहीति॥ [illegible] [illegible] [illegible]
नौ स्वरे परे असंधिः स्यात्। सुनी इह। साधू एतौ। माले इमे। पचेते इति ॥३४ अदोमुमी। अदः सं [illegible] [illegible] स्यात्
। अमुमुइ। अमी अश्वाः॥३५ चादिः स्वरोऽनाङ्। आङ्वर्जश्चादिः स्वरः स्वरे परे असंधिः स्यात्। अ अपेहि [illegible] [illegible] सम
न्यसि। आ एवं तु मन्यसे। अनाङिति किं। आ इहि एहि॥३६ औदंतः। ओदंतश्चादिः स्वरे परे असंधिः स्यात्। अहो [illegible] [illegible] इतोप
रे संधिर्वा स्यात्। पटा इति। पटविति॥३८ ऊँचोञ्। ऊँ इति ञ परे असंधिर्वा स्यात्। असंधौ च ऊ उँ इति दीर्घः। सुनासिकः [illegible] इति। ऊँ इति।
विति॥३९ अञ्वर्गात्स्वरे वोऽसन्। अवर्गात्। वर्गस्य [illegible] स्वरे परे [illegible] वा स्यात्। [illegible] कुह्र। सो। ॐ हु आ [illegible] ॥४० अ इ उ वर्णस्यां
ते। अनुनासिको नादादेः। अ इ उ वर्णा। [illegible] विरामे सानुनासिको वा स्यात्। [illegible] [illegible] [illegible] सामं। साम। खट्

कुमारी

ङ्गौ। खड्वा। दधिदं दधि। मधुं मधु॥ कुमार्यौ। अनादादेरिति किं। आत्मा। आत्मा। किं तु॥ ४ अत्र वर्गस्याधस्य [illegible] स्यात्॥ [illegible] ॥ तृतीयस्य पंचमे
। वेति पदांते इति अनुनासिक इति च पूर्वविधेर्जाते॥ वर्गतृतीयस्य पदांतस्थस्य पंचमे परे अनुनासिको वा स्यात् [illegible] यात। ककुम्मंडलं।
ककुब्मंडलं॥ ५ प्रत्यये वा पदांतस्थस्य तृतीयस्य प्रत्ययस्थे पंचमे परे अनुनासिको नित्यं स्यात्। वाङ्मयं [illegible] ॥ ६ तोहश्च
तृतीयः। पदांतस्थात्तृतीयात्परस्य हस्य पूर्वसवर्णश्चतुर्थो वा स्यात्। वाग्घीनः। वाग्हीनः। ककुब्भासः। [illegible] ॥ पदांत
स्थात्प्रथमात्परस्य शस्य छत्वं परे वा स्यात्। वाक्छूरः। वाक्शूरः। तच्छ्रुतं। तच्श्रुतं। अचीति किं। [illegible] फ योः
पो। पदांतस्थस्य रस्य क ख प फेषु परेषु यथासंख्यं ८ पोवा स्यातां। कं करोति। कं करोति। क [illegible] फलं
ति। कः फलति॥ प्रत्ययस्थस्य यं वा। पदांतस्थस्य रस्य प्रत्यये परेषु यथासंख्यं यं वा स्यात् [illegible] । कृष्णः। कः धंदः।
कस्मात्। कः साधुः॥ छवटात् सहिते। पदांतस्थस्य रस्य घट तकेषु सहिते [illegible] ष सान्निध्यं कः श्व
रः कश्चरः। कष्टः। कष्टः। कस्थः। कस्थः॥ ७ नोः प्रशानोः अनुस्वारानुना सिकौ च पूर्वस्य अनुस्वारः। पदांतस्थस्य [illegible] छ ठ थ च टतेषु छि ना
स्यवटात् अम् हितीयेषु च धुट् परेषु श ष सा यथासंख्यं स्कः॥ अनुस्वारः अनुनासिको वा गमादत्रौ [illegible] क्रमेण स्यातां। सवांश्चरः। सवाँश्चरः। स
वाँश्छाति। सवांश्छाति। सवाँष्टकः। सवांष्टकः॥ सवाँष्टकारः। सवांष्टकारः। सवाँस्तनुः। सवांस्तनुः। सवाँस्थुडतिः। सवांस्थुडति। अप्रशानिति किं। प्रशान्चरः।
अधुट्परइति किं। सवान्त्सरुकः॥ ८ पुमोः शिंघ्र घोषे स्थागिरः पुमिति पुंसः सोयागस्तु कः अनुकरणं। अधुट्परस्य घोषे शिटि स्यात् खयि वर्जे पुरः
मोमस्य रः स्यात्। अनुस्वारानुनासिकौ च पूर्वस्य। पुँस्कामा। पुंस्कामा। अशिसीति किं। पुंत्सिरः। अघोष इति किं। पुंदासः। अस्थागीति किं। पुं
ख्यातः। अधुट्पर इति किं। पुंक्षारः॥ ९ नॄनः पेषु वा। नॄनिति शब्दांतस्य नस्य पेषु रो वा स्यात्। अनुस्वारः अनुनासिको
च पूर्वस्य नॄः पाहि। नॄँः पाहि। नॄन्पाहि॥ १० द्विकानः कानि कं सः। कानः किमः आम्रेडितस्य द्विरुक्तस्य कानि परे सः स्यात्। अनुस्वारः अनुनासिको वा पू

३

र्वस्य। कांस्कान्। कांस्कान्। द्विरिति किं। कान्कान् पश्यति। कानीति किं। कांस्कान् पश्यति॥ ११ स्सटि समः। समः सटि परे सः स्यात्। अनुस्वारः अनुना
सिको च पूर्वस्य। सँस्कर्ता। संस्कर्ता। स्सटीति किं। संकृतिः॥ १२ लुक् समो मस्य सम्राटि परे लुक् स्यात्। सम्राट्॥ [illegible] मो व्यंजनान्तः [illegible] । मार्गागमस्य प
पदांतस्थस्य मस्य व्यंजने परे तस्यैव घोनावनुस्वारानुनासिकौ क्रमेण स्यातां। वंकम्यते। वङ्कम्यते। वेवम्यते [illegible] वंकाराषि। वङ्कारावि
। कांव। कङ्कः॥ १४ मनयवलपरे हे। [illegible] ॥ मनयवलपरे हे परे पदांतस्थस्य मस्य अनुस्वारः अनुनासिको वा [illegible] पेण स्यातां। किंह्मलयति। कि
ह्मलयति। किंह्नुते। किह्नुते। किंह्यः। किंह्यः। किंह्वलयति। किंह्वलयति। किंह्लादते। किंह्लादते॥ १५ र [illegible] सम्यराजौ क्विबंते। अनुस्वारा
नुनासिकौ स्यातां। सम्राट्। सम्राजौ॥ १६ [illegible] हृः कर्यावंतौ त्रि टि न वा। पदांतस्थ [illegible] थायो [illegible] वा स्यातां। प्राङ्ह्रोते। प्रा
ङ्ह्रोते। प्राङ्क्षाते। सुगण्ट्छाते। सुगण्छाते। सुगण्छाते॥ १७ ङ्णः सः। पदांतस्थायोर्ङ्णयोः परस्य सस्य [illegible] तिला [illegible] सा वा स्यातां।
[illegible] आवच्चश्रोनस्यात्। षट्सीदंति। षट्सीदंति॥ सवान्त्साधुः॥ सवान्त्स [illegible] । [illegible] स्यात्। [illegible] ॥ १८ नः
शिश्च। पदांतस्थस्य नस्य शे परे च्छ वा स्यात्। अशस्तवाञ्छूरः॥ सवाञ्छूरः। सवान्शूरः [illegible] ॥ १९
आताति। रारुः। आत्परस्य पदांतस्थस्य रास्यैपरस्यरुर्नित्यं स्यात्॥ कोर्थः॥ २० घोषवति [illegible] परस्य [illegible] प्रवति
परे उः स्यात्। वेध्धर्मो जितः॥ २१ अवर्णाताम् तो घोर्लुग्। [illegible] अवर्णात् सो मगोः धास्य [illegible] परस्य पदांत [illegible] स्। सखैन
संधिदेवः॥ देवा यांति। सोयासि। सगोहसः। अथोवर॥ २२ व्योः अवर्णात्परयोः पदांतस्थयोः [illegible] स्यार्यो प्रवति [illegible] । संधिर्वृक्षः
श्रमत्यंबावद्गोणो॥ वृक्षत्। अयमृ। वृक्ष याति। अवयाति॥ २३ स्वरवां अवर्णा [illegible] सगोश्च घोरः परस्य पदांत [illegible] स्यात्॥ [illegible] लुक्वा स्या
त्। सवासंधि। पटइह पटविह। वृक्षा इह। वृक्षाविह। [illegible] मासि [illegible] । अत्र। सोयत्र। सगो [illegible] । अघोअत्र। अघो
यत्र॥ २४ अस्याद्वर्णाच्छिड्विवा। अवर्णात्तात् सगोश्च घास्य [illegible] पदांत [illegible] तो [illegible] अवर्णा [illegible] रयो

×अस्यानु×

व्यो सिस्त्रवर्जे स्वारः स्यात्सोवास्यातां। पटुत्रा। कटुत्रा। [illegible] अघोयत्रा। [illegible] त्रिधा। पदविह।। [illegible] यिहश्तस्मायि

र्द्धी।।२५ रोर्यः। अवर्णात्संगो अः घोस्यः परस्य पदांतस्थस्य [illegible] सादवायास ता। तो यत्रा। [illegible] त्रा।।२६ [illegible]

नाह्यः [illegible] परषां पदांतस्थानां स्वरपारादूरूपस्यातां। कुहास्ते। [illegible] ।।२७ अनाङ्माडोदीर्घा [illegible] पदांतस्थाद्ध

र्घात्परस्यछस्य छरूपवास्यातां। कन्याछत्रं। अनाङ्माङिति किं। आछायामा छिद्रन्।।२८ स्वारस्य।। स्वरात्परस्य [illegible] शतां। छत्ति। गछति।।

पुनाह्य। पदांत [illegible] स्यातां। [illegible] मानय।।२९ द्दीर्द्दहस्वरस्य [illegible] स्वरात्परस्योरहास्योप

रस्यं हस्वर वर्जस्य द्देरूपवास्यातां। अनुका यांतरात्पश्चात्। अर्कः। [illegible] ब्रह्म। अर्ह स्वरसे तिकिं। पद्म [illegible] स्त्रपेव।।

अरुता। आह्रितिकिं। प्रोह्णिनाग्र।।३३ अदीर्घाद्विरामिकव्यंजने।। अदीर्घा। स्वरा। त्परस्य र [illegible] जनेव

पर अनुद्दे रूपे वास्यातां। अर्क्का। अर्कः। दद्धत्रा। दध्यत्र। गोउ [illegible] तात। गो [illegible] चात। अर्दहर [illegible] वयाः [illegible] तिन।।३।।३ [illegible]

गस्यांतस्थातः। अंतस्थातः परस्य अनुवर्जवर्गस्यानुदेरूपवा।। स्यातां। उल्का। उल्का। अत्रि तिकिं। स्तुत्रो। [illegible] स्याः। नाना। [illegible]

र्गात्परस्या अंतस्थाया द्वरूपवास्यातां। दध्यत्र। दध्यत्र।।३४ शिटः प्र थमद्वितीयस्या। शिटः परयोः प्रथमद्वितीययो [illegible] रूपवास्यातां। [illegible]

द्रेस्खवनसि। [illegible] सि। [illegible] सि।।३५ नतः शिटा। नतः प्रथमद्वितीयास्यां परस्य शिटा द्वरूपवास्यातां। [illegible] ।।३६ न त्रयाद्यवर [illegible]

त्परस्य शिटः स्वरपर द्वरूपन स्यातां। दर्शनं।।३७ पुत्रस्यादिनुत्रादिन्याक्रोशे। आदिनिपुत्रादिनिवपरपुत्रस्य [illegible] तस्य आक्रोशविषये द्वरूप

नस्यातां। पुत्रादीनित्वमसिपापा। पुत्रपुत्रादीनित्वं। आक्रोशइतिकिं। पुत्रादिनी शिशुमारी। पुत्रादिनी तिया। पुत्रपुत्रादिनी नागी। पुत्रपुत्रादि

नीतिवा।।३८ यो ङ्दुह्रोऽत्याः स्परोद। अपदांतस्थानां मनानां ङ्दुह्रो पर निमत्त स्पवां त्याः स्वस्यात्। गम्यांत्रा [illegible] ता। [illegible] तिकिं। आरम्भ [illegible] ।।

धुह्णानीतिकिं। गम्यात। अपदांत इतिकिं। नवा [illegible] ति।। [illegible] स्वारः।। अमयांतस्थानां [illegible] टिस्वपरस्तु [illegible] स्यात्। [illegible] सि। देवाः। [illegible] ।।४०

×वं करोषि×६

१३५।

इणानां कनीवत्र ×वर्णस्य×

×धुनाद्य।। पदांतस्था द्धी धीत क नाद्र परस्य [illegible] वा स्यातां [illegible] गछ [illegible] द्रुत [illegible] [illegible] य पदे [illegible] मानय ×३४

४

रो रस्तु यदा दीर्घश्चादिदुतः रस्य रे [illegible] लुक्स्यात्। अभ्यजनां वदीर्घः पुनाराति। अग्नीरथे नंपट्राता। अनु [illegible] पेव। अरोरुपी।।४१ ढस्त्राद्यो। तन्नि

मित्ताढपारढस्य अनुलुक्स्यात्। दीर्घश्चादिदुतः। माढिः लिढं। गूढं। नढ इतिकिं। मधुलिट्दुकात।।४२ सोहिवदे। ताप्यवर्णस्य। सहिवदृोर्द्दस्यतहेप

रे। अनुलुक्स्यात्। उच्चावर्णस्य। सोढा। वोढा। उदवोढा।।४३ उदः स्थास्तंभः। उदः परयोः स्था स्तंभोः सस्यलुक्स्यात्। उत्थाना। उत्तं भिता।।४४ सदः सः

स्वरपादादौ। नदः परस्या सः स्वरप [illegible] लुक्स्यात्। सावेत्पादपूरणं स्यात्। सेषदाशरथीरामः। सेषराजायुधिष्ठिरः। स्यएषभरतो राजा। सोषधीरस्तुर

रूध्यतः।।४५ एतदस्यव्यंजने। नञ्समासे। एतदस्तदश्चपरस्याः सव्यंजने पर लुक्स्यात्। आकिनञ्समासे [illegible] दत्त्ते। सलाति। अनय न अस्य

स इतिकिं। एषकाः स्तां। सकोयाति। अनेषो याति। असो याति।।४६ व्यं जनात्पंचमांतस्थायाः सस्रूपवा।। व्यंजनात्परस्याः पंचमांतस्थायाः सस्रु

पवर्णपरस्तुग्वास्यात्। कुंचो [illegible] कुंदु। [illegible] । आदित्यो [illegible] ता स्या।। आदित्यं। आदित्याः। स्वरूप इतिकिं। वर्णपात।।४७ धुटो धुटिस्वेवा। व्यं

जनात्परस्य धुटो धुटिस्वे लुग्वास्यात्। [illegible] ठि। [illegible] ठिणि। [illegible] तिकिं। तर्प्ता। दर्प्ता।।४८ [illegible] ।। [illegible]

टम्भृतीयः स्यात्। मद्गुति। [illegible] ।।४९ अघोषेप्रथमोः शिटः। अघो षेपरे शिद्वर्जस्य धुटः प्रथमः स्यात्। [illegible]

स्तु।।५० विरामेवा। विरामस्थस्याशिटो धुटः प्रथमोवास्यात्। वाक्। वाग्। ।।५१ [illegible] ष्वेधिति [illegible] स्यात्। [illegible] तईस्तुना

ति।।५२ रः पदांते विसर्गस्तयोः। पदांतस्थस्यरस्य तयोर्विरामाघोषयोर्विसर्गः स्यात्। वृक्षः। स्वः। कः। हन्ती। पदांत इतिकिं। [illegible] ।।५३ रसौ पदांतस्थस्य

रस्य विसर्ग एव स्यात्। कस्यानः। नमः स्वात्र।।५४ शिद्वाःश्व घोषात्। अघोषात्परे शिटि पर पदांतस्थस्य रस्य विसर्ग एव [illegible] ।। [illegible] अरुकः।

सर्पिः प्साति। वासः। क्षौमं। अद्भिः प्साती।।५५ व्यत्ययेलुग्वा शिटः। परा अघोष इति [illegible] त्। [illegible] तिपदांतस्थस्य रस्य लु [illegible] श्च्योतति

सन्तुः श्च्योतति।।५६ अरोः सुपिरः। रोरन्त्यस्य रस्य सुपि [illegible] रएव [illegible] । [illegible] तिकिं। पयस्सु।।५७ वाशर्प्रत्ययेस्वादयः। [illegible] प्रत्यादयाय घायो

गमक्त विसर्गाः। [illegible] स्तावा। श्ववास्कः। अद्दयति। [illegible] ति। [illegible] ति। अन्तेतार [illegible] । [illegible] द्वितीयावा। प्रथम

ध्रुवं

नासों [illegible] नि [illegible]

[illegible] ×

[illegible] २७

स्य त्रो टिपारर्हूली योवा स्यात्॥ रव्यारं। हारं। अ [illegible] रा॥ अप्सरा॥५७ तव [illegible] वगा [illegible] यायोगेन्तु [illegible] तव [illegible] सवर्ग [illegible] स्यां षट्वर्गा स्यांव
योगेयथासंख्यंवटवर्गौ स्यातां। तट्टो। ल। तवाश्चोतो। तच्चास्सु। तट्टकार [illegible] तद्दकेनणकार [illegible] द्द॥६० स स्य श्रा षो। श्चवर्गष्टवर्गास्यां ×सस्य×
योग संस्य यथासंख्यं शा षौ स्यातां। चवर्गेण। श्चोतति। चश्चति। रषण। टा [illegible] द्दि। द्रनद्यात्। [illegible] तवर्गस्य [illegible] र्गो न स्यात्। अन्नाति
। प्रश्नोश्नाः॥५ पदांताद्दवर्गादिनाम नगरीनवतिपदांनल्टाद्दवर्गात्परस्य नाम [illegible] नवति वर्जस्य नवर्ग [illegible] सस्य [illegible] र्गा (षो) न स्यातां। ष
ट्तयं। षण्मायाः। षट्सु। अना मनगरीनवतरिति किं। षड्ना। षणगरी। षसवति॥६२ षितवर्गस्य। पदांतक्षस्य तस्य षपारष्टवर्गा [illegible] स्यात्। तौ षट्टत्यो
दुत्वाः श्रांते॥६४ लिलो। पदांतस्थस्य तवर्गस्य ले पार लौ स्यातां। नच्छूनें। स वांहुनाति॥६५ प्रथमस्याधस्य यस्य तृतीयः पाद [illegible] नि॥ ठ [illegible] आ [illegible] आ स्या
दोऽ असत्यां या। स्या दोऽस्ति स्या। मियद्यपरा। अकारस्य आः स्यात्॥ देवाः। आन्यां। सुरवाया स्य [illegible] ति [illegible] किं [illegible] अस्य [illegible] आपाज
॥१ जिस् एस्। आत्परस्य स्यादर्लिस एसू स्यात्। दाशेः। एस्कारणा दति। नराः। मेः॥२ इदमदसाकेवा। इदमदासा [illegible] परस्य ॥
लि स एस् स्यात्। इम केः। अमु केः। अक्य वेति किं। एतिः अमी तिः॥३ एहु फुस्त्रो सि। बहुवर्ण स्यादौ स [illegible] दाताद्दाउ सिच पु। रखत एत् स्यात्। एभ्यः ए
तिः देवस्यो॥४ यउासा रिन स्यो। आत्परयोर्टडसार्यथासंख्यमिन स्यो स्यातां। तत्र। यस्य॥५ डडस्यायों ते। आत्पर [illegible] डेर्ड म श्रय यथासंख्यं यच्चा
इस्यातां। दवाय। दवात्॥ इसर्वादेः स्मैस्मात्तो। सर्वादेरदंतस्य संबंधिनोर्ङेङस्योर्यथासंख्यं स्मै स्मात् तो स्यातां। सर्वस्मै सर्वस्मात्। स्वर्वे। विश्व। उत्त। उस
य द्व। अन्य। अन्यतर। इतर। डतर। डतम। त्वत्। नम। सम सिमा। सर्वा विश्वौ। पूर्वा परावर। दक्षिणा सरो। स्वपरा धरा णि। व्यव। स्थैः र्थ। स्वमज्ञा तिधनाख्यायां।
अंतरंबहिर्योगापसंख्यान योरः पुरित्यत्त्र। त्यद्। तद्। यद्। एतद्। इदम्। अदस्। एक। द्वि। युष्मद्। अस्मद्। भवत्। किम्। इत्यः संज्ञायां सर्वादिः॥ ङः स्मिन्। सर्वादेरदंतस्य ङः स्मि ×सर्वस्मिन्×
न् स्यात्॥ ७ जस ईः। सर्वादेरदंतस्य जस ईः स्यात् सर्वे॥८ नेमाईप्रथमचरमतयायाल्पकतिपयस्यवा। नेमादीनिनां भानि। तथा यो प्रत्ययो तेषामदंतानां
। जस ईर्वा स्यात्। नेमे नेमाः। अर्द्धे अर्द्धाः। प्रथमे प्रथमाः। चरमे। चरमाः। द्वितये द्वितयाः। त्रये त्रयाः। अल्पे अल्पाः। कतिपये। कतिपयाः॥१० द्वंद्ववाद्वंद्व ५

तदूयदू ×इतत्×

समासस्थस्य अदंतस्य सर्वादेर्जस ईर्वा स्यात्। पूर्वोत्तरे। पूर्वोत्तराः॥११ न सर्वादिः। द्वंद्वे सर्वादिः सर्वादिर्न स्यात्। पूर्वापराय। पूर्वापरात्। पूर्वोत्तरे। कतरकतमानां। त
कतरकतमकाः॥१२ तृतीयांतात् पूर्वावरं यागे। तृतीयांतात् पूर्वावरे यागे संबंधे सति सर्वादिर्न स्यातां। मासेन पूर्वाय। मासपूर्वाय। दिनेन वरा
य। दिनावराय। दिनेनावरात्। दिनावरात्। तृतीयांतादिति किं। पूर्वस्मै मासेन॥१३ तीयं ङित्कार्ये वा। तीयांतेनाम ङ ङ सि ङस् ङीनां कार्यं सर्वादिवत् स्यात्।
द्वितीयस्मै। द्वितीयाय। द्वितीयस्मै। द्वितीयायै। ङित्कार्य इति किं। द्वितीयकाय॥१४ अवर्णस्याम साम। सर्वाद्यवर्णांतस्य सर्वादेः परामः साम् स्यात्। सर्वेषां
। विश्वासां॥१५ नवभ्यः पूर्वेभ्य स्मा स्मिन्वा। पूर्वादिभ्यो नवभ्यो ङ ङ स्मात् स्मिन् वा स्याताम्। पूर्वस्मात्। पूर्वात्। पूर्वस्मिन्। पूर्वे ×सर्वान्×
। इत्यादि। नवभ्य इति किं। त्ये॥१६ आपो ङितां ये यास्या स्याम्। आवंतस्य [illegible] तां ङ ङ सि ङस् ङीनां यथासंख्यं ये यास्या स्याम् स्युः। खट्वायै। खट्वा
याः। खट्वायाः। खट्वायां॥१७ सर्वादेर्डस्पूर्वाः। सर्वादेरावंतस्य ये या स्या म स्तेऽ [illegible] स्पूर्वाः स्युः। सर्वस्यै। सर्वस्याः। सर्वस्याः। सर्वस्यां॥१९ टौ
स्येत्। आवंतस्य टोसो परयोः एकारः स्यात्। बहुराजया। बहु राजयोः॥२० औता। [illegible] तस्य [illegible] नाम [illegible] कारः स्यात् [illegible] माले स्त्र॥ ×तस्य च×
पत्रमाला॥२१ इदुतोऽस्त्रेरीदूतौ। स्त्रीवर्जस्य इदंतस्य उदंतस्य [illegible] यथासं ख्यमीदूतौ स्यातां। मुनौ। साधौ। अस्त्रे [illegible] इति किं। [illegible] ॥२२
उ स्मै स्यात्। इदुदंतयोर्जसि परे यथासंख्यमा दोतौ स्यातां। मुनयः साधवः॥२३ ङित्यदिति। अदिति [illegible] स्यादौ [illegible] इदुदंतयो [illegible] मटा
तो स्यातां। अतिस्त्रियै। साधवे। अतिस्त्रियाः। साधोः। रामते स्त्रं वा। अदितीति किं। बुद्ध्याः। धेन्वाः। स्यादौ वित्येव। अवी। ग्रीणी शुट्युं सिना। इदुदंतात् [illegible] स्यात् बुं विष
याया टायाना स्यात्। अति स्त्रिणा। अमुना। पुंसीति किं। बुद्ध्या॥२४ डिर्डौ। इदुदंतात् परा डिर्डौः स्यात्। मुनौ। धेनौ। अदिदित्येव। बु [illegible] ॥२५ केवलसखि
पतारोः। केवल सखि पति स्यामिदंतात् परा डिरो स्यात्। सख्यौ। पत्यौ। इत्यसू [illegible] मि [illegible] चतिः। सखि। पति [illegible] प्रति। क [illegible] किं। [illegible] सखौ। नर
पतौ॥२६ सनाडिदन्। केवल सखि पतिर्थ घ्या नाडितिपारपञ्चोनन [illegible] स्यात् [illegible] सख्यः। पत्युः। सख्युः। पत्युः। [illegible] तं वा [illegible] पत्यौ। डिदिति किं
। पतयः॥२७ स्त्रियो ङितां वा टदास्द्रास्दाम्। स्त्रीलिंगादिदुदंतात् परेषां यथासं [illegible] मावा स्युः। बुद्ध्यै। [illegible] बुद्ध्याः। बुद्ध्याः। बुद्धेः। आगतौ।

स्त्रियां बुद्ध्यौ। बुद्धौ। धेन्वै। धेनवे॥ धेन्वाः॥ धेनोः॥ [illegible] धेनोः॥ [illegible] धेनो प्रियबुद्धै [illegible] य बुद्धये। पुंसि। स्त्रियां [illegible] नित्यं स्त्रीलिंगादीदूतो ह्रस्वदंता
अपरषां स्या दर्दिनां यथासंख्यं देटास्याट्स्यामः॥ स्फः। नद्यै। नद्याः॥ नद्यां। [illegible] अर्वा। ऊर्वा। अतिल[illegible] सि स्त्रियां वा [illegible] या। मघमे। रवल्वे
पुंसि स्त्रियां वा॥ २८ वे भुवे स्त्रियाः॥ इयुवूस्थानिनो यो स्त्रीदूतौ तदंतात् स्त्रीवर्जात् परेषां स्या दर्दिनां यथासंख्यं देटाश्याट्स्यामो वा [illegible] श्रिये। श्रिया। श्रियाः
। श्रियः॥ श्रियाः॥ श्रियः श्रियो। श्रियां॥ अतिश्रिये। अतिश्रिये। पुंसि स्त्रियां वा। भ्रुवे। भ्रुवै। भ्रुवाः॥ भ्रुवः॥ भ्रुवाः। भ्रुवः॥ भ्रुवां। भ्रुवि [illegible] अतिभ्रुवा। पुं
से स्त्रियां। वा इयुव इति किं। आध्यै स्त्रियां इति किं। स्त्रियां॥ ३० आमो नाम्वा॥ इयुवस्थानिस्त्री दूतौ ज्यो परस्य आमो नाम्वा स्यात् [illegible] स्त्रियाः। श्री
णां श्रीणां भ्रुवां। अतिश्रीणां। अतिश्रियां। अतिभ्रूणां। अतिभ्रुवां। भ्रूणां। स्त्री णां वा॥ इयुव इत्येव प्रधीनां॥ ३१ [illegible] ह्रस्वापश्च [illegible] ह्रस्व
ताह्रस्वपरस्य। आमो नाम् स्यात्। देवानां। मालानां। मुनीनां। साधूनां। नदीनां। व धूनां। स्त्रीणां॥ ३२ संख्यानां ष्णां। रषनं [illegible] साम्।ना
स्यात्। चतुर्णां। षण्णां। पंचानां। सप्तानां। अष्टानां॥ ३३ त्रेस्त्रयः। आम् संबंधिनस्त्रेस्त्रयः स्यात्। त्रयाणां परमत्रयाणां॥ ३४ एदाइ
परयोः। अत्येकंड सिङे मोरः स्यात्। मुनेः॥ धेनोः॥ धेनोः। गोः। गोः। द्योः। द्योः ॥ ३५ खितिखी तीयङ्ङूस्यि [illegible] खीती [illegible] क्षिनो ङे सिङसोः परयोः
रुः स्यात्। सख्युः सख्युः। पत्युः पत्युः। सख्यौ। पत्यौ। बहुतः। सख्युः। पत्युः। य इति किं। अतिसख्युः। अतिप [illegible] ३६ ऋतो डुर्। ऋतः परयोर्ङसिङसोः
डुर् स्यात्। पितुः। पितुः॥ ३७ त्वसृ स्वसृ नप्तृ नेष्टृ त्वष्टृ क्षत्तृ होतृ पोतृ प्रशास्तॄणां घुट्यार्। त्वष्ट्रन्तस्य स्वस्रादीनां च ऋतो घुटि पर [illegible] आर् स्यात्। कर्त्तारं। कर्त्ता
रौ। कर्त्तारः। स्वसारं। नप्तारं। नेष्टारं। त्वष्टारं। क्षत्तारं। होतारं। पोतारं। प्रशास्तारं। घुटीति किं। कर्तृकुलं पश्य॥ ३८ अर्डौ च। ऋतो ङौ घुटि च परे अर्
स्यात्। नरि। नरः॥ ३९ मातुर्मातः पुत्रे र्हे। सिना मात्र्यमातुरामन्त्र्ये पुत्रे वर्तमानस्य सिना सह मातः स्यात्। अर्हे प्रशंसायां। हे गार्गीमातः। पुत्र इति किं। हे
मातः॥ हे गार्गीमातृके वत्से। अर्हे इति किं। आ रगार्गीमातृक॥ ४० ह्रस्वस्य गुणः। आमंत्र्यार्थवृत्तेर्ह्रस्वान्तस्य सिना सह गुणः स्यात्। हेपितः। हे मुने॥ ४१
एदपः। आमंत्र्यार्थवृत्तेराबंतस्य सिना सह एकारः स्यात्। हे माले। हे बहुराजे॥ ४२ नित्यदिद्विस्वराम्बार्थस्य ह्रस्वः। नित्यं दिन् दिदास्दास्यामा। दिस्यायेस्य

६

ते षां द्विस्वराणां बार्थवृत्तेनामा मंत्र्यवृत्तीनां सिना सह ह्रस्वः स्यात्। हे स्त्रि। हे लक्ष्मि। हे स्वसृ। हे वधु। हे अम्ब। हे अक्क। नित्यदिदिति किं। हे कूहूः। द्विस्वर इति किं।
हे श्रवाः। आप इत्येव। हे मानाः॥ ४३ अदेतः स्यमोर्लुक्। अदंतादेदंताच्च आमंत्र्यवृत्तेः परस्य स्यमश्च लुक् स्यात्। हे देव। हे उपकंस। हे अतिहे॥ ४४ दीर्घ
ङ्याब्व्यंजनात्सेः। दीर्घङ्याबंतात् व्यंजनाच्च परस्य सेर्लुक् स्यात्। नदी। माला। राजा। दीर्घेति किं। निष्कौशांबिः। अतिखट्वः॥ ४५ समानादमोतः। समाना
त्परस्यामोत्स्य लुक् स्यात्। देवं मालां। मुनिं नदीं साधुं वधूं॥ ४६ दीर्घो नाम्यतिसृचतसृषः। तिसृचतसृषकारान्तवर्जस्य [illegible] नामि परे दीर्घः स्यात्
। वनानां। मुनीनां। पितॄणां। अतिसृच मृषइति किं। तिसृणां। चतसृणां। षण्णां। चतुर्णां॥ ४७ नुर्वा। नुः समानस्य नामि परे दीर्घो वा स्यात्। नृणां नृणां।
४८ शसोऽता सश्चनः पुंसि। शसोऽताः सह पूर्वसमानस्य दीर्घः स्यात्॥ तस्य सिनिया [illegible] दवान् मुनीन्। वातप्रमीन्। साधून्। पितॄ
न्। पुंसीति किं। मालाः॥ ४९ संख्या साय वेरह्नस्याहन्ङौ वा। संख्या वा [illegible] परस्य [illegible] वा स्यात्। द्व्यह्नि। द्व्यहनि। द्व्य
ह्ने। सायाह्नि। सायाहनि। सायाह्ने। व्यह्नि व्यहनि। व्यह्ने॥ ५० निय आम्। निः परस्य ङेराम् स्यात्। [illegible] यां। ग्रामण्यां॥ ५१ [illegible] नत्वा स्या
दो। अष्टनः स्यादौ परे आ वा स्यात्। अष्टाभिः अष्टभिः॥ प्रियाष्टाः। प्रियाष्टा॥ ५२ अष्ट और्जश्शसोः। अष्टनः। [illegible] स्यात्।
अष्टौ अष्टौ॥ ५३ डतिष्णः संख्याया लुप्। डत्यन्तानां संख्यानां जश्शसोः लुप् स्यात्। कति। षट्। षट्। पंच। पंच॥ ५४ [illegible] नपुंसक [illegible]
शसोः शिः स्यात्। कुंडानि। पयांसि॥ ५५ और ईः। नपुंसकस्य और ईः स्यात्। कुंडे। पयसी॥ ५६ अतः स्यमोऽम्। अदन्तस्य नपुंसकस्य स्यमोः [illegible] अम् स्यात्। कुंडं। हे
कुंड॥ ५७ पंचतोऽन्यादेरनेकतरस्य दः। पंचपरिमाणस्य नपुंसकस्य स्यमोर्लुक् स्यात्। कर्तृ। पय॥ ५८ ऊरसोवा। ऊरसंतस्य नपुंसकस्य [illegible] स्यमोर्लुक् वा
स्यात्। अतिजरः। अतिजरसे॥ ६० नामिनो लुग्वा। नाम्यंतस्य नपुंसकस्य स्यमोर्लुग्वा स्यात्। हे वारि। हे वारे। प्रियतिसृकुलं। [illegible] कुले॥ ६१ वान्यतः पु
मांष्टादौ स्वरे। अन्यतो विशेष्यवशात् पुंसको नाम्यंतष्टादौ स्वरे परे पुंवद् [illegible] या। ग्रामण्या ग्रामणिना कुलेन। कर्त्रोः कर्त्रोः। कुलयोः। अन्यत इ
ति किं। पीलुने फलाय। दाशाविति किं। शुचिनी कुले। नपुंसक [illegible] कल्याण [illegible] दध्यस्थिसक्थ्य [illegible] षां नपुंसकानां नाम्यंतानां।

×सः। दः स्यात्। एकतरत्। अन्य अन्यतरत् कतमत्। [illegible] [illegible] सकस्य [illegible]
×इतरत्। कतरत्।

५२

अंतस्य टादौ स्वरे श्च स्यात् । दध्ना । अतिदध्ना [illegible] सक्थ्ना । अतिसक्थ्ना [illegible] त्यह्ना ॥६३ अनाम् स्वरे नोंतः ॥ नाम्यंतस्य नपुंसकस्याश्च
मुवर्जे स्यादौ स्वरे परे नोंतः स्यात् । वारिणी । वारीणि । कर्तृणी । प्रियतिसृणः । [illegible] किं । वारीणां । [illegible] तिकिं । हे वा । रस्य [illegible] त्यवाताभुरवंचू
र्णे ॥६४ स्नुरा । स्नो ॥ स्नोपारस्वरांतात्पुंसकात्परा नोंतः स्यात् । कंडा [illegible] । घरादिति किं । वज्राणि ॥६५ [illegible] दोघोक्त स्वरात्परा [illegible] स्नदंतस्य नपुंस्न
कस्य स्नोपरे धुडूस्य एव घाग्नोंतः स्यात् । पयांसि । अतिजरांसि । काष्ठतक्षि । स्वरादित्येव । गोमंति ॥६६ र्लोवा । [illegible] न्यो परा [illegible] स्नदंतस्य न
पुंसकस्य स्नोपरे धुटः प्राक् नोंता वा स्यात् । बहूर्जि । बहूर्जि । सुवल्गि । सुवल्गि । र्लं इति किं । काष्ठतक्षि । धुदामित्येव [illegible] धुटि । निमित्तविना
घोपादानं । विनाच्या पादपरिसमाप्तेर्यत्कार्यं तत्र पाततद्धुटिवदिति ॥६७ अव । अंच [illegible] तर्भितो धुदंतस्य धुटः [illegible] तः स्यात् धुति [illegible] सु [illegible]
स्रो प्राञ्चि कुलानि ॥६८ युदितः । ऋदुदितो धुदंतस्य घुटि परे धुटः प्रा [illegible] कुस्वरात्परा नोंतः स्यात् । ऊर्जं [illegible] धुटीत्येव [illegible] ॥७०प
सुञ्जोसमासे । यु [illegible] पायो [illegible] त्यस्य समासे धुदंतस्य धुटः प्राक्धु टिपरे नोंतः स्यात् । युङ् । युञ्जौ । युञ्जि कुलानि । बहु [illegible] ॥ अस
स इति किं । अश्वयुक् । यु इति किं । युजं वसमा [illegible] । युजमाप [illegible] ॥ सुनय ॥७१ अनडुहः [illegible] धुदंतस्य धुटः प्राक्
स्नोपरे नोंतः स्यात् । अनड्वान् । प्रियानड्वान् ॥७२ पुंसाः पुमन्स् । पुंसाः धुटि परे पुमन्स्यात् पुमान् प्रियपुमां [illegible] प्रियपुमांसि कुलानि ॥७३ उतओ ओता
घुटि परे औः स्यात् । गौः । गावौ । द्यौः । द्यावौ । प्रियद्यावौ उ [illegible] तिकिं । चित्रगुः ॥७४ आअमुत्रासाः ताओतोअमुत्राः [illegible] स्यात् । गां । सुगां । गाः । सुगाः ।
द्यां । अतिद्यां । द्याः । सुद्याः ॥७५ पथिन्मथिन्ऋभुक्षांसौ । एषां नान्ता मांतस्य लोपरे आः स्यात् । पंथाः । हे पंथाः । मंथाः । ऋभुक्षाः । नांतनिर्देशादिदन स्यात् । पं
थ्यां मिच्छति । पथी ॥७६ एः पंथ्यादीनां नांतानामिता घुटिपरे अः स्यात् । पंथाः पंथानौ पंथानः । पंथानं । सुपंथानि कुलानि । मंथाः । ऋभुक्षाः । नांतनिर्दे
शादरसा वाक्ष्यस्य न स्यात् । प्रघो पथा ॥७७ थान्थः । पथिमथिनोर्नान्तयोस्थस्य घुटिपरे न्थ स्यात् । तथैव उदाहृतं ॥७८ इनूडीस्वरे [illegible] पथ्यादीनां नोंता
आम घुटस्वरादावयादौ परे इन् लुक् स्यात् । सुपथी स्त्री कुलेवा । पथः । सुमथी स्त्री कुलेवा । मंथः । ऋभुक्षीसिना कुलेवा । ऋभुक्षः ॥७९ दीर्घोन सोन

× पुंसाः । पुमान् ×

स ×

स ×

दी ×

७

× जी ९ ×

× अर्थमणौ × ८

अ ×

× हर ×

× राजा । नो । रा जान । राजान ×

× प्रियत्रिकुला ×

× ब्रह्माणः ×

× वकंवि × ७

श्वामंत्र्ये । आमंत्र्यार्थे उशुन [illegible] स्यः लोपरे न लुको वा स्यात् । हे उशनन् । हे उशन । हे उशनः । आमंत्र्य इति किं । उशना ॥८० उतानडुहश्च लावः । आमंत्र्य द्वे सोपरे नडु
ह्नुरोस्य तः लोपरे वः स्यात् । हे नड्वन् । हे अतिचत्वः ॥ चत्वारः । आमंत्र्य विहिता लोपरेऽनड्वाहः । तस्मिन्नेनडुहश्च लावः स्यात् । अनड्वांश्च । अनड्वा हे
। प्रियचत्वाः । प्रियचत्वारो । लोप इति किं । हे अनड्वन् हे प्रियचत्वः ॥८२ सख्युरितावैन् । सख्युरिदंतस्य शेषे घुटि परे ऐन् स्यात् । सखा । सखायौ । सखायः
इत इति किं । सख्यौ स्त्रियौ । अश्वा वितिकिं । अतिसखिनि [illegible] एव । हे सखे ॥८३ ऋदुशनस्पुरुदंशोनेहसश्च सेर्डा ॥ ऋदंताद्रुशनस्पुरुदंशोऽनेहसः सख्युरितश्च परस्य
शेषस्य सेर्डा स्यात् । पिता । अतिपिता । कर्ता । उशना । पुरुदंशा । अनेहा । सखा ॥८४ नि दीर्घः । शेषे घुटि परे यो नस्तस्मिन् परे स्वरस्य दीर्घः स्यात् । राजा [illegible] वना नि
। कर्तृणि । शेष इत्येव । हे राजन् ॥८५ न्स्महतोः । न्स्यंतस्य महतश्च स्वरस्य शेषे घुटि परे दीर्घः स्यात् । श्रेयान् [illegible] सो महान् महांतौ ॥८६ इन्हन्पूषार्यम्णः
शिस्योः । इन्नंतस्य हन्नादेश्च स्वरस्य शिस्योरेव परयोर्दीर्घः स्यात् । दंडी । त्रिश्रग्वी [illegible] णि । दंडी । अग्वी ॥ वृत्रहा [illegible] पूषा । स्वर्यमा [illegible] णि । अर्यमा
माणि स्यादेवेति किं । दंडिनौ । वृत्रहणौ । पूषणौ ॥८७ अपः । अपः परे दी
र्घः स्यात् । आपः । स्वापे [illegible] सेवा [illegible] स्यत्वानेसति । घुटि परे दीर्घो वा स्यात् । स्वाम्पि स्वम्पि । बहूम्पि ॥८८ अच्चादेरत्वसः सौ । अत्वंत
स्यासंतस्य वच्चादिवर्जितस्य च [illegible] र्घः स्यात् [illegible] भा [illegible]
गोमंतौ । स्थूलशिरस्यं वच्चन् ॥ गोमान् । स्थूलशिराः । अच्चादेरिति किं । पिंडग्रः ॥ ८९ कुञ्चाक्रुन्स्पृवूपुंसि [illegible] घुटि परे [illegible] पुंसि
क्रोष्टा क्रोष्टारौ । पुंसीति किं । क्रुञ्चा क्रोष्टूनि वनानि ॥९० टादौ स्वरे वा । टादौ स्वरे क्रुशस्तुनस्तृच वा स्यात् । पुंसि । क्रोष्ट्रा । क्रोष्टुना [illegible] ष्ट्रे ॥९१ स्त्रियां क्रुशा [illegible]
स्य तुनः स्त्रीर्हे तृच् स्यात् निर्निमित्तपत्र । क्रोष्टा । क्रोष्ट्रीक्रोष्ट्रीस्यां । पंच क्रोष्टून्नारयः ॥ ९३ [illegible] द्रा लिंगस्योप
पदत्वाद्वा समनस्तृषु च नो प्रथम स्याध्स्यस्त्र अर्थपादः समाप्तः ॥ श्री ॥ अर्ह ॥ त्रीचतुरस्त्रियां तिसृचतसृ स्यादौ । स्त्रियाम् [illegible] पादे परस्त्रीच
त्योस्त्रिवचतुर्योर्यथासंख्यं तिसृ चतसृ इत्यादौ स्यातां तिस्रः चतस्रः । तिसृषु । चतसृषु [illegible] तिस्रः प्रियत्रिंसा [illegible] प्रियत्रि [illegible] सृकुलं [illegible] किं । प्रियत्रिकः । प्रि
यचत्वः ॥ ऋतोरः स्वरे निति । तिसृचतसृस्य ऋ [illegible] स्यादौ स्वरे रः स्यात् [illegible] स्त्रः । तिस्रः । चत [illegible] । प्रियतिस्रो । प्रियत [illegible] तिकिं । तिसृति ।

× वकंवि × ७

त्वनस्पृतिः। अनीतिकिं। तिसृणां। त्वतसृणां॥२ जरायाः [illegible] स्यादौ परत्र जरस् आदेशः स्यात्। जरसौ जरसः। जरा जरे॥ अतिजरसौ [illegible] अतिजरौ। अतिजरं कुलं॥३ त्यदाद्यः। स्यादौ परत्र त्यदादीनामकारान्तादेशः स्यात्। [illegible] इति किं [illegible]॥४ त्यदादेः [illegible] स्यादौ [illegible] स्य [illegible]
राः। अतिरास्यं कुलास्यां। व्यंजन इति किं रायः॥५ युष्मदस्मदोः [illegible] स्यादौ परत्र युष्मदस्मदोरा स्यात्। त्वां। मां। अतित्वां। अ [illegible] ॥६
टा [illegible] यि। टाङ्योस्सुप रयुष्मदस्मदोर्यः स्यात्। त्वया। मया। अतित्वया। अतिमया। अतियुवया। अत्यावया। त्वयि। मयि। युवयोः [illegible] राङ्योसीति किं [illegible]
[illegible]॥७ त्रापस्तु [illegible] यस्मिन्नाप्यो [illegible] तस्मिन्स्यादौ परत्र युष्मदस्मदोर्लुक् स्यात्। युष्मत्स्यं। अस्मत्स्यं। अतित्वत् [illegible] इति किं [illegible]॥८
[illegible] परमांतयोर्युष्मदस्मदोर्लुक् वा स्यात्। युवां [illegible] आवां। अस्माद्यात्रा [illegible]॥९
मंतस्य युवावौ द्वयोः। [illegible] युष्मदस्मदोर्मांतावयवयोः स्यादौ परत्र यथासंख्यं युव आव [illegible] स्याताम्। युवां। आवां [illegible]
अति। युवासु। आवासु। मंतस्येति किं। युवयोः। आवयोः [illegible] त्व [illegible] स्य यद्धेय यथा स्यात्। स्यादावित्येव। [illegible] युष्मत्पुत्र आव
योः पुत्रः। अस्मत्पुत्रः॥१० त्वमौ प्रत्ययोत्तरपदे चैकस्मिन्। स्यादौ प्रत्ययोत्तर पदयोश्च परयोरेकार्थवृत्त्योर्युष्मदस्मदोर्मांतावयवयोर्यथासंख्यं त्व
म इत्येतौ स्यातां। त्वां। मां। अतित्वासु। अतिमासु। त्वदीयः। त्वत्पुत्रः। मत्पुत्रः। प्रत्यययोत्तरपदे चेति किं। अधियुष्मद्। अध्यस्मद्। एकस्मिन्निति किं। युष्माकं।
अस्माकं॥११ त्वमहं सिना प्राक् चाकः। सिना सह युष्मदस्मदोर्यथासंख्यं त्वमहं [illegible] स्यातां। ताव अकः प्राक् च। त्वं। अहं। अतित्वं। अतिमहं। त्वकं
वाक इति किं। त्वकं। अहकं॥१२ यूयंवयंजसा। जसा सह युष्मदस्मदोर्यथासंख्यं यूयंवयमौ स्यातां। यूयं। वयं। प्रिययूयं। प्रियवयं। प्राक्वाक इत्येव। यूयकं। व
यकं॥१३ तुभ्यंमह्यं ङया। ङया सह युष्मदस्मदोर्यथासंख्यं तुभ्यमह्यौ स्यातां। तुभ्यं। मह्यं। प्रियतुभ्यं। प्रियमह्यं। प्राक्वाक इत्येव। तुभ्यकं। मह्यकं॥१४ तव
मङसा। ङसा सह युष्मदस्मदोर्यथासंख्यं तवममौ स्यातां। तव। मम। अतितव। अतिमम। प्राक्वाक इत्येव। तवकं। ममकं॥१५ अमौ मः। युष्मदस्मद्भ्यां परस्य अम् औ इत्येतयो
र्म स्यात्। त्वां। मां। अतित्वां। अतिमां। युवां। आवां। अतियुवां। अत्यावां॥१६ शसो नः। युष्मदस्मद्भ्यां परस्य शसो नः स्यात्। युष्मान्। अस्मान्। प्रियत्वान्। प्रियमान्॥१७ ८

अभ्यं भ्यसः। युष्मदस्मद्भ्यां परस्य चतुर्थीभ्यसो भ्यम् स्यात्। युष्मभ्यं। अस्मभ्यं। अतियुवभ्यं। अत्यावभ्यं॥१८ पंचम्याः अत्। परस्य ङसेः पंचमीभ्यसश्च अत् स्यात्। त्वत्।
मत्। अतियुवत्। अत्यावत्। युष्मत्। अस्मत्। अतित्वत्। अतिमत्॥१९ ङस आकं। [illegible] युष्मदस्मद्भ्यां परस्य आकम् स्यात्। युष्माकं। अस्माकं। अतियुवा
कं। अत्यावाकं। युष्मान्। अस्मान्। [illegible] युष्माकं। युष्माकं। अस्माकं। अस्माकं॥२० पदाद्युग्विभक्त्यैकवाक्ये वस्नसौ बहुत्वे। बहुविषययोः यु
ग्विभक्त्या सह पदात्परयोर्युष्मदस्मदोर्यथासंख्यं वस्नसौ स्यातां। [illegible] युष्मदस्मदोरेकस्मिन् वाक्ये स्तः। अत्रादेशा नित्यं विधानादिष्टविकल्पा
[illegible] धर्मो वो रक्षतु। धर्मो नो रक्षतु। धर्मो युष्मान् रक्षतु। धर्मोऽस्मान् रक्षतु। एवं षष्ठीचतुर्थ्योरपि। पदादिति किं। युष्मान्पातु। युग्विभक्त्येति किं। नीवैयूयं
यान। एकवा [illegible] क इति किं। अति [illegible] युष्मान्न्यस्य। ओदनं पचत युष्माकं भविष्यति॥२१ द्वित्वे वाम्नौ। पदात्परयोर्युष्मद
स्मदोर्द्वित्वविषययोर्युग्विभक्त्या सह यथासंख्यं वाम्नौ इत्येतौ वा स्यातां। एकवाक्ये। धर्मो वां पातु। धर्मो नौ पातु। धर्मो नो पातु। धर्म
वां पातु। एवं षष्ठीचतुर्थ्योरपि॥२२ ङेङसा ते मे। ङेङसा सह पदा त्परयोर्युष्मदस्मदोर्यथासंख्यं [illegible] ते मे इत्येतौ वा स्यातां। एकवाक्ये।
धर्मस्ते दीयतां। धर्मस्तुभ्यं दीयतां। धर्मो मे दीयतां। धर्मो मह्यं दीयतां। ध र्मस्ते स्वं। धर्मस्तव स्वं। धर्मो [illegible] स्वं। धर्मो मम स्वं॥२३ अमा त्वा मा। अमा सह
पदात्परयोर्युष्मदस्मदोर्यथासंख्यं त्वा मा इत्येतौ वा स्यातां। एकवाक्ये। धर्मस्त्वा पातु। धर्मस्त्वां पातु। धर्मो मा पातु॥२४ [illegible] व्यामंत्र्यं [illegible] मंत्र्यात्
[illegible] युष्मदस्मद्भ्यां पूर्वमसदिव स्यात्। जना युष्मान्पातु। धर्मः साधु युवां पातु। धर्मः साधोश्चापत्र। नपः पूर्वमिति किं। साधुमे [illegible] रक्षतु [illegible] निर्दे
शः॥२५ जस्विशेष्यं वामंत्र्ये। युष्मदस्मद्भ्यां पूर्वं जसंतमामंत्र्यं विशेष्यवाच्य [illegible] मंत्र्य पाद। [illegible] शरणं प्रपद्ये। [illegible] शरणं युष्मा
[illegible] शरणं प्रपद्ये। जिनाः शरणमावः शरणं प्रपद्ये। जिनाः शरण्या अस्मान् रक्षत। जिनाः शरण्या नो रक्षत। जसिति किं। साधो सुविहित [illegible] शरणं प्रपद्ये। साधो
सुविहितनो धारक्ष। विशेष्यमिति किं। शरण्याः साधवो युष्मान्शरणं प्रपद्ये। आमंत्र्य [illegible] इति किं [illegible] युष्मान् [illegible] शरणं प्रपद्ये। अ श्र
द्धि शाषणसूत इति किं। आचार्योपाध्याया युष्मान् शरणं प्रपद्ये॥२६ नान्यत्। युष्म [illegible] नादन्यं [illegible] णं [illegible] बेणायेष अस्म
दिव न स्यात्। साधो सुविहित वा शरणं प्रपद्ये। साधो [illegible] हिता रक्ष॥२७ पादाद्यो। [illegible] पादः [illegible] दिस्थायायुष्म

DR. BHAU DAJI
DR. BHAU DAJI

त्स्मदोर्वस्वदादिर्नस्यात्। वीरोविश्वेस्वरो देवो। युष्माकंकुलदेवता। स एव नो घोर [illegible] द्यो [illegible] काले। जिनेन्द्रा
दत्तानांत्रावः। नवस्रूपपतङ्गेजाताहदशारङ्कव॥ रूत्वाद्दत्वयोर्गेप्तसियोर [illegible] स्मादि [illegible] रक्कुउ। ज्ञानं
×वाए× अस्मां अवस्कुउ। एवं अहदोवरयुष्मदादेर्युयोगइतिकिं। ज्ञानं वशीलंवते स॥२९ इत्यपदेर्वितायो। द्वीनामममा [illegible] ष्मदस्मदादेर्व
नस्मादिर्नस्यात्। जनोयुष्मानूसंद्रष्टागतः। जनोस्मानूसंद्रष्टागतः। जनोयुवां समीक्षागतः। जन स्वास प्रेक्षत। जनोमाम [illegible] मनसा चिंतनं ह ×अनस्याचो समीक्षाग तः×४
त्र्यपदर्शनामर्षः। दत्तपदर्शेरितिकिं। जनोवो मन्यते। चिंतयामितिकिं। जनोवः पश्यति॥३० नित्यमन्वादेशे। किं चिद्विधेयं कथितस्य पुनः [illegible] कथनं अन्वाद
शः। तस्मिन्विषये पदात्परयोर्युष्मदस्मदादेर्वस्नमादिर्नित्यं स्यात्। यूयं विनीतास्तद्गुरवो मानयंति। वयं विनीतास्तद्गुरवो मानयंति। धनं [illegible] घो
लोका मानयति। धन वा न दम घो लोका मा मानयति॥३१ सपूर्वस्विप्रमांत [illegible] द्या। विद्यमानपूर्वपदात्प्रथमांतात्परयोर्युष्मदस्मदादेर्वस्नमा [illegible] वस्त्रा
ति द्विवा [illegible] स्यात्। यूयं विनीतास्तद्गुरवो वो मानयंति। तद्गुरवो युष्मान्मानय वयं विनीतास्तद्गुरवो नो मा [illegible] ति। वयं विनीतास्तद्गुरवो अस्मा मानयंति। यु
वां युवां लोतहज्ञानं वां दीयात। तद्ज्ञानं युवाभ्यां दीयते। अर्थी युवां लौनद्ज्ञानं नो दीयात। तद्ज्ञानमावाभ्यां दीयात॥३२ त्यदामनादेत
टो द्वितीयाटोस्परः एत्वमेते। त्यदादीनामतादा द्वितीयायां टायामोसिच प [illegible] द्वाद [illegible] पनदस्माति। नन्तु दत्ता तदा उ। दृष्टामत [illegible] यनम हो एनं दत्त
ज्ञानी। ता एतकं साधुमावश्यकमध्यापयो घोएन मम वसूत्राणि। अत्र साकः प तनगत्रिरधीता। [illegible] पातनाद रपधीतो एनयो। व्यास नंशी लो अवोचन ×चो×
यो मे हती कीर्तिः। त्यदामितिकिं। संज्ञायाभतदेसंगृह्णाण। अथो एतदेधरपयं अहत्वं तइति किं। अथो परमेते पश्य॥३३ इदमः॥ त्यदादेरिदमो द्वितीया टोसि
पर अन्वादेशे एतदस्यात्। अहत्वंता उद्दिष्टमिदमध्ययनमथो एतदत्र जानीत। अनेन रात्रिरधीता। अथो एनेनादरप्यधीतं। अनयोः शोलनं शालं। अथो एन
×ष्मादा ३× योर्महती कीर्तिः॥३४ अर्थोजने। त्यदादेरिदमो व्यंजनादौ परे अन्वादेशे अस्मानूं। अहत्वंता इमकास्यां। शिक्षकास्यां रात्रिरधीता। अथो आभ्यामहरप्यधीतं। अ
×ष्लि× म करूषा। अथो एषु। अनकूं वक्ष्यमाणदिहसाकौ विधिः॥३५ अनकू। त्यदादेरिदमेनादेरस्यादौ परे अकृवर्ज इदमं अः स्यात्। आस्मो आसि॥ एषु। आसु अनगि ६
तिकिं। इमकास्यां। त्यदा। नोत्पन्ना। अतोदंत्यां॥३६ टौस्यनः। त्यदादेरायामासिचपरे अनकू इदमं अनःस्यात्। अनेन। अनया। अनयो॥ त्यदामित्येव। प्रियेदमा। अन

×पा॰रि॰×२

तसादे

कस्त्येना अमकेन॥३७ अ यमियपुंस्त्रियोःसौ। त्यदादेसौ परे इदमः पुंस्त्रियोर्यथासंख्यंमयमियमौ स्यातां। अयं ना। इयं स्त्री। [illegible] त्यदामित्येव अनीदनां स्त्री तसादेरश×
॥३८ दूय स्यादौ। त्यदादेः स्यादौ परे अद्यमादामः स्यात्। अमो। परमामो। इमकास्यां। त्यदामित्येव। प्रिये दामो॥३९ किमः कस्त्रसादौ च। त्यदादेः स्यादौ च
प्रत्यये परे किमः कः स्यात्। कः। क्याको पिकः। कदा। कर्हि। तसादौ चेति किं। किं पश्य। किं नरो। त्यदामित्येव। प्रियकिमो॥४० आ द्वेरः। द्विपर्यन्तानां त्यदा
दीनां स्यादौ परे अः स्यात्। स्यः। स्यो। द्वौ। ततः। तदा। त्यदामित्येव। अतितदो॥४१ तः सौ सः। आद्वेः त्यदादेः सौ परे तस्य सः स्यात्। [illegible] स्या। स्या। त्यदामित्येव। प्रि
यत्यत्॥४२ अदसोदः सेस्तु डौ। त्यदादेः सौ परे अदसो दः स्यात्। सेस्तु डौ। असौ। असको। हे असौ। हे असकौ। त्यदामित्येव। अत्यद॥४३ असुको वा कि। त्यदा
मो परे अदसः कि असुको वा स्यात्। असुकः। असको। हे असुक। हे असको॥४४ मावर्णस्य। अवर्णान्तस्य त्यदामदसो दामः स्यात्। अमूनारो। स्त्रियो।
कुलेवा अमी। अमूहत्रा॥ असवर्णस्येति किं। अदः कुलं॥४५ वाद्रौ अदसो [illegible] ह्रावेतस्य तिदास्वा स्यात्। अद [illegible] अमुयङ् अमुमुयङ्। अदद्रङ्॥४६
मदुवर्णे च। अदसो मः परस्य वर्णस्य उवर्णः स्यात्। अनुपस्य क्रो [illegible] यांतस्य॥ अमुं। अमू। अमुमुयङ्। अमीति किं। अमूको। अमू। अमून्॥
॥४७ [illegible] घासिनात्। अदसो मः परस्यावर्णस्य नादेशावयउ वर्णः स्यात्। अमुना। इनाटिति किं। अमुया। [illegible] ई [illegible] हान्तर
दसो मः परस्य एत ई स्यात्। अमी। अमीषु। एरिति किं। अमूः स्त्रियः। मादित्येव अमुके॥४९ धातोरिवर्णोवर्णस्य इयुवौ प्रत्यये। धातोरिवर्णोवर्णयोः स्व
रादौ प्रत्यये परे यथासंख्यमियुवौ स्यातां। नियौ। लुवौ। अधीयते। लुलुवुः। प्रत्यय इति किं। न्यर्थं। न्यर्थनयनं। नायकः। इत्यादौ [illegible]॥५० इणः
इणो धातोः स्वरादौ प्रत्यये परे इयू स्यात्। यापवादः। ईयतु। ईयुः॥५१ संयोगात्। धातोरिवर्णोवर्णयोः संयोगात्परयोः स्वरादौ [illegible] परे इयुवौ स्यातां
। यवक्रियो। कटप्रुवौ। श्रियौ। श्रियः॥५२ भ्रूश्नोः॥ भ्रू श्नो वर्णस्य संयोगात्परस्य स्वरादौ प्रत्यये परे उव् स्यात्। भ्रुवौ। आप्नुवन्ति [illegible] विष्ठेति॥५३
×स्त्रिय ये× स्त्रियाः॥ स्त्रियाः वर्णस्य स्वरादौ परे इयू स्यात्। स्त्रियौ। अति स्त्रियौ॥५४ स्वासि स्त्रियाः [illegible] प्रद्यां पूर्वे [illegible] परके [illegible] वा स्यात् [illegible] या। स्त्री॥५५ धाया
नेकस्वरस्य। अनेकस्वरस्य धातोरिवर्णस्य स्वरादौ प्रत्यये परे यः स्यात्। चियुः [illegible] मारा। म। त्वाकर। [illegible] स्य धातोरुवर्णस्य

× द्वास्वो × यव ×२

× स्यादो

स्वरादौ परवः स्यात्। वसुमिच्छं तो स्यादाविति किं। लुउउ॥५७ क्विश्वद्वान्तरस्य। धेयान्तो किं तानेव याद्दिः … न्यस्याः संबंधिनो धस
नो रिवर्णावर्णस्य स्वरादौ स्यादौ परतो ऽन्त्यपातो स्यातां। उच्चौ। ग्रामण्यो सुल्वः। रव …। किं बिति किं। परतो नियो। वान्तरि … फलस्य। च्वसु धिय
इति किं। सुधियः॥५८ दृत्युनर्व्वणकारे र्भुवः। दृनादितिः सद्याक्विश्व। हत्विस्वत्संबंधि न एव वस्तुवाध्यतास्वत्व स्य स्वरादौ स्यादौ … पानां दृन्नुत्वो। पुन
र्भ्वौ। वर्षाभ्वः। कारभ्वः। दृनादिति रिति किं। प्रतिभुवो॥५९ णत्वमसत्परस्यादिविधौ वा इत। सूत्रादारभ्य यत्परं कार्यं विधस्य तन्न … अधिकार विहित
च पूर्वस्मिन्कर्तव्ये णत्वं षत्वं वासदसिद्धं स्यात्। एतस्मान्निर्दिष्टयोस्त्वणत्वयोः पारायणे … सन्नूतन्नः। पिपठीः। अत्वाणो अस … राराज्ञ इतिया
वन्। स्यादि विधौ चेति तेनाम्यादि स्यैति॥६० क्रादावाः शिक नोपलक्षितस्य नस्यादयः पादन्यस्मिन्नपूर्वस्मिंश्च स्या … न्यात … मिमा …
त्युः। अग्नीति किं। हस्कः॥६१ षढोः कः सि। पिपठिषढोः कः स्यात्। पक्ष्यति। लेक्ष्य ति॥६२ त्वादर्नामिनो दीर्घो र्वो … तायोरिवोः … परयो
रस्य वना मिनो दीर्घः स्यात्। अंजने। … दीव्यति। त्वादरि ति किं। कुर्वीरायति … दिव्यति॥६३ पदांते … पदांतर … दीवो … परयो
त्वादर्नामिनो दीर्घः स्यात्। गीः गीरर्थः। पदांत इति किं। गिरः त्वव॥६४ न यिन हिता। यावत् … नामिनो दीर्घो न स्यात्। धुर्यः
… इति किं। गीर्वत्। न द्वित इति किं गीर्यति। गीर्यतः॥६५ कुरु च्छुरः। कुरुः च्छुः रोर्नामिनो र … परस्य दीर्घो न स्यात्। छुया। नु। कुर्वित्पकाः … इति किं। कुरुत्वा ह
कुर्यात्॥६६ मो नो म्वोश्च। मंतस्य धातोर्मंतस्य पदांतस्य म्वोश्च परयोर्न स्यात्। प्रशान्। प्रशान्भ्यां। जंम … जंमत्त॥६७ अं संधस्य … नड् सदः। ध्वंसध्वंसः
कस्य प्रत्ययांतस्य … अनडुहश्च पदांतस्य दः स्यात्। उषीश्र … पर्णध्वत् … विहृत् … नडुत् … पाठादि … समा … विद्वान्।
॥६८ … दिग् … एषां पदांत स्थानां गः स्यात्। … दिशौ … घृतस्पृक् … उष्णिक्॥६९ नशो वा। नशः पदां
तस्य ग्वा स्यात्। जीवनक्। जीवनट्॥७० युजंचक्रुंचां नोङ्। एषां नस्य पदांते ङ् स्यात्। युङ्। प्राङ्। कुङ्॥७१ सोरुः। पदांतस्य सो रुः स्यात्। आशीः। वायुः १८
॥७२ सजुषः। पदांते सजुषो रुः स्यात्। सजूः सजूर्भ्यां॥७३ अहः। अह्नः पदांते रुः स्यात्। हे दीर्घाहो निदाघ दीर्घाहो निदाघ॥७४ रोरु परि। अराफ

परे पदांते अह्रो रुपि समुत्पारः स्यात्। अहरहः। अह … ह्रो रुपि ति किं। ह … अरात किं। अहोरूप॥७५ धुटस्तृती … धुटां तृतीयः स्यात्। व
गु। अग्निः॥७६ गडदबादेश्चतुर्थ … स्यैकस्वरस्यादश्चतुर्थो … झषप्रत्यये … बादेश्चतुर्थान्तस्यैकस्वरस्य … श्चतुर्थः स्यात् पदां
ते सादौ ध्वादौ च प्रत्यये परे। धुक्। धुग्। … एवं गर्दभ … निघोक्ष्यति। न्यघुक्षत्। … अधुग्ध्वं। गडदबाद
रिति किं। अजं जप्। एकस्वरस्येति किं। दामलिट्॥७७ धागस्य थोश्च। धागश्चतुर्थात्परयोः तथोः धः स्यात्। … परयो … स्यात्। धत्तः। धिद्ध
ध्वम्। धद्धे। न पे इति किं। दध्मः। चतुर्थात् तस्येति किं। दधति॥७८ धश्चतुर्थात् … घोषात् … विहितयोः … स्यात्। अदुग्ध। अदुग्धम्
अलब्ध। अलब्धाः। अध इति किं। धत्तः। धद्धः। विहित विशेषणं किं। … ॥७९ नाम्यंतात् पराकाद्यतन्याशिषोर्धः … आम्यंतात् …
पराकाद्यतन्याशीषां धस्य ढः स्यात्। अतोढ्वं। तीढ्वं … अदिढ्वं। चे … षीढ्वं। नाम्यंतादिति किं। अप … ॥८० हान्तस्थाञ्ञीड्भ्यां वा। हान्ते
स्थाद्यः … परात् इटश्च परास्यां … पराकाद्यतन्याशिषोर्धस्य ढो वा स्यात्। × अग्रहिढ्वं × अग्राहिढ्वं। अग्राहिध्वं। ग्राहिषीढ्वं … षीध्वं। अनायिढ्वं। अनायि
ध्वं। नायिषीढ्वं। नायिषीध्वं। अकारिढ्वं। अकारिध्वं। अलाविढ्वं। अलाविध्वं। जटत्विढ्वं … आयिढ्वं … आसिषीढ्वं।
॥८१ हो धुट् पदांते। धुटि प्रत्यये पदांते च हो ढः स्यात्। लेढा। मधुलिट्। गुड लिएमान्। धुट् पदांत इति किं। मधुलिहौ॥८२ दादेर्दो घः। दादेर्धातो
र्हस्य धुटि प्रत्यये पदांते च घः स्यात्। धोक्ष्यति। अधोक्। गोधुक्। दादेरिति किं। दामलिहमिच्छति। दामलिट्॥८३ मुहद्रुहस्नुहष्णिहो वा।
एषां हो धुट्प्रत्यये पदांते च घः स्यात्। मोग्धा मोढा। उन्मुक्। उन्मुट्। द्रोग्धा द्रोढा। मित्रध्रुक्। मित्रध्रुट्। स्नोग्धा स्नोढा। उत्स्नुक्। उत्स्नुट्। स्निग्धा स्ने
ढा। … स्निक्। … स्निट्॥८४ नहो धः। नहेर्हस्य धात्वादेर्धुटि प्रत्यये पदांते च यथासंख्यं धतौ स्यातां। नद्धा। उपानत्। …
क … धुटि प्रत्यये पदांते च जो गः स्यात्। … ॥८५ यजसृजमृजराजभ्राजभ्रस्जव्रश्चपरिव्राजः षः। यजादीनां धस्य …

ति ×

उन्यादिक ग्रादाः। ऊर्मि१ दल्मि२ त्सरु मिउति मिथ४ मियध्य६ कैचा७ ग्रादा८ ध्रुसा९ तवासा१० हरित्११ ध्रजित१२ गमत१३ ककुद१४ ज्योतिः१५ मादिव्र१६ गो१७ कोति१८ ग्रावी१९ हरि२० वाक२१ रुरु२२ । ह्युर३ विदु२४ तु२५ क्रु२६ वप२७ सुभा२८ क्रु२९ हतु३० समु३१ तन३२

नो ज्ञास्पष्ट तुदिप्रत्ययेपदांतस्य षस्यात्। यष्टा। देवट्। सृष्टा। ना घस्रिट्। माष्टां कंसपरिमृट्। राट्। सम्राट्। व्राष्टिः। विव्राट्। व्रष्टा। धानाभृट्। भ्रष्टा। १
मूलवृट्। परिव्राट्। लेष्टा। प्रष्टा। शब्दप्राट्। यजादिसाद्धयांत्। ओपि धनाद्रवस्याच्च। अद्यमासृत्। निंसृस्यां। यज श्रेयेव। वृक्षवृश्चमादिष्टदस्यात्। ७
संयोगस्यादौ स्कोर्लुक्। क्षुट् पदांतसंयोगादिस्थयोः स्कोर्लुक् स्यात्। लग्नः। साधुलक्। वृक्णः। मूलवृट्। तष्टा। काष्टतट्। ८ पदस्य। पदस्य संयो
गांतस्य लुक् स्यात्। पुमान्। पुंभिः। पुंस्यः। महान्। पदस्येति किं। स्कंद्भा। ९ रांत्सः। पदस्य संयोगांतस्य रात्परस्य सस्य लुक् स्यात्। चिकीः।
कट चिकीः। स एवेति किं। ऊर्क्। न्यमार्ट्। ८० नाम्नो नोऽनह्नः। पदांते नाम्नो नस्य लुक् स्यात्। अनह्नः। राजा। राजपुरुषः। अह्ने इति किं
। अहरिति। ८१ नामंत्र्ये। आमंत्र्यार्थस्य नाम्नो नस्य लुक् न स्यात्। हे राजन्। ८२ क्लीबे वा। आमंत्र्यार्थस्य नाम्नः क्लीबस्य लुग् वा स्यात्। १
हे दाम। हे दामन्। ८३ मावर्णांतोपांतापंचमवर्गान्मतोर्मो वः। मा वर्णो प्रत्येकमंत ... पांतोयस्य न ... पंचम ... वर्गो ... तेन्।
मः परस्य मतोर्मो वः स्यात्। किंवान्। शमीवान्। वृक्षवान्। मालावा न्। अहर्वान्। लक्ष्मीवान्। मरुत्वान्। ... नाम्नि। संज्ञायां मतोर्मो ... वः
... स्यात्। अहीवती। मुनीवती। नद्यो। ८५ चर्मण्वत्यष्ठीवच्चक्रीवत्कक्षीवद्रुमण्व
त्। एते मतंता संज्ञायां निपात्यंते। चर्मण्वतीनाम नदी। अष्ठीवान्। जानु। चक्रीवान् खरः। कक्षीवान् ऋषिः। रुमण्वान् गिरिः। ८६ उदन्वानब्धौ च। अब्धौ ज
लाधारे नाम्नि च मतौ उदन्वान् निपात्यते। उदन्वान् घटः। उदन्वान् समुद्रः। ऋषिः। आश्रमश्च। ८७ राजन्वान् सुराज्ञि। सुराजके देशे राजन्वान् निपात्यते। रा
जन्वान् देशः। राजवत्यः प्रजाः। ८८ नोर्म्यादिभ्यः। ऊर्म्यादिभ्यो मतोर्मो वन स्यात्। ऊर्मिमान्। दल्मिमान्। ... ८९ ... त्विषा ... रत्नस्य त्रासस्या
दोत्तु गवा। त्रास्यादौ स्यादौ परे चिंतस्य लुग्वा स्यात्। ... नि ... ॥ निशा। आस ... आसने॥ १०० नेदं पादन्ना सिका हृदय ... दकादा र्यच्छ्व।
च्छातादत्त ... सूहृदसन्यूष ... दन्त्वा ... पच्च यक ... ... दन्तादीनां यथासंख्यं दन्तू ... दः पदान्। नसा। ना ११
मा मास्त्री उर मा ... इत्यन। मा मत्रा ... अकार ... निवे ... ॥ ... बेउन्या या नित्यत्वात्। ...
इति मध्यमा ... तुर्ग्रेस्तु मा ... मिति ... ... उरमादि स्यामिति ... मित्येवम ... ... यजसृजे त्यादिना ... २

सिकया। हृदि। हृदये। असा। असृजा। यूष्णा। यूषा। षणि। उदा। उदकेन। दोष्णा। दोषा। यकृता। यकृता। शकृता। शकृता॥ १ यस्वारपादः पद णिक्यघुटिस्वरे या × णिक्यघुट ×
दि स्वरादौ प्रत्यये पादस्य पद् स्यात्। द्विपा घुपदः। द्विपदः पश्य। पादयतेक्विपि पाच्च पदी कुले। यस्वर इति किं। द्विपाद्भ्यां। अणिक्य घुट इति किं। पादय
ति क्याप्पाद्यति। द्विपादौ॥ २ उदश्च उदीच्। अणिक्यघुटि स्वरे उदच उदीच् स्यात्। उदीच्यः। उदीचा। अणिक्य घुटीत्येव। उदयति। उदच्याति। उदञ्चः। उदञ्चः इति
किं। निमासूत्। उदञ्चा। उदञ्चौ॥ ३ अच् प्रायः दीर्घश्च। अणिक्यघुटि यस्वरादौ प्रत्यये अचश्च स्यात्। प्राक्स्वरस्य दीर्घः प्राच्यः। दधीचा। अणिक्य घुटीत्ये
व। दध्यत्यति दध्यञ्चः। अवितिकिं। निमासूत्। प्राञ्चा॥ ४ क्वसुष्मतौ च। अणिक्य घुटि यस्वरमतौ च प्रत्यये क्वसुः उष् स्यात्। विदुष्यः। विदुषा। विदुष्मान्। अणि
क्य घुटीत्येव। विद्वयति। विद्वस्यति। विद्वांसः॥ ५ श्वन् युवन् मघोनो डीस्याद्यघुट्स्वरे वः उः। श्वादीनां वस्योः स्यात्। शुनी। शुनः। अतियू
नी। अतियूनः। मघोनी। मघोनः। डीस्याद्यघुट्स्वर इति किं। शौवनं। योव नं। माघवनं। ६ लुगातोऽनापः। ... र्जस्य ... डीस्याद्यघुट्स्वरे लुक् स्या
त्। कीलालपः। हाहः। दहि। अनापइति किं। शाला॥ ७ अनोऽस्य। डीस्याद्यघुट्स्वरे ... नोऽस्य लुक् स्यात्। राज्ञी। राज्ञः। ... डीवा ... की
रे ङौ वा परस्तो ऽस्य लुग्वा स्यात्। साम्नी। सामनी। राज्ञि। राजनि॥ ९ ष्णादिह न्। ष्टनराज्ञः शणि ... दरनो हनो ध ... णि प्रत्यये ... स्यात्। अ
ह्नः। घ्नो। ष्णघ्न। धार्त्तराज्ञः॥ १० नवमंत संयोगात्। वांतान्मांताच्च संयोगात्पर स्यानो ऽस्य लुग्न स्यात्। पर्वणा। कर्मणा॥ ११ ... हंते ... स्यात्।
घ्नणघ्नौ। घ्नेति। ष्णु इतिकिं। वृत्रहणौ॥ १२ लुग स्यादत्यपदे। अपदादौ वकारे एकारे च पर ऽस्य लुक् स्यात्। पवंति। पवे। अप ... इतिकिं। दंडाग्रौ॥ १३ डिर
त्ये तस्वरादः। स्वरौ ... ऽस्य स्वरस्य दादिः त्यस्य ङिति परे लुक् स्यात्। मुनौ। साधौ। पितुः॥ १४ अवर्णादश्नोंतो वा तुड्याः। आवर्णादश्नो ... परस्य अतुः
स्थाने अंतो वा स्यात्। ईश्योः। तुदती। तुदंती। कुले स्त्रीवा। एवं सीनी। साती अवर्णादिति किं। अदती। अश्न इति किं। खनती। ... द्विवश्च परस्मा
द्धः ई श्योः परयोः अंतस्य आदेशः स्यात्। दीव्यंती। पचंती॥ १६ दिव औः सौ। दिवः सौ परे औः स्यात्। द्यौः॥ १७ ... पदांत ... दिववः स्यात्। × अद्युः ×
सुद्यः। द्युघोनस्यात्। द्युस्याँ। सुद्युः। पदांत इति किं। दिवि। अनुरूति किं। दुगतवते॥ १८॥ ॥ द्विनीयस्याध्य ... पंचमपादः ... ॥ ॥ क्रियास्व

वद्रूक्रायतेऽन्मनातापक्वाअपतंतं नूहर्यं याहकृति
ऋयं प्रकृत
वेत्राण
त्तहिकार्यं इत्युक्रियाकृता
जितस्यमक कारकस्तु नाम
तत्स्याप्यं = ३३

कारकं। क्रियायानिमित्तं कर्त्रादिकारकं स्यात्॥ ... यणाद्ध ... मात्रेण ... यःप्र ... कर्त्ता॥ क्रियाद्व
क्रियासिद्धौस्वप्रधानोयः सकर्त्ता स्यात्। मित्रेणाकृतं ... व्याप्यं कर्म। कर्त्रा क्रियया ... ईप्सिततमं ... कर्मवस्यात्। तत्र
क्ष। निर्वृत्यं। विकार्यं। प्राप्यंच। स्कटंकरोति। काष्ठं ... ग्रामं याति॥३ गत्याकर्मण ... णिकर्त्ता णौ अकर्मक ... अविवक्षित ... णिगः प्राग्यः
कर्त्ता स णिगिम ति कर्म वास्यात्। पचति चैत्रः ... पाचयति चैत्रं चैत्रेण वा मैत्रः॥४ गतिबोधाहारार्थशब्दकर्मनित्या ... शब्दार्थादिक्षा
द्यात्य ... क्रंदां। गतिर्दर्शानर्थानां शब्दकर्मक्रियाव्याप्यं च येषां तत्राद्यकर्मा ... गत्यर्थबोधार्थहारार्थानां शब्दकर्मणां ... नित्याकर्मकाणां ... यनीखा द्यदि
क्रान्त्राह्वायकं रिवर्जानां धात्वर्थनाम णिकर्त्ताः णौ सतिकर्मस्यात्। गमय तिमैत्रंग्रामं। बोधयति शिष्यंधर्मं। भोजयते बटुमोदनं। जल्पयति ...
चं। धर्मयतिबटुंवेदं। नाययति मैत्रं चैत्रः। गत्यर्थादीना मितिकिं। पा ... चयत्योदनं चैत्रेण मैत्रः॥ न्याद ... नाययति ... चैत्रेण। खा
दयत्यपूपं मैत्रेण। आदयत्योदनं सुतेन। ह्वाययति चैत्रं मैत्रेण ... । शब्दाययति बटुं मैत्रेण। ... क्रंदयति मैत्रं चे
त्रेण॥५ भक्षेर्हिंसायां। भक्षेर्हिंसार्थस्यवा णिकर्त्ता णौकर्मस्यात्। भ ... क्षयति सस्यं बलीवर्दां क्षेत्र। हिंसाय ... मितिकिं। भक्षयति पिंडीं शुना
॥६ वहेः प्रवेयः। वहेरणिकर्त्ता प्रवेयो णौ कर्मस्यात्। वाहयति भारं बलीवर्दा न्॥ प्रवेय इतिकिं वाहयति भारं मैत्रेण॥७ हृक्रोर्नवा। हृकोरणि कर्त्ता
णौ कर्म वा स्यात्। विहारयति देशं गुरुं गुरुणा वा। आहारयत्योदनं बालं बालेन वा। कारयति कटं चैत्रं चैत्रेण वा॥८ दृश्यभिवदोरात्मनेपदे दृश्यभिवदो
रात्मनेपदविषये णिकर्त्ता णौ कर्म वास्यात्। दर्शयते राजा भृत्यान् भृत्यैर्वा। अभिवादयते गुरुः शिष्यं शिष्येण वा। आत्मन इति किं। दर्शयति रूपं त
... ॥ एनायः। आत्मनेपदविषयस्य ना घोवाप्यं कर्म वास्यात्। सर्पिः पाना। ध्रा ता सर्पिर्नाघाता। आत्मनइत्येवपश्चम्य पनाघति पाठाय॥१० स्मृत्यर्थद
येशः॥ स्मृत्यर्थानां दयीशां च व्याप्यं कर्म वास्यात्। मातुःस्मरति। मातरं स्मरति। मातुः स्मर्यते। माता स्मर्यते। सर्पिषादयति। लोकानामीष्टे लोकानीष्टे॥१२ ×××
रुजाः प्रतियत्ने। कुनर्थन्नः प्रतियत्नः। सहृत्ते रुगो व्याप्यं कर्मवास्यात्। पक्षे द कस्य क्षेदकं वोपस्कुरुते॥१२ ... ज्वार्थस्या ... रोगार्तेताम्पर्ना विकर्त्ते रिरुजाप॥ १२

×प×

दृतीयया:
घतिनियत
कर्मकरणा
नाक्रपति
धास्ति न्या:
समानवि
दयत्रम
सीतिदिती
याधिलवत्प
... तिका
... ज्ञाति
दवइति
वादर्शान
नवकाश
वानसंज्ञा
हयस्यैविल
तो:पर्याय
प्रवृत्तिर
विरुद्धार
ति

कारण॥२१ च॥२१ अरुरुद्दीव्यतिकर्मकृ संज्ञेयुगपद्वत्‌इत्यर्थः अक्षैर्दीव्यतितिचैत्रः तंदेवंत्र्यक्षैर्दीव्यतेमैत्रः पृथक्‌ प्रयोक्ति णिगककरणं वति
लिंदेवकारः संज्ञाद्वयसमावेशार्थः तेन अक्षादेवयते मैत्रश्चात्रणाति अत्र करणत्वात्‌ तृतीया नवतिकर्मत्वाच्च गत्यादिसूत्रेणनित्यात्क
डा नादर्थस्य द्रुहिंसेतापवर्जस्य धात्वर्थ्याप्यं कर्म वास्यात्। साव श्लेष उ ... कर्त्ताचौरस्य चौरं वा रुजति रोगः॥ अद्रुहिंसेतापरितिकिं। आद्युन्नं हरयति
संतापयति वा जीवइति किं। मित्रं रुजति श्लेष्मा॥१३ जासनाट क्राथपिषां हिंसायां। हिंसार्थानामेषां व्याप्यं कर्म वास्यात्। चौरस्य चौरं वा उज्जासयति चौ
रस्य चौरं वा नाटयति। चौरस्य चौरं वा क्राथयति चौरस्य चौरं वा पिनष्टि हिंसायामितिकिं। चौरं बंधनात्‌ जासयति॥१४ निप्रेभ्यो घ्नः। समस्तव्यस्तविपर्य
स्ताभ्यां निप्राभ्यां परस्य हिंसार्थस्य हंतेर्व्याप्यं कर्म स्यात्। चौरस्य चौरं वा निप्रहंति हिंसायामित्येव रागादीन्निहंति॥१५ विनिमेयद्यूतपणं पणिव्यवहृो
ः विनिमेयः क्रयविक्रयोऽर्थः द्यूतपणो द्यूतजयमेतौ पणिव्यवहृोर्व्याप्यौ कर्म वास्यात्। शतस्य शतं वा पणायति दशानां दश वा व्यवहरति। विनिमय
द्यूतपणमितिकिं साधून्पणायति॥१६ उपसर्गाद्दिवः। उपसर्गात्परस्य दिवो व्याप्यौ विनिमय द्यूतपणौ कर्मस्यौवोत्‌॥ शतस्य शतं वा प्रदीव्यति उ
पसर्गादितिकिं शतस्य दीव्यति॥१७ नहुपसर्गस्य दिवो व्याप्यो विनिमय द्यूतपणौ कर्मनस्यातां ... दीव्यति॥ ... करणं वा दिवः करणे
कर्मकरणंच युगपत्‌स्यात्‌। अक्षान्दीव्यति। अक्षैर्दीव्यति। अक्षैर्दे ... वयाते मैत्रश्चैत्रेण॥१९ अधिशीङ्स्था ... धारः। अधेः संबद्धानां
शीङ्स्थासामाधारः कर्मः स्यात्। ग्राममधिशेते। अधितिष्ठति। अध्यास्ते वा॥ २०उपान्वध्याङ्वसः। उपा ... वस्य तेराधारः कर्मस्यात्॥
ग्राममुपवसति। अनुवसति। अधिवसति वा। आवसति॥२१ वाभिनिवि शः॥ अभिनिविष्टो विशोधारः कर्म वास्यात्। ग्रामं ... अभिनिविशते ...
भिनिविशते॥२२ कालाध्वभावदेशं वाकर्मवाकर्मणां। कालादिराधारोऽकर्मणां धातूनां व्याप्यकर्मकर्मवद्युगपद्वास्यात्। मासं ... क्रोशं शेते। गोदोहं
मास्ते। ... मासे आस्ते इत्यादि कर्मवत्‌ इतिकिं। मासमास्यते। अकर्मणामितिकिं। रात्रावुद्धाटं धीते॥२३ साधकतमं करणं क्रियायां प्रकृष्टो
पकरणं करणं स्यात्। दात्रेण लुनाति ... २४ कर्माभिप्रेयःसंप्रदानं कर्मणा ... क्रिययावायं ... यते सः संप्रदानं स्यात्। ... लिंद
ते। राजकार्यमाचष्टे। पत्ये शेते॥२५ स्पृहेर्व्याप्यं वा। स्पृहेर्व्याप्यं संप्रदानं वास्यात्। पु ... पुष्पाणि वा स्पृहयति॥२६ क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थ प्रति कोपः॥ क्रुधद्रुहे
र्ष्यासूयार्थानांयं प्रतिकोपस्तत्‌ संप्रदानं स्यात्। मैत्राय क्रुध्यति द्रुह्यति ईर्ष्यति ... यति ... यं प्रतीति किं ... क्रुध्यति। कोप ... ब्धस्यक प्यति
... दिविशा ...

मनकरण
णिगः ...
कर्मचादेवं
यतेश्चा
णिश्रायण
दिवाच कर्म
लक्षणपर
स्मैपदे न
वर्ण अक्षा
नदिव्यति
तिसूत्रस
स्यचिस
इयसमा
ऽपरत्वा
रागत्र नि
त्रयाहति
व्यवसायं
नवस्यद
परः समा
विषयया
अस्पर्शः न
चद्वितीय

विनआर्घं॥२८नोपसर्गात्कुद्रुहः॥ उपसर्गात्परयोः क्रुध्द्रुहोर्यायस्मै कोपः स संप्रदानं स्यात्। ... अपराध्यति। यस्य विपरीतं पृच्छति। उपाध्याय ... शृंगाल्लताऽरायाति।
व्याघ्राद्विभेति। अधर्माज्जुगुप्सते। धर्मात्प्रमाद्यति। चौरस्त्रायते। अध्ययना... जयते। यवेभ्यो गां रक्षति। उपाध्यायादन्तर्धत्ते। शृंगाद्धरो जायते।
हिमवतो गंगा प्रभवति। वलभ्याः शत्रुंजयः पट्योजनानि। कार्तिक्या आग्रहायणी मासे। चैत्रान्मैत्रः पटुः। माथुराः पाटलिपुत्रकेभ्य आढ्यतराः॥२९॥ क्रियाश्रयस्या
क्रियाश्रयस्य कर्तुः कर्मणो वा आधारोऽधिकरणं स्यात्। कटे आस्ते। स्थाल्यां तंडुलान् पचति॥३०॥ नाम्नः प्रथमैकद्विबहौ॥ एकद्विबहौ अर्थमात्रे धारोऽधिकरणं
मानाचाम्नः परा यथासंख्यं सि औ जस् सूलक्षणा प्रथमा स्यात्। डित्थः। गौः। शुक्लः। कारकः। दंडी॥३१॥ आमंत्र्ये। आमंत्र्यार्थवृत्तेर्नाम्नः प्रथमा स्यात्। हे
देवः। आमंत्र्य इति किं। राजा भव॥३२॥ गौणात्समयानिकषाहाधिगन्तरान्तरेणातियेनतेनैर्द्वितीया। समयादिभिर्युक्तात् गौणान्नाम्नः द्वितीया स्यात्।
घासंख्यं। अमु औ शसू लक्षणा द्वितीया स्यात्। समया ग्रामं। निकषा गिरिं नदी। हा मैत्रं व्याधिः। धिग् जाल्मं। अंतरा निषधं नीलं च वि
देहाः। अंतरेण धर्म सुखं न स्यात्। अतिवृद्धं कुरून् महद्बलं। येन पश्चिमां गतस्तेन पश्चिमां नीतः॥३३॥ द्विरधसुपरिभिः द्विरु
क्तैरभिर्युक्तान्नाम्नो द्वितीया स्यात्। अधोऽधो ग्रामं। अध्यधि ग्रामं। उपर्युपरि ग्रामं ग्रामः। द्विरुक्तैरिति किं। अधः ...॥३४॥ सर्वोभयाभिपरिणा
तसा। सर्वादिभिस्तसंतैर्युक्तान् द्वितीया स्यात्। सर्वतः। उभयतः। अभितः। परितो वा ग्रामं वनानि॥३५॥ लक्षणवीप्स्येत्थंभूतेष्वभिना। लक्षणं
चिह्नं वीप्सा कर्मवीप्सा इत्थंभूतः किंचित्प्रकारमापन्नः। एषु वर्तमानादभिना युक्तान् द्वितीया स्यात्। वृक्षमभि विद्युत्। वृक्षं वृक्षमभि सेकः। साधुर्मैत्रो मा
तरमभि। लक्षण इति किं। यदत्र मामभि स्यात् तद्दीयतां॥३६॥ भागिनि च प्रतिपर्यनुभिः। स्वीकार्योंऽशो भागः स अस्यास्तीति भागी तत्र लक्षणादिषु च वर्तमानात् प्रत्या
दिभिर्युक्तात् द्वितीया स्यात्। यदत्र मां प्रति मां परि मां अनु स्यात् तद्दीयतां। वृक्षं प्रति परि अनु वा विद्युत्। वृक्षं प्रति परि अनु ×प सेकः। प्रदानेन स्यात्। मैत्रम
भिक्रुध्यति। अभिद्रुह्यति वा। उपसर्गादिति किं। मैत्राय क्रुध्यति॥३८॥ अपाये वधिर। ... वा सकः। साधुर्मैत्रो मातरं प्रति परि अनु वा। एतस्मि
ति किं। अनुवचनस्याज्ञानिर्गता॥३७॥ हेतुसहार्थे तुला। हेतुर्जनकः सहार्थस्तुल्ययोगः विद्यमानतावत् द्विधा या कृप वाराः। तयोर्वर्तमानादनुना युक्ता १३

= तुल्ययोगो भिन्नैः सहसंबंधः विद्यमानत्वाद्भिन्नैः सह इत्यनयोर्भेदः तत्र तुल्ययोगादाहरणं भिक्षवः स्थितेऽ अनेन विद्यमानतायामुदाहरणं कर्म संसारी
सुदाहरणं = १
= तद्विषयः सहार्थविषयः वर्तनादिरपि सहार्थः = १

= शुणाशगतं गौणांतत्र त्या ...द्वि ...आख्यात ...देनास्समा नाधिकरणं ...गौणं=पद्य पवाद=३३= ३६=

क्रियाश्रयस्या धारोऽधिकरणं

= जिनजन्मोत्सवेन हेतुनेत्यर्थः = १ = गिरिणा सह संबंधेत्यर्थः = १

द्वितीया स्यात्। जिनजन्मोत्सवमन्वागच्छन् सुराः। गिरिमन्ववसिता सेना॥३९॥ उत्कृष्टेऽनूपेन। उत्कृष्टार्थादनूपाभ्यां युक्तात् द्वितीया स्यात्। अनु सिद्धसेनं
कवयः। उपोमास्वातिं संगृहीतारः॥४०॥ कर्मणि॥ नाम्नः कर्मणि द्वितीया स्यात्। कटं करोति। तंडुलान् पचति। रविं पश्यति। अजां नयति ग्रामं। गां दो
ग्धि पयः॥४१॥ क्रियाविशेषणात्। क्रियायाय विशेषणं तस्माद्विना द्वितीया स्यात्। स्तोकं पचति। सुखं स्थाता॥४२॥ कालाध्वनोर्व्याप्तौ। व्याप्तिरत्यंतसंयोगः
व्याप्तौ द्योत्यायां कालाध्ववाचिभ्यां द्वितीया स्यात्। मासं गुडधानाः। कल्याणी। अधीतवान्। क्रोशं गिरिः। कुटिला नदी। अधीतवान्। व्याप्ताविति किं। मासस्य
मासे वा द्व्यहं गुडधानाः। क्रोशस्य क्रोशे वा एकदेशे कुटिला नदी॥४३॥ सिद्धौ तृतीया। सिद्धौ फलनिष्पत्तौ द्योत्यायां कालाध्ववाचिभ्यां तृतीया स्यात्। मूलसूत्रल
क्षणा तृतीयाय थासंख्यं एकद्विबहौ स्यात्। मासेन मासाभ्यां मासैर्वा आवश्यकमधीतं। सिद्धाविति किं। मासमधीत आवश्यकं न त्वगृहीत॥४४॥ हेतु
कर्तृकरणेत्थंभूतलक्षणे। फलसाधनयोग्यो हेतुः किंचित्प्रकारमापन्नस्य चिह्नं इत्थंभूतलक्षणं। हे... नाम्नस्तृतीया स्यात्।
धनेन कुलं। चैत्रेण कृतं। दात्रेण लुनाति। अपि त्वं कमंडलुना छात्रमद्राक्षीः॥४५॥ सहार्थे। सहार्थैस्तुल्ययोगो विद्यमानता योगो वा
स्य मानेनाम्नस्तृतीया स्यात्। पुत्रेण सहागतः। सह लो गोमान्। ब्राह्मणो वा। एकेनापि सुपुत्रेण सिंही स्वपिति निर्भरं। सहैव दशभिः पुत्रैर्भारं
वहति गर्दभी॥४६॥ यद्भेदैस्तद्वदाख्या। यस्य भेदिनो भेदकाः प्रकारास्तद्वतस्तद्वतोर्थस्याख्या विशेषः स्यात् तद्वाचिनाम्नस्तृतीया स्यात्। अक्ष्णा काणः। ...
न खंजः॥४७॥ पृष्ठत्वादर्शनीयः। तद्वद्ग्रहणं किं। अक्षिकाणं पश्य। आख्येति प्रसिद्धपरिग्रहार्थं तेन अक्ष्णा दीर्घ इति न स्यात्॥४८॥ कृताद्यैः। कृताद्यैर्नि
षेधार्थैर्युक्तात् तृतीया स्यात्। कृतं तेन किं गतेन॥४९॥ काले भान्नवाधारे। काले वर्तमानान्नक्षत्रार्थादाधारे तृतीया वा स्यात्। पुष्येण पुष्ये वा ... मस्त्री
यात्। काल इति किं। पुष्ये शर्करा। आधार इति किं। तिष्यं पुष्यं च प्रेरं आधार इति ...॥५०॥ प्रसितोत्सुकावबद्धैः। एतैर्युक्तात् तृतीया वा स्यात्।
केशैः केशेषु वा प्रसितः। गृहेण गृहे वा उत्सुकः। केशैः केशेषु वा अवबद्धः॥५१॥ व्याप्ये द्विद्रोणादिभ्यो वीप्सायां। व्याप्ये ... ... नीवी प्सार
यो तृतीया वा स्यात्। द्विद्रोणेन द्विद्रोणं वा धान्यं क्रीणाति। ... केवा ... ॥५२॥ ... तोला। ... पंचाना लंघयहं।

= तिलचंद्रप्रभुयदिदिशि तिल

...रा = ४

पुष्ये तिष्य पुष्यं च द्वि = ३ =

संकुल्य सिंह षा किं च। दिदृक्षुं माम् गेहल्लणे। ईक्षितव्यं परस्त्रीस्यः। स्वध... [illegible] कार्यं सहिकावो ऽन्य ईक्षितव्यं परस्त्रीं ... [illegible] परस्त्रीणामनिषा
येयत् संदद्दादी क्षितव्यं किं मवं करो बिनवेति तद्दृक्ष साकलधर्मि ...

प्यं तद्वृत्तेस्तृतीया वा स्यात्। मात्रा मातरं वा संजानीते। अस्मद् ... [illegible] ... तिकाम् तुस्को ... [illegible] ... दामः संप्रदाने धर्म्ये आत्म ... [illegible] ... दामः संप्रदाने ध
र्म्ये वर्त्तमानाच्चतुर्थी स्यात्। तत्सन्नियोगाच्च दाम आत्मनेपदं। दास्याः संप्रयच्छते कामुकः। अधर्म्य इति ... यच्छति॥५८ ... [illegible] ... द्ध घी ... [illegible] ... दक हिवदे
यथासंख्यं ङस्यामूरस्यमूलस्त्रणा वद्धीस्यात्। द्विजाय गां हत्तपतप्रयोजा ते॥५९ नादर्थे। तस्मा इदं तदर्थं तत्र ज्ञावे संबंधी ... [illegible] ... स्यात् यूपा
य दारु। रुंधनाय स्थाली॥५४ रुचिक्लृप्यर्थधारिभिः प्रेयविकारोत्तमर्णेषु। रुच्यर्थैः क्लृप्यर्थैः धारिणा च योगे यथासंख्यं ... रच्ये ... विकारे ... [illegible] ... प्रर्णेवृत्ते
श्चतुर्थी स्यात्। मैत्राय रोचते धर्मः। मूत्राय कल्पते यवागूः। चैत्राय शतं धारयति॥५५ प्रत्याङः श्रुवार्थिनि। प्रत्याङ्पूर्वस्य श्रुवः ... [illegible] ... कारी ... छन्दति
ला प्रकेव वर्त्तमानाच्चतुर्थी स्यात्। द्विजाय गां प्रतिशृणोति आशृणोति वा॥५६ प्रत्यनोर्गृणाख्यातरि। प्रत्यनुपूर्वस्य गृणा ... [illegible] ...
त्र चतुर्थी स्यात्। गुरवे प्रतिगृणाति। अनुगृणाति वा॥५७ यद्वीक्ष्ये राधीक्षी। वीक्ष्यं विमतिपूर्वकं निरूप्यं तद्विषया क्रिया यस्य वा ...
राधीक्षो वार्त्तते तद्वृत्तेश्चतुर्थी स्यात्। मैत्राय राध्यति। ईक्षते वा ईक्षितव्यं परस्त्रीस्यः। वीक्ष्य इति किं ... [illegible] ... ईक्षते॥५८ उत्पा
तेन ज्ञाप्ये। उत्पातेन आकस्मिकेन निमित्तेन ज्ञाप्ये वर्त्तमानाच्चतुर्थी स्यात्। वाताय ... [illegible] ... ला विद्युत् दास ... [illegible] ... ताहिनी। पीताय वर्षा
य विद्युत् दुर्भिक्षाय सिता स्यात्। उत्पातेन इति किं। पचेदें ... भ्रमायां ... वि हिराजाने॥५९ श्लाघह्नुङ्स्थाशपां प्रयोज्ये। श्लाघादिभिर्द्वाभिर्युक्ता
त्... प्रयोज्ये वर्त्तमानाच्चतुर्थी स्यात्। मैत्राय श्लाघते। ह्नुते। तिष्ठते। शपते वा। प्रयोज्य इति किं। मैत्राय आत्मानं श्लाघते। आत्मनो मा भूत्॥६० तुमो
र्थे भाववचनात्। क्रियायां क्रियार्थायां उपपदे तुमर्थ ... तस्माद्भाववचनात् ... घञादयस्तदन्ताच्चार्थे चतुर्थी स्यात्। पाकाय व्रजति। इज्या
ये वा व्रजति। तुमोऽर्थ इति किं। पा ... कस्य ... भाववचनादिति किं। पक्ष्यतीति। याचकस्य व्रज्या ... गम्यस्याप्ये। यस्याप्ये गम्यते ...
गम्यः गम्यस्य तुमो व्याप्ये वर्त्तमानाच्चतुर्थी ... स्यात्। एधेभ्यः फलेभ्यो वा व्रजति। गम्यस्येति किं। एधानाहर्तुं याति॥६२ गतेर्नवाना प्ते ... गतिः पादविहरणं त
स्या आप्ये अनाप्ते वर्त्तमानाच्चतुर्थी वा स्यात्। ग्रामं ग्रामाय वा याति। विपर्यये ... घवाया ति। गतेरिति किं। स्त्रियं गच्छति। मनसा ... गच्छति।

(Left margin:) ...त्तिदृष्टो ... निकादि ... वस्यादिद्धं ... आक्रान्तरूपं पर्यालोचयती त्यर्थः

(Right margin:) प्रदीप ... तिकिं पत्नेसं ... विमतिःसंदेहज्ञानमित्यर्थः ... निरूप्यं अदृष्ट शुभाशुभादिरूपमद्यत्वक्षीय ... राति ज्ञात्वा द्विवा तद्विषया क्रियायां पर्यालोचनादिका वीक्ष्यं

१४

अर्थे रिक्तममापदोऽस्तावात इदं संपद्यत्कर्षइति अर्धेन्तदत् हितयोपादानं ... ऽध

... अनाप्त इति किं। संप्राप्तेमास्तत्र पंथानं याति॥६३ मन्यस्यानावादिभ्योऽतिकुत्सने। अतीव कुत्स्यते यनतदतिकुत्सनं। तस्मि
न्मन्यतेर्व्याप्ये ... वर्त्तमानान्नावादिवर्जाच्चतुर्थी वा स्यात्। न त्वां तृणाय तृणं वा मन्ये मन्यस्येति किं। न त्वां तृणं मन्ये। अनावादिस्य इति किं। न त्वां नावं
अन्नं शुकं काकं शृगालं वा मन्ये। कुत्सन इति किं। न त्वां तृणाय मन्ये युष्मदस्मदोर्मा भूत्। अनाविति किं। त्वां तृणं मन्ये॥६४ हितसुखाभ्यां युक्ताच्चतुर्थी वा
स्यात्। ... आमयाविने। आयाविनो वा हितं। चैत्राय चैत्रस्य वा सुखं॥६५ तद्भद्रायुष्य क्षेमार्थार्थेनाशिषि। हित ... तत्सुखयोः परामर्शः हिताद्यर्थेर्यु
क्तादाशिषि गम्यायां चतुर्थी वा स्यात्। हितं पथ्यं वा जीवस्य जीवाय वा भूयात्। सुखं शं वा। ... तस्य प्रजानां वा भूयात्। तद्भद्रं क्षेमं वा ... भद्राय ति ... जनाय ...
स्य दां। आयुष्यमस्तु चैत्राय चैत्रस्य वा। क्षेमं त्रयाणां वा घायसं घस्य वा। ... अर्थः कार्यं वा भूयात्। मैत्राय मैत्रस्य वा॥६६ परिक्रयणे। परिक्रियते नियत
कालं स्वीक्रियते येन तस्मिन्वर्त्तमानाच्चतुर्थी वा स्यात्। शताय शतेन वा परिक्रीतः॥६७ ... र्थवषड्नमः स्वस्ति ... [illegible] ... अस्तु॥ ... र्थैर्वद
... दादिनिश्चयुक्ताच्चतुर्थी ... [illegible] ... नित्ये स्यात्। अग्नये प्रभुर्वा मल्लो मल्लाय ... वषडग्नये। नमो देवेभ्यः। स्वस्ति प्रजा ... [illegible] ... पिहितस्यः
॥६८ पञ्चम्यपादाने। ... क्रिबाह्यापायमास्रे व्येइ सिस्यां स्यम् मूलकारणं ... पंचमी स्यात्। ग्रामात् गोदास्यां। वनेत्वा आगच्छति॥६९ आ ... [illegible] ... पारवधे
अवधिर्मर्यादा अभितिविधिश्च तद्वृत्तेराङा युक्तात्पंचमी स्यात्। आपाटलिपुत्राद् वृष्टो मेघः॥७० पर्यपाभ्यां वर्ज्ये। पर्यपाभ्यां वर्ज्यमानात्पर्ज्ञ ... [illegible] ...
पंचमी स्यात्। परित्रिगर्त्तं वा पाटलिपुत्राद् वृष्टो मेघः। वर्ज्य इति किं। अपत्राद्धा मेत्रस्य॥७१ यतः प्रतिनिधिप्रतिदाने प्रतिना। प्रतिनिधिर्दृष्ट ... [illegible] ...
तिदानं शुद्धिः तस्य विशेषणं ते यतः स्यात्तो तद्वाचिनः प्रतिना योगे पंचमी स्यात्। प्रद्युम्नो वासुदेवात्प्रति। तिलेभ्यः ... [illegible] ... निमाषान् ...
आख्यातर्युपयोगे। आख्याता प्रतिपादयिता तद्वाचिनः पंचमी स्यात्। उपयोगे नियमपूर्वकविद्याग्र ... [illegible] ...
ति। उपयोग इति किं। नटस्य शृणोति॥७३ गम्ययपः कर्माधारे ... [illegible] ... गम्यमानस्य प्रयुज्यमानस्य यबंतर
... दासनाद्वा प्रेक्षते। गमा ... [illegible] ... किं। प्रासादमारुह्य ... [illegible] ... प्रेक्षते ...

प्रार्थे दिक्शब्दे दिशादि [illegible] क्तात्पंचमी स्यात्। ततः [illegible] । तिन्ना मि[illegible]
[illegible] सत्या रियात्रः। पश्चिमो रामाद् युधिष्ठिरः। बहिः आरात् [illegible] ना रावा ग्रामात्॥७५ ऋणाद्धेतोः
हृद्धः हन्ता विति किं। आ [illegible] बद्धः। गुणादस्त्रियां [illegible] न वा। अस्त्री हेत्वेहेतुभूत गुणाद्वा विनः पंच
नेवामुक्तः। अस्त्रियामिति किं बुद्ध्या मुक्तः॥७६ आराद्दार्थैः [illegible] आराद्दूरमंतिकं वा तदर्थैर्यु [illegible]
नु। ग्रामस्य वा। अंतिकमस्या संवा ग्रामस्य च॥७७ स्तोकाल्पकृच्छ्रकतिपयादसत्त्वे करणे। यतो ड्यस्ते शाद्ध्रुन्निः [illegible] × स्तोकात् ^६
पणतिधा यमानं द्रव्यादि। तस्मिन् करणे वर्त्तमानेभ्यः स्तोकादिभ्यः पंचमी वा स्यात्। स्तोकेन वा। [illegible] तेनए
पयाकृतिपयेन वा मुक्तः। असत्त्व इति किं। स्तोकेन विषेन हत ॥७८ अज्ञाने ज्ञः षष्ठी। अज्ञानार्थस्य [illegible] तेनए
कद्विन्द्वेदो यथा संख्यं तस्मात् अभूल्लक्ष्णा षष्ठी नित्यं स्यात्। सर्पिषः सर्पिषो वा [illegible] न इति किं।
स्वारेण पुत्रं जानाति। करणं इत्येव। तैलेन सर्पिषो जानाति॥७९ शेषे कर्मादिभ्यो न्यस्मिन् [illegible] [illegible] वादिसंबंध शे × स्माद × ५
षः तच्च षष्ठी स्यात्। राज्ञः पुरुषः। उपगोरपत्यं। माषाणामश्नीयात्॥८० रिरिष्टात्स्तादस्तातसा। पातैः प्रत्ययां [illegible] षष्ठी स्यात्। उपरि
उपरिष्टात्। परस्तात्। पुरस्तात् दक्षिणतः। उत्तराहा ग्रामस्य॥८१ कर्मणि कृतः कृदंतस्य कर्मणि षष्ठी स्यात्। अपांस्त्रष्टा गवां दोहः। कर्मणीति किं।
शस्त्रेण भेत्ता। स्तोकं पक्ता। कृत इति किं। सुक्तपूर्वी ओदनं॥८२ द्विषो वातृशः। अतृशंतस्य द्विषः कर्मणि षष्ठी वा स्यात्। चौरस्य चौरं वा द्विषन्॥८३
वैकद्वयोः। द्विकर्मकेषु द्वयोः। कर्मणोरेकस्मिन्नेवाप षष्ठी स्यात्। अजां नेता ग्रामस्य। [illegible] ॥८४ क
र्तृदंतस्य कर्त्तरि षष्ठी स्यात्। सर्वतश्चाशिका। कर्त्तरीति किं। गृहे शायिका॥८५ द्विहेतोरस्त्र्यणकस्य वा। अधिकार विहितास्त्यानणकात् अस्य १५
[illegible] योः कर्तृकर्मणोः द्विहेतोः कर्त्तरि षष्ठी वा स्यात्। विचित्रा सूत्राणां कृतिराचार्यस्य आचार्येण वा। द्विहेतोरित्येव। किं। आश्चर्यमोदनस्य पाको

[illegible] धानां च प्राकृत्वीच। अस्याणकस्येति किं। विकीर्षा मित्रस्य काव्यानां। लदिका चैत्रस्य काष्ठानां॥८६ कृत्यस्य वा। कृत्यस्य कर्त्तरि षष्ठी वा स्या
त्। त्वया तेव वा कृत्यः कटः॥८७ नोभयोर्हेतोः। कर्तृकर्मणोः षष्ठ्योर्हेतोः कृत्यस्योभयो। द्वयोः षष्ठी न स्यात्। नेतव्या ग्राममजा मैत्रेण॥८८ तृन्नुदंताव्ययक्व
स्वान तृन्नुदंताव्ययक्वस्वानतृशणकवृखलर्थस्य। तृनादीनां कृतां कर्मकर्त्रोः षष्ठी न स्यात्। तृन्वदिता जनापवादान्। ओदनं कन्यामलंकरिष्णुः। श्रद्धालुस्त
न्नं। अव्यय कटं कृत्वा ओदनं लाक्तुं व्रजति। कसु ओदनं पविवान्। आन कटं चक्राणः। मलयं पवमानः। ओदनं पचमानः। विचैत्रेण पच्यमानः। अट
न्नु। अधीये सूत्रार्थं। कटं कुर्वन्। डि पराघद्यानुसासहिः। णक वृ कटं कारको व्रजति। खलर्थाः ईषत्करः कटो भवता। सुज्ञानं तत्त्वं त्वया॥८९ क्तयो रस
दाधारे। सत्प्रवर्त्तमानादाधारार्थान् यो क्तक्तवतू तयोः कर्मकर्त्रोः षष्ठी न स्यात्। कटः कृतो मैत्रेण। ग्रामं गतवान्। असदाधार इति किं।
राज्ञां पूजितः। इदमेषामासितं। ९० वा क्लीबे। क्लीबे विहितस्य क्तस्य कर्त्तरि षष्ठी वा न स्यात्। मयूरस्य मयूरेण [illegible] ॥९१ अकमकक
स्य। अकमकस्योक्तप्रत्ययांतस्य कर्मणि षष्ठी न स्यात्। सो गामी ग्रामा
सुकः। अकमेरिति किं। सम्पाः [illegible] कः॥९२ एष्यदृणे नः॥ ए
व्यत्वर्थे ऋणे च विहितस्येनः कर्मणि षष्ठी न स्यात्। ग्रामं गमी आगमी वा। शतं दायी। एष्यदृणे इति किं। साधु दायी वित्तस्य॥९३ सप्तम्यधिक
रणे। अधिकरणे कद्विन्द्वेदो यथा संख्यं ओसु पुरुषाः सप्तमी स्यात्। कटे आस्ते। दिवि देवाः। तिलेषु तैलं॥९४ नवा सुज र्थैः काले। सुजो ऽर्थावि ॥वि
राविषां तत्प्रत्ययांत युक्तात् कालेऽधिकरणे वर्त्तमानान्न सप्तमी स्यात्। द्विर [illegible] ह्नो वा भुंक्ते। पंचकृत्वो मासस्य वा भुंक्ते। काल इति किं। द्विः अ
कांस्यपात्र्यां भुंक्ते॥९५ कुशलायुक्तेना सेवायां। आयुक्तादाधारवाचिनः सप्तमी वा स्यात्। आमेवार्थं तात्पर्ये। कुशलो विद्यायां विद्याया वा
आयुक्तः सप्तमी तत्पर्यश्च। आसेवायामिति किं। कुशलश्चित्रे न कराति। आयुक्तो गौः शकटे। आ [illegible] पति पर्वा॥९६ स्वामीश्वराधिपति दाया
दसाक्षि प्रतिभू प्रसूतैः। एभिर्युक्ता सप्तमी वा स्यात्। गो षु गवां स्वामी। [illegible] अधिपतिः। दायादः साक्षी प्रतिकर्मसूता॥९७ व्याप्ये केनः। क्तान्तयक्त्वा
तदंतस्य व्याप्ये सप्तमी स्यात् नित्यं। अधीतमनेन। अधीती व्याकरणे। [illegible] कृत इति किं। कृतपूर्वी [illegible] कटं॥९८ तद्युक्ते हेतौ। तद्युक्ते व्याप्ये तद्युक्ते हेतौ

ते। वर्त्तमानात्सप्तमी स्यात् चर्मणि द्वीपिनं हन्ति। दंतयोर्हंति कुंजरं। केशेषु चमरीं हंति सीम्नि पुष्कलको हतः। तच्छक्त इति किं, एतत्तेन धनं न्यस्तं तुना
ति। अप्रत्यादावसाधुना। प्रत्यादेरयोगे असाधुशब्दे नयुक्तात्सप्तमी स्यात्। असाधुर्मैत्रो मातरि। अप्रत्यादाविति किं। असाधुर्मैत्रो मातरं प्रति परि अनु
वा॥१०० साधुना। अप्रत्यादौ साधुशब्देन युक्तात्सप्तमी स्यात्। साधुर्मातरि अप्रत्यादाविति किं साधुर्मैत्रो मातरं प्रति। निपुणेन चार्चायां
। निपुणसाधुशब्दाभ्यां युक्तादप्रत्यादेः सप्तमी स्यात्। अर्चायां मातरि निपुणः साधुर्वा अर्चायामिति किं। निपुणो मैत्रो मातुः। मातुर्वा निपु
णं मन्यते तत्त्वदर्शी। अप्रत्यादाविति किं। निपुणो मैत्रो मातरं प्रति॥ स्वेशाधिक्ये। स्वामिन्याधिक्ये वर्त्तमानादधिना युक्तात्सप्तमी स्यात्। अधिम
गधेषु श्रेणिकः। अधिश्रेणिके मगधाः॥३ उपेनाधिकिनि उपेन युक्तादधिकिनो वाचिनः सप्तमी स्यात्। उपखार्यां द्रोणः॥४ यद्भावो भावलक्ष
णं। भावक्रिया यस्य भावेन अन्यो भावो लक्ष्यते तद्भाववाचिनः सप्तमी स्यात्। गोषु दुह्यमानासु गतः॥५ गते गम्येऽध्वनोऽन्तेनैकार्थ्ये वा। तस्मात् अध्वनोऽन्तेनैकार्थ्ये समानाधि
करणे वा स्यात् न तु हि न क्रियासमास्यादित्यर्थः। गतेर्गम्ये अप्रयुक्त। मानेऽध्वनोऽन्तेनैकार्थ्ये वाचकाद्वा वा सप्तमी स्यात्। चतुर्षु वा योजने
षु गत इति किं। दर्भेषु तृणेषु इति वा गतो मासः। गम्य इति किं। गतेष्वयोगे मासे। अध्वन इति किं। कार्त्तिक्या आग्रहायणी मासः।
अंते गत इति किं। अध्वनः क्रोशेषु गच्छतानां॥६ षष्ठी वानादरे। यद्भावो भावलक्षणं तद्भावेनानादरे षष्ठी वा स्यात्। रुदतां लोकस्य रुदति
लोके वा प्राव्राजीत्॥७ सप्तमी चाविभागे निर्द्धारणे। जातिगुणक्रियादिभिः समुदायादेकदेशस्य पृथक्करणं निर्द्धारणं तस्मिन्नाविभागे षष्ठी स
प्तम्यौ स्यातां। अविभागे निर्द्धारणे एकादेशस्य समुदायेन सह एकदेशे विदितेऽन्यत्र ह्यात्। गम्यमाने क्रियाचूर्णां नृषु वा शूरः। कृष्णा गौ
र्गवां गोषु वा बहुक्षीरा। धावंतौ यातां यातुषु वा श्रीघ्रतमाः। अत एवं च कृष्णां कृष्णे षु वा। अविभागे इति किं। मैत्रश्चैत्रात्पटुः॥ क्रियामध्येऽध्वका
ले पंचमी च। क्रियामध्ये यावदध्वकालौ तद्वाचिभ्यां पंचमीसप्तम्यौ स्यातां। अद्य भुक्त्वा क्रोशाद्वा चालवंहं विध्यति। अद्य भुक्त्वा निर्द्यास्यहोऽयहे वा भो १६
× स्या × जिष्यति प्रासः ×

क्ता॥८ अधिकेन भूयसस्ते। अधिकेनाल्पीयसा विनाशयोगे भूयसो वाचिनः सप्तमी पंचम्यौ स्यातां। अधिको द्रोणः खार्या खार्यां वा॥१० चतुर्थ्यालपी
यसः। अधिकेन भूयसो वा विनायोगेऽल्पीयसो वाचिनः तृतीया स्यात्। अधिका खार्या द्रोणेन॥११ पृथग्नाना पंचमी च। आभ्यां युक्तात्पंचमी तृतीया च स्या
त्। पृथङ्मैत्रात् मैत्रेण वा। नाना चैत्रात् चैत्रेण वा॥१२ ऋते द्वितीया च। ऋतशब्देन युक्तात् पंचमी द्वितीया च स्यात्। ऋते धर्मात् धर्मं ऋते न सुखं॥१३ विनाते
तृतीया च। विनाशब्देन युक्ताद्द्वितीयापंचम्यौ तृतीया च स्यात्। विना धर्मं धर्माद्धर्मेण वा कृतः। सोख्यं॥१४ तुल्यार्थैस्तृतीया षष्ठ्यौ। तुल्यार्थैर्युक्ता
त् तृतीयाषष्ठ्यौ स्यातां। मात्रा मातुर्वा तुल्यः समो वा॥१५ द्वितीयाषष्ठ्यावेनेनानंचेः। एनप्रत्ययान्तेन युक्तात् द्वितीयाषष्ठ्यौ स्यातां न चेदंचेः परः स्या
त्। पूर्वेण ग्रामं ग्रामस्य वा। अनंचेरिति किं। प्राग् ग्रामात्॥१६ हेत्वर्थैस्तृतीयाद्याः। हेत्वर्थैर्निमित्तैः हेतुवाचिनि युक्ता तृतीयाद्याः स्युः। धनेन हेतुना। धनाय
हेतवे। धनाद्धेतोः धनस्य हेतोः। धने हेतौ। वा वसति एवं निमित्तादिभिः॥१७ सर्वादेः सर्वाः। हेत्वर्थैर्युक्तैः सर्वादेः सर्वा विभक्तयः स्युः। को हेतुः कं
हेतुं। केन हेतुना। कस्मै हेतवे। कस्माद्धेतोः। कस्य हेतोः। कस्मिन् हेतौ वा याति॥१८ असत्वाराद्र्थाद्दूरांतिकार्थाट्टाडसिङ्यमं। असत्ववाचिनो दूराद
र्थादंतिकार्थाट्टाडसिङ्यमं स्युः। ग्रामाद्दूरेण दूराद्दूरे दूरं। ग्रामस्य ग्रामाद्वा वसति। एवं विप्रकृष्टेनेत्यादि। अंतिकेन। अंतिकात् अंतिके
अंतिकं वा ग्रामस्य ग्रामाद्वा वसति एवमभ्यासेनेत्यादि। असत्व इति किं। दूरांतिकाः पंथाः॥१९ ज्ञाने आयाने वा काले से सख्योः कुश
लायानेरसंख्या। संख्या विशेषणादिति बहुवत्वात् स्यात्। संपन्नो यवः। संपन्नो यवः। जाता इति किं। चैत्र आख्या यामि निलिखितं कान्य
पंक्तिष्ठिति काव्यपः। असंख्य इति किं। एको व्रीहिः संपन्नः॥ सुभिक्षं करोति॥२० अविशेषणे द्वौ चास्मदः। अस्मदो द्वावेकस्य द्वित्वाद्बहुवत्वं स्यात्। अ
विशेषणे न चेदस्मदो विशेषणं स्यात्। अहं ब्रवीमि वयं ब्रूमः। अविशेषणे इति किं। आवां गार्ग्यौ ब्रूवः। अहं चैत्रो ब्रवीमि॥२१ फल्गुनी प्रोष्ठ
पदस्याता। फल्गुनीप्रोष्ठपदयोः नक्षत्रे वर्त्तमानयोर्द्वित्वे बहुवद्वा स्यात्। कदा पूर्वे फल्गुन्यौ कदा पूर्वाः फल्गुन्यः। कदा पूर्वे प्रोष्ठपदे कदा पूर्वाः प्रो
ष्ठपदाः। सत इति किं। फल्गुनीषु जाता फल्गुन्यौ कन्ये॥२२ गुरावेकश्च। गुरावेकार्थो द्वित्वे वर्तमाने हात्वेकस्याद्धर्षिकुल्लवद्वा स्यात्। गुरु गौ॥ पूज्यं गुरवः

यात मिपितरः॥२४॥ ॥ द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः॥छ॥ ॥ नमस्पुरसोर्गत्योः कखपफिरः सः॥ गतिरिति किं। नमः करोति। पुरः करोति॥ नमस्कृत्य। पुरस्कृत्य॥ न
मस्कृत्य गत इति किं। नमः कृत्वा॥ तिरसो वा॥ तिरसः सस्य कखपफि वा स्यात्। तिरस्कृत्य। तिरः कृत्य। गत इत्येव। तिरः कृ
त्वा। काष्ठं गतः॥ २ पुंसः॥ पुंसः संबंधिनो रस्य कखपफि सः। पुंस्कोकिलः। पुंस्खातः। पुंस्पाकः। पुंस्फलं॥ ३ सिरो धसः पादः समासे वा॥ एतयो रेफस्य
पः आद्यपादस्य स्यात्। समासे वा। शिरस्पदं। अधस्पदं। समास इति किं। शिरःपदं। एव इति किं। परस्य पदे॥ ५ अतः कृकमिकंसकुंभकुशा
कर्णीपात्रे नव्ययस्य। अतः परस्यानव्ययस्य सस्य कृ आदिषु कखपफि परे सः स्यात्। समासे। अयस्कृत्। यशस्कामः
पयस्कंसः। अयस्कुंभः। अयस्कुशा। पयस्कर्णी। अयस्पात्रं। अत इति किं। वाःपात्रं। अनव्ययस्येति किं। स्वःकारः। समासे किं। यशः करोति। उपपयः
कारः॥ ५ रोः काम्ये। अनव्ययस्य रो रत्वकाम्ये प्रत्यये सः स्यात्। पयस्काम्यति। रा रत्व इति किं। अहः काम्यति॥ ६ प्रत्यये अनव्ययस्य र
स्य प्रत्ययविषये कखपफि सः स्यात्। पयस्पाशं। पयस्कल्पं। पयस्कं। अनव्ययस्येत्येव। ॥ ७ नामिनस्तयोः षः॥ स
योः प्रत्ययस्थ कखपफि रोरत्वकाम्येनामिनः परस्य रस्य षः स्यात्। सर्पिष्पाशं। धनुष्कल्पं। धनुष्कः। सः। क्राम्यति नामिन इति
किं। अयस्कल्पं। रोः काम्य इत्येव। गीः काम्यति॥ ८ निर्दुर्बहिराविः प्रादुश्चतुरां। निरादीनां रस्य कखपफि षः स्यात्। निष्कृतं। बहिष्पीतं। आवि
ष्कृतं। प्रादुष्कृतं। चतुष्पात्रं॥ ९ सुचो वा॥ सुजंतस्य रस्य कखपफि षो वा स्यात्। द्विष्करोति। द्विः करोति। चतुष्फलति। चतुः फलति॥ १० वेसुसोपेक्षायां इसुसु प्रत्ययांतस्य रस्य कखपफि षो वा स्यात्। सापेक्षाचेत्। सर्पिष्करोति। सर्पिः करोति। धनुष्खादति। धनु
खादति। अपेक्षायामिति किं। परमसर्पिः कुंडं॥ ११ नैकार्थे क्रियायां क्रियाप्रवृत्तिनिमित्तं यस्य तस्मिन्नेकार्थे तुल्याधिकरणे पदे यत् कारक पके त
स्मिन् परे इसुसु प्रत्ययांतस्य रस्य षो न स्यात्। सर्पिष्कालकं। यजुष्पातकं। एकार्थ इति किं। सर्पिष्कुंभसर्पिः कुंभः। अक्रिय इति किं। सर्पिः क्रियते
सर्पिष्क्रियते॥ १२ समासेऽसमस्तस्य। पूर्वेणासमस्तस्य इसुसु प्रत्ययांतस्य रस्य कखपफि षः स्यात्। निमित्तनिमित्तिनोर्वदेकत्र समासस्थः सर्पि

×विद्यात×

ष्कुंभः। धनुष्फलं। समास इति किं। तिष्ठतु सर्पिः। पिबतूदकं। असमस्तस्येति किं। परमसर्पिः कुंडं॥ १३ भ्रातुष्पुत्रकस्कादयः। भ्रातुष्पुत्रादयः कस्कादयश्च कखपफि रस्य यथासंख्यं कृतपत्वसत्वाः साधवः स्युः। भ्रातुष्पुत्रः। परमधनुष्पात्रं। कस्कः। कौतस्कुतः॥ १४ नाम्यंतस्था द्वयर्थात्पदांत
कृतस्य सः॥ त्रिः पूर्वोंनारः पि एत्याः परस्य पदस्यांतर्मध्ये कृतस्य कृतस्थस्य वा सस्य षः स्यात्। त्रीटानकारणाचांतरस्पि। अग्नि पानदाभ्या वायुषु वधू
षु। पितृषु। प्रागोषु। नौषु। कुलिषु। गीर्षु। रुक्षु। दृषु। त्रि पूर्वोनारः पि सर्पिष्षु यजूंषि। पदांत इति किं। दधिसक्रु। कृतस्येति किं। विसं
॥ १५ समासेऽग्नेः स्तुतः। अग्नेः परस्य स्तुतः सस्य समासे षः स्यात्। अग्निष्टुत्॥ १६ ज्योतिरायुर्भ्यां च स्तोमस्य। आभ्यामग्नेश्च परस्य स्तोमस्य समासे षः स्या
त्। ज्योतिष्टोमः। आयुष्टोमः। अग्निष्टोमः। समास इत्येव। ज्योतिः स्तोमं याति॥ १७ मातृपितृभ्यां स्वसुः। आभ्यां परस्य स्वसुः सस्य समासे षः स्यात्। मा
तृष्वसा। पितृष्वसा॥ १८ अलुकि वा। मातुः पितुः परस्य स्वसुः सस्यालुकि समासे षो वा स्यात्। मातुः ष्वसा। मातुः स्वसा। पितुः ष्वसा। पितुः स्वसा
॥ १९ निनद्याः स्नातेः कौशले। आभ्यां परस्य स्नातेः सस्य समासे षः स्यात्। कौशले गम्यमाने। निष्णातः। नदीष्णः। नदीष्णः। नदी
स्नातो वा प्रवरणे कौशल इति किं। निस्नातः। नदीस्नायः। स्नातमाश्रि यतः॥ २० प्रतेः स्नातस्य सूत्रे। प्रतेः परस्य स्नातस्य सस्य समासे षः
स्यात्। सूत्रे वाच्ये प्रतिष्णातं सूत्रं। प्रत्ययोपादनि किं। प्रतिस्नातं सूत्रं॥ २१ स्नानस्य नाम्नि। प्रतेः परस्य सस्य समासे षः स्यात्। सूत्रविषये नाम्नि। प्र
तिष्णानं सूत्रमित्यर्थः॥ २२ वेः स्नः। वेः परस्य स्नः सस्य समासे षः स्यात्। नाम्नि विष्टरावश्वः। विष्टरं पीठं॥ २३ अभिनिष्टानः। अभिनिर्भ्यां स्तानस्य समासे
कृत षत्वोऽभिनिपात्यते। नाम्नि। अभिनिष्टानो वर्णः॥ २४ गवियुधिभ्यां स्थिरस्य। आभ्यां परस्य स्थिरस्य सः समासे षः स्यात्। नाम्नि। गविष्ठिरः॥ २५ एत्यकः॥ कथ
मन्नाम्याद परस्य सत्तिपार समासे षः स्यात्। नाम्नि। हरिषेणः। श्रीषेणः। अक इति किं। विष्वक्सेनः॥ २६ भादितो वा नक्षत्राद्वा इनः इदंतात्
परस्य सेनापतिपार समासे षो वा स्यात्। नाम्नि। रोहिणिषेणः। रोहिणिसेनः। इन इति किं। पुनर्वसुषेणः॥ २७ विकुशमिपरिभ्यः स्थलस्य। एभ्यः परस्य स्थ
लस्य सः समासे षः स्यात्। विष्ठलं। कुष्ठलं। शमिष्ठलं॥ २८ कपेः गोत्रे। कपेः परस्य स्थलस्य सः समासे षः स्यात्। गोत्रे वाच्ये। कपिष्ठलः। ऋषि॥ २९ गो

×पवित्रं×

स्कंदुषः

वाँवुसव्या पद्दि त्रिष्टुप्य ग्रिग्राकं त्रांकुकुंभे त्रिपुंमि बर्हिः परमदिवे [illegible] एभ्यः परस्य स्तुस्यस्य समासे षः स्यात्। गोष्ठं अंबाष्ठः अंबष्ठः सव्यष्ठः। अ
पष्ठः। द्विष्ठः त्रिष्ठः भूमिष्ठः अ [illegible] ग्निष्ठः ग्राकुष्ठः त्रांकुष्ठः [illegible] ष्ठः मंजिष्ठः पुंजिष्ठः बर्हिष्ठः परमेष्ठः दिविष्ठः॥३० निर्दुस्सुभ्यः सेधतोसिसंधाः एभ्यः परयो
सेधसदीनां सः समासे षः स्यात्। निःषेधः दुःषेधः सुषेधः निःषंधिः दुःषंधिः सुषंधिः निःषामः दुःषामः सुषामः॥३१ प्रष्ठोग्रगो। प्रात् स्थस्य सः षः स्यात्।
अग्र [illegible] गामिन्यर्थे। प्रष्ठोग्रगः॥३२ नीसृष्ठानादयः। एते समासकृतषत्वाः साधवः स्युः। नीसृष्ठानं अंगुलिषंगः॥३३ हृस्वात्तादौ तद्धिते [illegible] विद्धितं
अय [illegible] दीप्रत्यये हृस्वात्परस्मिन्नः परस्य सः षः स्यात्। सर्पिष्टरं वपुष्टमं नासिनदस्तपदत्तं तत्स्वा॥३४ निसस्तपत्यनासेवायां निसः सस्य तादौ तपतौ परे षः स्यात्। अ
नासेवायां पुनः पुनः करणार्थं तावे। निष्टपति स्वर्णं। मृहदेवेमिंस्वत्रयतीत्य [illegible] र्थः। नीत्यर्थ। निस्तपतु॥३५ स्वसः नाम्यादेः परस्य षत्वात्। सः षः स्यात्। तत्तु
: अभिन॥३६ णिस्तौत्येकाचः षत्वसत्तप्यमाणीप्सूदादिवर्जानां एपं तानां [illegible] सौ एवव [illegible] नाम्यादेः परस्य षत्वं तत्र निष्ठ्यात्। सिषेव षिषति। उ
पुषति। सूदादिवर्जनं किं। सिस्वादयिषति। सिस्वेदयिषति। सिसा दयिषति। एवेति किं। सुसूषति। प्रणीतिं [illegible] सिषेव। सुषुप्सति॥३७ सं
जेर्वा। एयंतस्य संजेर्नाम्यादेः परस्य सः षो वा स्यात्। सिषंजयिषति। सिसंजयिषति॥३८ उपसर्गात्सुसुवसोस्तुस्तो [illegible] सुसोस्तुप्य। धिवे। इस्त्रा
नावसुनोत्यादः सउपसर्गस्थान्नाम्यादेः परस्य षः स्यात्। अट्य वैधसनेपि सुषुत्। अभिषुणोति। निःषुणोति। अभिषुवति। पर्यषुवत्। स्तौ अभिष्टौति। प
र्यष्टुत्। स्ता अभितिष्ठति। दुषव पर्यष्टोत्। स्तनु अभिष्टोतात। पर्यष्टोत्। अद्वित्व इति किं। अभिसुसूषति॥३९ स्थासेनिसेधसिवसंजां द्वित्वेपि। उपसर्ग
स्थान्नाम्यादेः परेषां स्थादीनां सः षः स्यात् द्वित्वे प्यद्यपि। अधिष्ठास्यति। अधितष्ठौ। अतष्ठात्। अभिषेणयति। अभिषिषेणयिषति। अभ्यषेणयत्। प्रतिषेध
ति। प्रतिषिषेधिषति। प्रत्यषेधत्। अभिषिंचति। अभिषिषिक्षति। अभिषजति। अभिषषंज। अभ्यषजत्॥४० अडप्रतिस्तब्धनिस्तब्धे स्तंभः। उपसर्गस्थान्नाम्यादेः प १०
रस्य स्तंभस्य सः द्वित्वे प्यद्यपि षः स्यात्। न चेत् स्तंभितिर्ईप्रतिस्तब्धनिस्तब्धयोः स्यात्। विष्टभ्नाति। वितष्टंभ। व्यष्टभ्नात्। अडादिवर्जनं किं व्यतस्तंभत्। प्रतिस्तब्धः॥ नि
स्तब्धः॥४१ अवाच्चाश्रयोर्जाविदूरा। अवाद्पसर्गात्परस्य स्तंभः सः आश्रयादिषु गम्यमानेषु द्वित्वे प्यद्यपि षः स्यात्। उदिषयस्तेतत्। सेतिर्निस्यात्। आश्रयश्चात्र

तवे [illegible] ष्टभ्नाति। ऊर्जा अजितं। अवष्टब्धः। तस्याधर्षः। अविदूरमासन्नम् [illegible] चैव। अवष्टब्धे सेने। बोध्यत्ता न्मुख्ये। तन्नस्तब्ध इस्तः॥ अ ड
त्यवा अवातस्तंभत्॥४२ वेश्चाव्वनोत्स्वाने। वेरवाच्चोपसर्गात्परस्य स्वनः साशने ताप्त्ने द्वित्वे प्यद्यपि षः स्यात्। विष्वणति। अवष्वणति। विषष्वाण। व्य
ष्वणत्। अवाष्वणत्। व्यषिष्वणत्। अवाषिष्वणत्। असेन इति किं। विस्वनति मृदंगः॥४३ सदोप्रतेः परोक्षायां त्वादेः। प्रतिवर्जोपसर्गस्थान्नाम्यादेः प
रस्य सदः सो द्वित्वे प्यद्यपि षः स्यात् परोक्षायां तु तु अक्सत्यामादेः पूर्वस्येव। निषीदति। विषीदति। व्यषीदत्। निषसाद। अप्रतेरितिकिं। प्रतिसी
दति॥४४ स्वंजश्च। उपसर्गस्थान्नाम्यादेः परस्य स्वंजः सो द्वित्वे प्यद्यपि षः स्यात्। परोक्षायां त्वादेरेव। अभिष्वजते। अभिषिष्वंक्षते। व्यष्वजत। परिषस्व
जे॥४५ परिनिवेः सेवः पर्यादेरुपसर्गस्थान्नाम्यादेः परस्य सेवतेः सो द्वित्वे प्यद्यपि षः स्यात्। परिषेवते। परिषिषेविषते। पर्यषेवत। निषेवते। विषेव
ते॥४६ सयसितस्य। परिनिवेः परस्य सयसितयोः षः स्यात्। परिषयः निषयः विषयः परिषितः निषितः विषितः [illegible] सिवुसहस्सटां। प
रिनिविभ्यः परस्य सिवुसहोः सुटश्च सः षः स्यात्। न चेत् सिवुसहोः सा उ विषयोः स्यातां। परिषीव्यति। निषीव्यति। [illegible] षीव्यति। परिषहते। निषह
ते। विषहते। परिष्करोति। विष्किरः। असोढ इति किं। परिसोढः। मा परि सीषिवत्। मा परिसीषहत्॥४८ स्कन्भेरनिष्ठादिनवा परिनिविभ्यः परस्य स्कं
दे। सोरस्मोढ सिवुसहस्सुटां च सोः दिसति षो वा स्यात्। पर्यष्ठोत्। [illegible] प र्यष्ठौत्। न्यष्ठौत्। न्यसौत्। व्यष्ठौत्। व्यसौत्। पर्यषजत। पर्यसजत। न्यषजत। न्य
सजत। व्यषजत। व्यसजत। पर्यषीव्यत्। पर्यसीव्यत्। न्यषीव्यत्। न्यसीव्यत्। व्यषीव्यत्। [illegible] सीव्यत्। पर्यषहत। पर्यसहत। न्यषहत। व्यषहत। व्यसहत। पर्यष्करा
त्। पर्यस्करात्। असोढ सिवुसहेत्येव पर्यसाढयत्। पर्यसीषिवत्। पर्यसीषहत्॥४९ निरभ्यनोश्च स्यंदस्याप्राणिनि। एभ्यः परिनिविभ्यश्च [illegible] प्राणिक
र्तृकार्थे वृत्तेः स्यंदः सः षो वा स्यात्। निष्यंदते। अभिष्यंदते। अभिस्यंदते। अनुष्यंदते। अनुस्यंदते। परिष्यंदते। परिस्यंदते। निष्यंदते। निस्यंदते। विष्यंदते। वि
स्यंदते तैलं। अप्राणिनि किं। परिस्यंदते मत्स्यः॥५० वेः स्कंदेः क्तयोः विपूर्वस्य स्कंदः सः षो वा स्यान्नचेत्क्तवतू स्यातां। विष्कंता। विस्कंता। अक्तयोरि
तिकिं। विस्कन्नः विस्कन्नवान्॥५१ परेः परःस्कंदः षो वा स्यात्। परिष्कंता। परिस्कंता। परिष्कन्नः परिस्कन्नः॥५२ निर्नेः स्फरस्फुलोः। आभ्यां परयोः स्फुरस्फु

त्वोसः षत्वास्यात्। निःष्फुरति निःस्फुरति निष्फुरति। निस्फुरति। निःष्फुलति। निःस्फुलति। निष्फुलति निस्फुलति॥ ५३ वेः। वेः परयोः स्फुरस्फुलोः सः षत्वास्यात्। वि
ष्फुरति विष्फुरति। विष्फुलति। विस्फुलति॥ ५४ स्कन्नः॥ वेः स्कन्नः सः षत्वं स्यात्। विष्कन्नाति॥ ५५ निर्दुःसुवेः समसूतः पत्यः परस्य समसूतेः सः षः स्यात्।
निःषमः। दुःषमः। सुषमः। विषमः। निःषूतिः। दुःषूतिः। सुषूतिः। विषूतिः॥ ५६ अवः स्वपः॥ निर्दुःसुविपूर्वस्य वहीनस्य स्वपः सः षः स्यात्। निःषुषुपतुः। दुःषुषुपतुः।
। सुषुषुपतुः। विषुषुपतुः। अव इति किं। दुःस्वप्नः॥ ५७ प्रादुरुपसर्गोदयस्वरात्स्वेः॥ प्रादुरुपस गस्थाच्चनाम्यादेः परस्या स्तेः सायां दो... दोर्व परात्
स्यात्। प्रादुःष्यात्। निःष्यात्। प्रादुःषंति। विषंति निःषंति। अस्वर इति किं। प्रादुःस्तः॥ ५८ नसः। ऋत्तद्धितस्य सस्य षत्वं स्यात्। सुपिस्यता॥ ५९ ... सि
वः सोयडिषूनस्यात्। ससिच्यता॥ ६० गातौ समः। गत्यर्थस्य समः सः षत्वं स्या नु। अतिसमधि गाः। गाता विति किं। नाबधतिष्ठपात्॥ ६१ सुगः ... निःषुना
तः स। स्यस निवषूनस्यात्। अतिसाष्पति। सुसूषातः। क्षिप्रः। सुस्त्रः॥ ६२ रषवर्णान्नोणएकपादेऽनंतस्यालचतवर्गान्त्र्यान्तारः। एषां ... तिः
मादेकस्मिन्नेवपादे स्थितस्य अनंत्यस्य नो णः स्यात्। नवटतगान् वा। सोवसुहुलान्यस्मि... निमित्तकार्यिणोः ... तीर्णं ... तृपणां
। तृणां। करणं। हंदणं। अर्केण। एकपद इति किं। अग्निर्नयति। चर्मणा सिकः अनंत्यस्येति किं। वृक्षान्। लादिवर्जमिति किं विरलेन। मूर्छनो। छदन।
तीर्थेन। रशना। रसना॥ ६३ पूर्वपदस्थान्नाम्नः। अगः। गांतवर्जपूर्वपदस्थात् रषव र्णात्परस्योत्तरपदस्थस्य नो णः स्यात्। संज्ञायां। दुणसः। खरणाः। सूर्पणखा। ना
म्नीति किं। मषना सिकः। अग इति किं। ऋगयनं॥ ६४ नसस्य पूर्वपदस्थाद्रषवर्णात्परस्य नसस्य नो णः स्यात्। प्रणसः॥ ६५ निष्प्राग्र्येन्तःखदिरकार्ष्याम्रशरे
क्षु प्लक्षपीयूक्षाभ्यो वनस्य निरादिभ्यः परस्य वनस्य नो णः स्यात्। निर्वणं। प्रवणं। अग्रेवणं। अंतर्वणं। खदिरवणं। कार्ष्यवणं। आम्रवणं। इक्षुवणं। प्लक्षवणं।
पीयूक्षावणं॥ ६६ द्वित्रिस्वरौषधिवृक्षेभ्यो नवा निरिकादिभ्यः। द्विस्वरस्य त्रिस्वरस्य इरिकादिवर्जस्य औषधिवृक्षवाचिनः परस्य वनस्य नो णत्वं वा स्यात्। इक्षु
वणं। इक्षुवनं। माषवणं। माषवनं। नीवारवणं। नीवारवनं। त्रिवृद्वणं। त्रिवृद्वनं। शिरीषवणं। शिरीषवनं। इरिकादिवर्जनं किं। इरिकावनं॥ ६७ गिरिने
द्यादीनां। एषां नो णत्वं वा स्यात्। गिरिणदी। गिरिनदी। गिरिणितंबः। गिरिनितंबः। तूर्यमाणः। तूर्यमानः॥ ६८ पानस्य भावकरणे। पूर्वपदस्थाद्रादेः परस्य भावकर

र्थस्य पानस्य नो णत्वं वा स्यात्। क्षीरपाणं। क्षीरपानं। स्यात्। कषायपाणः। कषायपानः। कंसः॥ ६९ देशे। पूर्वपदस्थाद्रादेः परस्याद्देशविषयस्य पानस्य नाणुर्नित्यं स्यात्।
क्षीरपाणा उशीनराः। देश इति किं। क्षीरपाना गोदुहः॥ ७० ग्रामाग्रान्नियः। आभ्यां परस्य नियो नो णः स्यात्। ग्रामणीः। अग्रणीः॥ ७१ वाहनाद्वाहनस्य। वाहनात्परस्य वाहनस्य
तः पूर्वपदात्परस्य वाहनस्य नो णः स्यात्। इक्षुवाहणं। वाहनादिति किं। सुरवाहनं॥ ७२ अतोह्नस्य। रात्रिमतो ऽदंतात्पूर्वपदात्परस्याह्नस्य नो णः स्यात्। पूर्वाह्णः।
... अत इति किं। दुरह्नः। अह्नस्येति किं। दीर्घाह्नी शरत्॥ ७३ चतुस्त्रेर्हायनस्य वयसि। आभ्यां पूर्वपदाभ्यां परस्य हायनस्य नो णः स्यात्। वयसि गम्ये। चतुर्हायणी
वत्सः। त्रिहायणी वडवा। वयसीति किं। चतुर्हायना शाला॥ ७४ वोत्तरपदांतनस्यादेरयुवपक्वाह्नः। पूर्वपदस्थाद्रादेः परस्योत्तरपदांतस्य नाम्नः ... णो...
स्य नो णत्वं वा स्यात्। चेद्युवन् पक्व अह्न संबंधी न स्यात्। व्रीहिवापिणौ। व्रीहिवापिनौ। माषवापाणि। माषवापानि। व्रीहिवापेण। व्रीहिवापेन। युवादिवर्जनं किं।
आर्ययूना। प्रपक्वानि। प्रपक्वानां। दीर्घाह्नी शरत्॥ ७५ कवर्गेकस्वरवति॥ पूर्वपदस्थाद्रादेः परस्य कवर्गवत्येक ... स्वरवति वोत्तरपदस्य ति...
उत्तरपदांतनस्यादेर्नो णः स्यात्। नचेदासोपक्रस्य। स्वर्गकामिणौ च ... ग्रामिणौ। ब्रह्महणौ। यूषपाणि। ... अपक्व इत्येव। क्षीरपक्वान्॥ ७६।
अदुरुपसर्गांतरो णहिनुमीनानेः। दुर्वर्ज उपसर्गस्थाद्रादेः परस्य अंतःशब्दस्थाद्रादेः परस्य धीनो णः स्यात्। प्रणिहिनोति। प्रादुःप्रधातवः। प्रणमति। परिणमति। अंतःप्र
णयति हिनु। प्रहि नः। मीना प्र मीणीनः। आनि। प्रयाणि। अदुरिति किं। दुर्नयः॥ ७७ नशाः। अदुरुपसर्गांतःस्थाद्रादेः परस्य नशः ... नो णः स्या
त्। प्रणश्यति। अंतर्णश्यति। शा इति किं। प्रनष्टः॥ ७८ नेर्गाद्दापतपदनदगददवपीवहीशाम्यूचिंयातिवातिद्रातिप्सातिस्यतिहंतिदेग्धौ। अदुरुपसर्गांतः
स्थाद्रादेः परस्योपसर्गस्य नेर्नो माङादिषु परतः णः स्यात्। प्रणिमिमीते। परिणिमयाते। प्रणिददाति। परिणिदयाते। प्रणिदधाति। प्रणिपतति। परिणिपद्यते।
प्रणिनदति। प्रणिगदति। प्रणिवपति। प्रणिवहति। प्रणिशाम्यति। प्रणिचिनोति। प्रणियाति। प्रणिवाति। प्रणिद्राति। प्रणिप्साति। प्रणिस्यति। प्रणिहंति। प्रणिदे
ग्धि। अंतर्णिमिमीते॥ ७९ अकखाद्यषांते पाठे वा। अपाठे ... खादिः षांतश्च यो धातुः ... तस्मिन्नन्यस्मिन् धातौ परे दुरुपसर्गांतःस्थाद्रादेः परस्य नेर्नो
णः स्यात्। प्रणिपचति। प्रनिपचति। अकखादीति किं। प्रनिकरोति। प्रनिखनति। अषांत इति किं। प्रनिद्वेष्टि। पाठ इति किं। प्रनिचकार॥ ८० हिंसेर्ण्यं तप्यन्नितः

Dr. BHAU DAJI
Dr. BHAU DAJI

पारस्कवा। अदुरुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परस्या विर्तेर्नो द्वित्वाद्वित्वयोरेनानं न णोश्वणु स्यात्। परि पूर्वस्यन्तुवा स्यात्। प्राणिणिषति। परोणिणिषति। देयाणु।
पर्यणिणिषति। पर्यनिनिषति। पर्यणिति। पर्यनिति। देपर्यणु। देपर्यनु॥ ८२ हनः। अदुरुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परस्य हंतेर्नो णु
स्यात्। प्रहिण्वन्ति। अंतर्हण्यते॥ ८३ वमिवा। अदुरुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परस्य हंतेर्नो म्वोः परयोर्णो वा स्यात्। प्रहण्वः प्रहन्वः। प्रहण्मि। प्रहन्मि। अंतर्हण्वः।
। अंतर्हन्वः। अंतर्हण्मः। अंतर्हन्मः॥ ८४ निंस निक्ष निंदः कृतिवा। अदुरुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परस्य निंसादिधातोर्नो णुवा स्यात्। कृत्यत्य
प्रणिंसनं। प्रनिंसनं। प्रणिक्षणं। प्रनिक्षणं। प्रणिंदनं। प्रनिंदनं। कृतीति किं। प्रणिंस्ते॥ ८४ स्वरात्। अदुरुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परस्य स्वराद्धुत्तरस्य कृता
नो णु स्यात्। प्रहाणः। प्रहीणः॥ ८५ नाम्न्यादरवने। अदुरुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परस्य नाम्नि मतिनाम्यादिरवश्यताः परस्य स्वराद्धुत्तरस्य कृतस्य नो
णु स्यात्। प्रैरवणं। प्रेंगणीयं। नाम्यादिरिति किं। प्रमंगनं॥ ८६ व्यंजना दर्नाम्युपोत्पाद्यः। अदुरुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परात्। व्यंजनादिर्नाम्यु
पान्त्यस्तः परस्य कृतः स्वरात्परस्य नो णु वा स्यात्। प्रमेहणं प्रमेहनं। व्यंजनादिरिति किं। प्रोहणं॥ ८७ णेर्वा। अदुरुपस
र्गान्तःस्थाद्रादेः परस्य ण्यंतस्य धातोर्विहितस्य स्वरात्परस्य कृतो नो णु वा स्यात्। प्रमंगणा। प्रमंगना। विहितविशेषणं किं। प्रयाप्यमाणः प्रया
प्यमानः इति वाक्ये न णत्वं न स्यात्॥ ८८ निर्विणः। निर्विदः सत्तालाभविचाराधात्व रस्य क्तनो णत्वं निपात्यते। निर्विण्णः॥ ८९ नख्याः प्रस्तृतागमप्यायवेपो
ण्या अदु [illegible] रुपसर्गान्तःस्थाद्रादेः परस्य ख्यादि
भ्यो ण्यंतेभ्यस्तस्यः परस्य कृतो नो णु न स्यात्। प्रख्यानं। प्रख्यापनं। प्रपवनं। प्रस्तावना प्रस्तायमानं। प्रसापना। प्रकामिनी। प्रकामना। अप्रगमलिः प्र
गमना। प्रप्यानः प्रप्यायना प्रवेप नीयं। प्रवेपना॥ ९० गोदिं हारा स्यनदनः। अंतः शब्दात्परस्यायनस्य हंतेश्चनो दर्वा णत्वं णु स्यात्। अ रवनो। अ
न्तर्हननं। वा दरवः। दरा इति किं। अंतरयणं। अंतर्हण्यते॥ ९१ पात्पादः पादपरतायः पातः परस्य नो णु न स्यात्। सर्पिष्पानं। पदइति किं। सर्पिष्करणा॥ ९२
पदस्यांतरः नाड्यु। द्विता। आउं तंत द्वितीं तं च स्त्र ह्या अन्यस्मिन्पदनिमित्तकार्यिणो नरे नो णु स्यात्। प्रावनद्धं। ताषनीमत्तरवन। अमाडाति किं। प्राणाहें

प्रा० व नो। ४२ वे नो।

त्पोते ६

२६

× ते ×

अतद्धित इति किं। आर्द्रगोमयेण॥ ९३ हनों हंतेर्न्भा घिनिमित्तकार्यिणो तरस्य नित्यं णु स्यात्। शत्रुघ्नः॥ ९४ नृतर्यङि नृतेर्नो यङि विषये णु स्यात्। नरीनृत्य
ते। नरिनर्ति। यङीति किं। हरिणर्ति। नामकवित्वं॥ ९५ क्षुभ्नादीनां एषां नो णु न स्यात्। क्षुभ्नाति। आचार्यानी॥ ९६ पाठे धात्वादेर्णो नः पाठे धात्वादेर्णो नु स्यात्
नयति। पाठ इति किं। णकारीयति। आदेरिति किं। रणति॥ ९७ षः सोष्ट्यैष्ठिवष्वष्कः पाठे धात्वादेः षः स स्यात्। मत ष्ठ्यष्ठिवष्वष्कां सहते आदेरि
तिकिं। लषति। ष्ट्यादिवर्जनं किं। ष्ट्यायति। ष्ठीव्यति। ष्वष्कते॥ ९८ ऋ रुत्तलं कृपो कृपीटादिषु कृपे रस्य श्च स्यात्। अनु कृपीटादि विषयस्य कृ
प्तः। कृप्यते। कल्पते कल्पयति अकृपीटादिष्विति किं। कृपीटः। कृपणः॥ ९९ उपसर्गस्यायो। उपसर्गस्य रो यथायो धातो परे लु स्यात्। प्लायते॥ १००
प्रायति। यदि परिगिरतालु स्यात्। निगीर्ष्यते॥ १ गलवध्वार ग्योः स्वरा दो घत्यर्येविहितस्य लु वा स्यात्। गिलति गिरति। निगाल्यते। निगार्यते। वि
हितविशेषणं किं। गिरः परघांके घुषा। परघाटिषु पार घुरस्य स्यात्। पलिघः परिघः। पल्यंकः पर्यंकः। पलियोगः। परियोगः॥ ३ ऋफि
डादीनां उश्चलः एषामृरेर्लश्चस्य च वा स्यात्। ऋफिलः। ऋफिडः। ऋतकः। ऋसकः। कपलिका कपरिका॥ ४ जपादीनां पावः पस्य वो वा
स्यात्। जवा जपा पारावतः पारापतः॥ १०५ द्वितीयस्याध्मयचतीयः पादः॥ ॥ स्त्रियां नृतो दया। डीः। स्त्री हन्नर्नातादंताच्चस्वादिवर्जा
स्यात्। राज्ञी। अतिराज्ञी। कर्त्री। स्त्रियामिति किं। पंचनद्यः। अस्वस्रादेरिति किं। स्वसा दुहिता॥ २ अधनं हृदितः। अधनं उदिद्दिच्छितदंतान् स्त्रीत्वात्
डीः स्यात्। भवती। अतिमहती। पचं तीत्यध्वं इति किं। सुकनुध्वी॥ ३ अंचः। अंचंतात् स्त्रियां डीः स्यात्। प्राची उदीची॥ ३ णाधारा घाषाद्धनो रस्या एतदेताद्धि
हिता यावन्। तदंतात् स्त्रियां डीः स्यात्। नाद्या गचनोः दंतस्परस्य अवाचरी। मरुद्वरी। णस्वरघोषादिति किं। सदस्युध्वस्त्री। विहितविशेषणं किं। शर्व
री ४ वा बहुव्रीहेः। णस्वराघोषा द्विहिता यावन्। तदंताद्बहुव्रीहेः स्त्रियां डीर्वा स्यात्। रश्चांतस्य। प्रियावावरी प्रियावावा बहुधीवरी। बहुधीवा। बहु
मरुद्वरी। बहुमरुद्॥ ५ पादः। बहुव्रीहेस्तद्धितक पाद्यां तात्स्त्रियां डीर्वा स्यात्। द्विपदी। द्विपात्। बहुव्रीहौ निमित्ताय ः। पादिति विशेषणादि
हन्स्यात्। पादमावष्टे क्विपि पाद्य्यः पादास्याः विपात्॥ ७ ऊधः। ऊधस्रंताद्बहुव्रीहेः स्त्रियां डीः स्यात्। कुंडोध्नी॥ ८ अतीदाः अतीशः इति बहुव्रीहेः स्थि

× सा ×

घ्रीवरी×

सी×

डीः स्यात्। आर्वीम्रो॥९ संख्यादर्हायनाद्वयसि। संख्यादर्हायनांताद् द्रुवाद्देः स्त्रियांडीः स्यात्। वयसिगम्ये। द्विहायनी गौः। त्रिहायणी। चतुर्हाय
णी वडवा। वयसीति किं। द्विहायना शाला॥१० दाम्नः। संख्यादर्दामन्नंताबहुव्रीहेः स्त्रियांडीः स्यात्। द्विदाम्नी। संख्यादिति किं। उद्दामा नेयवत्स॥११ अने
वा। अन्नंताद्बहुव्रीहेः स्त्रियांडीर्वास्यात्। बहुराजौ बहुराजेबहुराजानौ॥१२ नोद्दि. अन्नंताद्बहुव्रीहेः स्त्रियांकेनायां निलंडीः स्यात्। अधिराज्ञी सु
राज्ञी। नामयामः॥१३ नोपांत्यवतः। यस्योपांत्यस्यलुप्ते तदंताद्बहुव्रीहेः स्त्रियांडीर्नस्यात्। सुपर्वा सुशर्मा। उपांत्यवतइति किं। बहुराज्ञी॥१४ मनः। म
न्नंताद्बहुव्रीहेः स्त्रियांडीर्नस्यात्। सीमानौ॥१५ नाम्नोवा पूर्वडिन्। मन्नंताद्बहुव्रीहेश्चान्नंतात् स्त्रियामापवास्यात्। मवडिन्। सीमे सुपर्वे। पक्षे सीमानौ सुपर्वाणौ॥१६
अजादेः। अजादस्य स्त्रियामाप्स्यात्। अजा बाला। जातरूच्चा ॥१७ ऋविपादःपात्यादौ। कूटमात्रावपादस्यऋच्यर्थे पात्यदा इति निपा
त्यते। त्रिपदा। त्रिपात्। गायत्री। ऋचीतिकिं। द्विपात् द्विपदी॥१८ आत्। अकारांतात्। स्त्रियामाप्स्यात्। खट्वा यासा॥१९ गोरादिभ्योमुख्याडीः
गौरादिर्गणः मुख्यात् स्त्रियांडीस्यात्। गौरी। शबली। मुख्या दितिकिं। बहुनदा द्रुभिः॥२० अणञेयेकण्ननञ्स्नञ्टितां। अ
णादीनां यांतस्तदंतात्तेषामेव स्त्रियांडीस्यात्। औपगवी। वैदी। सौपर्णेयी। आह्निकी। स्त्रैणी। पौंस्नी। जानुदघ्नी॥२१ वयस्यनंत्ये॥
कालकृतशरीरावस्थावयस्तस्मिन्नचरमे वर्त्तमानादकारांतात् स्त्रियांडीः स्यात्। कुमारी। किशोरी। वधूटी। अनंत्यइतिकिं। वृद्धा॥२२ द्वि
गोःसमाहारात्। समाहारात्। द्विगोरदंतात् स्त्रियांडीः स्यात्। पंचपूली। दशराजी॥२३ परिमाणात्तद्धितलुक्यविस्ताचितकंबल्यात्। परितः
सर्वतोमानं परिमाणं रूढेः प्रस्थादि विस्तादिवर्जपरिमाणं नाद्विगोरदंतात् तद्धितलुकि स्त्रियांडीः स्यात्। द्वाभ्यांकुडवाभ्यांक्रीता द्विकुडवी। परि
माणादितिकिं। पंचभिरश्वैः क्रीता पंचाश्वा। तद्धितलुकीतिकिं। द्विपण्या। विस्तादिवर्जनेकिं। द्विविस्ता। द्व्याचिता द्विकंबल्या॥२४ कांडात्प्रमाणादक्षेत्रे। प्र
माणवाचि कांडांताद्क्षेत्रविषयाद्विगोस्तद्धितलुकि स्त्रियांडीः स्यात्। आयामः प्रमाणं। द्वेकांडे प्रमाणमस्या द्विकांडीरज्जुः। प्रमाणादितिकिं। द्विकां
डशाटी। अक्षेत्रइतिकिं। त्रिकांडा क्षेत्रभक्तिः॥२५ पुरुषाद्वा। प्रमाणवाचिपुरुषांताद् द्विगोस्तद्धितलुकि स्त्रियांडीर्वास्यात्। द्विपुरुषी द्विपुरुषा। प २१

रिखा तद्धितलुकीत्येव। पंचपुरुषाः समाहृताः पंचपुरुषी॥२६ रेवत्यादिनक्षत्राद्। अन्यों नक्षत्रवाचिस्यां स्त्रियांडीस्यात्। रेवती। रोहिणी। रेवत्यांजाता रे
वती। नइतिकिं। रेवता॥२७ नीलात्प्राण्योषध्योः। प्राणिनि ओषध्यां चनीलात् स्त्रियांडीः स्यात्। नीली गौः नीली ओषधिः। नीलान्या॥२८ क्तान्नाम्नि वा। नी
लांक्तांताच्च स्त्रियांसंज्ञायां डीर्वास्यात्। नाली नीला। प्रवृद्धविलूनी प्रबद्धविलूना॥२९ केवलमामकभागधेयपापापरसमानार्यकृतसुमंगलभे
षजात्। एत्यो नाम्नि स्त्रियांडीः स्यात्। केवली ज्योतिः। मामकी। भागधेयी। पापी। अपरी। समानी। आर्यकृती। सुमंगली। भेषजी। नाम्नि। एवा। केवला॥३०
भाजगोणनागस्थलकुंडकालकुशकामुककटकबरात्पक्वावपनस्थूलाकृत्रिमामत्रकृष्णायसीरिरंसुश्रोणिकेशपाशे। एत्यो यथासंख्यं। पक्वादि षु अर्थेषु
स्त्रियांनाम्नि डीः स्यात्। भाजी पक्वा चेत्। भाजान्या। गोणी। आवपनं। गोणान्या ॥ नागी स्थूला। नागान्या। स्थली। अकृत्रिमा। स्थलान्या। कुंडी। अमत्रं। कुंडान्या।
काली कृष्णा। कालान्या। कुशी आयसी। कुशान्या। कामुकी रिरंसुः। कामु
कान्या। कटी श्रोणिः। कटान्या। कबरी केशपाशः। कबरान्या॥३१ नवा
शोणादेः। शोणादेः स्त्रियांडीर्वास्यात्। शोणी शोणा। चंडी चंडा॥३२ ...
लाक्षय वर्णात्। ... प्रत्ययांतवर्जात् इदंतात् स्त्रियां डीर्वास्यात्। भूमी
भूमिः। धूली धूलिः। अ ... इति किं। कृतिः। अकरणिः हानिः॥३३ पद्ध
तेः। अस्मात् स्त्रियांडीर्वास्यात्। पद्धती पद्धतिः॥३४ शक्तेः शस्त्रे। अस्मा
च्छस्त्रे स्त्रियांडीर्वास्यात्। शक्ती शक्तिः। शस्त्रइतिकिं। शक्तिः सामर्थ्यं॥३५ स्वरादुतो गुणादखरोः। स्वरात्परो यउकारस्तदंतात् गुणवचनात् खरुवर्जात् स्त्रियांडी
र्वास्यात्। पट्वी पटुः। विभ्वी विभुः। स्वरादितिकिं। पांडुर्भूमिः। गुणादितिकिं। आखुः स्त्री। अखरोरितिकिं। खरुरियं॥३६ श्येतैतहरितभरतरोहिता
द्वर्णात्तोनश्च। एत्यो वर्णवाचिभ्यः स्त्रियांडीर्वास्यात् तद्योगे तस्य नश्च। श्येनी श्येता। एनी एता। हरिणी हरिता। भरणी भरता। रोहिणी रोहिता। वर्णादिति
किं श्येना एता॥३७ क्तः पलितासितात्। तइति वितिवा ... तत्र्याभ्यां स्त्रियांडीर्वास्यात्। न ... पलिक्नी पलिता। असिक्नी असिता॥३८
सहनञ्विद्यमानपूर्वपदा ... गादक्रोडादिभ्यः। सहादिवर्जपूर्वपदं यदंगं तदंतात् क्रोडादिवर्जाददंतात् स्त्रियांडीर्वास्यात्। पीन ...
केशी। अतिकेशा मालाः। सहादिवर्जनेकिं। सहकेशा। अकेशा। विद्यमानकेशा। क्रोडादिवर्जनेकिं। कल्याणक्रोडा। पीन ...

फा[illegible] या॥४९॥ नासिकोदरोष्ठजंघादंतकर्णशृंगाङ्गगात्रकंठात्॥ सहादिवर्जपूर्वपदा[illegible]
[illegible] सिकी तुंगनासिका॥ कृशोदरी कृशोदरा॥ बिंबोष्ठी बिंबोष्ठा॥ दीर्घजंघी दीर्घजंघा॥ [illegible] दंती समदंता॥ चारुकर्णी [illegible]
शृंगी [illegible] मृदंगी मृदंगा॥ सुगात्री सुगात्रा॥ सुकंठी सुकंठा॥ पूर्वेण सिद्धे नियमार्थं मिदं तेन बह्वचः [illegible] योगे [illegible] स्यो [illegible] सुलक्षणा[illegible]
॥४०॥ नखमुखात् संज्ञायां॥ सहादिवर्जपूर्वपदात् स्वांगात् स्यामसंज्ञायामेव स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ शूर्पणखी॥ [illegible] चंद्रमुखी [illegible] मुखा॥
[illegible] नाम्नीति किं॥ शूर्पणखा॥ कालमुखा॥४१॥ पुच्छात्॥ सहादिवर्जपूर्वपदात् स्वांगात् पुच्छात् स्त्रियां ङीष् वा स्यात्॥ दीर्घपुच्छी [illegible]॥४२॥ कबर[illegible]
[illegible] पूर्वपदात् पुच्छात् स्त्रियां ङीष् नित्यं स्यात्॥ कबरपुच्छी मणिपुच्छी॥ वि[illegible] षपुच्छी॥ शरपुच्छी॥४३॥ प[illegible]मानाद[illegible]
[illegible] ङीष् स्यात्॥ उलूकपक्षी शाला॥ उलूकपुच्छी सेना॥४४॥ क्रीतात् करणादे[illegible] ः॥ करणादेः क्रीतांतात् [illegible] स्त्रियां ङीष् [illegible] श्वक्रीती॥ करणादेरिति किं
॥ अश्वेन क्रीता॥४५॥ क्तादल्पाख्यायां॥ क्तांतात् करणादेः अल्पेऽर्थे स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ अत्र विलिप्ती द्यौः॥ [illegible] अल्प[illegible]इति किं॥ चंदना
नुलिप्ता स्त्री॥४६॥ स्वांगाद्दस्कृतमितजातप्रतिपन्नाद् बहुव्रीहेः॥ स्वांगा[illegible] देः कृतादिवर्जक्तांताद् बहुव्रीहेः स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ ऊरुभिन्नी [illegible]॥
कृतादिवर्जने किं॥ दंतकृता॥ दंतमिता॥ दंतजाता॥ दंतप्रतिपन्ना॥४७॥ अनाच्छा[illegible] दजात्या दर्नवा॥ आच्छादवर्जया जातिस्त्रदवययात्॥ [illegible] कृतादिवर्जक्तांता [illegible] बहु
व्रीहेः स्त्रियां ङीष् वा स्यात्॥ शांर्गरजग्धी॥ शांर्गरजग्धा॥ आच्छादवर्जने किं॥ वस्त्रच्छन्ना॥ जात्यादेरिति किं॥ मासयाता॥ अक्तांतादित्येव [illegible]
[illegible] बहुव्रीहेः स्त्रियां ङीष् वा स्यात्॥ तद्योगे नतस्य च॥ दृढपत्नी॥ दृढपतिः॥ कुरुपत्नी [illegible] बहुस्थूलपतिः पुरी॥४९॥ सादेः सपूर्वस्य [illegible] त्संज्ञा [illegible]
[illegible] स्यात्॥ तद्योगे नतस्य च॥ ग्रामपत्नी॥ ग्रामपतिः॥ सादेरिति किं॥ पतिरियं ग्रामस्य पतिरित्यर्थः॥५०॥ सपत्न्यादौ॥ एषु पतिशब्दात् स्त्रियां ङीप् स्यात्॥ [illegible] तस्य
[illegible] पत्नी [illegible]॥५१॥ पत्युर्नो यज्ञसंयोगे॥ परिणीतायां ङीप् स्यात्॥ ब्राह्मणस्य पत्नी॥ वृषलस्य पत्नी॥५२॥ पाणिगृहीती नीति॥ पाणिगृहीता तिष्ठ[illegible]कायाः यांतं निपा
त्यंते॥ पाणिगृहीती॥ करगृहीती॥ ऊढाया मित्येव॥ पाणिगृहीतान्या॥५३॥ पतिवत्न्यंतर्वत्न्यौ [illegible] निपात्येते॥ [illegible] विधवा [illegible]॥ [illegible] निपातयतः॥ २२

[illegible] मति [illegible] अनडुही [illegible] ङाति [illegible]
[illegible] ग्रामान् [illegible] १२

[illegible] निपात्येते॥५४॥ जातेरस्त्रीविषयादयोपधात्॥ जातिवाचिनो ऽदंतात् स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ न तु यांतान्नित्यस्त्रीशूद्रात्॥ कुक्कुटी॥ वृषली॥ नाडायनी॥ कठी॥ अ
नेरिति किं॥ मुंडा योगादिवर्जने किं॥ क्षत्रिया [illegible] शूद्रा॥ आर्येत्येव॥ आखुः॥५५॥ पाककर्णपर्णवालांतात्॥ पाकाद्यंताज्जातेः [illegible] स्त्रियां ङीष् स्यात्॥
ओदनपाकी॥ आखुकर्णी॥ मुद्गपर्णी॥ गोवाली॥ जातेरित्येव॥ बहुपाका यवागूः॥५६॥ असत्काण्डप्रांतशतैकेभ्यः पुष्पात्॥ सदादिवर्जेभ्यः परो यः पुष्प
शब्दस्तदंताज्जातेः स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ शंखपुष्पी॥ सदादिवर्जने किं॥ सत्पुष्पा॥ कांडपुष्पा॥ प्रांतपुष्पा॥ शतपुष्पा॥ एकपुष्पा॥ प्राक्पुष्पा॥५७॥ असंसम्भा
जिनैकशणपिंडेभ्यः फलात्॥ समादिवर्जेभ्यः परः फलशब्दस्तदंताज्जातेः स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ दासीफली॥ समादिप्रतिषेधः किं॥ संफला॥ भस्त्राफला॥ अजिनफ
ला॥ एकफला॥ शणफला॥ पिंडफला॥ त्रिफला॥५८॥ अनञो मूलात्॥ नञ्वर्जात् परो यो मूलशब्दस्तदंताज्जातेः स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ दर्भमूली॥ शर्वमूली॥ अ
नञ इति किं॥ अमूला॥५९॥ धवाद्योगात्पालकांतात्॥ धवोऽत्र [illegible] न॥ संबंधात्॥ [illegible] पालकांतवर्जात् ङीष् स्यात्॥ प्रष्ठी गणका॥ धवा
दिति किं॥ प्रसूता॥ योगादिति किं॥ देवदत्तो धवः॥ देवदत्ता स्त्री स्वतः॥ अपा
लकांतादिति किं॥ गोपालकस्य स्त्री॥ गोपालिका॥ आदित्यव॥ मदिरा॥
स्त्री [illegible]॥६०॥ पूतक्रतुवृषाकप्यग्निकुसितकुसीदाद ऐ॥ एभ्यो धववा चिभ्यो योगात् स्त्रीवृत्तिभ्य ऐ स्यात्॥ ङीयोगे चैषामेते [illegible] पूतक्रतायी॥
वृषाकपायी॥ अग्नायी॥ कुसितायी॥ कुसीदायी॥६१॥ मनोरौ च वा॥ धववाची यो मनुस्तस्माद्योगात् स्त्रीवृत्तेर्ङीष् वा स्यात्॥ ङीयोगे चास्य औरैकारान्तस्य॥ मनावी॥ मनायी॥ मनुः॥६२॥
वरुणेंद्रभवशर्वरुद्रमृडादानुक् चांतः॥ एभ्यो धववाचिभ्यो योगात् स्त्रीवृत्तिभ्यो ङीष् स्यात्॥ ङीयोगे चानुगंतः॥ वरुणानी॥ इंद्राणी॥ रुद्राणी॥ भवानी॥ शर्वाणी॥ मृडा
नी॥६३॥ मातुलाचार्योपाध्यायाद्वा॥ एभ्यो धववाचिभ्यो योगात् स्त्रीवृत्तिभ्यो ङीष् स्यात्॥ ङीयोगे चानीता वा॥ मातुलानी॥ मातुली॥ आचार्यानी॥ आचार्या॥ उपाध्याया
नी॥ उपाध्यायी॥६४॥ सूर्याद्देवतायां वा॥ सूर्यशब्दाद्धववाचिनो योगाद् देवतास्त्रीवृत्तेर्ङीष् वा स्यात्॥ ङीयोगे चानंतः॥ सूर्याणी॥ सूर्या॥ देवतायामिति किं॥ मानुषी सूरी॥६५॥
यवयवनारण्यहिमाद्दोषलिप्युरुमहत्त्वे॥ एभ्यो यथायोगं दोषादौ गम्ये स्त्रियां ङीष् स्यात्॥ ङीयोगे चानंतः॥ यवानी॥ यवनानी लिपिः॥ अरण्यानी॥ हिमानी॥६६॥ आर्य
क्षत्रियाद्वा॥ आभ्यां स्त्रियां ङीष् वा स्यात्॥ ङीयोगे चानंतः॥ आर्याणी॥ आर्या॥ क्षत्रियाणी॥ क्षत्रिया॥६७॥ यञश्चाप्॥ यञंतात् स्त्रियां ङीप् स्यात्॥ तद्योगे च [illegible]

[illegible] शरनामी २

य नंतो वास्यात्। गार्गी। गार्ग्यायणी॥६८ लोहितादिशाकलांतात् लोहितादेशाकलांतात्। यञंतात् स्त्रियां डीः स्यात्। लाद्धा। [illegible] डायनंतः। लोहित्यायनी।
शाकल्यायनी॥६९ वावटाद्वा। शांतादवटाद्य यञंतात् स्त्रियां डीर्वा स्यात्। डीयोगे चडायनंतः। पौतिमाष्यायणी। पौतिमाष्या आवट्यायनी आव
ट्या॥७० कौरव्यमांडूकासुरेः। एभ्यः स्त्रियां डीः स्यात्। डीयोगे चायनंतः। कौरव्यायणी। मांडूकायनी। आसुरायणी॥७१ इतः। इकारांतादितंता स्त्रि
यां डीः स्यात्। सातंगमी इत इति किं। कारीषगंध्या॥७२ बहुजातेः मनुष्यजातिवाचिन इदंतात् स्त्रियां डीः स्यात्। [illegible] इत इत्येव। दरद्। उरिति किं।
तित्तिरिः जातेरिति किं। निःकौशाम्बिः॥७३ उतः। आप्राणिजातिवाचिन उदंतात् मनुष्यजातिवाचिनः स्त्रियामूङ् स्यात्। भद्रबाहुः ब्रह्मबंधू
स्व। कुरूः। ब्रह्मबंधूः। अलाबूः। कर्कंधूः। उत इति किं। वधूः। अप्राणिनश्चेति किं। आखुः। जातेरिति किं। पटुः स्त्री। युरज्ज्वादिवर्जनं किं। अध्व
र्युः स्त्री रज्जुः॥७४ बाह्वंतकद्रुकमंडलोर्नाम्नि। बाह्वंतात् कद्रुकमंडलु स्यां च संज्ञायां स्त्रियामूङ् स्यात्। मद्रबाहूः। कद्रूः। कमंडलूः। नाम्नी
ति किं। वृत्तबाहुः॥७५ उपमानसहितसंहितसहशफवामलक्षणात् ऊरोः। एतत्पूर्वपदादूरोः स्त्रियामूङ् स्यात्। करभोरूः।
सहितोरूः। संहितोरूः। सहोरूः। शफोरूः। वामोरूः। लक्ष्मणोरूः। उपमानादेरिति किं। पीनोरुः॥७६ नारीसखीपंगूश्वश्रू एते ङ्यंता ऊङंता
श्च स्त्रियां निपात्यंते॥७७ यूनस्तिः। यूनः स्त्रियां तिः स्यात्। युवतिः। मुख्यादित्येव। निर्यूनी॥७८ अनार्षवृद्धे णिञो बहुस्वरस्य गुरूपांत्यस्यांतस्य ष्यः अ
नार्षवृद्धे विहितो यो णिञ् तदंतस्य बहुस्वरस्य गुरूपांत्यस्यांतस्य ष्यः स्यात्। कारीषगंध्या। बालाक्या। अनार्ष इति किं। वासिष्ठी। वृद्ध इ
ति किं। आहिच्छत्री। अणिञ इति किं। औपगवी। बहुस्वरस्येति किं। दाक्षी। गुरूपांत्यस्येति किं। औपगवी। अणिञंतस्यैतावत्कुस्वरादिविशेषणं किं
दौवार्यां अङ्गुलायां॥७९ कुलाख्यानां। कुलमाख्या यातयकालिस्तासामनार्षवृद्धे णिञंतानामेतस्य स्त्रियां ष्यः स्यात्। [illegible] गौणिक्या। गौत्या। अना
र्ष इति किं। गौतमी॥८० क्रौड्यादीनां। क्रौडि इत्यादीनामणिञंतानामंतस्य स्त्रियां ष्यः स्यात्। क्रौड्या। लाड्या॥८१ भोजसूतयोः क्षत्रियायुवत्योः। अनयोरंत
स्य यथासंख्यं क्षत्रियायुवत्योः स्त्रियां ष्यः स्यात्। भोज्या क्षत्रिया। सूत्या युवतिः। अन्यात्र भोजा सूता॥८२ दैवयज्ञिशौचिवृक्षिसात्यमुग्रिकाण्ठेविद्धेर्वा एषा २४

मिञंतानां स्त्रियामंतस्य ष्यो वा स्यात्। दैवयज्ञ्या। दैवयज्ञी। शौचिवृक्ष्या। शौचिवृक्षी। सात्यमुग्र्या। सात्यमुग्री। काण्ठेविद्ध्या। काण्ठेविद्धी॥८३ ष्या पुत्रपत्योः केवल
योरीत् तत्पुरुषे ष्यस्य आबंतस्य पुत्रपत्योः केवलयोः परयोः तत्पुरुषे समासे ईत् स्यात्। कारीषगंधीपुत्रः। कारीषगंधीपतिः। ष्य इति किं। इभ्यापुत्रः। केवल
योरिति किं। कारीषगंध्यापुत्रकुलं॥८४ बंधौ बहुव्रीहौ। मुख्य आबंतः ष्यो बंधौ केवले परे बहुव्रीहावीद्वा स्यात्। कारीषगंधीबंधुः। केवल इत्येव। का
रीषगंध्याबंधुकुलं। मुख्य इत्येव। अतिकारीषगंध्याबंधुः॥८५ मातमातृकमातृकेवा। मुख्य आबंतः ष्यो मातादिषु केवलेषु परेषु बहुव्रीहावीद्वा स्यात्।
कारीषगंधीमातः। कारीषगंध्यमातः। कारीषगंधीमाता। कारीषगंध्यामाता। कारीषगंधीमातृकः। कारीषगंध्यमातृकः॥८६ अस्यां ल्लुक्। अयां परस्य लुक् स्या
त्। मद्रचरी॥८७ मत्स्यस्य यः। मत्स्यस्य यो ङ्यां लुक् स्यात्। मत्सी॥८८ व्यंजनात्तद्धितस्य। व्यंजनात्परस्य तद्धितस्य यो ङ्यां लुक् स्यात्। मनुषी। व्यंजना
दिति किं। कारिकेयी। तद्धितस्येति किं। वैश्यी॥८९ सूर्यागस्त्ययोरीये च। अनयोर्यो ङ्यामीये च प्रत्यये लुक् स्यात्। सूरी। आगस्ती। सौरीयः।
आगस्तीयः॥९० तिष्यपुष्ययोर्णाणि। अनयोर्यो णानि लुक् स्यात्। तैषी रात्रिः। पौषमहः। णाणीति किं। तिष्यश्रवः॥९१ आपत्यस्य
क्यच्व्योः। व्यंजनात्परस्यापत्यस्य यः क्यच्व्योः परयोर्लुक् स्यात्। गार्गीयति। गार्गी यते। गार्गीभूतः। आपत्यस्येति किं। सांकाश्यीयति। व्यंजनादित्येव। कारिके
यायते॥९२ तद्धितये स्वराद्यति। व्यंजनात्परस्यापत्यस्य यो यादावादिवर्जे स्वरादौ च तद्धिते लुक् स्यात्। गार्ग्यः। गार्गकं। आपत्यस्येति किं। कांपील्यकः।
तद्धित इति किं। वात्स्येन। अनातीति किं। गार्ग्यायणः॥९३ बिल्वकीयादेरीयस्य। नडादिभ्यो बिल्वादयः तेषां कीयप्रत्ययांतानामीयस्य तद्धिते लुक् स्यात्। बिल्व
काः। वैणुकाः। बिल्वकीयादेरिति किं। नाडकीयः॥९४ नराजन्यमनुष्ययोरके। अनयोर्यो के परे लुक् न स्यात्। राजन्यकं। मानुष्यकं॥९५ अड्यादेर्गो
णस्याक्विपस्तद्धितलुक्यगोणीसूच्योः। प्रादेः प्रत्ययस्य गोणस्याक्विबंतस्य तद्धितलुकि लुक् स्यात्। न तु गोणीसूच्योः। सप्तकुमारः इंद्रः। पंचयुवा हि पंचशः। गो
णस्येति किं। अवंती। अक्विप इति किं। पंचकुमारी। अगोणीसूच्योरिति किं। पंचगोणिः॥९६ गार्ग्यांतद्धस्तेनैस्मिन्समासे या बहुव्रीहौ। गो [illegible] स्यां ह्रिपागो
र्थांतस्य वांतेवर्तमानस्य ह्रस्वः स्यात्। न त्वदस्यावि सि समासांत ईयसंत बहुव्रीहौ। गोलावा। चित्रगुः। निःकौशांबिः। अतिखट्वः। अतिचरणदेवः। गोणास्यत्य

वा सुगो: राजकुमारी अक्षिपक्ष्मेव। प्रियगो: प्रियकुमारीवेत्र॥ गो स्त्रीति किं। अतितंत्री:। स्त्रैनश्रीति किं। गोकुलं। कन्यापुरं सादिवर्जनं किं। अ
र्धपिप्पली। बहुश्रेयसी ना॥९७ क्लीबे नपुंसकवृत्तेः सूरान्तस्य ह्रस्वः स्यात्। कीलालपं। अतिनुकुलं॥९८ वेद्रुता भव्ययद्गदोस्वडीत्त्वात्पादाईङ्गता।
रुत्तरपदे परहृस्वो वा स्यात्। नवेन्नावच्य यो सृतोऽईयो ह्यस्वा नितावस्यां लक्ष्मिपुत्रः। लक्ष्मीपुत्रः। खलपुपुत्रः। खलपूपुत्रः। अव्यया दिवर्ज
ने किं। कांडीवृत्तं। इंद्रुहूपुत्र॥ कारीषगं धीपुत्रः। गार्गीपुत्रः। श्रीकुलं। भ्रूकुलं॥९९ इयापो बहुलं नाम्नि। ड्यन्तस्याबन्तस्य चोत्तरपदे परसंज्ञायां ह्र
स्वः स्यात्। बहुलं सरणियुप्ता। सरणीगुप्ता। रेवतिमित्र। रेवतीमित्र। शिलवहं। शिलावहं। गंगवद्। गंगावद्। ड्यन्तस्याबन्तस्य परबहुलं ह्र
स्वः स्यात्। रोहिणिवं। रोहिणीवं। अजडं। अजाडं॥१०० त्रुगो ह्रस्वकं सकं घो॥ अनयोः परयो ड्याबन्तस्य ह्रस्वः स्यात्। त्रुकंसः। त्रकंसः। त्रुकुटिः। त्र
कुटिः॥१०१ मालेषीकेष्टकस्यांते पि सारितूलचीत एषां के वलाना मन्तस्थानां वस्तार्यादिषु परेषु यथाक्रमं ह्रस्वः स्यात्। मालसारा। उ
त्पलमालसारा। इषीकतूलं। इष्टकचितं॥२ गोण्या मापे गोण्या मानवृत्तिरूपचारान्मेयवृत्तेर्ह्रस्वः स्यात्। गोणमितागोणिः॥३ आ
दोहृतांक आदीदूतो वकेपत्ययेह्रस्वः स्यात्। पविका मामपकालं दिमिका वधुका॥४ नकवि आदीदूतां कविपरह्रस्वो नस्यात्। बहुकु
मारीकः। बहुकीलालपाको बहुब्रह्मबंधुकः॥५ नवापः। आपः कविपरे ह्रस्वो वा स्यात्। प्रियखट्वकः। प्रियखट्वाकः॥६ इच्चापुंसः। निक्याप्परे आबं
तपाराय स्यात्। बिल क्षिप्तस्मिन् अनिनः प्रत्ययस्यावयवे किपरा पुं लिंगाद्विहितस्यापः स्थाने इकारो वा स्यात्। खट्विका। खट्वका। खट्वाका। अबो
स इति किं। सर्विका। अनिदिति किं। दुर्गका। आप्परे इति किं। प्रियखट्वा कोनाम्। अति प्रियखट्वाकाखी। आपत्येव मातृका॥७ स्वसाजत्स्वा धातुत्यका
ता॥ स्वसंज्ञा सर्वेभ्यो धातुत्यवर्जस्यायाय कोताव्यांतव परस्यापः स्थाने निक्याप्परे इकारो वा स्यात्। स्विका। स्वका। ज्ञिका। ज्ञका। अजिका। अजका। त
त्रिका। तत्रका। इभ्यिका। इभ्यका। वट किका। वटकाका। धातुत्यवर्जनं किं। सुनयिका। सुपाकिका। इहत्यिका। आपत्यवकां पौत्रिका। त्येकस्य
नपुत्रवृंदारकस्य। एषा मन्त्रस्या। निक्याप्परे इर्वा स्यात्। द्विके। द्वके। एषिका। एषका। सूतिका। सूतका। पुत्रिका। पुत्रका। वृंदारिका। वृंदारका॥९ व्रोवर्तिका २४
×अविवर्त्तायस्मा दितिबहुव्रीहि किं×५

नृपाभिगतयोवास्पर्श: मध्ये कृत्य। मध्येकृत्वा। पदेकृत्य। पादेकृत्वा। निवचने कृत्य। निवचने कृत्वा। मनसि कृत्य। मनसिकृत्वा। उरसिकृत्य। उरसिकृत्वा
॥११ उपाजेऽन्वाजे। एतावव्ययो दुर्बलस्य तत्रस्य वा बलाधाना घार्थे कृञ्योगे गतीवा स्यातां। उपाजे कृत्य। उपाजे कृत्वा। अन्वाजे कृत्य। अन्वाजे कृत्वा॥१२
स्वाम्येऽधिः। स्वाम्ये गम्ये अधीत्यव्ययं कृञ्योगे गतिर्वा स्यात्। वित्ते। ग्रामं अधिकृत्य। अधिकृत्वा गतः। स्वाम्ये इति किं। ग्राममधिकृत्य उद्दिश्य इत्यर्थः॥१३ स्था
ने दादि श्रद्धार्थे। पातभ्यार्थे तत्र यो कृञ्योगे गतयोवा स्फः। साक्षात्कृत्य। साक्षात्कृत्वा। मिथ्याकृत्य। मिथ्याकृत्वा॥१४ नित्यं हस्ते पाणावुद्वाहे। एता
वव्यया वुद्वाहे गम्ये कृञ्योगे गती स्यातां। हस्तेकृत्य पाणौकृत्य उद्वाहे इति किं। हस्ते कृत्वा काण्डं गतः॥१५ प्राध्वं बंधे। प्राध्वमित्यव्ययं बंधार्थे कृ
ञ्योगे गतिः स्यात्। प्राध्वं कृत्य बंध इति किं। प्राध्वं कृत्वा शकटं गतः॥१६ जीविकोपनिषदावुपम्ये। एतावौपम्ये गम्ये कृञ्योगे गती स्यातां। जीवि
काकृत्य उपनिषत्कृत्य॥१७ नाम नाम्ना एकार्थ्ये समासो बहुलं नाम नाम्ना मा सहैकार्थ्ये समासो बहुलं स्यात्। लक्ष
णमिदमधिकारश्च। तेन बहुव्रीह्यादिसंज्ञारहितोऽयं तत्र कार्धतात ज्ञानानवसमास्यः विस्पष्टपटुः दारुणाध्यायकः। सर्वचर्मीणोर
थः। कन्या इव। श्रुतपूर्वः। नामेति किं। वरं तिगावो धनमस्य। नाम्नेति किं चैत्रः पचति॥१८ सुज्वार्थे संख्या संख्येये संख्यया बहुव्रीहिः॥ सुज
र्थे वाराधार्थे विकल्पः संशयो वा तद्वृत्तिसंख्या वा विना मसंख्येयार्थेन संख्या नाम्ना सहैकार्थ्ये समासो बहुव्रीहिः स्यात्। द्विदशाः। द्वित्राः। संख्ये
ति किं। गावो वा दश वा। संख्येये इति किं। दश वा गावो वा। संख्ययेति किं। द्विर्वित्रिर्तिर्गावा॥१९ आसन्नादूराधिकाध्यर्धार्धाद्दिपूरणं द्वितीयाद्यन्यार्थे। आसन्ना
दि अर्धपूर्वपदं च पूरणप्रत्ययान्तं नामसंख्या नाम्नैकार्थ्ये समासः स्यात्। द्वितीयाद्यन्तस्यान्यपदस्यार्थे संख्येये वाच्ये स च बहुव्रीहिः। आसन्नदशाः। अ
दूरदशाः। अधिकदशाः। अध्यर्धविंशाः। अर्धपंचविंशाः॥२० अव्ययं अव्ययं नाम संख्या नाम्ना कार्थे समस्यते द्वितीयाद्यन्यार्थे संख्येये वाच्ये स च बहु
व्रीहिः। उपदशाः॥२१ एकार्थं चानेकं च। एकमनेकं वैकार्थं समानाधिकरणमव्ययं च नाम्ना द्वितीयाद्यन्तान्यपदस्यार्थे समस्यते। स च बहुव्रीहिः। आरूढ
वानरो वृक्षः। सुसूक्ष्मजटकेशः॥ अवाङ्मुखः॥२२ उष्ट्रमुखादयः। एते बहुव्रीहि समासा निपात्यंते। उष्ट्रमुखमिव मुखमस्य उष्ट्रमुखः। वृषस्कंधः॥२३

"आदशाः।
संख्या संख्येये
वर्तते न संख्याने।
ततः परं संख्या
संख्येये च। संख्या
ने गणने। संख्येय
गणनीयं द्रव्यं। सं
ख्याय सामानाधि
करण्ये। संख्याय
: संख्या नेतृत्वं
धः स्यात्। दशाद
न्याः अष्टादशा
द्विदित्यर्थः॥

अनुक्तार्थे वर्त्तिकायां इर्वा स्यात्। वर्त्तिका वर्त्तका। यावितिकिं। वर्त्तिका शकुनिः॥ १० अस्यायत्तत्क्षिपकादीनां। यदादिवर्जस्य तोः इः नित्यमपुरः स्यात्। पा
चिका। मद्रिका। अनित्वमित्येव जीवका। आप्परइत्येव। बहुपरिव्राजका। यदादिवर्जनं किं। यका। सका। क्षिपका। ध्रुवका॥ ११ नरिकामामिका। नरिका। मक
योरित्वं निपात्यते। नरिका मामिका॥ १२ तारकावर्णकाष्टका ज्योतिस्तान्तव पितृदेवत्ये। एतत्प्रयोगेष्वेषामित्वाभावो निपात्यते। तारका ज्योतिः। वर्ण
का प्रावरणविशेषः। अष्टका पितृदेवत्यं कर्म॥ १३॥ ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनलघुवृत्तौ
द्वितीयोऽध्यायः॥ २॥ ॥ धातोः पूजार्थस्वतिगतार्थाधिपर्यतिक्रमार्थातिवर्जः प्रादिरुपसर्गः प्राक् च। धातोः संबंधी तदर्थद्योती प्रादिरुपसर्गः स्यात्। स च स
तः प्राक् च न परं व्यवहितः पूजार्थस्वतिगतार्थाधिपरी अतिक्रमार्थमतिं वर्जयित्वा। प्रणयति। परिणयति। धातोरिति किं। वृक्षं वृक्षमभिसेकः। पूर
जार्थस्वत्यादिवर्जनं किं। सुसिक्तं। अतिसिक्तं भवता। अध्यागच्छति। आ गच्छत्यधि। पर्यागच्छति। आगच्छति परि। अतिसिक्तं धाताः इति किं। प्राकेति
च गतिसंज्ञा यावत्॥ ऊर्याद्यनुकरणच्विडाचश्च गतिः। एतउप सर्गाश्च धातोः संबंधिनो गतयः स्युः। तत्र प्राग्धातोः। ऊर्यादि ऊ
रीकृत्य। उरीकृत्य। अनुकरणं। खाट्कृत्य। च्वि। शुक्लीकृत्य। डाच्। पटपटाकृत्य। उपसर्ग। प्रकृत्य॥ २ कारिका स्थित्यादौ। स्थित्यादावर्थे का
रिका गतिः स्यात्। स्थितिर्मर्यादा वृत्तिर्वा। कारिकाकृत्य॥ ३ भूषादरक्षेपेऽलं सदसत्। एष्वर्थेषु ते यथासंख्यं गतयः स्युः। अलंकृत्य। सत्कृत्य। असत्कृ
त्य। भूषादिष्विति किं। अलं कृत्वा मा कार्षीरित्यर्थः॥ ४ अग्रहानुपदेशेऽन्तरदः। अनयोरर्थयोरन्तरदसी यथासंख्यं गती स्याताम्। अंतर्हत्य। अदःकृत्य [illegible]
यति॥ ५ कणेमनसी श्रद्धाप्रतीघाते। एतावव्ययौ श्रद्धाप्रतीघाते गम्यमानायां गती स्याताम्। कणेहत्य मनोहत्य पयः पिबति। श्रद्धा इति किं। तण्डुलावयवे कणे हत्वा॥ ६ पुरोऽस्तम
व्ययं। एतावव्ययौ गती स्याताम्। पुरस्कृत्य। अस्तंगत्य। अव्ययमिति किं। पुराःकृत्वा नगरीत्यर्थः॥ ७ गत्यर्थवदोऽच्छः। अच्छेत्यव्ययं गत्यर्थानां वदश्च धातोः
संबंधे गतिः स्यात्। अच्छगत्य। अच्छोद्य॥ ८ तिरोऽन्तर्धौ। तिरः अन्तर्धौ गतिः स्यात्। तिरोभूय॥ ९ कृगो नवा। तिरः अन्तर्धौ कृगः संबंधि गतिर्वा स्यात्। तिर
स्कृत्य तिरःकृत्य। पक्षे तिरः कृत्वा॥ १० मध्येपदेनिवचनेमनस्युरस्यनत्याधाने। अनत्याधानमनुपश्लेषो [illegible] वा। [illegible] रात अव्ययान्य

[illegible] न्वानिर्गता॥ ३५ तिष्ठद्ग्वित्यादयः। एते समासा अव्ययीभावः स्युः। यथायोगमन्यस्य पूर्वस्य वा पदस्यार्थे। तिष्ठद्गु [illegible]
[illegible] नित्यं प्रतिनाल्पे। अल्पार्थं नं प्रतिना नाम नित्यं समासोऽव्ययीभावः स्यात्। शाकप्रति। अल्प इति किं। वृक्षं प्रति विद्युत्॥ ३७ संख्याक्षश
लाका परिणा द्यूतेऽन्यथावृत्तौ। संख्यावाच्यक्षशलाके च द्यूतविषयायामन्यथावृत्तौ वर्त्तमानेन परिणा सह नित्यं समासोऽव्ययीभावः स्यात्। एकपरि। अक्ष
परि। शलाकापरि। एकेनाक्षेण शलाकया वा न तथा वृत्तं यथा पूर्वं जय इत्यर्थः॥ संख्यादि इति किं। पाशकेन न तथा वृत्तं। द्यूत इति किं। रथस्याक्षेणान्य
थावृत्तं॥ ३८ विभक्तिसमीपसमृद्धिव्यृद्ध्यर्थाभावात्ययासंप्रतिपश्चात्क्रमख्यातियुगपत्सदृक्संपत्साकल्यान्तेऽव्ययं। एष्वर्थेषु वर्त्तमानमव्यय
नाम्नाऽन्येन पूर्वपदार्थवाच्ये नित्यं समासोऽव्ययीभावः स्यात्। विभक्ति। [illegible] अधिस्त्रि। समीपे। उपकुंभं। समृद्धि। सुमद्रं। विगताऋद्धिर्व्यृद्धि। दु
र्यवनं। अर्थाभाव। निर्मक्षिकं। अत्ययोऽतीतत्वं। अतिवर्षं। असंप्रतीति संप्रत्युपभोगाद्यभाव। अतिकंबलं। पश्चा। अनुरथं। क्रम। अनु
ज्येष्ठं। ख्याति। इतिभद्रबाहु। युगपत्। सचक्रं धेहि। सदृक्। [illegible] संपत्। सब्रह्म साधूनां। साकल्य। सतृणमभ्यवहरति। अन्तः। अग्निपिं
डेषणमधीते॥ ३९ योग्यतावीप्सार्थानतिवृत्तिसादृश्ये। एष्वर्थेषु अव्य यं नाम्ना सह पूर्वपदार्थे समासोऽव्ययीभावः स्यात्। अनुरूपं। प्रत्यर्थं।
यथाशक्ति। सशीलमनयोः॥ ४० यथाऽथा। थाप्रत्ययवर्जं यथेत्यव्ययं पूर्वप दार्थे समासोऽव्ययीभावः स्यात्। यथारूपं चेष्टते। यथावृद्धं। यथासूत्रं। अ
थेति किं। यथा चैत्रस्तथा मैत्रः॥ ४१ गतिक्वन्यस्तत्पुरुषः। गतयः कुश्च नाम्ना सह नित्यं समासस्तत्पुरुषः स्यात्। अन्यो बहुव्रीह्यादिलक्षणहीनः। उरीकृत्य
। खाट्कृत्य। प्रकृत्य। कारिकाकृत्य। कुब्राह्मणः। कोष्णं। अन्य इति किं। कुपुरुषकः॥ ४२ दुर्निन्दाकृच्छ्रे। दुरव्ययं निन्दाकृच्छ्रे वृत्तिनाम्ना सह नित्यं
समासस्तत्पुरुषः स्यात्। दुष्पुरुषः। दुःकृतं। अन्य इति किं। दुःपुरुषकः॥ ४३ सुः पूजायां। सु इत्यव्ययं पूजार्थं नाम्ना सह नित्यं समासस्तत्पुरुषः॥
स्यात्। सुराजा। अन्य इति किं। सुमद्रः॥ ४४ अतिरतिक्रमे च। अतिक्रमे पूजायां चार्थे अतीत्यव्ययं नाम्ना सह समासस्तत्पुरुषः स्यात्। अतिस्तुत्य।
अतिराजा॥ ४५ आङल्पे। आङित्यव्ययमल्पार्थं नाम्ना समासस्तत्पुरुषः स्यात्। आकडारः॥ ४६ प्रात्यवपरिनिरादयो गतक्रान्तक्रुष्टग्लानक्रान्ताद्यर्थाः

सहस्रेन नोनिर्त तृतीयांतनम होन्यपदार्थे समस्यते सुवबहुब्रीहिः सपुत्र आगतः। सकर्मकः॥२४ दिग्भ्यः स्त्र्यंतराले। रूढा दिग्वाचिना सहांतराले. न्य
पदार्थवाच्ये समासो बहुब्रीहिः स्यात्. दक्षिणपूर्वा कु। रूढेति किं। ऐंद्र्याश्च कौबेर्याश्च दिशो यदंतरालमिति॥२५ तत्रादाय मिथस्तेन प्रहृत्येति सरू
पेण युद्धेऽव्ययीभावः। तत्रेति सप्तम्यंतं मिथः आदायेति क्रियाव्यतिहारे तेनेति तृतीयांतं मिथः प्रहृत्येति क्रियाव्यतिहारे समानरूपाणां नाम्नां युद्धविषये
ऽन्यपदार्थे वाच्ये समासोऽव्ययीभावः स्यात्। केशाकेशि। दंडादंडि। तत्रेति तेनेति किं। केशांश्च केशांश्च गृहीत्वा सुखंसुखं प्रहृत्य कृतं युद्धं
आदायेति प्रहृत्येति किं। ...कायस्थ व२छित्वा। दंडैश्च दंडैश्चागत्य कृतं युद्धं गृहकोकिलास्यां सरूपेणेति किं। हस्तेन पादेन गृहीत्वा युद्धे कृते. युद्ध इति किं
हस्तेनादाय सख्यं कृतं॥२६ नदीभिर्नाम्नि. नामनदीवाचिना नाम्ना संज्ञायामन्य पदार्थे समासोऽव्ययीभावः स्यात्. उन्मत्तगंगं देशः। लोहितगंगं देशः। नाम्नी
ति किं. शीघ्रगंगो देशः॥२७ संख्या समाहारे. संख्यावाचिनदीवाचिभिः सह समाहारे गम्ये समासोऽव्ययीभावः स्यात्. द्वियमुनं। पंचनदं। समाहार इ
ति किं। एकनदी॥२८ वंशेऽन्यपूर्वार्थे। विद्यया जन्मना वा एकसंतानो वंशः। तत्र सा वंश्यः॥ तद्वाचिना नाम्ना संख्यावाचिसमासोऽव्ययी
भावः स्यात्। पूर्वपदार्थवाच्ये। एकमुनि व्याकरणस्य। सप्तकाशीराज्यस्य। पूर्वार्थ इति किं। द्विमुनिकं व्याक... २९ पार... मध्ये ष्ठ्यंतः षष्ठ्या वा. ए
तानि षष्ठ्यंतेन पूर्वपदार्थे समासोऽव्ययीभावो वा स्यात्। पारगंगं। मध्येगंगं। अग्रेवणं। अंतर्गिरिं। पक्षे गंगापारं। गंगा... वनाग्रे। गिर्यंतः॥३० यावदियत्त्वे
यत्त्वेऽवधारणे गम्ये यावदिति नाम नाम्ना पूर्वपदार्थवाच्ये समासोऽव्ययीभावः स्यात्। यावदमत्रं ब्राह्मणानामंत्रय इयत्त्व इति किं। याव... तावद्भुक्तं॥३१ पर्यपा
ङ्बहिरंचवः पंचम्या। एतानि पंचम्यंतेन पूर्वपदार्थवाच्ये समासोऽव्ययीभावः स्यात्। परित्रिगर्त्तं। अपत्रिगर्त्तं। आग्रामं। बहिर्ग्रामं। प्राग्ग्रामं। पंचम्येति किं। परि
वृक्षं विद्युत्॥३२ लक्षणेनाभिप्रत्याभिमुख्ये। लक्षणं चिह्नं तद्वाचिना आभिमुख्यार्थवृत्ती प्रती पूर्वपदार्थे समासोऽव्ययीभावः स्यात्। अभ्यग्नि प्रत्यग्नि
...ना: पतंति लक्षणेनेति किं। स्रुघ्नं प्रतिगतः। पूर्वपदार्थ इत्येव। आभिमुख्यं कागाव॥३३ दैर्घ्येऽनु। दैर्घ्यं आयामविषयस्य लक्षणं तद्वाचिना पूर्वपदार्थे...
...भावः स्यात्. अनुगंगं वाराणसी दैर्घ्य इति किं। वृक्षमनु विद्युत्॥३४ समीपे। समीपार्थेऽनुः समीपवाचिना पूर्वपदार्थे समा...

प्रथमाद्यंतैः॥ प्राद्यो गताद्यर्थाः प्रथमांतैः क्रांताद्यर्था द्वितीयांतैः। अवादयः क्रुष्टाद्यर्थाः तृतीयांतैः। पर्यादयो ग्लानाद्यर्थाश्चतुर्थ्यंतैः निरादय
क्रांताद्यर्थाः पंचम्यंतैर्नित्यं समासस्तत्पुरुषः स्यात्। प्राचार्यः। समर्थः। अतिखट्वः। उद्वेलः। अवकोकिलः। परिवीरुत्. पर्यध्ययनः। उत्क्रामः। निष्कौशां
बिः। अपशाखः। बाकुल्लकानुषष्ठ्यापि अंतर्गार्ग्यः। गताद्यर्था इति किं। वृक्षं परि विद्युत्। अन्य इत्येव प्रत्यर्थकोदेशः॥४७ अव्ययं प्रवृद्धादिभिः। अव्य
यं प्रवृद्धादिभिः सह नित्यं समासस्तत्पुरुषः स्यात्। पुनःप्रवृद्धं अंतर्भूतः॥४८ ङस्युक्तं कृता। कृत्प्रत्ययविधायके सूत्रे ङस्यंतेन नाम्नोक्तं कृदंतेन तेन ना
म्ना नित्यं समासस्तत्पुरुषः स्यात्. कुंभकारः। ङस्युक्तमिति किं। अलंकृत्वा। कृतेति किं धर्मो रक्षतु॥४९ तृतीयोक्तं वा। दात्रलूनाय ... यत्पनोय
तृतीयोक्तं नाम नकृदंतेन वा समासस्तत्पुरुषः स्यात्। मूलकोपदंशं भुं... मूलकेनोपदंशं भुंक्ते॥५० नञ्। नञ् नाम्ना नाम्ना समासस्तत्पुरुषः स्यात्। अब्राह्मणः
अस्पूर्यंपश्या राजदाराः॥५१ पूर्वापराधरोत्तरमभिन्नेनांशिना। पूर्वा... दयो ऽंशवाचिनोंऽशवता विना समासस्तत्पुरुषः स्यात्। न वक्ष्यो ऽंशी भिन्नः
पूर्वकायः। अपरकायः। उत्तरकायः। अधरकायः। अभिन्नेनेति किं। पूर्वं छात्राणामामंत्रयस्व। अंशिनेति किं। पूर्वं नाभेः कायस्य पर
...मायाह्नादयः। एतत्रेशीनतत्पुरुषाः साध्वः स्युः। सायाह्नः। मध्यंदिनं॥५२ सममंऽशार्द्धं नवा। समांशवाची अर्द्धं शब्दोऽभिन्नेनांशिना समासस्तत्पुरुषः
स्यात्। अर्द्धं पिप्पल्याः पिप्पल्यर्द्धं। समेत्याति किं। ग्रामार्द्धः॥५४ जरत्यादिभि... वा। तिरं। त्रीतिरं तिस्रो वा समासस्तत्पुरुषः स्यात्। अर्द्धं जरत्याः जरत्यर्द्धः
। अर्द्धोक्तं उक्तार्द्धं॥५५ द्वित्रिचतुष्पूरणाग्रादयः। पूरणप्रत्ययांता द्वित्रिचतुःशब्दाः अग्रादयश्चाभिन्नेनांशिना वा समासस्तत्पुरुषः स्यात्। द्वितीयं भिक्षायाः। भि
क्षाद्वितीयं। तृतीयं भिक्षा। भिक्षातृतीयं। तुर्यं भिक्षा। भिक्षातुर्यं। अग्रं हस्तस्य। हस्ताग्रं। तलं पादः। पादतलं॥५६ कालो द्विगौ च मेयैः। कालवाच्येकवचनांतं द्वि
गौ च विषये मयवाचिना समासस्तत्पुरुषः स्यात्। मासजातः। द्विगौ। एकमासजातः। द्व्यह्नजातः। काल इति किं। द्रोणो धान्यस्य॥५७ स्वयंसामी क्तेन। ए
तत् अव्ययं क्तांतेन समासस्तत्पुरुषः स्यात्। स्वयंधौतः। सामिकृतं। क्तेनेति किं। स्वयं कृत्वा॥५८ द्वितीया खट्वा क्षेपे। खट्वेति द्वितीयांतं क्षेपनिंदायां क्तां
तेन वा समासस्तत्पुरुषः स्यात्। खट्वारूढो जाल्मः। क्षेप इति किं। खट्वामारूढः पिता अध्यापयति॥५९ कालाः... त्रिवितीयांतं क्तांत

...कोऽनेन समासः ... त
नसमासस्तत्पुरुषः स्यात्। ... ॥ ... तिसृता॥ ६७ व्याप्तौ। गुणक्रिया द्रव्येरत्यंत संयोगे या द्वितीया तदंतं कालवाचि ... द्वितीयांतं श्रितादिभिः समासस्तत्पुरुषः स्यात्।
पुरुषः स्यात्। मुहूर्त्तं सुखं। क्रोशं पादः। दिनं गुडः। व्याप्ताविति किं। मासं पूरकोयाति॥ ६८ श्रितादिभिः॥ द्वितीयांतं श्रितादिभिः समासस्तत्पुरुषः स्यात्।
धर्मश्रितः। त्रिवगतः॥ ६९ प्राप्तापन्नौ तयाद्यः। प्राप्तापन्नौ द्वितीयांतेन समासस्तत्पुरुषः स्यात्। तद्योगे वा ... प्राप्तजीविका। आपन्न
जीविका॥ ६३ ईषद्गुणवचनैः। ईषदव्ययं गुणवचनैः समासस्तत्पुरुषः स्यात्। ... गुणे निवर्त्तंते तद्गुणवचना॥ ईषत्पिं
गलः। ईषत् [illegible] रक्तः। गुणवचनेनेति किं। ईषत्कार्यं॥ ६४ तृतीयांतकृतैः॥ तृतीयांतं तदर्थकृतैर्गुण वचनैरेकार्थैः समासस्तत्पुरुषः स्यात्। शंकु
लाखंडः। मदपटुः। तत्कृतेरिति किं। अक्ष्णाकाणः। गुणवचनेरित्येव। दध्ना पटुः। पाटवमित्यर्थः॥ ६५ ... अर्द्ध ... तंकृतार्थे नवतस्त
... ईनवचा। राज्ञेणा॥ ६६ ऊनार्थपूर्वाद्यैः ... तंऊनार्थैः पूर्वाद्यै
राद्यैनसमासस्तत्पुरुषः स्यात्। अर्द्धैवतमोमात्रा। वतमेतिकिं। अ ... सावरः॥ ६७ [illegible]
समासस्तत्पुरुषः स्यात्। माषोनं माषविकलं। मासपूर्वः मा ... कारकं कृता। कारकवाचितृतीयांतं कृदंतेन समासस्तत्पुरुषः स्यात्।
[illegible]
आत्मकृतं। नखनिर्भिन्नः। काकापेयानदी। वाष्पाच्छन्नानि ... रकमिति किं विद्यया ... ॥ ६९ नविंशत्यादिनैकोवांतः एकशब्दसृती
यांतानविंशत्यादिनास्तत्पुरुषः स्यात्। एकस्याद्यदंतः। एकोनविंशतिः। एकान्नविंशतिः। एकान्नत्रिंशत्। एकादूनविंशतिः॥ ७० चतुर्थी
यांतां ... प्रकृत्या। प्रकृतिः परिणामिकारणं एतद्भाविनिका ... विकारार्थे समासस्तत्पुरुषः स्यात्। यूपदारु। प्रकृत्येति किं। रंधनाय स्थाली॥ ७१ हिता
दिभिः। चतुर्थ्यंतं हितादिभिः समासस्तत्पुरुषः स्यात्। गोहितं। गोसुखं॥ ७२ तदर्थार्थेन। चतुर्थ्यर्थो यस्य तेनार्थेन चतुर्थ्यंतेसमासस्तत्पुरुषः स्यात्
पित्रर्थपयः। भ्रातरार्थं यवागूः। तद ... र्थेतिकिं। पित्रर्थं॥ ७३ पंचमी भयाद्यैः। पंचम्यंतं भयाद्यैरेकार्थे समासस्तत्पुरुषः स्यात्। वृकभयं वृकात्
७३ क्तेनाल्पशः असत्वे। पंचमी तदंतं क्तेन समासस्तत्पुरुषः स्यात्। स्तोकान्मुक्तः। अल्पान्मुक्तः। असत्व इति किं। स्तोकाद्बद्धः॥ ७४ परः
[illegible]

[illegible]
दिः अपंचमीतत्पुरुषः स्यात्। साधुः परशानः परःसहस्राः॥ ७५ षष्ठ्ययत्नात्। षष्ठी या षष्ठीतदंतं नाम्नैकार्थे समासस्तत्पुरुषः स्यात्। नवेत्यत्र
नाय इत्यादिर्यत्नतः। राजपुरुषः। अयत्नादिति किं। सर्पिषो नाथितं। ... किं। गवां कृष्णा संपन्नक्षीरा॥ ७६ कृति। कर्मणि कृत। ... तिमाक्तेनि मि
त्ता षष्ठीनदंतेनास्त्रैः समासस्तत्पुरुषः स्यात्। सुप्रिर्ज्जने। गणधरोक्तिः॥ ७७ याजकादिभिः षष्ठ्यंतं याजकाद्यैः समासस्तत्पुरुषः स्यात्। ब्राह्मणयाजकः।
गुरुपूजकः॥ ७८ प ... गणकेन। ... गणकेन समासस्तत्पुरुषः स्यात्। पत्निगणकः। बहुगणकः। पत्निरिवा वितिकिं। धनस्य गणकः॥ ७९ स्त
र्वपश्चादादय। एते षष्ठीतत्पुरुषा। साधवस्फः। सर्वपश्चात्। सर्वचिरं॥ ८० अकेनक्रीडाजीवे। षष्ठ्यंतमकप्रत्ययांतेन क्रीडाजीविकयोर्गम्यमा
समासस्तत्पुरुषः स्यात्। उद्दालपुष्पभंजिका। नखलेखकः। क्रीडाजीव इ ... तिकिं। पयसः पायकः॥ न कर्त्तरि। कर्त्तरि या षष्ठी तदंतमकांतेन समा
सो न स्यात्। तवशायिका। कर्त्तरीति किं। इक्षुभक्षिका॥ ८२ कर्मजा तृचा ... वा। कर्मणि या षष्ठी तदंतं कर्तृविहिताकांतेन न समासो न स्यात्।
... अपां स्रष्टा कर्म्मजेति किं। गुणो गुणिविशेष ... कः। संबंधे च षष्ठी कर्त्तरि तृच्। पयःपायिका॥ ८३ तृतीयायो
कर्त्तरि तृतीयायां सत्यां कर्मजा षष्ठी समासो न स्यात्। आश्चर्यो ... गवां दोहो गोपालेन। तृतीयायामिति किं। ... अस्मनं शुश्रा
॥ ८४ न सार्थपूरणाव्ययातृशशशानशः। ... पूरण प्रत्ययांतेर ... व्ययेरतृशतः ... तिरामसंतिश्च षष्ठ्यं ... न समासः स्यात्। फलानां तृप्तः
घस्ततां षोडशः॥ रामस्य कृत्वा। रामस्य द्विषन्। विप्रस्य पचन्। मित्रस्य पचमानः॥ ८५ ज्ञानेच्छार्चार्थाधारक्तेन। ... ज्ञानेच्छार्चार्थाधारस्यो
... वर्तमाने क्तो यस्तु ... आधारक्तस्तदंतेन षष्ठ्यंतं न समस्यते। राज्ञां ज्ञातः। राज्ञां मतः। राज्ञां पूजितः॥ ८६ अस्वस्थे
गुणे। ... गुणाः स्वात्मन्येव तिष्ठंति न द्रव्ये ... गुणवाचि ... षष्ठ्यंतं न समासः स्यात्। पटस्य शुक्लः। गुडस्य मधुरः। अस्वस्थ
गुणेरितिकिं। घटवर्णः। चंदनगंधः॥ ८७ सप्तमी शौंडाद्यैः। एतैः स ... द्यैकार्थे सप्तम्यंतं समासस्तत्पुरुषः स्यात्।
... पानशौंडः। अक्षधूर्त्तः॥ ८८ सिद्धाद्यैः पूजायां ए ... सप्तम्यंतं समासस्तत्पुरुषः स्यात्॥ ८९ ... काकाद्यैः ... सप्तम्यंतं निंदायां गम्यमाना
[illegible]
[illegible]
[illegible]

यौ समासस्तत्पुरुषः स्यात्। तीर्थकाकः। तीर्थध्वांक्ष इति किं। तीर्थे काकोस्ति॥ ७० पात्रेसमितत्या[...] पात्रे
समिताः। गेहेशूरः॥ ७१ क्तेन सप्तम्यंतं क्तांतेन [...] समासस्तत्पुरुषः स्यात्। सप्त निकृतं। अवतप्तेनकुलस्थितं॥ ७२ तत्राहोरात्रांशाः। तत्रेति स
प्तम्यंतं अहरवयवा रात्र्यवयवाश्च सप्तम्यंताः क्तांतेन समासस्तत्पुरुषः स्यात्। तत्रकृतं। पूर्वाह्णकृतं। पूर्वरात्र[...]। तत्राहोरात्रांशा इति किं। घ
टे कृतं। अहोरात्रग्रहणं किं। शुक्लपक्षे कृतं। अंशा इति किं। अह्नि भुक्तं। रात्रौ वृत्तं॥ ७३ सप्तम्यंतं [...] संज्ञाविषये समासस्तत्पुरुषः स्यात्। अरण्ये
तिलकाः। अरण्येमाषकाः॥ ७४ कृत्यैर्नावश्यके। सप्तम्यंतेनामयेद्यात कृत्यैः तेनावश्यं तावेगम्ये समासस्तत्पुरुषः स्यात्। मासदेयं। ऋदिति
किं। मासस्य पित्र्यं॥ ७५ विशेषणं विशेष्येणैकार्थं कर्मधारयश्च। भिन्नप्रवृत्तिनिमित्तयोः शब्दयोरेकस्मिन्नर्थे [...] कार्थ्येन विशेषणं वा विशे
ष्यं वा विनैकार्थं समासस्तत्पुरुषः स्यात्। कर्मधारयश्च। नीलोत्पलं। खंजकूटः। कूटखंजः। एकार्थ इति किं। वृद्धस्योक्षा वृद्धोक्षा॥
७६ पूर्वकालैकसर्वजरत्पुराणनवकेवलं। पूर्वः कालो यस्य त[...] दाद्येकादीनि विकार्थानि परेणानाम्ना समासस्तत्पुरुषः कर्म
धारयश्च स्यात्। स्नातानुलिप्तः। एकशाटी। सर्वान्नं। जरद्गवः। पुराण[...]कविः। नवान्नं। केवलज्ञानी। एकार्थ इत्येव। स्नात्वानुलिप्तः॥
७७ दिगधिकं संज्ञातद्धितोत्तरपदे। दिग्वाच्यधिकं चैकार्थे नाम्ना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। संज्ञायां। तद्धिते च विषयभूते उत्तरप
दे च परतः। दक्षिणकोशला। पूर्वेषुकामशमी। दाक्षिणशालः। आधि[...]षाष्टिकः। उत्तरगवधनः। अधिकगवप्रियः॥ ७८ संख्या समाहारे च द्विगुश्चा
नाम्न्ययं। संख्यावाचि परेण नाम्ना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। तद्धितयोर्विषये उत्तरपदे च परतः समाहारे चार्थेऽयमसंज्ञायां
द्विगुश्च। पंचाम्राः। सप्तर्षयः। द्वैमातुरः। अध्यर्द्धकंसः। पंचगवधनः। पंचराजी। समाहार इति किं। अहो प्रवचनमातरः। अनाम्नीति किं। पांचर्षी। [...]
निंद्यं कुत्सनैरपापाद्यैः। निंद्यवाचि निंदाहेतुभिः पापादिवर्जैः सह समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। वैयाकरणखसूची। मीमांसकदुर्दुरूढः। नि
द्यमिति किं। वैयाकरणश्चौरः। अपापाद्यैरिति किं। पापवैयाकरणः। हतविधिः॥ ८० उपमानं सामान्यैः। उपमानवाच्येकार्थं उपमानोपमेयसाधारण

र्मवाचिभिः सह समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। शस्त्रीश्यामा। मृगचपला। उपमानमिति किं। देवदत्तश्यामा। सामान्यैरिति किं। अग्निर्माणवकः॥ ८१
उपमेयं व्याघ्राद्यैः साम्यानुक्तौ। उपमेयवाच्येकार्थं उपमानवाचिभिर्व्याघ्राद्यैः साधारणधर्मानुक्तौ समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। पुरुषव्या
घ्रः। असिंहः। साम्यानुक्ताविति किं। पुरुषव्याघ्रः शूर इति मा भूत्॥ ८२ पूर्वापरप्रथमचरमजघन्यसमानमध्यमवीरं। एतान्येकार्थानि नाम्ना [...]
मासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। पूर्वपुरुषः। अपरपुरुषः। प्रथमपुरुषः। चरमपुरुषः। जघन्यपुरुषः। समानपुरुषः। मध्यपुरुषः। मध्यमपुरु
षः॥ ८४ श्रेण्यादि कृताद्यैश्च्व्यर्थे। श्रेण्याद्येकार्थं कृताद्यैः सह च्व्यर्थे गम्ये समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। श्रेणीकृताः। ऊकंकृताः। च्व्यर्थ इति किं।
श्रेणयः कृताः केचिन्न॥ ८५ क्तं नञादिभिन्नैः। क्तांतं नामैकार्थं नञ्प्रकारेरेव यानि भिन्नानि तैः सह समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। कृताकृतं
पीतापीतं। क्तमिति किं। कर्तव्यमकर्तव्यं। नञादिभिन्नैरिति किं। कृतप्रकृतं [...] कृतं यो विहितं। सेडनिटा सह [...] नानिटा सह [...]
स्यते। क्लिशितमक्लिष्टं। खातमखातं। सेटिति किं। कृताकृतं। अनिटेति किं। अशितानशितं॥ ८६ सन्महत्परमोत्तमोत्कृष्टं पूजायां। एतान्ये
कार्थानि पूजायां गम्यमानायां पूज्यवाचिना सह समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। सत्पुरुषः। महापुरुषः। [परम]पुरुषः। उत्तमपुरुषः
उत्कृष्टपुरुषः। पूजायामिति किं। सन् घटः। [...]॥ ८७ वृंदारकनागकुंजरैः। पूजायां गम्यमानायामेकार्थं पूज्यवाचि [...] सह समासस्तत्पुरुषः कर्म
धारयश्च स्यात्। गोवृंदारकः। गोनागः। गोकुंजरः। पूजायामित्येव। सुसीमो नागः॥ ८८ कतरकतमौ जातिप्रश्ने। एतावेकार्थौ [...] येन
नाम्ना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। कतरकठः। कतमगार्ग्यः। जातिप्रश्न इति किं। कतरः शुक्लः। कतमो गोना॥ ८९ किं क्षेपे। किंशब्दः क्षेपे ग
म्यमानायां किमत्येकार्थं स्ववाचिना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। किंराजा। किंगौः। क्षेप इति किं। को राजा [...]॥ ९० पोटायुवतिस्तोक
कतिपयगृष्टिधेनुवशावेहद्बष्कयणीप्रवक्तृश्रोत्रियाध्यापकधूर्तप्रशंसारूढैर्जातिः। पोटादिभिः [...] जात्यन्यकार्थं सम
समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च स्यात्। इभ्यापोटा। नागयुवतिः। अग्निस्तोकं। दधिकतिपयं। गोगृष्टिः। गोधेनुः। गोवशा। गोवेहत्। [...] कठप्रव

क्ता कठश्रोत्रिय कराध्मपकः मृगधूर्त्तः॥गोम तल्लिका. गोघकांडं॥१२वडष्याइलिप्सा यज्ञारःपादा [illegible] लिप्सा समासस्त
त्पुरुषः कर्मधारयश्चस्यात्. गोगर्ल्लिणी महिषगर्ल्लिणी॥ जातिरित्येव। कालाक्षीगर्ल्लिणी॥१३युवाखलति [illegible] जरह [illegible] [illegible] का वीमत्तिश्च
त्ससमासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्चस्यात्. युवखलतिः युवपलितः युवजरन्. युववलिना॥१४कृत्यतुल्याख्यमजात्या। [illegible] तुल्यपर्याये वेकार्थ
मजात्येनसह समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्चस्यात्।।लात्यां [illegible] तुल्यपड कृत्यसम्. सद्दशमहान्। अजात्येतिकिं। [illegible] [illegible] श्रमणा
दिना।कुमा रैत्येकार्थे श्रमणादिना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्चस्यात्. कुमारश्रमणा. कुमारप्रव्रजिता॥१६मयूर व्यंसकेत्यादय [illegible] पुरु
ष समासा निपात्यंते। मयूरव्यंसकः॥ कंबोजमुंडः। एहीडंकर्म्म। अश्नी तपिबता क्रियाकुरुक टावक्ता। गतप्रत्यागते। क्रयाक्रयिका [illegible] आपा
र्थिवः त्रिसागः सर्वश्वेतः॥१७चार्थेद्वंद्वः सहोक्तौनामनाम्ना सहो क्तिविषयचार्थवृत्ति समासो द्वंद्वः स्यात्। [illegible] न्ययोश्चे वाक्यमेवं ना
मनाम्न त्यतुवृत्ता वपिलघुह्रस्वदिसूत्रे एकग्रहणा त्वबहूना मपि धवखदिरपलाशाः। चार्थ इति किं बाष्पासहो क्तोमा भूत्।
ग्रामो ग्रामो रमणीयः। सहोक्ता विति किं प्लक्षश्च न्यग्रोधश्च वीक्ष्यतां॥१८समानामर्थेनैकः॥ शेषः॥ अर्थेनसमानानांमध्ये नोक्तोगम्या
यामेकः शिष्यते। अर्थादन्येनिवर्त्तंते. वक्रश्चकुटिलश्चवक्रौकुटिलौ वासितश्च शुक्लश्च धवलश्च सिताः शुक्लाः श्वेता वा अर्थेनसमानामिति
किं। प्लक्षन्यग्रोधौ। सहोक्ता वित्येव। वक्रश्चकुटिलश्च दृश्यः॥१९स्यादाव संख्येयः॥ सर्वेभिन्नरूपा सविसक्तो समानां तुल्यरूपाणां सहोक्तावेकः
शिष्यते। नतु संख्येयवाची। अक्षश्च। शाकटस्य अक्षश्च देवनः अक्षश्च बिलीतकः। अक्षाः स्यादा विति किं। माता चजननी। माता च धन्यस्य मात्र
मातरौ। असंख्येइति किं। एकश्चैकश्च॥२०त्यदादि॥ त्यदादीरन्येनच सहोक्तौ त्यदादिरावेकः शिष्यतेसच विवक्षातो। सचयश्चयौ अहंचत्वंचवयं
॥२१भ्रातृपुत्राः स्वसृदुहितृभिः॥ स्वसर्थेनसहोक्तौ भ्रातृ र्थो दुहित्रर्थेनच पुत्रार्थएकः शिष्यते। भ्राताच स्वसाच भ्रातरौ पुत्रश्च दुहिता च पुत्रौ॥२२पिता मात्रा वा।
मात्रर्थेन सहोक्तौ पिता वा एकः शिष्यते। पिता च माता च। पितरौ मातापितरौ॥२३श्वशुरः श्वश्र्वा वा॥ श्वश्रू अर्थेन सहोक्तौ श्वशुरः एको वा शिष्यते श्व २९

सुरौ। श्वश्रूश्वशुरौ॥२४वृद्धो यूनातन्मात्रभेदे. यूना सहोक्तौ वृद्धो वा एकः शिष्यते। तन्मात्रभेदेन चेत्प्रकृति. भेदः। वृद्धो वा ऽन्यः स्यात्। गार्ग्यश्च गा
र्ग्यायणश्च। गार्ग्यौ। वृद्ध इति किं। गर्गगार्ग्यायणौ। यूनेति किं। गार्ग्यगार्ग्यौ तन्मात्र इति किं। गार्ग्यवात्स्यायनौ॥२५स्त्रीपुंवच्च वृद्ध स्त्रीवा यूना स
होक्तौ एकः शिष्यते पुल्लिंगश्चायं तन्मात्रभेदे. गार्गीच गार्ग्यायणश्च गार्ग्यौ गार्गी च गार्ग्यायणौ च. गर्गाः॥२६पुरुषः स्त्रिया॥ पुरुषश्चाद्यः। [illegible]
नितु सिरूढः स्त्रीवाचिना सहोक्तौ पुरुषएकः शिष्यते। स्त्रीपुरुषमात्रात्तदश्चेत्। ब्राह्मणश्चब्राह्मणी च ब्राह्मणौ पुरुषइति किं। तीरंनदनदीपाला: त
न्मात्रात्तदइति किं पुंस्त्रियो॥२७ग्राम्याशिशु द्विशफसंघस्त्री प्राय॥ ग्राम्या अशिशवो ये द्विशफा द्विखुराः अर्थास्तेषांसंघे स्त्रीपुरुषसहोक्तौ प्रा
यः स्त्रीवाएकः शिष्यते स्त्रीपुरुषमात्रात्तदश्चेत्। गावश्च स्त्रियो गावश्चनराः इमागावः ग्राम्येतिकिं। रुरवश्च इमेरुरवः॥ इमेरुरवः
अशिश्विति किं वर्करीश्च वर्कराश्चवर्कराः द्विशफ इति किं। गर्दभाश्च ग ईभाः संघइति किं। गोश्चायं गौश्चेयं। इमोगावौ। प्रायइति किं। उष्ट्रा
श्चउ ष्ट्र्यश्चउष्ट्राः॥२८क्लीबमन्येनैकंचवा क्लीबं नपुंसकमन्ये ना क्लीबेन सहोक्तौ क्लीबं शिष्यते। क्लीबाक्लीबमात्रात्तदश्चेत् विशि
ष्यमाणं एकामकार्थं चवास्यात्। शुक्लंच शुक्लश्च शुक्लं शुक्ले वा शु क्लंच शुक्लाच शुक्लश्च शुक्लं शुक्लानि। अन्येनेतिकिं शुक्लंच श
शुक्लं तन्मात्रात्तदइत्येव हिम हिमान्यौ॥२९पुष्यार्था द्विपुनर्वसुः॥ [illegible] ष्यार्थान्नक्षत्रद्वंद्वेपरात्नक्षत्रद्वंद्वेः पुनर्वसुः एवो क्तो द्वयर्थ [illegible] कार्थः
स्यात्. उदितौ पुष्य पुनर्वसू तिष्य पुनर्वसू पुष्यार्थादिति किं आर्द्रापुनर्वसवः पुनर्वसु रिति किं। पुष्यमघा॥ सइतिकिं। तिष्यपुनर्वसवो वा [illegible]
रा॥ नामद्रव्याणांनचार्हेद्वंद्वः स्वेः॥ द्रव्येगुणाद्याश्रयो विता शिवा विनामंतदाश्रय सत्तानांद्वंद्वो वैकार्थः स्यात्॥ स्वेः स्वजातौ [illegible] [illegible] सुखं दुःखं सु
खदुःखे लाभालाभं। लाभा लाभौ विद्या विना मिति किं। कामक्रोधौ। अद्रव्याणा मिति किं। श्री तात्येजले। स्वे इति किं। जुहिमुख [illegible] ॥३१अश्ववडवपू
र्वापराधरोत्तराः॥ एतत्त्रयः पिद्वंद्वा एकार्था वास्युः॥ अश्वश्च अश्ववडवं। अश्ववडवो। पूर्वापरं। अधरोत्त [illegible] व्यंजन [illegible] दधिगोयंजनानां। रात्रे
द्वंद्व एकार्थो वा स्यात्। गामहिषं गाम हिषा। दधि घृतं दधि घृते॥३२असरूपाणां पशुमृगपक्षिणो बहुत्वे एतत्समविनां बहुधर्मो [illegible] द्वंद्व एकार्थो

पूर्वापरे‌धरो
२२-३२

वास्यात्। हृत्कन्यायोर्धः। हृत्कन्यायोधः। कुशकाशं। कुशकाशाः। तिलमाषं तिलमाषाः। क्रामे णः। हंसचक्र ... तु ... नो स
नागानां कुंडजंबूनां च बहुवर्णानां स्त्रीद्वंद्व एकार्थो नित्यं स्यात्। अश्वरथं। यूकालिक्षं। ३५ फलस्य जातौ। फ ... नां बहुवर्णानां ... द्वंद्व एकार्थः
स्यात्। बदरामलकं। जातावितिकिं। एता नि बदरामलकानि संति॥ ३६ अप्राणि पश्वादेः प्राणिस्यः पश्वादि ... सेषां जातप्र
र्णानां द्वंद्व एकार्थः स्यात्। आराशस्त्रि ... विंध्ये। प्राण्यादिवर्जने किं। ब्राह्मणक्षत्रियविट्शूद्राः ... ग्राममहि
षो। गोमहिषं हृत्कन्यायोर्धे ... अश्वरथौ बदरामलके। बदरामलकं। ३७ प्राणितूर्यांगाणां। प्राणितूर्य ...
र्णानासिकं मार्दंगिकपाणविकं। खदिरत्पव पाणिगृध्रे। ३८ चरणस्य स्थे णोः द्यतन्यामनुवादे चरणा ... णो
नयोः कर्तृवचनसंबंधिनां द्वंद्वो नुवादविषये एकार्थः स्यात्। प्रत्य ... शन्नकठकालापं उदगात्कठकौथु ... अनुवाद इति किं। उदगुः क
ठकालापाः। अग्रसिद्धं कथयति॥ ३९ अक्लीबे ध्वर्युक्रतोः॥ ... अध्वर्युर्यज्ञुर्वेदः तद्विहितक्रतूनां द्वंद्व एकार्थः स्यात्। न
वेदे ते क्लीबत्वरयः। अर्काश्वमेधं। अक्लीब इति किं। गवामयनादि ... त्यानामयने। अध्वर्युरिति किं। दर्शपौर्णमासौ॥ ४० निकटपाठस्य। निकटः
पाठो येषामध्येतॄणां तेषां द्वंद्व एकार्थः स्यात्। पदकक्रमकं॥ ४१ नित्य वैरस्य नित्यं जातिनिबद्धं वैरं येषां तेषां द्वंद्व एकार्थः स्यात्। अहिनकुलं।
नित्यवैरस्येति किं। देवासुराः॥ ४२ नदीदेशपुरां विलिंगानां। एषां विविधलिंगानां द्वंद्व एकार्थः स्यात्। गंगाशोणं। कुरुकुरुक्षेत्रं। मथुरापाटलिपु
त्रं। विलिंगानामिति किं। गंगायमुने॥ ४३ पात्र्यशूद्रस्य। पात्रार्हशूद्राणां द्वंद्व एकार्थः स्यात्। तक्षायस्कारं। पात्र्य इति किं। जनंगमबुक्कसाः॥ ४४
गवाश्वादिः। अयं द्वंद्व एकार्थः स्यात्। गवाश्वं। गवाविकं॥ ४५ न दधिपयआदिः। दधिपय आद्यो द्वंद्व एकार्थो न स्यात्। दधिपयसी। सर्पिर्मधुनी॥ ४६ सं
ख्याने वृत्तिपशुपक्षिवर्णानां गणनेऽन्यद्वंद्व एकार्थो न स्यात्। दश गोमहिषाः। बदरा पाणिपादाः॥ ४७ वान्तिक। वृत्तिपदार्थानां संख्यानस्य समीपगम्ये द्वंद्व एका
र्थो वा स्यात्। उपदशं गोमहिषं। उपदशा गोमहिषाः॥ ४८ प्रथमोक्तं प्राक्। अत्र समासप्रकरणे प्रथमांतनयनिर्दिष्टं तत्प्राक्स्यात्। आसन्नदशाः।

२७

शाः। सप्तगवं॥ ४९ राजदंतादिषु। एषु समासेष्वप्राप्तप्राग्निपातं प्राक्स्यात्। राजदंतः। लिप्तवासितं॥ ५० विशेषणसर्वादिसंख्यं बहुव्रीहौ। विशेषणं
सर्वादिसंख्या वा बहुव्रीहौ प्राक्स्यात्। चित्रगुः। सर्वशुक्लः। द्विकृष्णः॥ ५१ क्तः। क्तांतमर्थं बहुव्रीहौ प्राक्स्यात्। कृतकटः॥ ५२ जातिकालसुखादेर्नवा
जातः कालात् सुखादिस्यश्च बहुव्रीहौ क्तांतं वा प्राक्स्यात्। शांर्गजग्धी। जग्धशांर्गी। मासजाता। जातमासा। सुखजाता। जातसुखा। दुःखजाता। जात
दुःखा॥ ५३ आहिताग्न्यादिषु। एषु बहुव्रीहिषु क्तांतं वा प्राक्स्यात्। आहिताग्निः। अग्न्याहितः। जातदंतः। दंतजातः॥ ५४ प्रहरणात्। प्रहरणार्था
त् क्तांतं बहुव्रीहौ वा प्राक्स्यात्। उद्यतासिः। असिरुद्यतः॥ ५५ न सप्तमी इंद्वादिस्यश्च। इंद्वादेः प्रहरणार्थाच्च प्राक् सप्तम्यंतं बहुव्रीहौ न स्यात्। इंदुमौ
लिः। पद्मनाभः। असिपाणिः॥ ५६ गड्वादिस्यः। गड्वादिस्यो बहुव्रीहौ सप्तम्यंतं प्राग्वा स्यात्। कंठेगडुः। गडुकंठः। मध्येगुरुः। गुरुमध्यः॥ ५७ प्रियः। अयं ब
हुव्रीहौ प्राग्वा स्यात्। प्रियगुडः। गुडप्रियः॥ ५८ कडारादयः कर्मधा रये। एतत्कर्मधारये प्राग्वा स्युः। कडारजैमिनिः। जैमिनिकडारः। का
णद्रोणः। द्रोणकाणः॥ ५९ धर्मार्थादिषु द्वंद्वे। एषु द्वंद्वेषु प्राक्प्रा ... क्तं प्राग्वा स्यात्। अर्थधर्मौ। शब्दार्थौ। अर्थशब्दौ॥ ६० लघ्वक्षरा
सखीदुत्स्वरादेकदल्पस्वरार्च्यमेकं। लघ्वक्षरं सखिवर्जमिदुदंतं स्वरा ... द्यकारांतमल्पस्वरं पूज्यं वा नि ... द्वंद्वे प्राक्स्यात्। शरद्ग्रीष्मौ। अ
ग्नीषोमौ। वायुतोयौ। असखीति किं। सुतसखायौ। अश्वरथौ। ... र्जुन योधौ। श्रद्धामेधे। ... क
ट। एकमितिकिं। शंखदुंदुभिवीणाः॥ इंद्व इत्यत्र विस्पष्टपटुः॥ ६१ मासवर्णभ्रात्रनुपूर्वं। एतद्विद्वंद्वे नुपूर्वं प्राक्स्या ... ब्राह्म
णक्षत्रियौ। ब्राह्मणक्षत्रियविट्शूद्राः। बलदेववासुदेवौ॥ ६२ भर्तुतुल्यस्वरं। नक्षत्रऋतुवाचि तुल्यस्वरं द्वंद्वेऽनुपूर्वं प्राक्स्यात्। ... णी। भरणी। कृ
त्तिकाः। हेमंतशिशिरवसंताः। तुल्यस्वर इति किं। आर्द्रामृगशिरसी। ग्रीष्मवसंतौ॥ ६३ संख्यासमासे समासे ... संख्या ... प्राक्स्यात्। द्वा
त्रिंशती। एकादश॥ ६४॥ ॥ तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः॥ ॥ परस्परान्योन्येतरस्यामुस्यादर्वा पुंसि ... त्रीनां स्यात्। ... स्यो
लवा। परस्परं परस्परं। अन्योन्यं। इतरेतरं। इतरेतरं। त्राजयत। आतिः सखी ति; कुलेबी। परस्परं प ... अन्योन्यो। अन्यो ... इतरेतरं स्तर

तारण। लोज्यते। अपुंसीति किं। नरा। परस्परं लाजयंति॥ अमव्ययीभावस्यातो पंचम्याः अदंत[illegible]व्ययीभावस्य स्यादेरम् स्यात्। उपकुंभाद
पकुंभमस्ति उपकुंभं देहि। अव्ययीभावस्येति किं। प्रियोपकुंभाय। अन इति किं। अधिस्त्रि। अपंचम्या इति किं। उपकुंभात्। [illegible]। अदं
तस्याव्ययीभावस्य तृतीयायां अम् वा स्यात्। किं न उपकुंभेन उपकुंभं तेन। अव्ययीभावस्येति किं। प्रियोपकुंभेन॥ [illegible] व्ययीभाव
स्य सप्तम्याश्च वा स्यात्। उपकुंभं उपकुंभे देहि। अव्ययीभावस्येति किं। प्रियोपकुंभे॥४ ऋद्ध्यादीनां च [illegible]
[illegible] स्यात्। सुमगधं उन्मत्तगंगं। एकविंशतिभारद्वाजं वसति॥५ अनतो लुप्। अदंतवर्जस्याव्ययीभावस्य स्यादेर्लुप् स्यात् [illegible]
न इति किं। उपकुंभात्। अव्ययीभावस्येत्येव। प्रियोपवधूः॥६ अव्ययस्य। अव्ययस्य स्यादेर्लुप् स्यात्। स्वः प्रातः [illegible]
ऐकार्थ्ये। ऐकार्थ्यमेकपदत्वं तन्निमित्तस्य स्यादेर्लुप् स्यात्। चित्रगुः पुत्रीयति। अपगवः। अत एव लुप् [illegible] नाम नाम्निलुक्
तपि स्या[illegible]तानां समासः स्यात्। ऐकार्थ्य इति किं। चित्रा गावो य[illegible]स्य स्यादिवाक्यमात्रं॥ [illegible]स्वरात् खित्युत्तरपदेऽमः॥
समासाद्[illegible]कमत्यं पदमुत्तरपदं तस्मिन् खिति प्रत्यये उत्तरप[illegible]दे परे नामांतादेकस्वरात्पूर्वपदात्परस्या अमो लुप् स्यात्। स्त्रियंम
न्यः। नावंमन्यः। नामीति किं। इमंमन्यः। एकस्वरादिति किं। वधूमन्या [illegible] खितीति किं। स्त्रीमानी॥९ असत्वे ङसेः। असत्वे विहितस्य ङसेरुत्त
रपदे परे लुप् न स्यात्। स्तोकान्मुक्तः। असत्व इति किं। स्तोकं सत्ये उत्तरपद इत्येव। निःस्तोकः॥१० ब्राह्मणाच्छंसी। अत्र समासे ङसेर्लुप् प्राप्ता वा निपा
त्यते। ब्राह्मणाच्छंसिनो निपातनाद्वि[illegible] ब्राह्मणाच्छंसी॥११ ओजोंजःसहोंभस्तमस्तपसष्टः। एभ्यः परस्य टावचनस्योत्तरप
दे परे लुप् न स्यात्। ओजसाकृतं। अंजसाकृतं। सहसाकृतं। अंभसाकृतं। तमसाकृतं। तपसाकृतं। ट इति किं। ओजोभावः॥१२ पुंजनुषोनुजांधे। पुंजनु
र्भ्यां परस्य टा यथासंख्यं अनुज अंधे चोत्तरपदे लुप् न स्यात्। पुंसानुजः। जनुषांधः। ट इत्येव। पुमनुजः॥१३ आत्मनः पूरणे। आत्मनः परस्य टः पूरणप्रत्य
यांते उत्तरपदे लुप् न स्यात्। आत्मनाद्वितीयः। आत्मनाषष्ठः॥१४ मनसश्चाज्ञायिनि। मनस आत्मनश्च परस्य टआज्ञायिन्युत्तरपदे लुप् न स्यात्। मनसाज्ञायी।

३१

आत्मनाज्ञायी॥१५ नाम्नि। मनसः परस्य टः संज्ञाविषये उत्तरपदे परे लुप् न स्यात्। मनसादेवी। नाम्नीति किं। मनोदत्ता कन्या॥१६ परात्मभ्यां ङेः। आत्मनः
परस्य ङेर्वचनस्योत्तरपदे नाम्नि लुप् न स्यात्। परस्मैपदं। आत्मनेपदं। नाम्नीत्येव। परदत्तं॥१७ अदंतव्यंजनात्सप्तम्या बहुलं। अदंताद्व्यंजनांताच्च पर
स्याः सप्तम्या बहुलं नाम्नि लुप् न स्यात्। अरण्येतिलकाः। युधिष्ठिरः। अदंतव्यंजनादिति किं। भूमिपाशः। नाम्नीत्येव। तीर्थकाकः॥१८ प्राक्कारस्य व्यंजने। ज
लस्योरफान्ते[illegible]कारः प्रावोदतारः कारः तस्य संज्ञायां गम्यमानायाम् अदंतव्यंजनात्परस्याः सप्तम्याः अदंतव्यंजनादावुत्तरपदे लुप् न स्यात्। मुकुटेका
र्षापणः। समीषिमाषकः। प्राग् इति किं। यूपपशुः। उदीचामयं न प्रावोकार इति किं। अरण्येतिपशुः। व्यंजन इति किं। अविकटोरणः॥१९ तत्पुरुषे कृ
ति। अदंतव्यंजनात्परस्याः सप्तम्याः कृदंतोत्तरपदे तत्पुरुषे लुप् न स्यात्। स्तंबेरमः। सरसिकृतो। तत्पुरुष इति किं। [illegible] कारकः। अदंतव्यंजनादित्येव
।कुरुचरः॥२० मध्यांताद्गुरौ। अदंतव्यंजनात्परस्याः सप्तम्याः गु[illegible] गुरूत्तरपदे लुप् न स्यात्। मध्येगुरुः॥ [illegible] मूर्द्धमस्तकात्स्वांगादकामे। मू
र्द्धमस्तकवर्जात्स्वांगवाचिनो अदंतव्यंजनात्परस्याः सप्तम्याः कामवर्जे उत्तरपदे लुप् न स्यात्। कंठेकालः। अमूर्द्धमस्तकादिति किं। मूर्द्ध
शिखः। मस्तकशिखः। अकाम इति किं। मुखकामः॥२२ बंधे घञि नवा। बंधे घञंते उत्तरपदे व्यंजनात्परस्याः सप्तम्याः लुप् वा न स्यात्। हस्ते
बंधः हस्तबंधः। चक्रेबंधः। चक्रबंधः। घञीति किं। अजंतात्स्वबंधः॥२३ कालात्तनतरतमकाले। अदंतव्यंजनांता[illegible]त्परस्याः सप्तम्या
स्तनादिप्रत्ययेषु काले चोत्तरपदे लुप् वा स्यात्। पूर्वाह्णेतनः। पूर्वाह्णतनः। [illegible] पूर्वाह्णेतरे। पूर्वाह्णतरे [illegible]
र्वाह्णेकाले। पूर्वाह्णकाले। कालादिति किं। [illegible] शुक्लतरे। शुक्लतमे। अदंतव्यंजनादित्येव। रात्रितरायां॥२४ शयवासिवा[illegible]
लवाचिनो अदंतव्यंजनात्परस्याः सप्तम्याः एषूत्तरपदेषु लुप् वा न स्यात्। बिलेशयः। वनेवासी। वनवासी। ग्रामेवासः। ग्रामवा[illegible]दिति किं। भू
मिशायः॥२५ वर्षक्षरवराप्सरः [illegible]जात्। एभ्यः परस्याः सप्तम्या जे उत्तरपदे लुप् वा न स्यात्। वर्षेजः। वर्षजः। क्षरेजः। क्षरजः। वरेजः।
वरजः। अप्सुजः। अब्जः। सरसिजं। सरोजं। [illegible] उरसिजः। उरोजः। मनसिजः। मनोजः॥२६ [illegible] कालात्। एभ्यः परस्याः सप्तम्या जेउ[illegible]

त्तरपदस्य लुङ्न स्यात्। दिविजः। प्रावृषिजः। वर्षासुजः। शरदिजः। कालेजः॥२७ अप्सुयोनिमतिचरे॥ अपः परस्याः सप्तम्या यथाक्रमं योन्यादिष्व

उत्तरपदेषु लुङ्न स्यात्। अप्सव्यः। अप्सुयोनिः। अप्सुमतिः। अप्सुचरः॥२८ नेन्सिद्धबध्नेषु। इन्प्रत्ययांतसिद्धबद्धयोश्चोत्तरपदयोः सप्तम्या लुङ् स्यात्। स

त्यवर्घी। स्थंडिलवर्त्ती। सांकाश्यसिद्धः। समस्थः॥२९ षष्ठ्या आक्रोशे। उत्तरपदे परे आक्रोशे गम्ये षष्ठ्या लुङ्न स्यात्। चौरस्य कुलं॥३० पुत्रे वा। उक्ते उत्तर

पदे क्षेपे षष्ठ्या लुङ्वा न स्यात्। दास्याःपुत्रः। दासीपुत्रः॥३१ पश्यद्वाग्दिशो हरयुक्तिदंडे। पश्यः परस्याः षष्ठ्या यथासंख्यं हरादावुत्तरपदे लुङ्न स्यात्।

पश्यतोहरः। वाचोयुक्तिः। दिशोदंडः॥३२ अदसोऽकजायनणोः। अदसः परस्याः षष्ठ्या अकजंते उत्तरपदे आयनणि [...] लुङ्न स्यात्। आमुष्यु

त्रिकः। आमुष्यायणः॥३३ देवानांप्रियः। अत्र षष्ठ्या लुङ्न स्यात्। देवानांप्रियः॥३४ शेपपुच्छलांगूलेषु शुनः संज्ञायां। शुनः [...] परस्याः षष्ठ्याः शेपादि

षूत्तरपदेषु संज्ञायां लुङ्न स्यात्। शुनःशेपः। शुनःपुच्छः। शुनोलांगूलः॥३५ वाचस्पतिवास्तोष्पतिदिवस्पतिदिवोदासं। एतत्समासाः षष्ठ्या

अलुकि निपात्यंते। वाचस्पतिः। वास्तोष्पतिः। दिवस्पतिः। दिवोदासः॥३६ ऋतो विद्यायोनिसंबंधे। ऋदंतानां विद्यायोन्याव

ऋतसंबंधहेतोः सति प्रवृत्तानां षष्ठ्याः तत्संबंधहेतोः सति प्रवृत्त उत्तरपदस्य लुङ्न स्यात्। होतुःपुत्रः। पितुःपुत्रः। पितुरंतेवासी। ऋतामिति किं।

आचार्यपुत्रः। विद्यायोनिसंबंध इति किं। भर्तृगृहं॥३७ स्वसृपत्योर्वा। विद्यायोनिसंबंधनिमित्तानाम् ऋदंतानां षष्ठ्याः स्वसृपत्योरुत्तरपदयो

र्विद्यायोनिसंबंधनिमित्तयोर्लुङ्वा न स्यात्। मातुःष्वसा। मातृष्वसा। स्वसृपतिः। स्वसुःपतिः॥ विद्यायोनिसंबंध इत्येव। सर्वस्वसा [...] पतिः॥३८ आनङृतो द्वंद्वे। वि

द्यायोनिसंबंधनिमित्तानाम् ऋदंतानां द्वंद्वे तस्मिन्नुत्तरपदे पूर्वपदस्यानङ् स्यात्। होतापोतारौ। मातापितरौ। ऋतामित्येव। गुरुशिष्यौ। विद्यायोनि

संबंध इत्येव। कर्तृकारयितारौ॥३९ पुत्रे। पुत्रे उत्तरपदे विद्यायोनिसंबंधनिमित्तानाम् ऋदंतानां द्वंद्वे आनङ् स्यात्। मातापुत्रौ। होतापुत्रौ॥४० देवताद्वंद्वे च। वायु

देवतानां। एषां द्वंद्वे पूर्वपदस्योत्तरपदे आनङ् स्यात्। इंद्रासोमौ। वेद इति किं। ब्रह्मप्रजापती। सह इति किं। विष्णुशक्रौ। श्रुत इति किं। चंद्रसूर्यौ। वायुवर्जनं किं। अग्नि

मीदेवतानामिति किं। पूषखट्वाले॥४१ ईदग्नेः सोमवरुणयोः॥ वेदसहश्रुतावायुदेवतानां द्वंद्वे सोमवरुणयोरुत्तरपदयोरीः स्यात्। सोमेति निर्देशादाग्नेषत्वं

व। अग्नीषोमौ। अग्नीवरुणौ। देवताद्वंद्व इत्येव। आग्निसोमावटू॥४२ इद्वृद्धौ॥ विष्णुवर्जे वृद्धिमत्युत्तरपदे देवताद्वंद्वे अग्नेरिः स्यात्। आग्निवारुणी

मनड्वाहीमालभेत। वृद्धिमतीति किं। अग्नीवरुणौ। अविष्णाविति किं। आग्नावैष्णवं चरुं निर्वपेत्॥४३ दिवो द्यावा। देवताद्वंद्वे दिव उत्तरपदे द्यावादेशः स्या

त्। द्यावाक्षमा॥४४ दिवसश्च पृथिव्यां। देवताद्वंद्वे दिवः पृथिव्यामुत्तरपदे एतौ वा स्यातां। दिवस्पृथिव्यौ। दिवःपृथिव्यौ। द्यावापृथिव्यौ॥४५ उषासो

षसः। देवताद्वंद्वे उषस उत्तरपदे उषासा स्यात्। उषासासूर्यं॥४६ मातरपितरं वा। मातृपित्रोः पूर्वोत्तरपदयोः द्वंद्वे ऋतो रा वा निपात्यते। मातरपितर

रौ। मातापितरौ॥४७ वर्चस्कादिष्ववस्करादयः। एवमेते कृतसत्वाः समासा उत्तरपदाः साधवः स्युः। अवस्करोऽन्नमलं। अवकरोऽन्यः। अपस्करो रथां

गं। अपकारोऽन्यः॥४८ परतः स्त्री पुंवत् स्वेकार्थेऽनूङ्। ऊङ्परता विशेष्यवशात् स्त्रीलिंगा स्त्रीवृत्ता चेकार्थे उत्तरपदे पुंवत् स्यात्। मत्तडंतः। दर्शनीयभा

र्यः। परत इति किं। [...] नार्यः। स्त्रीति किं। खलपुदृष्टिः। स्वेकार्थ इति किं। रोहिणीनेत्रा। कल्याणीमाता। अनूङिति किं। करभोरूभार्यः॥४९ [...]

निचित्ततद्धितकृद्विमानि निवोत्तरपदपि तद्धितपरतः स्त्रीलिंगा [...] पुंवत्स्यात्। त्वपतायात। दर्शनीयमन्यमस्याः। अजघंवृत्ते॥५०

शतिश्च [...] तद्धितयस्वार। अन्या परतः स्त्रीजातिश्चणो प्रत्ययया दा [...] स्वरादौ तद्धिते विषयभूते पुंवत्स्यात्। अग्नेरूङ्पटव्यति। पत्यः नावकं

जातिः। दारद्यः गार्गः। तद्धित इति किं। हस्तिनीयति। हस्तिन्यः॥५१ पायद्यायी। एयप्रत्ययस्याप्यपरतः स्त्रीपुंवत्स्यात्। अग्नेयः पूर्वेण [...] नियमार्थमि

दं। त्रपेनयः॥५२ नाप्प्रियादौ। अप्प्रत्ययांतस्यैकार्थे उत्तरपदे प्रियादौ च परतः स्त्रीपुंवन्न स्यात्। कल्याणी पंचमा रात्रयः। कल्[...]प्रियः। अप्प्रियादाविति

किं। कल्याणपंचमीकः पक्षः॥५३ न तद्धिताकको पांत्यपूरणी स्या। तद्धितस्य कप्रत्ययस्य च ककोपांत्या या सांताः पूरणप्रत्ययांता संज्ञा च परतः स्त्री पुंव

न्न स्यात्। मद्रिकानार्यः। कारिकानार्यः। पंचमीनार्यः। दत्तानार्यः। न तद्धिताकेति किं। पाकनार्यः॥५४ न तद्धितः स्वरवृद्धिहेतुररक्तविकार। रक्तविकारात्म [...]

र्थः स्वरवृद्धिहेतुर्यस्तद्धितस्तदंतः परतः स्त्रीपुंवन्न स्यात्। माथुरीनार्यः। स्वर इति किं। वैयाकरणीनार्यः। वृद्धिहेतुरिति किं। अर्हद्रूपस्थनार्यः। आरक्तविकार इति

किं। काषायबृहतिका। लादिम॥५५ स्वांगाद्ङीर्जातिश्चामानिनि। स्वांगाद्या ङीस्तदंता जातिवाची च परतः स्त्रीपुंवन्न स्यात्। सुकेशमानिनी। दीर्घकेशीनार्यः

...ढीलार्यः। श्रद्धालार्यः। स्त्रीगादिति किं। पटुलार्यः। अमानिनीति किं। दीर्घा क अमानिनी॥ ५६ पुंवत्कर्मधारये परतः स्त्री ऊङ्कर्मधारये ... स्त्री कार्थेऽन्य
स्यादपरपुंवत्स्यात्। कल्याणप्रिया। म इकलार्या माधुर वृंदारिका॥ ५७ परतः स्त्री अनूङ् इति प्रत्यये पुंवत्स्यात्। पटुजातीया। कवयदेशीया॥ ५८
त्वतलगुणः परतः स्त्र्यनूङ् गुणवचनस्तु तयोः प्रत्यययोः पुंवत्स्यात्। पटुत्वं पटु ... गुण इति किं। क ... ॥ ५९ ... परतः ... पुंवत्स्यात्
महद्भूता कन्या। क्वचिदिति किं। गोमती भूता॥ ६० सर्वादयो स्यादौ। सर्वादिः परतः स्त्री पुंवत्स्यात्। न तु स्यादौ सर्वस्त्रियः। ... स्यादाविति किं। सर्वे
... ॥ ६१ मृगक्षीरादिषु वा। पशुसमासेषु परतः स्त्री उत्तरपदे पुंवद्वा स्यात्। मृगक्षीरं। मृगीक्षीरं। काकशावः। काकीशावः॥ ६२ ... रूपकल्पचेल
... तरादिषु प्रत्ययेषु ब्रुवादौ च ... स्त्री कार्थे उत्तरपदे ... पुंवद्वा स्यात्। पचतितरा। पचन्तीतरा। पचंतीत
रा। श्रेयसितरा। श्रेयस्तरा। श्रेयसीतरा। पचंतितमा। पचत्तमा। पचंती तमा। श्रेयसितमा। श्रेयस्तमा। श्रेयसीतमा। पचंतिरूपा। पचद्रूपा। पचं
तीरूपा। विदुषिरूपा। विद्वद्रूपा। विदुषीरूपा। पचंतिकल्पा। पच ... कल्पा। पचंतीकल्पा। विदुषिकल्पा। विद्वत्कल्पा। विदुषीकल्पा।
श्रेयसिकल्पा। श्रेयस्कल्पा। श्रेयसीकल्पा। पचंतिब्रुवा। पचद्ब्रुवा। पचंतीब्रुवा। श्रेयसिब्रुवा। श्रेयो ब्रुवा। श्रेयसीब्रुवा। एवं तिचेली। पचच्चे
ली। पचंतीचेली। श्रेयसिचेली। श्रेयश्चेली। श्रेयसीचेली। पचंतिगोत्रा। पचद्गोत्रा। पचंतीगोत्रा। श्रेयसिगोत्रा। श्रेयोगोत्रा। श्रेयसीगोत्रा। पचंतिमता। पचन्म
ता। पचंतीमता। श्रेयसिमता। श्रेयोमता। श्रेयसीमता। पचंतिहता। पचद्धता। पचंतीहता। श्रेयसिहता। श्रेयोहता। श्रेयसीहता॥ ६३ ऊङः। ऊङंतस्य परतः
स्त्रियाः स्तरादिषु प्रत्ययेषु ब्रुवादिषु चोत्तरपदेषु कार्थे ह्रस्वः स्यात्। ब्रह्मबंधुतरा। ... गौरितरा। गौरितमा। ... कल्पा ... ब्राह्मणब्रुवा। गौरिचेली। ...
। गौरिमता। गौरिहता॥ ६४ गोगवत्योरिमतानां स्त्रि। अनयोरर्थे तयोः संज्ञायां तरादिषु प्रत्ययेषु ब्रुवादिषु चोत्तरपदे एकार्थे ह्रस्वः स्यात्। गोगवतितरा। गौरि
मतितमा। गोगवतिरूपा। गौरिमतिकल्पा। गोगवतिब्रुवा। गौरिमतिचेली। गोगवतिगोत्रा। गौरिमतिमता। गोगवतिहता। नाम्नीति किं। गोगवतीतरा। गोग
तीतरा॥ ६५ अनेकस्वराणां एकस्वरस्य ऊंतस्य परतरादौ प्रत्यये ब्रुवादौ चोत्तरपदे स्त्री कार्थे वा ह्रस्वः स्यात्। ... तरा। ... तरा। ... तरा। ... तमा। ... तमा। ...

ब्रुवादिबुवा ...
ब्रुवा। ब्रुवा। एकस्वराणामिति किं। कुटीतरा॥ ६६ ऊङः। ऊङंतस्य परतरादौ चोत्तरपदे स्त्री कार्थे ह्रस्वो वा स्यात्। ब्रह्मबंधुतरा। ब्रह्मबंधूत रा।
कद्रूब्रुवा॥ ६७ महतः करघासविशिष्टेषु करादावुत्तरपदे महतो डा वा स्यात्। महाकरः। महत्करः। महाघासः। महद्घासः। महाविशिष्टः। महद्विशि
ष्टः॥ ६८ स्त्रियां स्त्रीत्वात् महतः करादावुत्तरपदे नित्यं डाः स्यात्। महाकरः। महाघासः। महाविशिष्टः॥ ६९ जातीयैकार्थेऽच्वेः। महतो ड्यंतस्य जातीय
प्रत्यये एकार्थे चोत्तरपदे डाः स्यात्। महाजातीयः। महावीरः। जातीयैकार्थ इति किं। महत्तरः। अच्वेरिति किं। महद्भूता कन्या॥ ७० न पुंवन्निषेधे। महतः पुंवन्नि
षेधविषये उत्तरपदे डा न स्यात्। महती प्रियः॥ ७१ इच्यस्वरे दीर्घ आच्च। इजंतस्य स्वरादावुत्तरपदे पूर्वपदस्य दीर्घ आच्च स्यात्। मुष्टामुष्टि। मुष्टीमुष्टि। अस्व
र इति किं। अस्यसि॥ ७२ हविष्यष्टनः कपाले। हविष्यर्थे कपाले उत्तरपदे अष्टनो दीर्घः स्यात्। अष्टाकपालं हविः। हविषीति किं। अष्टकपालं। कपाल
इति किं। अष्टपात्रं हविः॥ ७३ गवि युक्ते। युक्तार्थे गवि उत्तरपदे अष्टनो दीर्घः स्यात्। अष्टागवं शकटं। युक्त इति किं। अष्टगुः क्षेत्रः॥ ७४ नाम्नि
अष्टन उत्तरपदे संज्ञायां दीर्घः स्यात्। अष्टापदः। कैलासः॥ मान्नीति किं। अष्टदंष्ट्रः॥ ७५ कोटरमिश्रकसिध्रकपुरगसारिकस्य च
णे। एषां वणे उत्तरपदे संज्ञायां दीर्घः स्यात्। कोटरावणं। मिश्रकावणं। सिध्रकावणं। पुरगावणं। सारिकावणं॥ ७६ अंजनादीनां
गिरौ। एषां गिरावुत्तरपदे नाम्नि दीर्घः स्यात्। अंजनागिरिः। कुक्कुटागिरिः॥ ७७ अनजिरादिबहुस्वरशरादीनां मतौ। अजिरादिवर्जबहुस्वरशरादी
नां मतौ प्रत्यये नाम्नि दीर्घः स्यात्। उदंबरावती। शरावती। वंशावती। अनजिरादीति किं। अजिरवती। हिरण्यवती॥ ७८ ऋ ... स्य मित्रे। ऋषावर्थे
मित्रे उत्तरपदे विश्वस्य नाम्नि दीर्घः स्यात्। विश्वामित्रः॥ ७९ नरे। नरे उत्तरपदे नाम्नि विश्वस्य दीर्घः स्यात्। विश्वानरः क्षचित्॥ ८० वसुराटोः। अनयोरुत्तरपद
योर्विश्वस्य दीर्घः स्यात्। विश्वावसुः। विश्वाराट्॥ ८१ वले च पित्र्यादेः। वले प्रत्यये पित्र्यादिवर्जानां दीर्घः स्यात्। कृषीवलः। अपित्र्यादेरिति किं। पितृ
वलः। मातृवलः॥ ८२ चितेः कचि दीर्घः स्यात्। एकचितीकः॥ ८३ स्वामिचिह्नस्याविष्टाष्टपंचभिन्नछिन्नछिद्रस्रुवस्वस्तिकस्य कर्णे। स्वामी चिह्नं
... विना विष्टादिवर्जस्य कर्णे उत्तरपदे दीर्घः स्यात्। दात्राकर्णः पशुः। स्वामिचिह्नस्येति किं। लंबकर्णः। विष्टादिवर्जनं किं। विष्टकर्णः।

अष्टकर्णः इत्यादि॥ ७४ गतिकारकस्य नहिवृतिवृषिव्यधिरुचिसहितनौ क्वौ। गतिकारकयोर्नह्यादौ क्विबंते उत्तरपदे दीर्घः स्यात्। पानत्। नीवृत्। प्रावृट्। आविद्। नीरुक्। ऋतीषह्। जलासह्। परीतत्॥ ७५ घञ्युपसर्गस्य बहुलं घञ्यंते उत्तरपदे उपसर्गस्य बहुलं दीर्घः स्यात्। नीहारः। नीवारः।

बहुलकात्। क्वचिन्न। घतः। वेशः। प्रतिवेशः। क्वचिन्निषादः। विषादः॥ ७६ नामिनः काशे। नाम्यंतस्योपसर्गस्य अजंतकाशे उत्तरपदे दीर्घः स्यात्। नी

काशः। वीकाशः। नामिन इति किं। प्रकाशः॥ ७७ दस्ति। दायस्थादिशादेशस्य स्मिन्परे नाम्यंतस्योपसर्गस्य दीर्घः स्यात्। नीत्तं। वीत्तं। दस्तीति किं। वितीर्णं। नी

ति किं। सुदत्तं॥ ७८ अपील्वादेर्वहे। पील्वादिवर्जस्य नाम्यंतस्य च वहे उत्तरपदे दीर्घः स्यात्। ऋषीवहं। मुनीवहं। अपील्वादेरिति किं। पीलुवहं। दारु

वहं॥ ७९ शुनः। अस्मादुत्तरपदे दीर्घः स्यात्। श्वादंतः। श्वावराहं॥ ८० षट्कादशषोडशषोडत्षोढाषड्ढा। एकादयो दशादिषु कृतदीर्घत्वादयो नि

पात्यंते एकादश षोडश षट्दंताश्चस्य षोडन् षोढा। षड्ढा॥ ८१ द्व्यष्टानां द्वात्रयोष्टाः प्राक् शतादनशीतिबहुव्रीहौ। एषांयथा

संख्यमेते प्राक् शतात्संख्यायामुत्तरपदस्थाः। नह्वशीतौ बहुव्रीहौ विषये द्वादश त्रयोविंशतिः अष्टात्रिंशत्। प्राक्शता

दिति किं। द्विशतं। त्रिशतं। अष्टसहस्रं। अनशीति बहुव्रीहाविति किं। द्व्यशीतिः। द्वित्राः॥ ८२ चत्वारिंशदादौ वा। द्व्यष्टानां प्राक् शताच्चत्वा

रिंशदादावुत्तरपदे यथासंख्यं द्वात्रयोष्टा वा स्युः। अनशीतिबहुव्रीहौ द्वाचत्वारिंशत्। द्विचत्वारिंशत्। त्रयश्चत्वारिंशत्। त्रिचत्वारिंशत्। अष्टाच

त्वारिंशत्। अष्टचत्वारिंशत्॥ ८३ हृदयस्य हृल्लासलेखाण्ये। अस्य लासलेखयोरुत्तरपदयोरणि यच्प्रत्यये च हृदिस्यात्। हृल्लासः। हृल्लेखः। हृद्य

म्॥ ८४ पदः पादस्याज्यातिगोपहते। पादस्याज्यादावुत्तरपदे पदः स्यात्। पदाजिः। पदातिः। पदगः। पदोपहतः॥ ८५ हिमहतिकाषियपद्। हिमादा

वुत्तरपदे यच्प्रत्यये पादस्य पद् स्यात्। पद्धिमं। पद्धतिः। पत्काषी। पद्याः शर्कराः॥ ८६ ऋचः शसि। ऋचां पादस्य शसादेशप्रत्यये पद् स्यात्। पच्छो गायत्री शंस

ति। ऋच इति किं। पादशः श्लोकं वक्ति। द्विशपाग्रत्यादिशासिन्स्यात्। ऋचः पादन्यूनं॥ ८७ शब्दनिष्कघोषमिश्रे वा। शब्दादावुत्तरपदे पादस्य पद् स्यात्।

पच्छब्दः। पादशब्दः। पन्निष्कः। पादनिष्कः। पद्घोषः। पादघोषः। पन्मिश्रः। पादमिश्रः॥ ८८ नस्नासिकायास्तःक्षुद्रे। नासिकायास्तस्प्रत्यये क्षुद्रे चोत्तरपदे

नस्स्यात्। नस्तः। नःक्षुद्रः॥ ८९ येऽवर्णे। नासिकाया यप्रत्ययेऽवर्णादन्यत्र परे नस्स्यात्। नस्यं। य इति किं। नासिक्यं पुरं। अवर्ण इति किं। नासिक्यावर्णः।

१०० शिरसः शीर्षन्। शिरसो ये प्रत्यये शीर्षन् स्यात्। शीर्षण्यः स्वरः। शीर्षण्यं तैलं। य इत्येव। शिरस्तः। शिरस्यति॥ १ केशे वा। शिरसः केशविषये यप्रत्यये शीर्षन्

स्यात्। शीर्षण्याः। शिरस्याः केशाः॥ २ शीर्षः स्वरे तद्धिते। शिरसः स्वरादौ तद्धिते शीर्षः स्यात्। हास्तिशीर्षिः। शीर्षिकः॥ ३ उदकस्योदः पेषंधिवासवाहने। उदकस्य पेषमा

दावुत्तरपदे उदः स्यात्। उदपेषं पिनष्टि। उदधिर्घटः। उदवासः। उदवाहनः॥ ४ वैकव्यंजने पूर्ये। उदकस्यासंयुक्तव्यंजनादौ पूर्यमाणार्थ उत्तरपदे उदादेशो वा स्या

त्। उदकुंभः। उदककुंभः॥ व्यंजन इति किं। उदकामत्रं। एक इति किं। उदकस्थाले। पूर्य इति किं। उदकादेशः॥ ५ मंथौदनसक्तुबिंदुवज्रभारहारवीवधगाहे वा

उत्तरपादेषूदकस्योदादेशो वा स्यात्। उदमंथः। उदकमंथः। उदौदनः। उदकौदनः। उदसक्तुः। उदकसक्तुः। उदबिंदुः। उदकबिंदुः। उदवज्रः। उदकवज्रः। उदभारः। उदक

भारः। उदहारः। उदकहारः। उदवीवधः। उदकवीवधः। उदगाहः। उदकगाहः॥ ६ नाम्न्युत्तरपदस्य च। उदकस्य पूर्वपदस्योत्तरपदस्य च संज्ञायामुदः

स्यात्। उदमेघः। उदवाहः। उदपानं। उदधिः। लवणोदः। कालोदः॥ ७ ते लुग्वा। संज्ञाविषये पूर्वोत्तरपदे लुग्वा स्यात्। देवदत्तः। दत्तः। देवः॥ ८ द्व्यंत

रनवर्णोपसर्गादप ईप्। द्व्यंतरौ अवर्णांतवर्जोपसर्गेभ्यश्च परस्याप उत्तरपदस्य ईप् स्यात्। द्वीपं। अंतरीपं। नीपं। समीपं। उपसर्गादिति किं। स्वापः। अ

नवर्ण इति किं। प्रापं। परापं॥ ९ अनोर्देशे उप्। अनोः परस्यापादेशे उप्। अनूपो देशः। देश इति किं। अन्वीपं वनं॥ १० खित्यनव्ययारुषो मोंऽतो

ह्रस्वश्च। खित्प्रत्ययांते उत्तरपदे मोंतो यथासंभवं ह्रस्वश्च स्यात्। जनंमन्यः। कालिंमन्यः। अरुंतुदः। अव्ययस्येति किं। दोषामन्यमहः॥ ११ सत्यागदास्तोः कारे। एभ्यः कारउत्तरपदे मांतः स्यात्। सत्यंकारः। अगदंकारः। अस्तुंकारः॥ १२ लोकंपृणम

ध्यंदिनानभ्याशमित्यं। एते कृतपूर्वपदमांता निपात्यंते। लोकंपृणः। मध्यंदिनं। अनभ्याशमित्यः॥ १३ भ्राष्ट्राग्नेरिंधे। आभ्यामिंधउत्तरपदे मांतः स्यात्। भ्राष्ट्रमिं

धः। अग्निमिंधः॥ १४ अगिलगिलगिले। गिलं तद्वर्जात्पूर्वपदात्परे गिलगिलोत्तरपदे मांतः स्यात्। तिमिंगिलः। अगिल इति किं। तिमिंगिलगिलः॥

१५ भद्रोष्णात्करणे। आभ्यां परे करणे उत्तरपदे मांतः स्यात्। भद्रंकरणं। उष्णंकरणं॥ १६ नवा खित्कृदंते रात्रेः। खिद्वर्जे कृदंते उत्तरपदे परे रात्रे

मौतावास्यात्। रात्रिंचरः रात्रिचरः। दिवाद्धर्जनं किं। रात्रिमन्यमदः। कृदंत इति किं। रात्रिसुखं। अंतग्रहणं किं। रात्रेः पितृ॥१७ नोर्त्तव्यायां॥ धनोर्त्तव्यायामुत्तरप
देऽ ओं तावास्यात्। धनुंतव्या धनुस्तव्या॥१८ अषष्ठीतृतीयादन्यादर्थे। अषष्ठीतृतीयांतादन्यादर्थे उत्तरपदे दींतावास्यात्। अन्यदर्थं। अन्यार्थं। षष्ठ्यादि
वर्जनं किं। अन्यस्य। अन्येन। वार्थो अन्यार्थः॥१९ आशीराशास्थितास्थासुकोतिरागे। एषूत्तरपदेष्वषष्ठीतृतीयादन्याद्द अंतः स्यात्। अदासी। अन्यदाशी। अन्य
दाशिस्थितः। अन्यदास्था। अन्यदुत्सुकः। अन्यदूतिः। अन्यद्रागः। अषष्ठीतृतीयादित्येव। अन्यस्य। अन्येन वा आशीः अन्याशीः॥२० ईयकारके अन्याद
ईये प्रत्यये कारके चोत्तरपदे दंतः स्यात्। अन्यदीयः। अन्यत्कारकः॥२१ सर्वादिविष्वग्देवाद्द्रिः क्वंच्यौ। सर्वादेर्विष्वग्देवाच्च पर क्विबंते अंचावुत्त
रपदे द्रिरंतः स्यात्। सर्वद्रीचः। द्र्यङ्। अदद्र्यङ्। विष्वग्द्र्यङ्। देवद्र्यङ्। क्वीति किं। विष्वगंचनं॥२२ सहसमः सध्रिसमि। अनयोः स्थाने क्विबंते अंचावुत्त
रपदे यथासंख्यं सध्रिसमी स्यातां। सध्र्यङ्। सम्यङ्। क्विबंते चावित्ये व। सहांचनं॥२३ तिरसस्तिर्यति। अकारादावंचावुत्तरपदे तिरसस्तिरिः
स्यात्। तिर्यङ्। अतीति किं। तिरश्चः॥२४ नञत्। उत्तरपदे परे नञ अः स्यात्। अचौरः। पंथाः। उत्तरपद इत्येव। न भुंक्ते॥२५ त्यादौ क्षेपे। त्या
दौ तपरे परे निंदायां गम्यमानायां नञ अः स्यात्। अपचसि त्वं जाल्म। क्षेप इति किं। न पचति चैत्रः॥२६ नगोऽप्राणिनि वा। अप्राणिन्यर्थे नगो
वा निपात्यते। नगः। अगः। गिरिः। अप्राणिनीति किं। अगो वृषली तन॥२७ नखादयः। एते ते दिशौ निपात्यंते। नखः। नासत्यः॥२८ अनुस्वारे स्वरा
दावुत्तरपदे नञो नुः स्यात्। अनंतो जिनः॥२९ कोः कत्तत्पुरुषे। स्वरादावुत्तरपदे कोस्तत्पुरुषे कद् स्यात्। कदश्वः। कदन्नं। तत्पुरुष इति किं। कूष्ट्रो राजा
। स्वर इत्येव। कुब्राह्मणः॥३० रथवदे। रथवदयोरुत्तरपदयोः कोः कद् स्यात्। कद्रथः। कद्वदः॥३१ तृणे जातौ। तृणे उत्तरपदे कोः कद् स्यात्। क
त्तृणं। जाताविति किं। कुतृणानि॥३२ कत्त्रिके। त्रिक उत्तरपदे कोः कद् स्यात्। कत्त्रयः॥३३ काक्षपथोः। अनयोरुत्तरपदयोः कोः का स्यात्। काक्षः। का
पथः॥३४ पुरुषे वा। पुरुषे उत्तरपदे कोः का वा स्यात्। कापुरुषः। कुपुरुषः॥३५ अल्पे। ईषदर्थस्य कोरुत्तरपदे का स्यात्। कामधुरं। काम्लं॥३६ काकवौ वोष्णे
। उष्णे उत्तरपदे कोः काकवौ वा स्यातां। कोष्णं। कवोष्णं। पक्षे यथाप्राप्तमिति तत्पुरुषे कदुष्णं। ॥३७ कृत्ये ऽवश्यमो लुक् ॥ ३५

त्यां ते उत्तरपादे ऽवश्यमो लुक् स्यात्। अवश्यकार्यं। कृत्य इति किं। अवश्यं लावकः॥३८ समस्ततहितवा ततेर्हिते चोत्तरपदे समो लुग्वा स्यात्। सततं। संततं। सहि
तं। संहितं॥३९ तुमश्च मनःकामे। तुमः समो मनसि कामे चोत्तरपदे लुक् स्यात्। लाकुमनाः। गंतुकामः। समनाः। सकामः॥४० मांसस्यानड्घञि पचि नवा। अ
नड्घञंते पचावुत्तरपदे मांसस्य लुग्वा स्यात्। मांस्पचनं। मांसपचनं। मांस्पाकः। मांसपाकः॥३९ दिक्शब्दात्तीरस्य तारः। अस्मात्परस्य तीरस्योत्तर
पदस्य तारो वा स्यात्। दक्षिणतारं। दक्षिणतीरं॥४० सहस्य सोऽन्यार्थे। उत्तरपदे परे बहुव्रीहौ सहस्य सो वा स्यात्। सपुत्रः। सहपुत्रः। अन्यार्थ इति किं। सह
कृत्वा॥४१ नाम्नि। उत्तरपदे परे बहुव्रीहौ सहस्य सः स्यात् संज्ञायां। साश्वत्थं वनं। अन्यार्थ इत्येव। सहदेवः कुरुः॥४२ अदृश्याधिके। अदृश्येऽधिके
ऽर्थे वर्तमाने उत्तरपदे बहुव्रीहौ सहस्य सः स्यात्। साग्निः कपोतः। सद्रोणा खारी॥४३ अकालेऽव्ययीभावे। अकालवाचिन्युत्तरपदे सहस्याव्ययीभावे स
स्यात्। सचक्रं सधुरं। अकाल इति किं। सहपूर्वाह्णं शेते। अव्ययीभाव इति किं। सहयुध्वा॥४४ ग्रंथांते। ग्रंथांतवाचिन्युत्तरपदे सहस्याव्ययीभावे सः
स्यात्। सकलं ज्योतिषमधीते॥४५ नाशिष्यगोवत्सहले। गवादिवर्जे उत्तरपदे आशिषि गम्यमानायां सहस्य सो न स्यात्। स्वस्ति गुरवे सहशि
ष्याय। आशिषीति किं। सपुत्रः। गवादिवर्जनं किं। स्वस्ति संसगवे। सवत्साय। सहवत्साय। सहलाय। सहहलाय॥४६ समानस्य धर्मा
दिषु। धर्मादावुत्तरपदे समानस्य सः स्यात्। सधर्मा। सनामा॥४७ सब्रह्मचारी। अयं निपात्यते॥४८ दृग्दृशदृक्षे। एषूत्तरपदेषु समानस्य सः स्यात्। सदृक्
। सदृशः। सदृक्षः॥४९ अन्यत्यदादेराः। अन्यस्य त्यदादेश्च दृगादावुत्तरपदे आः स्यात्। अन्यादृक्। अन्यादृशः। अन्यादृक्षः। त्यादृक्। त्यादृशः। त्यादृक्षः। अ
स्मादृक्। अस्मादृशः। अस्मादृक्षः॥५० इदंकिमीकी। दृगादावुत्तरपदे इदं किमो यथासंख्यं ईकी रूपौ स्यातां। ईदृक्। ईदृशः। ईदृक्षः। कीदृक्। की
दृशः। कीदृक्षः॥५१ अनञः क्त्वो यप्। अनञोऽव्ययात्पूर्वपदात्परं यदुत्तरपदं तदवयवस्य क्त्वो यप् स्यात्। प्रकृत्य। अनञ इति किं। अकृत्वा। परमकृत्वा
उत्तरपदस्येत्येव। अलं कृत्वा॥५२ पृषोदरादयः। एते साधवः स्युः। पृषोदरः। बलाहकः॥५३ वाऽवाप्योस्तनिक्रीधाञ्नहोर्वपी। अव अप्योरुपसर्गयोस्तनिक्रियार
पेक्षयोर्यथासंख्यं वपी वा स्यातां। वतंसः। अवतंसः। वक्रयः। अवक्रयः। पिहितं। अपिहितं। पिनद्धं। अपिनद्धं॥५४॥ ॥ इति तृतीयस्याध्यायस्य द्वितीय
॥ ... ॥

पादः समाप्तः॥ ग्रंथाग्रं १६००॥ ॥ अर्हं॥ वृद्धिरादैच्॥ आ आर् ए ओ प्रत्येकं वृद्धिसंज्ञाः॥ मार्ष्टि कार्यः। नायकः। अपगवः॥ १ गुणो ऽदरादात्। एतत्प्रत्ये
कं गुणसंज्ञः॥ कर्त्ता। चेता। स्तोता॥ २ क्रियार्थो धातुः॥ इति। क्रियापूर्वापरीभूतासा अर्थो यस्य स धातुः स्यात्। भवति। अत्ति। गोपायति। जुगुप्सते। पापच्यते। पुत्र
काम्यति। कुंडयति। उदयनः॥ ३ सनाद्यन्तः प्रत्ययः॥ आदिश्च तावत् प्रयोगस्यानुभवतः परश्चैव धातुरित्यर्थः। न चेत् ततः परः प्रत्ययः अस्मन्नायते। पुत्रायते प्रादि
रिति किं। अमदापुत्रीयति। अप्रत्यय इति किं। अश्वक्रीयति॥ ४ अदाबदा ध्वेदादाप्रसक्तो धातुरविदो दास्यात्। दामुप्रणिदाता। दद्रूप्रणिदयते। उदंग्
प्रणिदत्तातिं। दौ प्रणिद्यति। दं प्रणिधयति। उधंक प्रणिदधाति। अदाविति किं। दांवदांत वर्हिः। देवं अवदातं मुखं॥ ५ व त्तमानानि नूनमत्रिति।
सिवूथ मूथ सिवूवसूमसू। तै आते अंते। सेओथे ध्वे। एवहेमहे। इमानि वचनानि वर्त्तमानास्यः॥ १ सप्तमी। यात् यातां युस्। यास् यातं यात।
यां याव याम। ई ईयातां ईरन्। ईथाम् ईयाथां ईध्वं। ईय ईवहि ईमहि। इमानि वचनानि सप्तमीसंज्ञः॥ २ पंचमी तु तोअंतु हि तं त। आ
नि आव आम। तां आतां अंतां। स्व आथां ध्वं। ऐ आवहै आमहै। इमानि वचनानि पंचमीस्यः॥ ३ ह्यस्तनी। दिव्तां
अन्। सिव तं त। अमु व म। त आतां अंत। थास् आथां ध्वं। इ वहि महि। एतानि वचनानि ह्यस्तनीस्यः। एतास्वतस्त्रः शिलाज्ञे याः
भवति। नवेत्। भवत्। अभवत्॥ ४ अद्यतनी। दितां अन्। सितं त। अमु व म। त आतां अंत। थास् आथां ध्वं। इ वहि महि। इमानि वचनानि अद्यतनीस्यः
॥ ५ परोक्षा। णव् अतुस् उस्। थव् अथुस् अ। णव् व म। ए आते इरे। से आथे ध्वे। ए वहे महे। इमानि वचनानि परोक्षासंज्ञः॥ ६ आशीः॥ यात् यास्तां यासुस्
यास् यास्तं यास्त। यासं यास्व यास्म। सीष्ट सीयास्तां सीरन्। सीष्ठाः सीयास्थां सीध्वं। सीय सीवहि सीमहि। इमानि वचनानि आशीःसंज्ञः॥ ७ श्व
स्तनी। ता तारौ तारस्। तासि तास्थस् तास्थ। तास्मि तास्वस् तास्मस्। ता तारौ तारस्। तासे तासाथे ताध्वे। ताहे तास्वहे तास्महे। एतानि वचनानि श्वस्त
नीस्यः॥ ८ भविष्यंती। स्यति स्यतस् स्यंति। स्यसि स्यथस् स्यथ। स्यामि स्यावस् स्यामस्। स्यते स्येते स्यंते। स्यसे स्येथे स्यध्वे। स्ये स्यावहे स्यामहे। एतानि
वचनानि भविष्यंतीस्यः॥ ९ क्रियातिपत्तिः। स्यत् स्यतां स्यन्। स्यस् स्यतं स्यत। स्यं स्याव स्याम। स्यत स्येतां स्यंत। स्यथास् स्येथां स्यध्वं। स्ये स्यावहि स्यामहि ३६

इमानि वचनानि क्रियातिपत्तिस्यः॥ १० त्रीणि त्रीणि अन्ययुष्मदस्मदि। सर्वासां विभक्तीनां त्रीणि त्रीणि वचनानि। अन्य युष्मदर्थे अस्मदर्थे
यथाक्रमं स्युः। स पचति। तौ पचतः। ते पचंति। पचते। पचेते। पचंते। त्वं पचसि। युवां पचथः। यूयं पचथ। पचसे। पचेथे। पचध्वे। अहं पचा
मि। आवां पचावः। वयं पचामः। पचे। पचावहे। पचामहे। एवं सर्वासु। द्वयोर्योगे परः। अयमेव वचनं। स च त्वं च पचथः। स च त्वं च अहं च पचा
मः॥ ११ एकद्विबहुषु। अन्यादिषु त्रीणि त्रीणि एकद्विबहुषु यथासंख्यं स्युः। स पचति। तौ पचतः। ते पचंति इत्यादि॥ १२ नव
आद्यानि शतृक्वसू च परस्मैपदं। सर्वासां विभक्तीनामाद्यानि नव नव वचनानि शतृक्वसू च परस्मैपदसंज्ञः। तिव् तस् अंति। सिव् थस् थ। मि
व् वस् मस्। एवं सर्वासु॥ १३ पराणि कानानशौ चात्मनेपदं। सर्वासां विभक्तीनां पराणि नव नव वचनानि कानानशौ चात्मनेपदसंज्ञः। ते
आते अंते। से आथे ध्वे। ए वहे महे। एवं सर्वासु॥ १४ तत्साप्यानाप्यात् कर्मभावे कृत्यक्तखलर्थाश्च। तत्साप्यानाप्यात् कर्मभावे कृत्यक्तखलर्थाश्च अ
नयात् सकर्मकात् कर्मणि अकर्मकात् भावे। कर्मण्यात्मनेपदं सावेस्युः। क्रियते कटः स्तुत्रेण। चक्राणः। क्रियमाणः। स्वयते
न्नियमानं क्रियतां मृदु पच्यते। कार्यः कर्तव्यः करणीयः। कटः। कृतः कटस्त्वया। शयितव्यं शेयं शयनीयं कार्यं कर्तव्यं। क
रणीयं दयं कृतः त्वया। कृतं कटः। शयितं त्वया। सुकरः कटस्त्वया। सुशयं सुकरं त्वया। सुकटंकराणि वीरणानि। ईषदाढ्यंभवं भवता। सु
ज्ञानं तन्मुनिना। सुस्नानं नदीनेना। मासमास्यते मासमास्यते॥ १५ इङितः कर्त्तरि। इदित ङितश्च धातोः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। एधते। पश्यमा
नः। शयानः॥ १६ क्रियाव्यतिहारे ऽगतिहिंसार्थशब्दार्थहसो ह्वस्थानन्योन्यार्थे। अन्यविकीर्षितायां क्रियायामन्येन करणे क्रियाव्यति
हारः। तद्विषये गति हिंसा शब्दार्थवर्जितात् प्रवहति। सामकर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। न चेदन्योन्ये तरेतरपरस्पर। व्यतिलुनते। व्यति
हरंति। व्यतिवहंति भारं। क्रियेति किं। द्रव्यव्यतिहारमात्रेण। व्यतिहसंति। व्यतिलुनंति। गत्यर्थादिवर्जने किं। व्यतिसर्पंति। व्यतिहिंसंति। व्यतिज
ल्पंति। व्यतिहसंति। अनन्योन्यार्थ इति किं। परस्परस्य व्यतिलुनंति। कर्त्तरीत्येव। तेन लाव कर्मणा। पूर्वेणैव गत्यर्थादिभ्यो विस्यात्। व्यतिगम्यते या
सकर्मकात् कर्मणि कः। अकर्मकाद् विवक्षितकर्मका भावे कः। ६

×स्किरः। अपाकिरते मस्मद्धा कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। अपस्किरते वृषभो हृष्टः मट्टनिर्देशः तिकिं अपकिरति॥३०३ दअरः सोप्या×६

माः॥ २३ निर्विशः॥ नेर्विशः॥ कर्त्तर्यात्मने पदं स्यात् निर्विशते॥ २४ उपसर्गादस्यो [illegible] वा। उपसर्गात्परा स्यात्म स्यत्पू हिस्याकर्त्तर्यात्मनेपदं वा स्यात्

विपर्यस्यति विपर्यस्यते। समूहति। समूहते॥ २५ उदश्चरा युजरयजत [illegible] त्पाच॥ उदः श्चरांता यापसर्गात्परा युनक्तेः कर्त्तर्यात्म नेपदं स्यात्। न

द्यश्चेयते त्पात्रंत हिषयो युज्य र्थः स्यात्। उद्युं क्ते। उपयुंक्ते। उद्धरादिति किं। सं युनक्ति। अयज्ञतत्पात्र इति किं द्वं द्वं यज्ञ पात्राणि प्रयुनक्ति॥ २६॥

परिव्यवा क्रियः॥ एभ्य उपसर्गेभ्यः परात् क्रीणातेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। परिक्रीणीते। विक्रीणीते। अवक्रीणीते। उपसर्गादित्येव। उपरि क्रीणाति

॥ २७ पराविजेः॥ आभ्यां पराज्जयतेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। पराजयते। विजयते॥ २८ समः क्ष्णुः। समः परात् क्ष्णौतेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। संक्ष्णुते शस्त्रं ×ना×

समइति किं क्ष्णौति। उपसर्गादित्येव। आयसं क्ष्णौति॥ २९ अपे [illegible] नू उ सूर्वाचरः सकर्मकात् कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। मार्गमुच्चरते। सोप्या इति

किं। धूममुच्चरति॥ ३१ समस्तृतीयया। संपूर्वाच्चरः तृतीयांतेन योग [illegible] कर्त्तर्यात्मने पदं स्यात्। अश्वेन संचरते। तृतीययेति किं। उभौ लो

को संचरति॥ ३२ क्रीडोऽकूजने। कूजनमव्यक्तशब्दः। न तोन्यार्था [illegible] संपूर्वात्क्रीडः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। संक्रीडते। समइत्येव

क्रीडति। अकूजन इति किं। संक्रीडंत्यनांसि॥ ३३ अन्वाङ्परिभ्यः [illegible] रात्क्रीडः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। अनुक्रीडते। आक्रीडते। परिक्री

डते॥ ३४ शपउपलंभने। उपलंभनं प्रकाशनं शपथो वा तदर्थाच्छपः क [illegible] र्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। मैत्राय शपते। उपलंभन इति किं। मैत्रं शपति॥ ३५

आशिषिनाथः। आशीरर्थाद्वनाथः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। सर्पिषो नाथते। आशिषीति किं। मधुना नाथति॥ ३६ भुजो नवने। पालनादन्यार्थाद्भुजः

कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। ओदनं भुंक्ते। भुनज इति किं। ओष्ठौ निर्भुजति। अत्राणइति किं। पृथ्वीं भुनक्ति॥ ३७ हृगोगततांच्छील्ये। गतं सा [illegible] हृगंपरू गागततांच्छी

[illegible] नाटारामनुहरति॥ ३८ पूजाचार्यकभृत्यु नू के पज्ञानविगणनव्ययनियः। पूजादिषु गम्येषु नियः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। नयते विद्वान् स्या

द्वादे। माणवकमुपनयते। कर्मकरानुपनयते। धीश्रमुदानयते। नयते तत्त्वार्थं। मद्राः करं विनयंते। शतं विनयते। एष्विति किं। अजां नयति ग्रामं॥ ३९ कर्त्तृ

स्थामूर्त्तायात्। कर्त्तृस्थममूर्त्तं कर्म यस्य तस्मान्नियः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। श्रमं विनयते। कर्त्तृस्थ इति किं। चैत्रो मैत्रस्य मन्युं विनयति। अमूर्त्त इति किं। गडुं विन ३७

×न्या शिशुः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। पितृकमश्वा अनुहरंते पितुरनुहरते। गते इति किं पितुर्हरति। चारस्य तीत्पर्थं ताच्छील्य इति किं ×३-२

यति। आप्य इति किं। बुद्ध्या विनयति॥ ४० शदः शिति। शिद्विषयाच्छदः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। शीयते। शीतीति किं। शत्स्यति॥ ४१ म्रियतेरद्यतन्याशीःषि च। अद्य

×निद्रायति४ तन्याशीर्विषया चिषयाच्च कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। अमृत। मृषीष्ट। म्रियते। अद्यतन्याशीःषि चेति किं। ममार॥ ४२ कषूषानवा। कषूषेतां कर्त्तर्यात्मने

पदं स्यात्। निद्राय [illegible] ते॥ ४३ व्यद्भ्योऽद्यतन्यां व्यद्भ्य आदिभ्योऽद्यतनीविषये कर्त्तर्यात्मनेपदं वा स्यात्। व्यद्युतत्। व्यद्योतिष्ट। असृवत्। असारिष्ट। अद्यतन्या

इति किं। द्योतते॥ ४४ वृद्भ्यः स्यसनोः। वृतादिः पंचतः स्यादौ प्रत्यये सनि च विषये कर्त्तर्यात्मनेपदं वा स्यात्। वर्त्स्यति। वर्तिष्यते। विवृत्सति। विवर्तिषते। स्यस

नोरिति किं। वर्त्तते॥ ४५ क्लृपः श्वस्तन्यां। क्लृपः श्वस्तनीविषये कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। कल्प्तासि। कल्पितासे॥ ४६ क्रमोऽनुपसर्गात्। अतः कर्त्तर्यात्मनेपदं वा

स्यात्। क्रमते। क्रामति। अनुपसर्गादिति किं। संक्रामति॥ ४७ वृत्तिसर्गताय [illegible] ने। वृत्तिरप्रतिबंधः। सर्ग उत्साहः। तायनं स्फीतता। एतद्वृत्तेः क्रमः कर्त्तर्यात्म

नेपदं स्यात्। शास्त्रेऽस्य क्रमते बुद्धिः। सूत्राय क्रमते। क्रमंते स्मिन्योगा [illegible] ॥ ४८ परोपात्। आभ्यामेव पराक्रमेर्वृत्त्याद्यर्थात्कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। प

×उपक्रमते× राक्रमतोऽपराद्परादिति किं। संक्रामति। वृत्त्यादावित्येव। पराक्रामति [illegible] ॥ ४९ विः पादविहरणे। वाद्यार्थः पादविहरणे तदर्थाद्विपूर्वात्क्रमेः कर्त्तर्यात्म

नेपदं स्यात्। साधु विक्रमते गजः। वाद्यार्थ इति किं। गजेन विक्रमति॥ ५[illegible] ० प्रोपादारंभे। आरंभार्थाभ्यां प्रोपाभ्यां पराक्रमेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्।

प्रक्रमते। उपक्रमते। [illegible] सोऽत्तुं। आरंभ इति किं। प्रक्रामति याति [illegible] त्यर्थः॥ ५१ आङो ज्योतिरु [illegible] द्गमे। आङः पराक्रमेः ज्योतिरुद्गमार्थात्कर्त्त

र्यात्मनेपदं स्यात्। आक्रमते चंद्रः सूर्यो वा। ज्योतिरुद्गम इति किं। आक्रमति बटुः कुतपं। धूममाक्रामति॥ ५२ दागोऽस्वास्यप्रसारविकासात्। स्वास्यप्रसारवि

कासाभ्यामन्यार्थाद्दाङ्पूर्वाद्दागः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। विद्यामादत्ते। स्वास्यादिवर्जनं किं। उष्ट्रो मुखं व्याददाति। कूलं व्याददाति॥ ५३ नुप्रच्छः। आङ्पूर्वान्नो

नेः प्रच्छेश्च कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। आनुते शृगालः। आपृच्छते गुरून्॥ ५४ गमः क्षांतौ। कालहरणार्थाद्गमयतेराङ्पूर्वात्कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। आगमयते गु

रुं। किं विकालं प्रतीक्षते। क्षांताविति किं। विद्यामागमयति॥ ५५ ह्वः स्पर्द्धे। आङ्पूर्वात् ह्वयतेः स्पर्द्धे गम्ये कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। मल्लो मल्लमाह्वयते। स्पर्द्ध

इति किं। गामाह्वयति॥ ५६ संनिविभ्यः। एभ्यो ह्वयतेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। संह्वयते। निह्वयते। विह्वयते॥ ५७ उपात्। उपात् ह्वयतेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। उ

पद्धयते॥५८ यमः स्वीकारे। उपाद्यमेः स्वीकारार्थात्कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। कन्यामुपयच्छते। उपायंस्त महास्त्राणि ... दिशाः किं। शाटकानुपयच्छ
ति॥५९ देवार्चामैत्रीसंगमपथिकर्त्तृकमंत्रकरणेस्थः एतदर्थादुपपूर्वात्तिष्ठतेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। देवार्चा। जिनेंद्रमुपतिष्ठते। मैत्री २ विका
उपतिष्ठते। संगमः। गंगा यमुनामुपतिष्ठते। पंथाः कर्त्ता यस्मिन्तत्र सुघ्नमुपतिष्ठते पंथाः ... मंत्रः करणं यस्य तत्र ऐंद्र्या गार्हपत्यमुपतिष्ठते ६०
वालिप्सायां। उपाल्लिप्सायामप्राप्यां कर्त्तर्यात्मनेपदं वा स्यात्। भिक्षुर्दातृकुलमुपतिष्ठते। उपतिष्ठति वा॥६१ उदोनूर्द्ध्वेहे। अनूर्द्ध्वार्थचे
ष्टानदर्थादुत्पूर्वात्स्थः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। मुक्तावुत्तिष्ठते। अनूर्द्ध्वे ... ति किं। आसनादुत्तिष्ठति ... ईहे इति किं। ग्रामाच्छतमुत्तिष्ठति॥६२ संविप्रा
वात्। एभ्यः परात्स्थः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। संतिष्ठते वितिष्ठते। प्र तिष्ठते। अवतिष्ठते॥६३ ज्ञीप्सास्थेयाख्यायां। ज्ञीप्सा आत्मप्रकाशनं। स्थेयः
स एवस्थः ज्ञीप्सायां स्थेयविषयार्थे वर्त्तमानात्स्थः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। तिष्ठते कन्या छात्रेभ्यः। त्वयि तिष्ठते विवादः॥६४ प्रतिज्ञायां
अभ्युपगमार्थात् स्थः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। नित्यं शब्दमातिष्ठते॥६५ समो गिरः। संपूर्वाद्गिरः प्रतिज्ञार्थात्कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्।
स्याद्वादं संगिरते॥६६ अवात्। अवाद्गिरः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। अवगिरते॥६७ निह्नवे ज्ञः। निह्नवोऽपलापः तदर्थाज्ज्ञः कर्त्तर्यात्मनेपदं
स्यात्। शतमपजानीते॥६८ संप्रतेरस्मृतौ। स्मृतेरन्यार्थात्संप्रतिभ्यां पराज्ज्ञः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। शतं संजानीते। प्रतिजानीते वा। अस्मृ
ताविति किं। मातुः संजानाति॥६९ अननोः सनः। सन्नंतान्ज्ञः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। नत्वनोः परात्। धर्मं जिज्ञासते। अननोरिति किं। धर्ममनुजिज्ञा
सति॥७० श्रुवोऽनाङ्प्रतेः। सन्नंतात् शृणोतेः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्, नत्वाङ्प्रतिपरात्। शुश्रूषते गुरून्। अनाङ्प्रतेरिति किं। आशुश्रूषति प्र
तिशुश्रूषति॥७१ स्मृदृशः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। सुस्मूर्षते। दिदृक्षते॥७२ शको जिज्ञासायां। शकोज्ञानानुसंहितार्थात्सन्नंतात्कर्त्तर्यात्मनेपदं स्या
त्। विद्यां शिक्षते। जिज्ञासायामिति किं। शिक्षति॥७३ प्राग्वत्। सनः पूर्वो योऽनुबंधस्मादिव सन्नंतात् कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। शिशयिषते। अध्येनसं
त्सिविषते॥७४ आमः कृगः। आमः परात्तु प्रयुक्तात्कृगः। आमप्रवृत्ययोऽनुप्रस्मादिव कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। नवतिनत्तवतिवतिविधिनिषेध ३८
+श्रीत्यां दीनं तात्यां+३

×ति×
वादिविप्रत ईहिं वक्रे विलयांवकारकृग इति किं। ईं ... हसमास्थ॥७५ गंधनावक्षेपणसेवनसाहसिक्यप्रतियत्नप्रकथनोपयोगे। एतदर्थात्कृगः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। गं
धनद्रोहेण परदाराभिघटनं। उत्कुरुते। अवक्षेपः कुत्सनं। दुर्जनानवकुरुते। सेवा महामात्रानुपकुरुते। साहसिक्ये विशृंखलप्रवृत्तिः। परदारान्प्रकुरुते।
प्रतियत्नः एधोदकस्योपस्कुरुते। प्रकथनं जनापवादान् प्रकुरुते उपयोगो धर्मादौ विनियोगः। शतं प्रकुरुते॥७६ अधः प्रसहने। अधः परात्कृ
गः प्रसहनार्थात्कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। प्रसहनं पराभिभवः पराजयो वा। तं ह ... अधिचक्रे। प्रसहन इति किं। तमधिकरोति॥७७ दीप्तिज्ञानयत्नविमत्यु
पसंभाषोपमंत्रणे वदः। एतदर्थाद्भूगम्याद्वदः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। दीप्तिर्भासनं। वदते विद्वान् स्याद्वादे। ज्ञानं वदते मीमांसकार्थं। यत्नः। तपसि वदते। ना
नामतिर्विमतिः। धर्मे विवदंते। उपसंभाषणमुपलोभनं। कर्मकरानुपवदते। उपमंत्रणं रहस्युपच्छंदनं कलत्रमुपवदते॥७८ व्यक्तवाचां समुच्चारणे। व्यक्तवा
चोऽस्फुटाक्षरभाष्यादयः। तेषां समुच्चारणार्थाद्वदः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। संप्रवदंते ग्राम्याः। व्यक्तवाचामिति किं। संप्रवदंति शुकाः। अदेक्का
विति किं। यत्र णाकमित्रावदति॥७९ विभाषा विप्रलापे। विरुद्धार्थवादो विवादः। व्यक्तवाचां विवादरूपस्य हारव्यर्थाद्वदः कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। विप्र ×का×
+विप्रवदंति ९ वदंति वा मोहूर्त्ताः। विवाद इति किं। संप्रवदंते वैयाकरणाः स्याद्वादा वित्यवा मोहूर्त्ताः मोहूर्त्तेन क्रमा दिप्रवदति॥८० अनोः कर्मण्यसति। व्य
क्तवाचामर्थवर्त्तमानादनुपूर्वाद्वदः कर्मण्यसति कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्॥ चनुवदते वत्रो मेचस्य। कर्मण्यसतीति किं। उक्तमनुवदति। व्यक्तवाचामित्ये
व। अनुवदति वीणा॥८१ ज्ञः। जानातेः कर्मण्यसति कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। सर्पिषो जानीते। कर्मण्यसतीत्येव। तैलेस्पर्पिषो जानाति॥८२ उपात्स्थः। अत क
र्मणोस्थ इति कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात् योगयोगउपतिष्ठते। कर्मण्यसतीत्येव। राजानमुपतिष्ठति॥८३ समो गम्यृच्छिप्रच्छिस्वरत्यर्त्तिश्रुविदिभ्यः। संपूर्वेभ्य एभ्यः कर्म
विकलि ण्यसति कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। संगच्छते। समृच्छिष्यते। संपृच्छते। संशृणुते। संवित्ते। संस्वरते। समृच्छते। समियृत संपश्यते। कर्मण्यसतीत्येव। संगच्छति मेदं
॥८४ वेः कृगः शब्दे वानाशे। अनाशार्थाद्विपूर्वात्कृगः कर्मण्यसति शब्दकर्मणि कर्त्तर्यात्मनेपदं स्यात्। विकुर्वते सैंधवाः। क्रोष्टा विकुरुते स्वरान्। शब्द
इति किं। विकरोति मृदं। अनाशे इति किं। विकारास्यधर्म यं॥८५ आङो यमहनः। स्वांगे च। आङः पराभ्यां यमहन्भ्यां कर्मण्यसति कर्तृ। स्वांगे च कर्मणि कर्त्त

+द।श्री३

नेपदंस्यात्। आयच्छते। आहते। आयच्छते। आहतवान्। पादौ। स्वांगत्वात् किं। आयच्छति वृक्षं॥६६ कूर्दस्वपः आस्यां परात्तापः कर्मण्यकर्तृकर्मणि स्वांगवकर्मणिकर्तृ
र्यात्मनेपदंस्यात्। वितपते। उत्तपते। वितपतः। उत्तपते पाणिं॥६७ आणिकर्मणि कर्तृ णिगोऽस्मृतौ। अणिगवस्थायां यत्कर्म स एव णिगवस्था
यां कर्ता यस्य तस्मा णिगंताद् अस्मृत्यर्थात् कर्तर्यात्मनेपदंस्यात्। आरोहयते हस्तिपकान् अणि गिति किं। आरोहयति हस्तिपकान्महामात्रः। आ
रोहयति महामात्रेण हस्तिपकाः। णितैः किं। गणयति गणो गोपालकं। कर्मेति किं। दर्शयति प्रदीपान्। तेजो दीपाः पश्यति। णिगिति किं। लुनाति केदारं चैत्रः। लूयते
केदारः स्वयमेव। तं प्रयुंक्ते लावयति केदारं चैत्रः। कर्त्रेति किं। आरोहयति हस्तिनं हस्तिपकाः। नाने॥ रोहयति। दृष्टीयत्वाणि गिमात्स्वत्वे अस्मृता विति किं
। स्मरयति वनगुल्मः। कोकिलः॥६८ प्रलंभश्च विवंचेः। आस्यां णिगंतास्यां वंचना त्वा प्रलंभो अर्थस्यांकर्तर्यात्मने। पदंस्यात्। गृध्रमेव अतिकोक्षायां। वृद्धं गर्धयते वं
चयते वा। प्रलंभ इति किं। श्वानं गर्धयति॥६९ लीङ्लिनोर्व्यालिनवेयाच्या कर्तर्यपि। आस्यां णिगंतास्यामर्चा निसव प्रलंभश्चार्थस्यांकर्तर्यात्मनेपदं
स्यात्। आवान्योरकर्तर्यपि अर्वाजिटा। निरालापयते। अतिन वः॥ टयनोवर्त्तिका मुपलापयते। प्रलंभः कस्मात्त्वम्लापयते। अकर्त्त
र्यति किं। जटा निरालाप्यति जटिलन॥७० स्मिङः प्रयोक्तुः स्वार्थे। प्रयोक्तृ तोयः स्वार्थः स्मयस्तदर्थाणिगंतात् स्मिङः कर्तर्यात्मनेपदंस्यात्। आवा
स्याकर्तर्यपि जटिला विस्मापयते। प्रयोक्तुः स्वार्थ इति किं रूपेण विस्माय यति। अकर्तर्यपीत्येव विस्मापनं॥७१ बिभेतर्तीष् च। प्रयोक्तृतः स्वार्थे
ते णिंता भियः कर्तर्यात्मनेपदंस्यात्। अस्य षत्वं च। पक्षे आकाकर्तर्यपीति। मुंडो भीषयते। भापयते वा। प्रयोक्तुः स्वार्थ इत्येव। कुंचिकया भाययति। अ
कर्तर्यपीत्येव भीषा। भापनं॥७२ मिथ्याकृगोऽभ्यासे। मिथ्यायुक्तात्कृगो णिजंता क्रियाभ्यासवृत्तेः स्वार्थे कर्तर्यात्मनेपदंस्यात्। पदं मिथ्याकारयते। मिथ्येति किं
। पदं साधु कारयति। अभ्यास इति किं सकृत् पदं मिथ्याकारयति॥७३ परिमुहायमायसपाद्धेवदवसदमादरुचिनृतः फलवति। प्रधानफलवति कर्तरि वि
वक्षिते एभ्यो णिगंतेभ्य आत्मनेपदंस्यात्। परिमोहयते। तोषयते। आयामयते सर्पान्। आयामयते। मैत्रं। पाययते बटुं। धापयते तीर्थं। वादयते बटुं। वास
यते पांथं। दमयते शिष्यं। आदयते चैत्रेण। रोचयते मैत्रं। नर्तयते नटं॥७४ ईगितः। ईदितां गितां च धातोः फलवति कर्तर्यात्मनेपदंस्यात्। यजते। कुरुते। फ ३९

लवतीत्येव। यजंति। कुर्वंति॥७५ ज्ञोऽनुपसर्गात्। अतः फलवति कर्तर्यात्मनेपदंस्यात्। गां जानीते। फलवतीत्येव। परस्य गां जानाति॥७६ वादः स्यात्। अतः
फलवत्कर्तर्यात्मनेपदंस्यात्। एकोन्तमपवदते। फलवतीत्येव। अपवदति परस्य तः॥७७ समुदाङो यमेरग्रंथे। एभ्यः परात् यमे स्यं च फलवति विषये क
र्तर्यात्मनेपदंस्यात्। संयच्छते। उद्यच्छते। आयच्छते। अग्रंथ इति किं। विकिस्सामुद्यच्छति। फलवतीत्येव। संयच्छति॥७८ पदांतरगम्ये वा। प्रक्रांतसूत्र
पंचके यदात्मनेपदमुक्तं तत्पदांतरगम्ये फले कर्तरि वा स्यात्। स्वं यज्ञं परिमोहयते। परिमोहयति वा। स्वं यज्ञं यजते। यजति वा। स्वां गां जानीते। जाना
ति वा। स्वं शत्रुमपवदते। अपवदति वा। स्वान्व्रीहीन्संयच्छते। संयच्छति वा॥७९ शेषात्परस्मै। यस्मो धातोरेभ्यो येन विशेषेणात्मनेपदमुक्तं ततो
न्यस्मात्कर्तरि परस्मैपदंस्यात्। भवति। अत्ति॥१०० परानोः कृगः। पराऽनुपूर्वात् कृगः कर्तरि परस्मैपदंस्यात्। पराकरोति। अनुकरोति॥१ प्रत्यभ्यतेः
क्षिपः। एभ्यः परात् क्षिपः कर्तरि परस्मैपदंस्यात्। प्रतिक्षिपति। अतिक्षिपति। अभिक्षिपति॥२ प्राद्वहः। अतः कर्तरि परस्मैपदंस्यात्। प्रवहति।
॥३ परेर्मृषश्च। परेः परान्मृषेर्वहेश्च कर्तरि परस्मैपदंस्यात्। परिमृष्यति। परिवहति॥४ व्याङ्परेरमः। एभ्यः पराद्रमेः कर्तरि परस्मैपदं
स्यात्। विरमति। आरमति। परिरमति॥५ वोपात्। उपाद्रमेः कर्तरि परस्मैपदंवास्यात्। भार्यामुपरमति। उपरमते वा॥६ अणिगि प्राणिकर्तृका
नाप्याणिगः। अणिगवस्थायां यः प्राणिकर्तृकोऽकर्मकश्च धातुस्तस्मात् णिगंतात् कर्तरि परस्मैपदंस्यात्। आसयति चैत्रं। अणिगीति किं। स्वयमेवारो
हयमाणं गजं प्रयुंक्ते आरोहयति। प्राणि इति किं। चेतयमानं प्रयुंक्ते चेतयति। अकर्मकादिति किं। व्यापयते श्रीदीनातपः। अनाप्यादिति किं। कटं कारय
ते॥७ चल्याहारार्थेंगुबुधयुधप्रुद्रुस्रुनशजनः। चल्यर्थाहारार्थेभ्य इंगादिभ्यश्च णिगंतेभ्यः कर्तरि परस्मैपदंस्यात्। चलयति। कंपयति। भोजयति। आशा
यति। वित्रमईं सत्रमधमपयति। प्रेक्षयति। बोधयति। पद्मं रविः। योधयति काष्ठानि। द्रावयति राज्ञः। द्रावयं। यः स्रावयति तैलं। ना। ना शयति पापं। जनयति पुण्यं
॥ पा॥ इति यस्याध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः॥ गुपौधूपविच्छिपणिपनेरायः। एभ्यो धातुभ्यः स्वार्थे आयः स्यात्। गोपायति। धूपायति। विच्छायति। पणाय
ति। पनायति॥ कमेर्णिङ्। कामः स्वार्थे णिङ्स्यात्। कामयते॥२ ऋतेर्डीयः। ऋतः स्वार्थे डीयः स्यात्। ऋतीयते॥३ अशवाविति वा। गुपादिभ्यो आय विषये तु आय
 ॥ श्री दुर्लभराज धर्मसेलः पादारूढ द्वितीयः किं लुब्धशिर्मदिनीपालेर्वीरशिव लब्धे रिवाग्रतः॥१॥

योचास्फः। गोपायिता। गोप्ता कामयिता कमिता। ऋतीयता। अर्तिता॥४॥ गुपूति जुगर्हायां सोसन्तः। गुपायाम् गर्हायां तिजः क्षांतो वर्त्तमाना स्वार्थे सन्‌ स्यात्
जुगुप्सते। तितिक्षते। गर्हा क्षांता विति किं। गोपनं। तेजनं॥५ कितः संशयप्रतीकारा। कितः संशयप्रतीकारार्थो स्वार्थे सन्‌ स्यात्। चिकित्सति। व्याधिं
प्रति। संशयप्रतीकार इति किं। केतयति॥६ शान्दानू मान्बधां निशानार्जवविचारवैरूप्यदीर्घेश्वतः एभ्यो यथासंख्यं निशाना द्यर्थेषु स्वार्थे सन्‌ स्या
त्। दीर्घश्चैषां हि द्वे पूर्वस्यतः॥ शीशांसति। दीदांसति मीमांसते। बीभत्सते। आर्षेक्तिः किं निशानं अवदानं मानयति बाधयति॥७ धातोः कंड्वादेर्यक्
। एभ्यो धातुभ्यः स्वार्थे यक्‌ स्यात्। कंडूयति। कंडूयते। महीयते धातो रिति किं। कंडूः॥८ कृ अनादेरेकस्वरा द्व्यञ्जना द्धलादेर्यङ् वा। गुणक्रियाणामा
श्रयणादीनां क्रियांतराव्यवधानेन साकल्येन संपत्तिः फलातिरेको वा कृ शाब्दं प्रधान क्रियाया विक्लेदादेः क्रियांतराव्यवधानेना वृत्तिरास्ते कृतेन हि
त्रिशार्थहान्तर्धर्मता व्यंजनादारेकस्वरा घड़्वा स्यात्। पापच्यते। बोभ्‌ज ना दरिति किं। इत्यामीक्षते। एकस्वरा दिति किं। सृत्रां चकास्ति। वति किं
। लुनीहि लुनीहीत्येवायं लुनातीत्यादि॥९ अर्यर्त्ति सू त्रिमू त्रिसू व्यश्रूर्णोः। एभ्यो नृशाला नृत्वार्थेच नित्यो यङ्‌ स्यात्। आटाट्यते अरा
र्यते। सोसूच्यते। मा मूत्र्यते। सोसूत्र्यते। आशाश्यते। प्रोर्णोनूयते ॥१०॥ गत्यर्थात्कुटिले अंजनादारकस्वरा द्धन्त्यर्थात् कुटिल एवार्थे वर्त्तमाना
द्धातोर्यङ्‌ स्यात्। चंक्रम्यते। कुटिल इति किं सृत्रां कामति॥११ लुप सद चर जप जभ दह दश गृह्य गर्ह्यार्थे एभ्यो एवैभ्यो यङ्‌ स्यात्। निजगिल्यते
लोलुप्यते। सासद्यते। चंचूर्यते। जंजप्यते। जंजभ्यते। दंदह्यते दंदश्यते। गर्ह्य इति किं साधु जपति। नृत्वं निगिरति॥१२ न गृणाशुभ रुचः। एभ्यो न यङ्‌ स्या
त्। निंद्यं गृणाति नृत्वं शोभते। नृत्वं रोचते॥१३ बहुलं लुप्‌ यङो लुप्‌ बहुलं स्यात्। बोभूयते। बोभवीति। बहुलवचनात् क्वचिन्न भवति लोलूयापा कृ
या॥१४ अचि। घडोः चिपरे लुप्‌ स्यात्। लोलुवः। नेन्यः॥१५ नोत॥ उदं तो द्विधितस्य यङो विलुप्त स्यात्। लोलूयः॥१६ चुरादिभ्यो णिच्‌। एभ्यो धातुभ्यः स्वार्थे णिच्‌ स्या
त्। चोरयति। पदयति॥१७ युजादेर्नवा। एभ्यो धातुभ्यः स्वार्थे णिच्‌ वा स्यात्। योजयति। योजति। सादयति। सहति॥१८ भूङ प्राप्तौ णिङ्‌। भुवः प्राप्त्यर्थे णिङ्‌ स्या
त्। भावयते भवते प्राप्ना विति किं। भवति॥१९ प्रयोक्तृव्यापारे णिग्। कुर्वंतं यः प्रयुंक्ते तद्व्यापाराद्धातो र्णिग्‌ वा स्यात्। कारयति लिशावासयति
४६

राजानमागमयति कं संघातयति पुष्ये णावं दूरयोजयति। उकुरुतस्याः प्रहितो मा दिष्यत्याः सूर्यमुद्गमयति॥२० तमर्हादिच्छायां स्वचन्तस्न नः। योधातुरिषः
कर्मणि एववसमानकर्तृकाः स्व तमर्हस्तस्मादिच्छायामर्थे सन्‌ वा स्यात्। नद्विषपक्वंतानां विकीर्षति जिगमिषति तमर्हा दिति किं। यानेनेच्छति। भुक्तिमिच्छति
मित्रस्य। इच्छाया मिति किं। लो कुं याति न अन इति किं। विकीर्षितुमिच्छति। सदिति किं। कुरुयस्मि प्रति॥२१ द्वितीयाया: काम्यः। द्वितीयांता दिच्छायां काम्यो
वा स्यात्। इदं काम्यति द्वितीयाया इति किं। इच्छ पुत्र॥२२ अमाव्ययोक्यन्‌ वा। मांताव्ययात्सन्निभ्यां द्वितीयांता दिच्छायां क्यन्‌ काम्यश्च वा स्यात्। पुत्रीय
ति। पुत्रकाम्यति। अमाव्ययो दिति किं। इदमिच्छति। स्वरिच्छति॥२३ आधाराद्योपमानादाचारे अमाव्ययादुपमानात् द्वितीयांता दाधारा चाचारे वा क्यन्‌ वा
स्यात्। पुत्रीयति छात्रं। प्रासादीयति कुट्यां॥२४ कर्तुः क्विप्‌ गल्भक्लीवहोडाच्च तिन्‌। कर्तुरुपमानाच्चा प्रच्चाचारे क्विप्‌ वा स्यात्। गल्भक्लीवहोडात्स्म मु
सपवतिक्रियः स्मृति। गल्भते। क्लीवते। होडते॥२५ क्यङ्‌। कर्तुरुपमाना दाचारेर्थे क्यङ्‌ वा स्यात्। हंसायते॥२६ सोवालुक्‌ वा कर्तुरूपमानाद
आचारेर्थे क्यङ्‌ वा स्यात्। अंत्यस्य च सो वा लुक्‌। पयायते। पयस्यते॥ २७ ओजाप्सरसः। आभ्यां कर्तुरुपमानाभ्यामाचारेर्थे वा क्यङ्‌ स्या
त्। सश्च लुक्‌। ओजायते। अप्सरायते॥२८ च्व्यर्थे भृशादेः स्तोः। भृशादे: कर्तुश्च्व्यर्थे क्यङ्‌ वा स्यात्। यथासंभवं स्तो लुक् च। भृशायते। उन्मना
यते। वेहायते। कर्तुरित्येव। अभृशं भृशं करोति। च्व्यर्थे इति किं। भृशो भवति॥२९ डाज्लोहितादिभ्यः षित्‌। डाजंतेभ्यो लोहितादिभ्यश्च कर्तुरभ्यः
च्व्यर्थे क्यङ्‌ षिन्‌ स्यात्। पटपटायति। पटपटायते। लोहितायति। लोहितायते। कर्तुरित्येव। अपटपटां पटपटां करोति। च्व्यर्थे इत्येव। लोहितो भवति॥३०
कष्टकक्षसत्रगहनायपापेक्रमणे। एभ्यश्चतुर्थ्यंतेभ्यः पापचिकीर्षायां क्रमणेर्थे क्यङ्‌ वा स्यात्। कष्टायते। कक्षायते। सत्रायते। गहनायते। वस्तु धीति किं। रिपुः कष्टं क्रामति। पापइति किं। कष्टायतप से क्रामति॥३१ रोमंथाद्व्याप्यादुच्चर्वणे। अस्माद्व्याप्यात् रोमंथा: उद्गी
र्णचर्वितं सुच्चर्वणे अस्मिन्नर्थे रोमंथात्कर्मणः क्यङ्‌ वा स्यात्। रोमंथायते गौः। उच्चर्वण इति किं। कीटो रोमंथं वर्त्तयति॥३२ फेना बाष्पधू
मादुद्वमने। एभ्यः कर्मभ्य उद्वमने र्थे क्यङ्‌ वा स्यात्। फेनायते। ऊष्मायते। बाष्पायते। धूमायते॥३३ सुखादेरनुभवे। साक्षात्कारः सुखादेः कर्म

णः क्यङ् वा स्यात्। सुखायते। दुःखायते॥३४ शब्दादेः कृतो वा। एभ्यः कर्मभ्यः कृतार्थे क्यङ् वा स्यात्। शब्दायते। वैरायते। कलहयति। वैरयति॥
॥३५ तपसः परस्मै च। अस्मात् कर्मणः कृतार्थे क्यन् वा स्यात्। तपस्यति॥३६ नमोवरिवश्चित्रङोर्चासेवाश्चर्ये। एभ्यः कर्मभ्यो यथासंख्यमर्चादिष्वर्थेषु
क्यन् वा स्यात्। नमस्यति। वरिवस्यति। चित्रीयते॥३७ अंगान्निरसने णिङ्। अंगवाचिनः कर्मणो निरसनेर्थे णिङ् वा स्यात्। हस्तयते। पादयते॥३८
पुच्छादुत्परिव्यसने। पुच्छात् कर्मण उदसने पर्यसने व्यसने चार्थे णिङ् वा स्यात्। उत्पुच्छयते। परिपुच्छयते। विपुच्छयते। पुच्छयते॥३९ भांडात्
समाचितौ। भांडात् कर्मणः समाचितार्थे णिङ् स्यात्। संभांडयते। परिभांडयते॥४० चीवरात् परिधानार्जने। अस्मात् कर्मणः परिधानार्जनयोरर्थे णिङ् वा स्या
त्। परिचीवरयते। चीवरयते॥४१ णिज् बहुलं नाम्नः कृगादिषु। कृगादीनां धात्वर्थानां मध्ये नाम्नो णिज् बहुलं स्यात्। मुंडं करोति। मुंडयति। छा
त्रं पटुमाचष्टे पटयति। वृक्षं रोपयति। कृतं गृह्णाति कृतयति॥४ २ व्रताद्भुजितन्निवृत्त्योः। व्रतं शास्त्रोक्तो नियमः। व्रताद्भुजौ तन्नि
वृत्तौ च कृगादिष्वर्थेषु णिज् बहुलं स्यात्। पयो व्रतयति॥४३ सत्यार्थवेदस्याः। एषां णिज् संनियोगेन आस्यात्। सत्यापयति। अ
र्थापयति॥४४ श्वेताश्वाश्वतरगालोडिताह्वरकस्याश्वतरेतकलुक् च। एषां णिज्योगे यथासंख्यमश्वादेः शब्दस्य लुक् स्यात्। श्वेतयति।
अश्वयति। गालोडयति। आह्वरयति॥४५ धातोरनेकस्वरादाम् परोक्षायाः कृभ्वस्ति चानु तदन्तं। अनेकस्वराद्धातोः परस्याः परोक्षायाः स्थाने
आम् स्यात्। आमंताच्च परः कृभ्वस्तयः परोक्षांता अनुपश्चादनंतरं प्रयुज्यंते। चकासांचकार। चकासां बभूव। चकासामास। अनेकस्वरादिति किं।
पपाच। अनुविपर्यासव्यवहितनिवृत्त्यर्थः। तेन चकार चकासां। ईक्षांचक्रे इत्यादि न स्यात्॥४६ दयायास्कासः। एभ्यो धातुभ्यः परस्याः परोक्षा
या आम् स्यात्। आमंताच्च परः कृभ्वस्तयः परोक्षांता अनुप्रयुज्यंते। दयांचक्रे। दयांबभूव। दयामास। पलायांचक्रे। आसांचक्रे। कासांचक्रे॥४७
गुरु नाम्यादेरनृच्छूर्णोः। गुरुर्नाम्यादिर्यस्तस्माद्धातोर्ऋच्छूर्णुवर्जात् परस्याः परोक्षायां आम् स्यात्। आमंताच्च परः कृभ्वस्तयः परोक्षांता अनुप्रयु
ज्यंते। ईहांचक्रे। ईहांबभूव। ईहामास। गुर्विति किं। इयष। नाम्यादीति किं। निनाय। अनृच्छूर्णोरिति किं। आनर्छ। प्रोर्णुनाव॥४८ जागुषसमिंधेर्नवा। एभ्यः परस्याः ४१
+आनचौ। आदीति किं॥

परोक्षाया आम् वा स्यात्। आमंताच्च परः कृभ्वस्तयः परोक्षांता अनुप्रयुज्यंते। जागरांचकार। जागरांबभूव। जागरामास। जजागार। उषांचकार। उवो
ष। समिंधांचक्रे। समीधे॥४९ ह्रीभीभृहुविदः शित्वच्च। एभ्यः परस्याः परोक्षाया आम् वा स्यात् स च शिद्वत्। आमंताच्च परः कृभ्वस्तयः परोक्षांता अनुप्रयु
ज्यंते। बिभयांचकार। बिभयांबभूव। बिभयामास। बिभाय। जिह्रयांचकार। जिह्राय। जुहवांचकार। जुहाव॥५० वेत्तेः कित्। वेत्तेः परस्याः परोक्षाया
आम् कित् स्यात्। आमंताच्च परः कृभ्वस्तयः परोक्षांता अनुप्रयुज्यंते। विदांचकार। विवेद॥५१ पंचम्याः कृग्। वेत्तेः परस्याः पंचम्याः कित् आम् वा स्यात्।
आमंताच्च परः पंचम्यंतः कृग् अनुप्रयुज्यते। विदांकरोतु। वेत्तु॥५२ सिजद्यतन्यां। अद्यतन्यां परस्यां धातोः परः सिच् स्यात्। अनैषीत्॥५३ स्पृशमृश
कृषतृपदृपो वा। एभ्यो धातुभ्योऽद्यतन्यां सिज् वा स्यात्। अस्प्राक्षीत्। अस्पृक्षत्। अम्राक्षीत्। अमृक्षत्। अक्राक्षीत्। अकृक्षत्। अत्राप्सीत्। अतृपत्। अद्रा
प्सीत्। अदृपत्॥५४ हशिटो नाम्युपांत्याददृशोऽनिटः सक्। नाम्युपांत्याद्धशिटोऽनिटो धातोरद्यतन्यां सक् स्यात्। अधुक्षत्। अलिक्षत्।
हशिट इति किं। अभैत्सीत्। नाम्युपांत्यादिति किं। अधाक्षीत्। अदृशेति किं। अद्राक्षीत्। अनिट इति किं। अकोषीत्॥५५ श्लिषः।
श्लिषो धातोरद्यतन्यां सक् स्यात्। आश्लिक्षत् कन्यां मैत्रः। अनिट इत्येव। अश्ले
षीत्॥५६ नासत्त्वाश्लेषे। श्लिषोऽसत्त्वाश्लेषे वर्तमानात् सक् न स्यात्। उपा
श्लिषज्जतुकाष्ठं। असत्त्वाश्लेष इति किं। व्यत्याश्लिक्षंत मिथुनानि॥५७ लि
हादिभ्यः कर्तर्यात्मनेपदे वा। एभ्यो धातुभ्यः कर्मकर्तर्यद्यतन्यां ङः स्यात्। अवीवरत्।
अलीलिखत्। ... कर्तरीति किं। अकारि चित्रः कटो मैत्रेण॥५८ द्युद्भ्योऽद्यतन्यां। एभ्यो कर्तर्यद्यतन्यां ङ वा स्यात्। अद्युतत्। अद्योतिष्ट। ... कर्तरीत्येव। अधि पात... ॥५९ अस्यतिवक्तिख्यातेरङ्। एभ्यः कर्तर्यद्यतन्यामङ् स्यात्।
अस्थत्। उपास्थत। अवोचत्। आख्यत्। कर्तरीत्येव। ... ॥६० सर्त्तिशास्त्यर्तेर्वा। एभ्यः कर्तर्यद्यतन्यामङ् वा स्यात्। असरत्। अ
सार्षीत्। आरत्। आर्षीत्॥६१ लिपिसिचिह्वः। एभ्यः कर्तर्यद्यतन्यामङ् स्यात्। आह्वत्। अलिपत्। असिचत्॥६२ वात्मने। ह्वादेः कर्तर्यद्यतन्यामात्म
नेपदे वाङ् स्यात्। आह्वत। आह्वास्त। अलिपत। अलिप्त। असिचत। असिक्त॥६३ णिश्रिद्रुस्रुकमः कर्तरि ङः। णिजंतादेः श्र्यादेश्च कर्तरि
+ते॥

× अचल् ×

यदि तन्त्र्या परस्मै पदं स्यात्। अगमत्। अद्युतत्। अस्रवत्। अभुषत्। परस्मै पद इति किं। समगंस्त॥६४ ऋदृदिशुस्तम्भुमुचूम्लुचूम्लुचू स्तुंचू
ङ्गो वा ऋदितः स्यात् एषां कर्तृर्य यदि तन्त्रां परस्मैपदेङ्वा स्यात्। अरुधत्। अरौत्सीत्। अश्वत्। अश्वयीत्। अस्तभत्। अस्तम्भीत्। अम्रुचत्। अम्रुंचीत्।
अम्रुचत्। अम्रोचीत्। अम्लुचत्। अम्लोचीत्। अग्रुचत्। अग्रोचीत्। अग्लुचत्। अग्लोचीत्। अस्कुचत्। अस्कोचीत्। अजरत्। अजारीत्॥६५ त्रि
चु तपदस्तदुक्त वा पद्यातः कर्तृर्य द्युतन्त्रा स्वेपरत्रिचू स्यात्। निमित्तस्य च लुक्। उदपादि तप इति किं। उदपन्नातां॥६६ दीपजनबुधिपूरितायिप्या
यो वा। एत्यः कर्तृर्य द्युतन्त्रास्वेपर त्रिद्वास्यात्। तलुक्च। अदीपि। अदीपिष्ट। अजनि। अबोधि। अबुद्ध। अपूरि। अपूरिष्ट। अतायि। अतायिष्ट। अप्यायि। × अजनि ×
अप्यायि × अप्यायिष्ट॥६७ भावकर्मणोः सर्वस्मा द्धातोर्भावकर्म विहित द्युतन्त्रा स्वे त्रिस्यात्। तलुक्च। आसिभाया। अकारिकटः॥६८ स्वरग्रहदृशहन्त्र्य
: स्यसिजाशीः श्वस्तन्यां त्रिड्वा। स्वरान्ताद्ग्रहादेश्च विहिता भावकर्मजा अर्जि स्यात्। दायिष्यते। दास्यते। अदायिषातां। दायिषीष्ट। अदिषातां
दासीष्ट। दायिता। दाता। ग्राहिष्यते। ग्रहीष्यते। अग्राहिषातां। अग्रहीषातां। ग्राहिषीष्ट। ग्रहीषीष्ट। ग्राहिता। ग्रहीता। दर्शिष्यते। द्रक्ष्य × स्यसिजाशीः श्वस्तनीषु ×
ते। अदर्शिषातां। अदृक्षातां। दर्शिषीष्ट। दृक्षीष्ट। दर्शिता। द्रष्टा। घानिष्य ते। हनिष्यते। अघानिषातां। अवधिषातां। घानिषीष्ट। वधिषीष्ट। घा
निता। हन्ता॥६९ क्यः शिति। सर्वस्मा द्धातोर्भावकर्मविहिते शितिक्यः स्यात्। शय्यते। त्वया। क्रियते कटः। शितीति किं। बभूवे॥७० कर्तृर्यनद्भ्यः शव्। अ
दादिवर्जाद्धातोः कर्त्तरि विहिते शिति शव् भवति। कर्तरीति किं। पच्यते। अनद्भ्य इति किं। अत्ति॥७१ दिवादेः श्यः। दिवादेः कर्तृ विहिते शिति श्यः स्यात्। दी
व्यति। जीर्यति॥७२ भ्रासभ्लासभ्रमक्रमक्लमत्रसित्रुटिलषियसिसंयसेर्वा। एत्यः कर्तृ विहिते शिति श्यो वा स्यात्। भ्रास्यते। भ्रासते। भ्लास्यते। भ्लासते। भ्राम्य
ति। भ्रमति। क्राम्यति। क्रामति। क्लाम्यति। क्लमति। त्रस्यति। त्रसति। त्रुट्यति। त्रुटति। लष्यति। लषति। यस्यति। यसति। संयस्यति। संयसति॥७३ कुषिरंजेर्व्याप्ये
वा परस्मै च। आभ्यांव्याप्ये कर्त्तरि शिति श्यः परस्मैपदं वा स्यात्। कुष्यति। कुष्यते वा पादः स्वयमेव। रज्यति। रज्यते वा वस्त्रं स्वयमेव। व्याप्ये
कर्तरीति किं। कुष्णाति पादं रागः। शितीत्येव। अकोषि॥७४ स्वादेः श्नुः। स्वादेः कर्तृविहिते शिति श्नुः स्यात्। सुनोति। सिनोति॥७५ वाक्षः कर्तृ विहिते शिति ४२
श्नुः

श्नुर्वा स्यात्। अक्ष्णोति। अक्षति॥७६ तक्षः स्वार्थे वा। स्वार्थे सन्तक्षणे तक्षः कर्तृ विहिते शिति श्नुर्वा स्यात्। तक्ष्णोति तक्षति। स्वार्थ इति किं। संतक्षति वाक्यं॥७७
स्तंभूस्तुंभूस्कंभूस्कुंभूस्कोः श्ना च। स्तंभ्वादेः सौत्रा धातवः। स्कुनाश्च कर्तृ विहिते शिति श्नाः श्नुश्च स्यात्। स्तभ्नाति। स्तभ्नोति। स्कभ्नाति। स्कभ्नोति। स्कुभ्नाति। स्कुभ्नो + स्तुं ×
भ्नोति। स्कुच्नाति। स्कुच्नोति। स्कुनाति। स्कुनोति॥७८ क्र्यादेः। कर्तृ विहिते शिति श्नाः स्यात्। क्रीणाति। प्रीणाति॥७९ व्यंजनाच्छ्नाहेरानः। व्यंजनान्तात्परस्य श्नाः हे
र्हे स्याने आनः स्यात्। पुषाण। व्यंजनादिति किं। लुनीहि॥८० तुदादेः शः। एत्यः कर्तृ विहिते शिति शः स्यात्। तुदति। नुदति॥८१ रुधां स्वराच्छ्नो नलुक्च। रुधादेः
स्वरात्परः कर्तृ विहिते शिति श्नः स्यात्। तद्योगे च धातोर्नलुक्च। रुणद्धि। छिनत्ति॥८२ कृगूतनादेरुः। कृगस्तनादेश्च कर्तृ विहिते शिति उः स्यात्।
× तनोति × ६ करोति। तनोति। सृजः श्राद्धे त्रिक्यात्मने तथा। सृजेः श्राद्धे यति कर्त्तरि त्रिक्यात्मनेपदानि स्युः। तथा यथा विहितानि। असर्जि। सृज्यते। सृक्ष्यते वा मालां धार्मिकः श्राद्ध इति किं। असृष्ट माल शिशुना॥८४ तपेस्तपः कर्मकात्। तपस्तपः कर्मकात्कर्त्तरि त्रिक्यात्मनेपदानि स्युः। तथा।
तप्यते तपः साधुः। तपइति किं। उत्तपति स्वर्णं स्वर्णकारः। कर्मेति किं। तपः साधुं तपति॥८५ एकधातौ कर्मक्रियया एकाकर्मक्रियाय एकस्मि
न् धातौ कर्मस्थ क्रियया पूर्वदृष्टया एकाच्चलिता संप्रत्यकर्मिका क्रियायस्य तस्मिन्। कर्त्तरि कर्म कर्तृरूपधातोर्ञिक्यात्मनेपदानि स्युः। अकारि
क्रियते। करिष्यते। वा कटः। स्वयमेव। एकधातावितिकिं। पचत्योदनं चैत्रः। सिध्यत्योदनः स्वयमेव। कर्मक्रियेति किं। साधुसिध्यति। एकक्रि
य इति किं। स्ववत्फटकं कुंडिका। अवत्फटकं कुंडिकाया॥ अकर्मक्रिय इति किं। छिद्यमानः कुशूलः पात्राणि भिनत्ति॥८६ पचिदुहेः। एकधातौ कर्मस्थ
क्रियया अकर्मिकया सकर्मिकया वा। एकक्रियकर्त्तरि आभ्यां त्रिक्यात्मनेपदानि स्युः। अपाचि। पच्यते। वा ओदनः स्वयमेव। अदोहि। दुग्धे × अदुग्ध अदुग्धे त्वया ×
धेनुः पयः स्वयमेव॥८७ न कर्मणा त्रिच्। पचिदुहेः कर्मणा योगे नं तराक्ककर्त्तरि त्रिचू नस्यात्। अपाक्त उदुंबरः फलं स्वयमेव। अदुग्ध गो
पयः स्वयमेव। कर्मणेति किं। अपाच्यौदनः स्वयमेव। अनंतराक्ककर्त्तरीत्येव। अपाक्त उदुंबरः फलं वायुना॥८८ रुधः। रुधेर्न नाराक्ककर्त्तरि त्रिचू नस्यात्।
॥ अत्र किरादि ... त्रिवृत्कालाबाः ॥

स्यात्। अरुद्धगोः स्वयमेव॥८९ स्वरडुस्वा। स्वरांता डुहेश्वानंत राक्कर्त्तरिंत्रिवुवानस्यात्। अकृत। अकारिकटः स्वयमेव। अडुग्ध। अदो दिवा गो
रे स्वयमेव॥९० तपः कर्त्तृकुता पेच। तापः कर्मकर्त्तरिकर्त्तर्यकुता पेचार्वे त्रिषूनस्यात्। अवृत प्राकितच। स्वयमेव। अन [illegible] सि [illegible] अ [illegible] वत प्र
वेत्र। अन्वतप्तपापः स्वकर्मणा। कर्त्तृकुता पेचे तिकिं। अता पि। पृथिवी राज्ञ॥९१ णिश्रूकस्यात्मनेपदाकर्मकात्। एणंतान्स्कक्षि [illegible] आत्मनेपद वि
धमवकर्मकेस्यश्चकर्मकर्त्तरिक्तिनस्यात्। अपापच दादनं वेच णामत्रः। अपीपचातो। रनः स्वयमेव। अस्त्राष्ट गोः स्वयमेव। जरवी श्रियन्तदंडः स्वयमे
वाव्यक्त्तां सेधवः स्वयमेव॥९२ सूषार्यसन्क्रिरादिस्यश्च त्रिक्यो। सूषार्थस्यः सन्नंतस्यः किरादिस्यो एयादिस्यश्च कर्मकर्त्तरि त्रिक्यो नस्यातां। अलम
कृतकन्या स्वयमेव। अलंकृस्ततकन्या स्वयमेव। अविकार्षिष्ट विकार्ष तवाकटः स्वयमेवं किरादि। अकीष्टे किरातवा पंशुः स्वयमेव। अग्रीः
ष्टगिरतवा ग्रासः स्वयमेव णि। कारयतकटः स्वयमेव। चारयत गोः स्वयमेव सन्। प्रस्कात गोः स्वयमेव। त्रि। उच्छ्रयतदंडः स्वयमेव।
आत्मनेपदाकर्मक। विकुर्वतासैधवाः स्वयमेव॥९३ करण क्रियया क्वचित्। एकधातो पूर्वदृष्टया करणस्थया क्रियया एक
कर्मक्रियकर्त्तरि त्रिक्यात्मनेपदानि क्वचित्स्युः। परिवारयंतकंट कास्टकं स्वयमेव। क्वचिदिति किं साध्वसिश्छिनत्ति॥९४॥॥ इत्यावार्य
श्रीदेसवंदकृती या ध्मयः समाप्तः॥ ॥ द्विर्वचनेऽचि परस्मा डग्ना कुस्वरे स्वरविधौ। पारस्कायां ड्स्वपरधस्तु द्विःस्यात्। स्वरादोत्त द्वित्वनिमित्त स्वरः
स्यकार्यात्प्रागेव पपाव। अयकमत। धस्तुरिति किं। आ त्रि श्रियत्। [illegible] आगितिकिं। चक्रतुः। स्वर इति किं। जघ्रीयत। स्वरविधेरि
ति किं। शुश्राव। प्राक्तत्स्वरस्वरविधेरित्या द्विर्वचनमधिकारः॥१ आद्यांत्रा एकस्वरः अनेकस्वरस्य धातोराद्य एकस्वरोऽवयवः परस्कात् परद्विः२
स्यात्। जजागार। अवीकरन्॥२ सन्यङश्च। सन्नंतस्य यडंतस्य चाद्य एकस्वरांत्रा द्विःस्यात्। तितिक्षता। पापचत॥३ स्वरादेर्द्वितीयः। स्वरादेरर्कत्साज्झ
द्वितीयांत्रा एकस्वारा द्विःस्यात्। अटिटिषति। अत्रात्रपात। प्राक्तस्वरस्वरविधेरित्यग्र। आटिटत्॥४ नवदनं संयोगादिः। स्वरादेर्धातोर्द्वितीयांत्रास्य एकस्वरस्य ४३

×अवीक
णत अव
कारादि×

×ई×उ·४

वदनाः संयोगस्यादावन द्विस्यः। उज्जिजिषति। अड्डिडिषति। उंदिदिषति। संयोगादिरिति किं। आणिणिषति॥५ अयिरः। स्वरादेर्धातोर्द्वितीयांत्रा स्येकः स्वरस्य
संयोगादी रा द्विर्नस्यात्। नत्रगादनेन राचि। अर्चिचिषति। अयीतिकिं। अरार्यात॥६ नामो द्वितीया चयेष्टं। स्वरादेर्नामधातोर्द्वित्वसाजा द्वितीया हा रात्येकस्व
रांत्रा यथेष्टं द्विःस्यात्। अशीश्वीयिषति। अश्वीयियिषति अश्वीयिषिषति॥७ अन्यस्य। स्वरादेरन्यस्य नामधातोर्द्वित्वसाजएकस्वरांत्रा यथेष्टं प्रथमादि
र्द्विः स्यात्। पुपुत्री यिषति पुतित्री यिषति। पुत्रीयियिषति। पुत्रीयिषिषति॥८ कंड्वाद्स्तृतीयः। कंड्वादेर्द्वित्वसाज एकस्वरस्तृतीय एवांत्रा द्विःस्यात्। कंडू यियि
षति। असूयियिषति॥९ पुनारकेषां। एकेषांमाते द्वित्वकृतपुनर्द्वित्वं स्यात्। सुसापुपिषत [illegible] एकेषामिति किं। सासुपिषत
॥१० क्षिसन्ब्र्य्वर्णे। ईर्ष्यो द्वित्वसाजो यिः सन्त्रवा द्विःस्यात्। ईर्ष्यियिषति। ईर्ष्यिषि षति॥११ हवः शिति। हुदोत्यादयः शिति द्विःस्युः। जुहोति॥१२ चराचरचला॥
चलपतापतवदावद घना घनपाटूपटं वा। एतानिकृत द्विन्वादयो वा निपात्यंते। चराचर। चलाचलः। पतापतः। वदावदः। घना घनः। पाटूपटः
। पक्षेचरः। चलः। पतः। वदः। हनः। पाटः॥१३ विक्लिदस्वक्तसे। एतोक १ द्विवस्तद्वित्वो निपात्यते विक्लिदः [illegible] चक्तसः॥१४ नाम्नस्त्वोह्न
न्मीद्वन्। एते कस्माद्विद्वादयो निपात्यंते। दास्वान्। साह्वान्। मीढ्वान्॥१५ ज्ञप्याप्यापाज्ञीपापून द्विः सिसनि। ज्ञपरा पश्चमादोस्य नि
परयथासंख्यं ज्ञीपीपो स्यातां न चानयोरेकस्वरांत्रा द्विः ज्ञीप्सति। प्सा ति कांक्षि ज्ञपयिषति॥१६ ऋध ई र्त्। ऋधः सादोस्य निपारई स्यात्। नचास्य
द्विः ईर्त्सति। पक्षे त्यपव। अर्दिधिषति॥१७ दंभो धिप्रधीप्। दंभेः सिसनि धिप्रधीपौ स्यातां। नचास्य द्विः धिप्सति। धीप्सति। पक्षे त्यपव। दिदंभिषति॥१८ अव्याप्यस्य मुचेर्
मेग्वा। मुचेरकर्मणः सिसनिवा मोक्स्यात्। न चास्य द्विः। मोक्षति। मुमुक्षति वत्सः। अव्याप्यस्येति किं। मुमुक्षति वत्सं॥१९ मिमीमादामि स्वरस्य। मिमीमादामित्येषां
ज्ञानां स्वरस्य सि सनि इस्यात्। नच द्विः। मित्सति। मित्सते। मित्सति। दित्सति। धित्सति॥२० रभलभशकपतपदामिः। एषां स्वरस्य सि सनि इः स्यात्। नच द्विः। आरि
प्सते। लिप्सते। शिक्षति। पित्सति। पित्सते। पक्षे त्यपव। पिपतिषति॥२१ राधेर्वधे। राधेर्हिंस्यार्थस्य सिसनि स्वरस्य इः स्यात्। नच द्विः। प्रतिरित्सति। वध इति किं।
आरिरात्सति॥२२ अविनूपरांक्षात्मेदूघावारः। राधेर्हिंसार्थस्याविति परांक्षायां च विवास्मदिस्वरस्य एः स्यात्। नच द्विः। रेधुः। रेधिथ। अवितीति किं। अपररा।

×रि×

×ईश्वति×

धावधइत्येव। आररावुः॥ २१ अनादद्या दरकव्यंजनमध्येत्तः। अविनुपराक्कासट्टघवे। परयोर्यो स्नादद्या दिर्धत्वे स्त्रक्संबंधिनः। स्वरस्पानो स्पहायव्यं
जनमध्यगतस्यपः स्यात्। नच हिः। पप्तुः। पविघ। तस्तुः। नेमिघ। अनादद्या दिरिति किं। बत्तणतुः। एकव्यंजनमध्य इति किं। ... अत इति किं। दिदि
वुः। सट्टघवीत्यव। पपक्व॥ २४ तृत्रपफलभजो। एषामविनुपराक्कासट्टघवोः स्वरस्यातपः स्यात्। नच हिः। तत्रुः। तरिघ। ... फलिघ। ते
डुः। तत्रिघ॥ २५ जृभ्रमवमत्रसफणस्यमस्वनराजभ्राजभ्रामभ्लासावा। एषां स्वरस्याताः विनुपराक्कासट्टघावा एर्वा स्यात्। नच हिः। ... जरुः। ज
रिघ। जजरिघ। त्रेमुः। बभ्रमुः। भ्रेमिघ। बभ्रमिघ। वमुः। ववमुः। वेमिघ। ववमिघ। त्रेसुः। तत्रसुः। त्रेसिघ। तत्रसिघ। फणुः। पफणुः। फणिघ। पफणिघ। सस्तुः।
सस्यमुः। स्यमिघ। सस्यमिघ। स्वेनुः। सस्वनुः। स्वनिघ। सस्वनिघ। रेजुः। रराजुः॥ रजिघ। रराजिघ। भ्रेजे। बभ्राजे। भ्रेमे। बभ्रामे। भ्लेसे। बभ्लासे। ... २६ वाश्रं घ
श्रंघोनत्तुक्कवा। अनयोः स्वरस्याविनुपराक्कासट्टघवो एर्वा स्यात्। ताद्याग वनतुक्क। नच हिः। श्रेथुः। शश्रंथुः। श्रेथिघ। शश्रंथिघ। ग्रेथुः। जग्रंथुः।
ग्रेथिघ। जग्रंथिघ॥ २७ दंसः॥ दंतः। स्वरस्याविनुपराक्कयामेः स्यात्। न च हिः। चाद्या। गवनोलुक्क। दद्युः॥ २८ घवादंतः स्वरस्य घात्यवा
स्यात्। ताद्या। गवनोत्तुक्क। नव हिः। देतिघ। ददंतिघ॥ २९ नशसददिवादि गुणिनः। शसिदद्योर्वादीनां गुणिनां च स्वरास्येनैः स्यात्। विशशाखुः। वि
शशासिघ। दददे। ववत्ते। विशशारुः। शशारिघ॥ ३० देरदः। दासंज्ञकस्याहोपर पः स्यात्। नच हिः। ददिदि। धेहि॥ ३१ दर्दिगीः परान्कायां। दङः परासायां दि
गीः स्यात्। नच हिः। दिग्य॥ ३२ डे पिवः पीप्यः। ण्यंतस्य पिवात डे परे पीप्य स्यात्। नच हिः। अपीप्यत्॥ ३३ आदहिन्ननोदीर्घः पूर्वान्। हिन्नोऽवर्जे प्रत्ययेपर
द्विःत्वेमतिपूर्वस्यात्। परस्यदीर्घः स्यात्। प्रजिघाय। जेघन्यत। अड इतिकिं। प्रानीहयत्॥ ३४ जुर्गीः सन्नपराकयोः। सन्नपराक्कयो द्विःत्वमतिपूर्वात्परस्य जर्गीः
स्यात्। जिगीषति। जिगाय॥ ३५ विः किर्वासन्नपराक्कयो द्विःत्वमतिर्यः पूर्वस्तस्याःभिन्नारिव[ल]कारियोरस्वस्वरपार इयुवो स्यातां। इयेष। अरियर्ति। उवोष। अस्व
इति किं। ईषतुः। स्वर इति किं। इयाज॥ ३७ ऋतालृ। द्विःत्वमतिपूर्वस्य ऋतां इः स्यात्। ववार॥ ३८ ह्रस्वः। द्विःत्वेमतिपूर्वस्य ह्रस्वः स्यात्। पपौ॥ ३९ गदोर्जः। द्विःत्वम
तिपूर्वयोर्गदोर्जः स्यात्। जगाम। जहासः॥ ४० ह्रातरिः। ह्रातद्विःत्वपूर्वस्य इः स्यात्। दिह्रात॥ ४१ द्वितीयचतुर्थयोः पूर्वौ। द्विःत्वपूर्वस्य द्वितीयचतुर्थयोरार्थयोः। संख्य ४४

× स्र्वात्परस्यात्वः किः स्यात्। विकीषति। चिचीषति। विकाय। चिचाय॥ ३६ पूर्वस्यास्वस्वरयोरियुवौ द्विःत्वमति × ३

स्वर्गौ चाद्यतृतीयौ स्यातां। वखान। जघास॥ ४२ तिर्वाष्ठि वः। ष्ठिवेर्द्विःत्वे पूर्वस्य तिर्वा स्यात्। तिष्ठेव। टिष्ठेव॥ ४३ व्यंजनस्यानादर्लुक् द्विःत्वे। पूर्वस्य व्यंजनस्यानाद
र्लुक् स्यात्। जग्ले। अनादरिति किं। आटेमाच्त्। पपाव॥ ४४ अघोषश्शिटः। द्विःत्वपूर्वस्य शिटस्तत्संबंधिन्यघोषे परे लुक् स्यात्। चुश्च्योत। अघोष इति किं। सस्नौ
॥ ४५ कङश्चचू। द्विःत्वपूर्वयोः कवर्गहयोर्यथासंख्यं चवर्गझौ स्यातां। चकार। जुहुव॥ ४६ नकवातर्यङः। यङंतस्य कवातर्द्विःत्वेमतिपूर्वस्य कश्चोनस्यात्। काकत्यत। रवरः। क
वात इति किं। कोतिकवस्यामाच्त्रिषेधः। चोक्रूयते। यङ इति किं। चुकुवे॥ ४७ आगुणावन्यादः। यङंतस्य द्विःत्वे पूर्वस्य न्यादागमवर्जं स्यागुणौ स्यातां। पापकू
ते। लोलूयते। अन्यादरिति किं। वनीवच्यते। संसम्यते॥ ४८ नहाकोत्तुषि। हाको द्विःत्वे पूर्वस्य यत्तोल्लुप्यान स्यात्। जहेति॥ ४९ वंचस्रंसध्वंसभ्रंशकसपतपद
स्कंदांतानीः। एषां यङंतानां द्विःत्वपूर्वस्य नीरंतः स्यात्। वनीवच्यते। सनीस्रस्यते। दनीध्वस्यते। बनीभ्रस्यते। चनीकस्यते। पनीपत्यते। पनीपद्यते। चनी
स्कद्यते॥ ५० मुरतोऽनुनासिकस्य। आत्परयोरनुनासिकस्तदंतस्य यङंतस्य द्विःत्वपूर्वस्य मुरंतः स्यात्। यंयम्यते। अत इति किं। तेतिम्यते। अ
नुनासिकस्येति किं। पापच्यते॥ ५१ जपजभदहदशभंजपशः। एषां यङंतानां द्विःत्वे पूर्वस्य मुरंतः स्यात्। जंजप्यते। जंजभ्यते। दंदह्यते।
दंदश्यते। पंपच्यते॥ ५२ चरफलो। एषां यङंतानां द्विःत्वपूर्वस्य मुरंतः स्यात्। चंचूर्यते। पंफुल्यते॥ ५३ तितो पांत्यातोऽनोङः। यङंतानां चरफ
लोः तादौ प्रत्यये उपांत्यस्यातउः स्यात्। न च तस्योत्वं। चंचूर्यते। पंफुल्यते। चंचूर्त्ति। पंफुल्ति। अत इति किं। चंचार्यते। पंफाल्यते। अनो दिति किं चंचूर्ति। पं
फुल्ति॥ ५४ ऋमतां रीः। ऋमतां यङंतानां द्विःत्वपूर्वस्य रीरंतः स्यात्। नरीनृत्यते॥ ५५ रिरौ च लुपि। ऋमतां यङो लुपि द्विःत्वपूर्वस्य रिरौ रीश्चांतः स्यात्। वरिकर्ति। वर्कर्ति।
वरीकर्ति॥ ५६ निजां शित्येत्। निजि विजि विषां शिति द्विःत्वपूर्वस्य एः स्यात्। नेनेक्ति। वेवेक्ति। वेवेष्टि। शितीति किं। निनेज॥ ५७ पृ[...]मितिष्ठद्विःत्वपू
र्वस्य इः स्यात्। पिपर्त्ति। इयर्ति। बिभर्त्ति। मिमीते। जिहीते। हा इति किं। जहाति। शितीति किं। पपार॥ ५८ सन्यस्य। द्विःत्वपूर्वस्यातः स[न्]... पक्षति। अस्य
ति किं। पापचिषति। रिर विधु ... रिरावयिषति। लिलविषति। लिलावयिषति। पिपविषति। पिपावयिषति। मिमविषति। मिमावयिषति। ओंतस्थापवर्गं इति किं। बुभावयि
षति। अवर्ण इति किं। बुभूषति॥ ६० श्रुस्रुद्रुप्रुप्लुच्योर्वा। एषां सन्नि पूर्वस्यातः इः वर्णान्तायां अंतस्थायां परस्यामिर्वा स्यात्। शिश्रावयिषति। शुश्रावयिषति। सुस्रावयि

× ब्वंसड्यते × ७

× ५९ उर्जांतस्थापवर्गे ऽवर्णे द्विःत्वपूर्वस्योतो ऽवर्णांतजांतस्थापवर्गे परे इः स्यात्। जिजविषति। जिजावयिषति। यियविषति। यियावयिषति × उं॰ २

× शुस्राववि षति × ८

... पवि[ष]ति[चि]या ...

पति २

षति। दिद्रावयिषति। दुद्रावयिषति। पिप्रावयिषति। पुप्रावयिषति। पिप्लावयिषति। पुप्लावयिषति। चिच्यावयिषति। चुच्यावयिषति॥ ६२ स्वापेर्णौ॥ स्वापेर्णौ म
ति पूर्वस्योत् स्यात्। सुष्वापयिषति। णाविति किं। सिष्वापकयिषति। स्वापेर्णाविति किं। स्वापं चिकीर्षति। सिष्वापयिषति। स्वापेर्णौ सनीति किं। स्वापो
पयिषति॥ ६२ असमानलोपे सन्वल्लघुनीङे। न विद्यते समानस्य लोपो यस्मिंस्तस्मिन् ङपरे णौ द्विरुक्तपूर्वस्य लघुनि धात्वक्षरे परे सन्वत्कार्यं स्यात्। अ
चीकरत्। अजीजवत्। अ शिश्रवत्। लघुनीति किं। अततक्षत्। णाविति किं। अववकमत। असमानलोप इति किं। अचकथत्॥ ६३ लघोर्दीर्घो ... अस्वरादे
ङे परे असमानलोपे णौ द्विरुक्तपूर्वस्य लघोर्लघुनि धात्वक्षरे परे दीर्घः स्यात्। अचीकरत्। लघोरिति किं। अचिक्षणत्। अस्वरादेरिति किं। आर्चिचत्॥ ६४ स्मृदृ
त्वरप्रथम्रदस्तॄस्पशाम्॥ एषामसमानलोपे ङपरे णौ द्विरुक्तपूर्वस्यात् स्यात्। अससम रत्। अददरत्। अतत्वरत्। अपप्रथत्। अमम्रदत्। अतस्तरत्। अप
स्पशत्॥ ६५ वा वेष्टचेष्टोः॥ अनयोरसमानलोपे ङपरे णौ द्विरुक्तपूर्वस्यात् वा स्यात् नु। अववेष्टत्। अविवेष्टत्। अचचेष्टत्। अचिचेष्टत्॥ ६६ ईत् गणः॥ गणे
ङे परे णौ द्विरुक्तपूर्वस्य ईत्स्यात्। अजीगणत्। अजगणत्॥ ६७ अ स्या दरः परोक्षायां अस्यां द्विरुक्तपूर्वस्यादेरतः आः स्यात्। आदुः। अस्य
ति किं। ईयुः। आदरिति किं। पपाव॥ ६८ अनातो नश्चांतऋदाद्यशोस्वरस्य स्यात् ऋदादेः अश्नोतेश्च तस्य परोक्षायां द्विरुक्तपूर्वस्यादेरात् ।
स्थानादन्यस्यास्य आः स्यात्। ऋत। तानो नश्च। आ नृधुः। आनर्च। आनंज। ऋदा दीति किं। चाव॥ ६९ नृदापारद्रुतो। नृदापाः परोक्षायां द्विरुक्तपूर्वस्य यथा
संख्यमङुलोस्यातां। ववृधु। सुषाप॥ ७० ज्याव्येव्यधिव्यचिव्यचेरिः। एषां परोक्षायां द्विरुक्तपूर्वस्य इः स्यात्। जिज्यौ। संविव्याय। विव्याध। विव्याच। विव्यचे॥ ७१ यजादि
दिवचादिवचः सस्वरांतस्थापूर्वक्षायां द्विरुक्तस्य सस्वरांतस्था इ उ ऋ रूपा आसन्ना स्यात्। इयाज। उवाय। उवाच। उवास॥ ७२ न वयो यू। वेञो वयो यू परो
क्षायां यून्न स्यात्। ऊयु॥ ७३ वेर्यः। वेगो यंतस्य पूर्वस्य परस्य च परोक्षायां यून्न स्यात्। ववौ। अयइति किं। उवाय॥ ७४ अविति वा। वेगो यंतस्याविति परोक्षायां यू
न्न स्याद्वा। ऊयुः। ऊवुः॥ ७५ श्वय पिञः अय पिव्यून्न स्यात्। प्रश्वाय। प्रवाय॥ ७६ व्यः। व्याय पिव्यून्न स्यात्। प्रव्याय॥ ७७ ल्यपि परे वा। आस्ये परस्य व्यो यपि व्यूहान
स्यात्। संव्याय। प्र वाय। परिव्याय। परिवीय॥ ७८ यजादिवचः किति। यजादेर्वचेश्च पस्य सस्वरांतस्था किति परे व्यून्न स्यात्। ईजुः। ऊचुः। ऊचुः॥ किति नीति किं। यजीष्ट॥ ७९ स्वपेर्य
×स्वपेर्यङि च×१

× अप्रत्ययस्यैकस्मात् दिकस्मात्कि आत्मनेपदिवचनु प्रत्ययः। ऋदादि श्वान्। ऋदादेर्ङि इदंत्र ऋतिनाइ
तिसूत्रेण सप्रत्ययस्य ङि सु त्वं नवति २

ङिउ किति स्वपतस्सस्वरांतस्था यूस्यात्। सोषुप्यते। असूषुपत्। सुषुप्सति॥ ७९ ज्याव्यधः ङिति। ज्याव्यधोः सस्वरांतस्था किति ङिति च परे यूस्यात्। जी
यात्। जिनाति। विध्यत्। विध्यति। व्यविध्यत्। वांचनसि। व्यचेः सस्वरांतस्था अमूवर्जे ङिति यूस्यात्। विचति। अनसीति किं। उरुव्यचाः॥ ८० वशग्रहउ। वशः सस्व
रांतस्था अर्थे ङिति यूस्यात्। उष्टः। अयङीति किं। वावश्यते॥ ८१ ग्रहवृश्चभ्रस्जप्रच्छः। एषां सस्वरांतस्था ङिति यूस्यात्। जगृहुः। गृह्णाति। वृश्चति। वृश्चति
पृष्टः पृच्छति। पृष्टः पृच्छा॥ ८२ व्येस्यमो यङि। वेयस्य मोः सस्वरांतस्था यङि यूनु स्यात्। वेवीयते। सेसिमीति॥ ८३ चायः की। चायो यङि की स्यात्। चेकी
यते। चेकीतः॥ ८४ ह्विद्युतः। ह्वयो ह्विद्युविषये सस्वरांतस्था यू स्यात्। जुहूषति॥ ८५ णौ उसनि। ह्वयः सस्वरांतस्था उपरस्य च परयो विषये यू स्यात्
अजूहवत्। जुहावयिषति॥ ८६ श्वयतेः। श्वयतेः सस्वरांतस्था उपर्यन्यपरे णौ विषये यू वा स्यात्। अशूशुवत्। अशिश्वियत्। शुशावयिषति। शिश्वाय
यिषति॥ ८७ वापरोक्षायङोः। श्वः सस्वरांतस्था परोक्षायङोर्वा यू स्यात्। शुशाव। शिश्वाय। शोशूयते। शेश्वीयते॥ ८८ प्यायः पी। प्यायः प
रोक्षायङोः पीः स्यात्। आपिप्ये। आपेपीयते॥ ८९ क्तयोरनुपसर्गस्य। अनुपसर्गस्य प्यायः क्तक्तवत्वोः पी स्यात्। पीनं। पीनवत् मुखं॥ अनुप
सर्गस्येति किं। प्रप्यानो मेघः॥ ९० आङोंधूधसोः। आङः परस्य प्यायः अंधूधसि अर्थे क्तयोः परतः पीः स्यात्। आपीनोंधुः। आपीनमूधः। अं
धूधसोरिति किं। आप्यानश्चंद्रः। आङुपपदे इति नियमात्। प्यानमूधः॥ ९१ स्फायः स्फी वा। स्फायः क्तयोः परयोः स्फी वा स्यात्। स्फीतः। स्फीतवान्। स्फा
नः। स्फानवान्॥ ९२ प्रसमः स्त्यः स्त्री। प्रसमुदायपूर्वस्य स्त्यः क्तयोः स्त्री स्यात्। प्रस्त्रीतः। प्रसंस्त्रीतवान्। प्रसम इति किं। संप्रस्त्यानः॥ ९३ प्राच्च
श्यामा। प्रात्केवलात्परस्य स्त्यः क्तयोः परयोः स्त्री स्यान्नो क्तयोः स्तीमूर्च्छा। प्रस्तीमः। प्रस्तीमवान्। प्रस्तीतः। प्रस्ती तवान्॥ ९४ श्यः अद्रवमूर्तिस्पर्शे
न श्यः स्पर्शे। मूर्तिः काठिन्यं द्रवमूर्तिस्पर्शौ वृत्त्यवपक्तयोः परयोः शीः स्यात्। तद्योगे क्तयोस्तो स्पर्शविषये नश्च। शीनं। शीनवद्घृतं। शी ... तं। शीतो वा
युः॥ ९५ प्रतेः। प्रतेः परस्य श्यः क्तयोः परयोः शीः स्यात्। तद्योगे क्तयोः तो नः। प्रतिशीनः। प्रतिशीनवान्॥ ९६ वाऽभ्यवाभ्यां। अभ्यवाभ्यां परस्य श्यः क्तयोः परयोः
शीर्वा स्यात्। तद्योगे क्तयोस्तो नः स्पर्शे च। अभिशीनः। अभिशीनवान्। अभिश्यानः। अभिश्यानवान्। अवशीनं। अवश्यानं हिमं। अवशीनवान्। अव

×स्त्वा×

त्रामवानु॥८७अःश्रृतंहविः स्रात स्रातःस्रायते स्वकेद विधिंद्वारवार्थश्र निपात्यते। श्रृतंहविः श्रृतंक्षीरं स्वयमेवार॥ क्षारश्रतिकिं। श्रा॰ णायवाम्रः॥८८अ
पःप्र यो क्के त्व। श्रातः॥ श्रायातर्वाएपंतास्यक स्मिन् प्रयोक्तरि क्षपारहविः क्षीरयो श्रनिर्पात्यते। श्रृतंहविः श्रृतंक्षीरंस्व॰ त्वेला। हविः क्षारश्रतरव। श्रपिताय
वागूः प्रयोक्त्रेकयश्रतिकिं। श्रपितंहविश्चैत्रेणामैत्रेण॥८९ ह्रृम्रहस्तु। अंतस्थान मित्र कसञ्चादव स्यानु। संवायात॥१०व्दाघीमवोत्य। वद्धंस्यद्दू देवंदो *धं×
स्यनु। ज्ञीनः॥ अवश्रतिकिं। उनः॥ अंत्य मितिकिं। सुप्त॥१ स्वरस्नगमोःसनिश्चटि। स्वरांतस्यहनुगमो स्त्र धुडादेरनिदा र्घः स्यानु। चिचीषति॥ धांसति। जिगां
स्यात। धुटीतिकिं। थियविषति॥२ तनोवा॥ तनेर्धुडादासनिदा घोवा स्यानु तितांसति। तितंसति धुटीत्येव। तितनिषति॥३ क्रमःक्किवा॥ क्रमोधुडादौ क्लि दीर्घो
वास्यानु क्रांत्वा। क्रंत्वा। धुटीतिकिं। क्रमित्वा॥४ अह्नपंचमस्य क्लि ङिति। ह नुवर्जस्य पंचमांतस्य क्लौ धुडादौ च ङिति दीर्घः स्यानु। प्रशान्। ज्ञोन॥ गंज्ञांत॥
पंचमस्य तिकिं। पक्त्वा। अह्नितिकिं। हत्वा। धुटीत्येव। यम्यात॥५ अ नुनासिके च छ्वः शूट्। अनुनासिकादौ क्लौ धुडादौ चंधा ता। श्चूर्यिघा *प्रश्नय×
संस्यं शूटोस्यानौ। प्रश्नः। शाद्द्यावो एष्टः। स्यामांश्रद्द्यू। द्यूतः ॥६मव्य विश्रि विज्वरि त्वारूपांत्यन। एवामनुना सिकादौ क्वौ धुडा
दौ प्रत्यये ववपांत्यस्य सहोठ स्यानु। मामा। मूः मूतिः। ऊंकः ऊतिः। श्रोमा श्रूः। श्रूतिः। जूर्मा। जूर्तिः। तूर्मा। तूः। तूर्णः॥७राहलुक् रात्परयोःश्वा रस्तुना ×जूः×
सिकादौ क्लौ धुडादौ च प्रत्यये लुक् स्यानु मार्मा। मूः। मूर्तिः। तार्मा। तूः। तू र्णः॥ न क्क निट्यजोः कगौ घिति। क्कु निटा यता श्वा जा घिति यघासं रव्यं कगौ +गवे
स्यातो। पाकः। त्यागः। कः निटइति किं। संकोचः॥ ऊ जः॥८ न्येंकु ज्ञमघादयः। न्येंका दयः कत्वे उज्ञादयोमेघादयोघत्वे स्मात निपात्यं तन्यंकः। त्रोकः। उ
द्रुःन्यग्जः। मेघः। उघः॥१०नवंचेर्गतो। गत्यर्थस्यवंचेः कत्वंन स्यानु। वंचं वंचंति। गतावितिकिं। वंकं काष्ठं॥ यजेर्यज्ञे। यज्ञांग यज्ञे र्थजर्गत्वंन स्यानु। पंच प्र
याजाः। यज्ञांगश्रतिकिं। प्रयागः॥१२घ्यण्यावश्यके। आवश्यकेघ्यणि न जः कगौ न स्यातां। अवश्यपाक्यं। अवश्यरंज्यं। आवश्यकश्रतिकिं। पाक्यं॥१३ निप्रा १२ +वोपाध्रि
युजःशक्ये। आभ्यांयुजः शक्यगम्ये घ्यणि गो न स्यानु। नियोज्यः। प्रयोज्यः। शक्यश्रतिकिं। नियोग्यः॥ भुजो भक्ष्ये। भुजोत्तभक्ष्यार्थे। घ्यणि गो न स्यानु। भोज्यं पयः। भक्ष्य
श्रतिकिं। भोग्या भू॥१५त्यजयज प्रवचः। एषां घ्यणि कगौ न स्यातां त्याज्यं। याज्यं। प्रवाच्यं॥१६वचोशब्दनाम्नि। अशब्दसंज्ञायां वचो घ्यणि को न स्यानु। वाच्यं। अश 46

*ध्वांति× ×श्रीनीमद्वनोत्सवात। खौत्तिवैरित्सृतं। अद्योचित्रम वर्दंत। ललाटे जलविंदवः॥२४×

ब्दनाम्नी तिकिं। वाक्यं॥१७भुजन्युब्जं पाणी रोगे। भुजन्युब्जौ घञ्यंतस्य पाणौ रोगे चार्थे यथासंख्यं भुजन्युब्जौ निपात्येते। भुजःपाणिः। न्युब्जो रोगः॥१८॥ वीरु
न्यग्रोधौ। विपूर्वस्य रुहेः क्किपि न्यक्पूर्वस्य चाचि पातो यथासंख्यं निपात्येते। वीरुत्। न्यग्रोधः॥१९॥ वर्णुर्वस्याधस्य स्य प्रघसः पादः समास्याः। ७॥
आत्संध्यक्षरस्याधातोः संध्यक्षरांतस्य आत् स्यानु। संव्याता। सुग्लः। धातोरितिकिं। गोत्वां॥१ न शिति। संध्यक्षरांतस्य शितिविषये नात्मं स्यानु। संव्ययति॥२
व्यस्त्ववृणवि। व्यस्तुविणि क्कि विषये आत्म स्यानु। संविव्याय। से विव्ययिथ॥३ स्फुर स्फुलाद्धंञि। अनयोः संध्यक्षरस्य घञ्याः स्यानु। विस्फारः॥ विस्फालः॥४
चा पगुरा णमि। अपपूर्वस्य गुरः संध्यक्षरस्य णम्याद्वा स्यानु। अपगारं अपगारं। अपगोरं॥५दीङ:सनिवा। दीङः सन्यादा स्यानु। दिदास ते दिदीषते॥६ *मपगोरं×
यबक्ङिति। दीङो यप्यक्ङिति च विषये आत् स्यात्। उपदाय। उपदाता। विष यनिर्देशानु उपदायो वर्तते॥७ मिगूमीगोःखलचलि। अनयोर्यपि खलूअचूच
लूवर्जेऽक्ङितिच विषये आत्म स्यानु। निमाय। निमाता। प्रमाय प्रमाता। अ खलच लीतिकिं। ईषन्निमयः। दुष्प्रमयः। मयः। आमयः। निमयः। प्रमयः॥८
लाङ्लिनोर्वा। अनयोर्यपि खलूवर्जे अक्ङिति च विषये आद्वा स्या नु। विलाय विलीय। विलेता विलेता। अखलच लीत्यव। ईषद्विलयः। वि
लयः। विलयो स्मि॥९ णौ क्रीजीङ्कां पयोणा वा स्यानु। क्रापयति। जापय ति। अध्यापयति॥१० सिध्यतेरज्ञाने। अज्ञानार्थस्य सिध्यतेरात्स्याव। *स्मत×
मंत्रं साधयति। अज्ञाने इतिकिं। तपस्तापसं सेधयति॥११ चिस्फुरोर्नवा। चि स्फुरोर्णौ स्फरस्याद्वा स्यानु। चापयति। चाययति। स्फारयति। स्फोरयति॥१२ वि
यः प्रजने। गर्भाधमनार्थस्य वियो णौ वा स्यानु। पुरोवातो गाः प्रवापयति प्रवाययति वा॥१३ रुहः पः। रुहेर्णौ पः स्यानु। रोजरूंन्मनि। रोपयति रोहयति वा नरः॥१४
लियो नोंन्तः स्नेहद्रवे लियः स्नेहद्रवगम्ये णौ नोंताश्वा स्यानु। घृतं विलीनयति। विलापयति वा। स्नेहद्रवश्रतिकिं। अयो विलापयति॥१५ लोलः। लाङ्‌पस्य णौ स्नेहद्र
वगम्ये नुऽतोवा स्यानु। घृतं विलालयति। विलापयतिवा। स्नेहद्रवश्रत्येव। जटाभिरालापयते॥१६ पातःपालः णौ लूअंतःस्यानु। पालयति॥१७ धूगुप्रीणगोणौ। धूगुप्री
गोर्णौ नूअंतःस्यात्। धूनयति। प्रीणयति॥१८ वा विधूनने जः। वाः कंपनार्थस्य विधूनन र्थे णौ जूअंतः स्यानु। पक्षेणोपवाजयति। विधूनने इतिकिं। केशा वाभ्या वापय
ति॥१९ पाशाच्छासात व्याव्हाययः। एषां णौ यलृअं तः स्यानु। पाययति। शाययति। अवच्छाययति। अवसाययति। वाययति। ह्वाययति॥२० अर्त्तिरीब्लीह्रीक्रूयि क्ष्माय्यातां पु

*व्याययति। ह्वाययति *१

:। एषामादंतानांचणौपुरंतः स्यात्। अर्प यति। रपयति। क्लेपयति। क्ष्मापयति क्ष्मापयति। क्ष्मापयति। दापयति। सत्यापयति।। स्फायः स्फावणौ स्फायः स्फा
वू स्यात्। स्फावयति।।२२ आदिरगतो आत्। आदिरगतस्य र्षणौ आत् स्यात्। धुष्मा णिआतयति। अगताविति किं। गाः आटयति।।२३ घटादेर्ह्रस्वो दीर्घस्तु वा। त्रि
णामुपार। घटादीनां। णौ ह्रस्वः स्यात्। त्रिणामुपरस्तु णौ वा दीर्घः। घटयति। अघारि। अघटि। घटं घाटं। घटं घटं। व्यथयति। अव्याथि। अव्यथि। व्याथं व्याथं। व्यथं
व्यथं।।२४ कागवनज्ञानेजॄष्णूक्नसंजः। एषां णौ ह्रस्वः स्यात्। त्रिणामुपरस्तु। णौ वा दीर्घः। कगयति। अकागि। अकगि। कागं कागं। कगं कगं। उपवनयति। उपाया
ति। उपावनि। उपवानमुपवानं। उपवनमुपवनं। जनयति। अजानि। अजनि। जानं जानं। जनं जनं। जरयति। अजारि। जारं जारं। जरं जरं। क्नसयति। अक्नासि। अक्न
सि। क्नासं क्नासं। क्नसं क्नसं। रजयति। अराजि। अरजि। राजं राजं। रजं र जं।।२५ अमोऽकम्यमिचमः।। कम्यमिचमिवर्जस्यामंतस्य णौ ह्रस्वः स्यात्। त्रि
णाम्परस्तु णौ वा दीर्घः। रमयति। अरामि। अरमि। रामं रामं। रमं रमं। अकम्य मिचम इति किं। कामयते। अकामि। कामं कामं। आमयति। आचामयति।
।।२६ पर्यपान् स्वदः। आस्वादमिव परस्य स्वदेर्णौ ह्रस्वः स्यात्।। त्रिणाम्परस्तु णौ वा दीर्घः। परिस्वदयति। पर्यस्वादि। पर्यस्वदि। परि
स्वादं। परिस्वादं। परिस्वदं परिस्वदं। अपस्वदयति। अपस्वादि। अपा स्वदि। अपस्वादमपस्वादं। अपस्वदमपस्वदं। पर्यपादिति किं। प्र
स्वादयति।।२७ शमोऽदर्शने। अदर्शनार्थस्य शमो णौ ह्रस्वः स्यात्। त्रिणाम्परस्तु णौ वा दीर्घः। शमयति रोगं। अशामि। अशमि। शामं शामं। शमं शमं। अ
दर्शन इति किं। निशामयति रूपं।।२८ यमोऽपरिवेषणे णिचि च। अपरिवेषणार्थस्य यमेर्णिचि च णौ ह्रस्वः स्यात्। त्रिणाम्परस्तु णौ वा दीर्घः। यमयति। अयामि।
अयमि। यामं यामं। यमं यमं। अपरिवेषण इति किं। यामयत्यतिथीन्।।२९ मारणतोषणनिशाने ज्ञश्च। एषु धातुज्ञाणिचि णि ज्ञो णौ ह्रस्वः स्यात्। त्रिणाम्परस्तु
णौ वा दीर्घः। संज्ञपयति पशुं। विज्ञपयति। राजानं प्रज्ञपयति शस्त्रं। अज्ञापि। अज्ञपि। ज्ञापं ज्ञापं। ज्ञपं ज्ञपं।।३० चहणः स्याद्ये। चहे शाठ्यार्थस्य णि णौ ह्र
स्वः स्यात्। त्रिणाम्परस्तु णौ वा दीर्घः। चहयति। अचाहि। अचहि। चाहं चाहं। चहं चहं। शाठ्य इति किं। अचाहि।।३१ ह्मलज्वलह्मलह्वलग्लास्नावनुवमनमां चोपसर्गस्य
वा। प्रामनुपसर्गाणां णौ ह्रस्वो वा स्यात्। ज्वलयति। ज्वालयति। ह्मलयति। ह्मालयति। ह्वलयति। ह्वालयति। ग्लपयति। ग्लापयति। स्नपयति। स्नापयति। ४७
वनयति। वानयति। वमयति। वामयति। नमयति। नामयति। अनुपसर्गस्येति किं। प्रह्वलयति। प्रज्वलयति। प्रग्लापयति। प्रस्नापयति।
प्रवनयति। प्रवमयति। प्रणमयति।।३२ छादेरिस्मन्त्रट्क्वौ। छादेरिस्मन्त्रट्क्विपरे णौ ह्रस्वः स्यात्। छदिः। छद्म। छत्त्रं। उपच्छत्। ३३ एकोपसर्गस्य च घ
कोपसर्गस्य छ उपसर्गस्य च छादेर्घे परे णौ ह्रस्वः स्यात्। प्रच्छदः। दन्तच्छदः। एकोपसर्गस्येति किं। समुपच्छादः।।३४ उपान्त्यस्यासमानलोपि शास्वृदितो ङे।
समानलोपिशास्वृदिद्वर्जस्य धातोरुपान्त्यस्य उपरे णौ ह्रस्वः स्यात्। अपीपचत्। मातृवाम टिटत्। असमानलोपिशास्वृदित इति किं। अत्ययराजत्।
अचकाशासत्। मा भवानो णिणत्।।३५ भ्राजभासभाषदीपपीडजीवमीलकणरणवणभणश्रणह्वेहेठलुटलुपलपां नवा। एषामुपान्त्यस्य ह्रस्वो वा स्यात्।
अबिभ्रजत्। अबभ्राजत्। अबीभसत्। अबभासत्। अबीभषत्। अबभाषत्। अदीदिपत्। अपीपिडत्। अपिपीडत्। अजीजिवत्। अजिजीवत्। अमीमिल
त्। अचीकणत्। अचकाणत्। अरीरणत्। अरराणत्। अबीभणत्। अबभाणत्। अबीभणत्। अबेभ्रणत्। अशिश्रणत्। अशश्राणत्। अजूहवत्।
अजुह्वावत्। अजीहिडत्। अजिहेठत्। अलूलुटत्। अलुलोटत्। अलूलुपत्। अलुलोपत्। अलीलपत्। अललापत्।।३६ ऋदृवर्ण
स्य। उपान्त्यस्य ऋवर्णस्य उपरे णौ वा ऋः स्यात्। अवीवृतत्। अववर्त्तत्। अचीकृतत्। अचिकीर्त्तत्।।३७ जिघ्रतेरिः। घ्र उपान्त्यस्य उपरे णौ विर्वा स्यात्। अजिघ्र
िपत्। अजिघ्रपत्।।३८ अहुषो णौ। दुषरुपान्त्यस्य णौ वा ऊ स्यात्। दूषयति।।४० चित्ते वा। चित्तकर्त्तृकस्य दुषेरुपां
त्यस्य णौ ऊ वा स्यात्। मनो दूषयति। मनो दोषयति मित्रः।।४१ गोहः स्वरे। स्वरे गुणस्य गुहः स्वरादौ उपान्त्यस्योः स्यात्। निगूहति। गोह इति किं। निजुगुहुः।।४२
भुवो वः।। परोक्षाद्यतन्योः। भुवो वेन्तस्योपान्त्यस्य परोक्षाद्यतन्योरूत् स्यात्। बभूव। अभूवं। व इति किं। बभूवान्। अभूत्।।४३ गम
हनजनखनघसः स्वरे अनङि क्ङिति लुक्। एषामुपान्त्यस्य उवर्जे स्वरादौ क्ङिति परे लुक् स्यात्। जग्मुः। जघ्नुः। जज्ञे। चख्नुः। जक्षुः। स्वर इति किं। गम्यते। अन
ङीति किं। अगमत्। क्ङितीति किं। गमनं।।४४ नो व्यंजनस्यानुदितः। व्यंजनांतस्यानुदितो धातोरुपान्त्यस्य नः क्ङिति परे लुक् स्यात्। स्रस्तः। ध्वस्तः। अनुनस्यति
किं। नीयात। अनुदित इति किं। नामंधीत।।४५ अंचोऽनर्चायां। अनर्चार्थस्यांचेरुपान्त्यनो लुक् स्यात्। उदक्तमुदकं कूपात्। अनर्चायामिति किं। अंचिता गुरवः।।४६

DR BHAU DAJI
DR BHAU DAJI

लं गि कँप्यो स्सपत्ता पींग। विंह्रत्यो॥ अनयो रूपांत्यनो यथा संख्यमुपता पें गा विका त्त्वा र्थं ज्ञि तिपरत्तु स्यात्। विगा लित॥ विकंपित॥ उपता पींग विह्र त्यो रिति किं विलं गित॥ ४७ संजे त्रेवि॥ संजेरू पांत्यनो त्रो लुग्वा स्यात्। अत्ताजि। अजंजि॥ ४८ दंशसंजः शा वि। अनयोरुपांत्यन शा विलुक्स्यात्। द शाति॥ सजति॥ ४९ अकट्टुघिनोश्चरंजः॥ रंजेरकटि घिन णित्रा वियो पांत्यनो लुक्स्यात्। रजकः॥ रागी। रजति॥ ५० णौ मृगरमणे॥ रंजेरुपांत्यनो णौ मृगाणां रमणे र्थे लुक्स्यात्। रजयति मृगान्व्याधः॥ मृगरमण इति किं। रंजयति रजकोवस्त्रं॥ ५१ घञि भाव करणे॥ रंजेरूपांत्यनो भावकरणे र्थे घञि लुक्स्यात्। रागः॥ भावकरण इति किं। आधारे रंगः॥ परस्य दोजवे स्यंदर्थे ञि नलुक् दृष्टा ला बो निपात्यते। स्यागा र्घी। तस्यिंदः॥ जव इति किं। घृतस्यंदः॥ ५२ दशनावोदैध [illegible] प्रश्रथहिम श्रथं। एतनलुका दोऽन्हृतनिपात्यंते। दशनी॥ अवोदः एधः॥ उंद्मः प्रश्रथः। हिमश्रथः॥ ५४ यमिरमिनमिगमि हनिमनि वनितितनादे र्धुटि क्लिति। एषां [illegible] कुटि [illegible] ज्ञीत [illegible] दतिः [illegible] सन्ति [illegible] गत्व [illegible]
देणो [illegible] यति [illegible] यतिकिं [illegible] ह [illegible] वा [illegible]
[illegible] अवकाय [illegible] ति [illegible] यति। क्षायति॥ कृयति [illegible] रीक्ली [illegible] क्रू [illegible] आतांड [illegible] उवेती [illegible] र्यविलि [illegible]
[illegible] स्यात् [illegible] यादि
[illegible] नान्यादयति॥ ६ [illegible] यदा [illegible] दीर्घः [illegible] जिणमुपरि [illegible] दीर्घां यधुडादौ किति लुक्स्या त्। यतः। रत्वा। नतिः। गतः॥ हतः। मतः॥ वतिः॥ ततः॥ हृतः॥ धुटीतिकिं। यम्यते। क्लितीति किं। यंता॥ ५५ यपि। हन्यादीनां यपि लुक्स्यात्। प्रहत्य। प्रमत्य। प्रवत्य प्र तत्य। प्रसत्य॥ ५६ वामः। यम्यादीनां मंतानां यपि लुक् वा स्यात्। प्रयत्य। प्रयम्य। विरत्य। विरम्य। प्रणत्य। प्रणम्य। आगत्य। आगम्य॥ ५७ गमां क्वौ। एषां गमादीनां यथादर्शनं क्वौ क्लिति लुक्स्यात्। जनगत्। संयत्। परितत्। सुमत्। सुवत्॥ ५८ नतिकि दीर्घश्च एषां तिकि लुक्दीर्घश्च न स्यात्। यंतिः। रंतिः। नंतिः। गंतिः॥ हंतिः। मंतिः। वंतिः। तंतिः॥ ५९ आः खनिसनिजनः। एषां धुडादौ क्लिति आः स्यात्। खातः। सातः। जातिः॥ क्लितीत्येव। खंखनीति। धुटीत्येव। जनित्वा॥ ६० सनि ४८

[illegible]

एषां धुडादौ सन्याः स्यात्। सिषासति। धुटीत्येव। सिसनिषति॥ ६१ ये नवा। एषां ये क्लिति आ वा स्यात्। सायते। खन्यते। जायते। चंखन्यते। सायतसन्यते। प्रजायः प्रजन्य॥ क्लितीत्येव। सान्यं॥ ६२ तनः क्ये तनः क्ये आ वा स्यात्। तायते। तन्यते। क्य इति किं। तंतन्यते॥ ६३ तौ सनस्तिकि। सनस्तिकि तौ लुग्वा तौ वा स्यातां। सतिः। सातिः। सतिः॥ ६४ वन्याङ्पंचमस्य। पंचमस्य वन्याङ् स्यात्। विजावा। घावा॥ ६५ अपाच्चायश्चिः क्तौ। अपपूर्वस्य चायेः क्तौ चिः स्यात्। अपचितिः॥ ६६ ह्रादाह्लङ्क्तयोश्च। ह्रादः क्तक्तवतोः क्तौ च ह्रुद्स्यात्। ह्रन्नः ह्रन्नवान्। ह्रत्तिः॥ ६७ ॠत्वादेरेषां तो नोप्रः। पूर्वस्यान्नान्नंतात्। त्वादिभ्य श्च परेषां क्तिक्तक्तवत्वं नौ। तोनः स्यात्। नौ र्णिः। नौ र्णः। नीर्णवान्। लूनिः। लूनः॥ लूनवान्। धूनिः॥ धूनः॥ धूनवान्। अप्र इति किं। पूर्तिः। पूर्तः। पूर्तवान्॥ ६८ रदादमूर्छमदः क्तयोर्दस्य च। मूर्छ मदव र्जा तुदंतात्परस्य क्तयोस्तस्य दस्य च नः स्यात्। पूर्णः। पूर्णवान्। भिन्नः॥ भिन्नवान्। अमूर्छमद इति किं। मूर्तः। मत्तः॥ रदंतस्येति किं। चरितं। मुदितं॥ ६९ सूयत्याद्योदितः। सूयत्यादिभ्य ओदिद्भ्यश्च परस्य क्तयोस्तो नः स्यात्। सूनः। सूनवान्। दूनः। दूनवान्। लग्नः। लग्नवान्॥ ७० व्यंजनांतस्थातो ख्या ध्यः। ख्याध्यावर्जस्य धातोर्यद्व्यंजनं तस्मात्परा यांतस्था तत्स्थात्परस्य क्तयोस्तो नः स्यात्। स्त्यानः। स्त्यानवान्। व्यंजनेति किं। यातः॥ अंतस्थेति किं। स्नातः। आतः इति किं। च्युतः। धतार्व्यंजन इति किं। निर्यातः। अख्याध्य इति किं। ख्यातः। ध्यातः॥ आतः परस्येति किं। दरिद्रितः॥ ७१ पूदिव्यंचेर्नाशा द्यूतानपादाने। पूदिव्यंचेभ्यो यथासंख्यं नाशाद्यूतानपादानेष्वर्थेषु परस्य क्तयोस्तोनः स्यात्। पूनाः यवाः। आद्यूनः। समक्तौ पादौ। नाशाद्यूतानपादान इति किं। पूतं। द्यूतं। उदक्तं जलं कूपात्॥ ७२ सेर्ग्रासकर्मकर्तरि। सेः परस्य क्तयोस्तो ग्रासे कर्मकर्तरि नः स्यात्। सिनो ग्रासः स्वयमेव। कर्मकर्तरीति किं। सितो ग्रासो मे त्रेण॥ ७३ क्षेः क्षीणधार्थे। क्षेः परस्य क्तयोस्तोनः स्यात्। न द्याधाराशार्थे। क्षीणः। क्षीणवान् चैत्रः॥ अधार्थे इति किं। क्षितमस्य॥ ७४ वाक्रो शादैन्य। आक्रोशादैन्ये च गम्ये क्षेः परस्य घार्थक्तयोस्तो नू वा स्यात्। न द्यो। गाढ। क्षीश्चक्षीणायुः। क्षितायुर्जाल्मः। क्षीणकः। क्षितकस्तपस्वी॥ ७५ ऋह्रीघ्राध्रात्रांदनुदविन्नवा। एभ्यः परस्य क्तयोस्तो नू वा स्यात्। ऋणं। ऋतं। ह्रीणः। ह्रीणवान्। ह्रीतः। ह्रीतवान्। घ्राणः। घ्रातः। ध्राणः। ध्रातः। त्राणः। त्रातः। समुन्नः। स मुत्तः। वित्रः। वित्तः॥ ७६ दुगोरू च। दुगुभ्यां परस्य क्तयोस्तो नः स्यात्। तद्योगे ऊ च्चोरुश्च। दूनः। दूनवान्। गूनः। गूनवान्॥ ७७ हेङ्बिस्वो भकर्वं। एभ्यः परस्य

न्यो स्रो य वा सं ख्यं मकवाः स्फः॥ क्षमः। क्षामवान्॥ शुष्कः। शुष्कवान्। पक्वः। पक्ववान्॥७० निर्वाणमवाते। अवातकर्तृरि निर् पूर्वात् वातेः परस्य क्तस्य नत्वं निपात्यते
। निर्वाणो मुनिः। अवात इति किं। निर्वातो वातः॥७१ अनुपसर्गात् क्षीबोल्लाघ कृश परिकृश फुल्ल उत्फुल्ल संफुल्लाः॥ अनुपसर्गात् क्षीबादयो निपात्यन्ते। क्षीबः। उ
ल्लाघः। कृशः। परिकृशः॥ फुल्लः। उत्फुल्लः। उत्फुल्लः। संफुल्लः। अनुपसर्गात् इति किं। प्रक्षीबितः॥७२ भित्तं शकले भिदः परस्य क्तस्य नत्वाभावो निपात्यते। शकल
पर्याय एव। भित्तं शकलं भित्तमर्धं। शकलमिति किं। भिन्नं॥७३ वित्तं धनप्रतीतं विदेः परस्य क्तस्य नत्वाभावो निपात्यते। धनप्रतीतयोः पर्याये। वित्तं
धनं। वित्तः प्रतीतः। धनप्रतीतमिति किं। विन्नं॥७४ दुधुश्दादेर्ह्रिः। दोर्धेर्डन्तात् परस्य हेर्धिः स्यात्। जुहुधि। विद्धि॥७५ वा स सू हनः। आधे भिजहि। शासुश्च ... नोहे
तानां यथासंख्यं वा शाधि एधि जहि। स्फः। शाधि एधि। जहि॥७६ अनः प्रत्ययात् तु ... क्ष्मातः परात् परस्य हेर्लुक् स्यात्। दीव्य अत इति किं।
× तनु ×
रुधुहि। प्रत्ययादिति किं। पाहि॥७७ असंयोगादोः। असंयोगात् ... उत्पन्नेतात् प्रत्ययात् परस्य हेर्लुक् स्यात्। सुनु। असंयोगादिति किं। अक्षु
× संवधिमां ×
हि। उ ... इति किं। क्रीणीहि॥७८ अस्य वितिवा। असंयोगात् यः ... स्य प्रत्यय वमादावविति परे लुग्वा स्यात्। सुन्वः। सुनुवः। सुन्मः। सु
नुमः। अविता इति किं। सुनोमि। असंयोगादित्यत्र। तक्ष्णुवः॥७९ करोतेः ... च। ऊः आत्परस्यातो यादेरव मिवावितेर्लुक् स्यात्। कुर्युः। कुर्वः। कुर्मः॥८०
× ऽकारस्त ×
अतः शित्स्तन्। शीत्यवितिप्रत्यये यस्मिन् मिनेर्यः ऽकारो स्यो न स्यात्। कुरुः। अ ... विती त्यवकरोति॥८१ अस्तेर्लुक्। अस्या ऽस्य अस्य शित्यविति लुक् स्यात्। सं
हः। स्तः। अतन्यतव। आस्तां॥८२ याद्विषा तानः। तुः सूः। द्विष आदंतात् परस्य शितो वितो ऽनः स्थाने वा पुस् स्यात्। अद्विषुः। अद्विषन्। अयुः। अयान्॥८३ सि
चो दाः भुवः सिचू प्रत्ययाद्विद अधनतो ऽनः परस्यानः पुसुस्यात्। न च तु वा पर। सिचुस्यात्। अकार्षुः। अविदुः। अभुव इति किं। अभूवन्॥८४ ह्रु कुञ्ज ह्वः पंचतः। इत
× ह्र ×
तद्धित्वा ऊँ परकात् परस्य शितो ऽनः पुसु स्यात्। अजुहवुः। अजहुः। अदरिद्रुः। अजागरुः। अचकासुः। अशासुः॥८५ अन्तो नो लुक्। ह्रु कुञ्ज ह्वः पंच कात्पर
स्य शितो ऽतः शितो ऽन्तो नो लुक् स्यात्। जुह्वति। जुह्वतु। जक्षति। जक्षतु। दरिद्रति। दरिद्रतु॥८६ शोवा। ह्र कुञ्जः यं वकात् परस्यां तानः शीविषये लुक् स्यात्।
ददति। ददतिरुलानि। जक्षति दरिद्रति। दरिद्रति॥८७ अश्नातः। ह्र कुञ्ज ह्व पंचतः अश्व शित्यविती तोलुक् स्यात्। मिमते। दरिद्रति। क्रीणंति। अवितीत्येव। अश्र

×जक्षंति× ऽविते×

× हीणीयमीदा एषां शित्यत्यादो यथासंख्यं आदयः स्फः श्रृणु कृणु धिनु पिब जिघ्र धमति ष्ठ मन य यच्छ ... ×८
जदां। अक्रीणां॥८८ एषामीर्व्यंजने ऽदः घु ह्र कुञ्ज ह्व पंचतश्च आ तो ऽविति शिति व्यंजनादावीः स्यात्। न तु दासंज्ञस्य। मिमीते। लुनीतः। व्यंजन इति किं। मिमताम्
द इति किं। दत्तः। धत्तः॥८९ इर्दरिद्रः। दरिद्रो व्यंजनादौ शित्यविति परे इः स्यात्। दरिद्रितः। व्यंजन इत्येव। दरिद्रति॥९० भियानवा। भियाव्यंजनादौ शित्यविति ड्वा
स्यात्। बिभितः। बिभीतः॥९९ हाकः। हाकोव्यंजनादौ शित्यविति वा न इर्वा स्यात्। जहितः। जहीतः॥१०० आच हौ। हाको हौ आदिश्च वा स्यात्। जहाहि जहिहि जहीहि॥ यि लुक्। यादौ शिति हाकः लुक् स्यात्। जह्यात्॥३ ... अतो ऽप्यपरस्तुकु स्यात्। ... इति किं। गवति॥२ अजा। जनो त्यादौ ज्ञाजनोः
शि तिजा स्यात्। न च ... तिवादो। जानाति। जायते। अत्यादाविति किं। ज्ञाज्ञाति। जंजंति॥४ धा रक्त ... घ्रा दः शित्यत्यादौ ह्रस्वः स्यात्। ह्रीणाति। लुनाति। ह्रादि
× प्वादि ×
ति किं। ज्ञाणाति॥५ गमिषयमश्छः। एषां शित्यत्यादौ छः स्यात्। गच्छति। आयच्छ ... ता। अत्यादाविति पदं जगति॥६ वागमात्र्ह्वर्धवः। स्वर तिर्वे ता गम्यं शितिधः
सुस्यात्। अत्यादौ धावति ... इति किं। धर्म ... ॥७ ग्रौ ति ... पाघ्राध्मास्थाम्नादाणदृश्यर्तिसर्तिशदसदः। ... पिब जिघ्र धम ... तिष्ठ मना
यच्छ। ... सीदा॥८ क्रमादीर्घः परस्मै। क्रमः परस्मैप ... द शिति ... तिदीर्घः स्यात्। अत्यादौ। क्रामति। परस्मैपद इति
किं। आक्रमते सूर्यः॥९ ष्ठिवु क्लम्वाचमः। एषां शित्यत्यादौ दीर्घः स्यात् ... ष्ठीव। क्लाम। आचाम। आ उति किं। चम॥१० शमु सप्तकस्य ... शामा
दीनां सप्तानां ... दीर्घः स्यात्। शाम्य। दाम्य। श्राम्य। भ्राम्य। क्षाम्य। माद्य। ... इति किं। भ्रमति ... ॥११ ष्ठिव सिवोः ... ष्ठिवसिव ... दीर्घो वा स्यात्।
× अत्यावति ष्ठि ह ॥
× वादि ×
निष्ठीवति। निष्ठेवति। सीव्यति। सेवति॥१२ मव्यस्याः ... दीर्घो वा स्यात्। पचामि। पचावः॥१३ अनाताता ... नेऽनतः परस्य ... पद
स्थस्यां ... स्यात्। ... अनत इति किं। ... ॥१४ शीङो रत्। शीङः परस्यात्मने पदस्थस्यां ... रत् स्यात्। ...
वेत्तेः परस्यात्मनेपदस्थस्यां ... वा स्यात्। संविद्रते। संविदते॥१६ तिवां णवः परस्मै। वित्तेः परस्मैपदानां तिवादीनां परस्मैपदानां णवादयो नव
यथासंख्यं वा स्फः। वेद। विदतुः। विदुः। वेत्थ। विदथुः। विद। वेद। विद्व। विद्म। पक्षे। वेत्ति। वित्तः। ... ॥१७ ब्रूगः पंचानां पंचाहश्च। ब्रूगः परेषां तिवादीनां पंचानां यथा
संख्यं पंच णवादयो वा स्फः। तद्योगे ब्रूग आहश्च। आह। आहतुः। आहुः। आत्थ। आहथुः। पक्षे ब्रवीति इत्यादि॥१८ आशिषि तुह्योस्तातङ्। आशीरर्थयोः तुह्योः स्था

ततुवास्यानुजीवतान्। जीवतु। जीवतात्। जीवत्तुं। अंतीषीतिकिं। जीवतु॥१९ आतोणल औः॥ आतः परस्य णल औः स्यात्। पपौ॥२० आतुमः तेऽस्याघामा घेत्या
दिः॥ आ ख र घामे घामान ङः स्यात्। पचेतां। पचेत। पचेघो पचेघ। आ दिङ्तिकिं। मिमाते॥२१ यंस प्रम्याः आत्परस्य स प्रम्याऽस्य युस्यस्याव। पचेन्। पचेः॥
॥२२ याम्भुसो रियमियुसो॥ आत्परयोर्याम्भुसोर्यथासंख्यमियमियु। सोस्यातां। पचेयं। पचेयुः॥२३॥ इस्याचार्यं वत्तुर्धस्याधस्यस्य हित्वा
दः समाप्ता॥ ॥नामिनो गुणोऽक्ङिति। नाम्यंतस्य धातोः क्ङिद्वर्ज प्रत्यये गुणः स्यात्। चेता। अक्ङिनीतिकिं। चितः॥१ उश्नाः। धातो रुश्नाः प्रत्ययो रक्ङितिगु
णः स्यात्। ननो तिसुनोति॥२ पुस्यो। नाम्यंतस्य धातोः पुसि परे वगुणः स्यात्। पपरुः। अर्पयति। आल घोरुपोत्पस्य धातो रुपोत्यस्य... मिनो लघोरक्ङिति
गुणः स्यात्। सेत्ता। लघोरितिकिं। ईहते। उपांत्यस्येतिकिं। निमति॥४ मिदः त्रय। मिदरुपोत्यस्य त्रये गुणः स्यात्। मेद्यति॥५ जागुः किति। जागुः किति
गुणः स्यात्। जागरितः॥६ इं ऋ वर्णदृशोऽङि ऋवर्णातानां दृशश्चाङि परे गुणः स्यात्। अजरत्। अदर्शत्॥७ स्कृ स्तृ ऋक्रियाराज्ञायां। स्कृ ऋस्कृ
दंतानां चनाम्निपरात्रायां गुणः स्यात्। नत्रु कोपलक्षितायां क्रुकाने। संचस्करुः आनर्छुः। ततरुः। अकीतिकिं। संचस्करुवान्।
॥८॥ संयोगादृदंतेः। संयोगात्परो य ऋस्तदंतस्यार्त्तेश्च परोक्षाया मकि गुणः स्यात्। सस्मरुः। सस्वरुः आरुः। संयोगादितिकिं। चक्रुः॥९ क्य
यङाशीर्ये संयोगाद्य ऋत्तदंतस्यार्त्तेश्च क्ये यङ्याशीर्ये च गुणः स्यात्। स्मर्यते। स्वर्यते। अर्यते। सास्वर्यते। अरार्यते। स्मर्यात्। अर्यात्॥१० न वृद्धिश्चाविति क्ङि
ल्लोपे। अविति घत्प्रत्ययः क्ङिता तन्निमित्तश्च लोपस्तस्मिन् सति गुणो वृद्धिश्च न स्यात्। येवः। मरीमृजः॥११ सचलोसिञ्लुपि। सुचः सिञ्लुपि गुणो न स्यात्। असुत्रा। सि
ञ्लुपीतिकिं। व्यत्सविष्ट॥१२ सूतः पंचम्यां। सूतः पंचम्यां गुणो न स्यात्। सुवै॥१३ इफकापांत्यस्य चितिस्वारा। इफकस्य धातो रुपांत्यस्य नामिनः स्वरादौ चि ति
गुणो न स्यात्। नेनिजानि। उपांत्यस्येतिकिं। जुहवानि। चीतातिकिं। निनेज॥१४ क्लिणोरचितिव्यास्त्रेस्वाश्च नामिनः स्वरादावपित्यचिति त्रितियथासंख्यं व्योस्या
तां। जुह्वति। येज। अवितातिकिं। अजुहवु॥ अयानि॥१५ इकोवा। इकः स्वरादावविति विति यु वा स्यात्। अधियंति। अधीयंति॥१६ ऊटादर्ड्हिद्वदक्लिलुः ऊटा
देः परो ऽक्ङिहुर्जः यस्ययोर्डिद्वत्स्यात्। ऊटितौ। अक्लिदितिकिं। उकोटः। उच्चुकोट॥१७ विजरिट् डिद्वत्स्यात्। उद्विजिता। डितिकिं। उद्वजनं॥१८ वाणोः। उर्णोरि

ग्रु *असारत* *गुना* *विजेरिह*

५८

तो

ट् डिद्वत्स्यात्। प्रोर्णुविता। प्रोर्णविता॥१९ औदः वित्। धूर्वि ह्वलोः स्यूत्स्य रेः डिद्वत्स्यात्। इतः। ओयात्। अविदितिकिं। एति। ह्रीदितिकिं। बेघाष्ट॥२० इंधस्रसं
योगात्परोक्षा किद्वत्। इंधे स्रसे योगांत परोक्षा विद्यतराक्षा किद्वत्स्यात्। समीधे। निरूहः। इंध संयोगादितिकिं। सस्त्रंस॥२१ स्वंजेर्नवा। स्वंजेः परोक्षा वा
किद्वत्स्यात्। सस्वजे। सस्वंजे॥२२ जनत्रो न्फपांत्यना दिः क्त्वा जंताच्च नश्च न्फपांत्येस तिता दिः क्त्वा किद्वत्स्यात्। रक्त्वा। रंक्त्वा। नष्ट्वा। नंष्ट्वा। नीतिकिं। गु
क्त्वा। उपांत्य इतिकिं। निक्त्वा। नादिरितिकिं। विसज्य॥२३ ऋत्तृषमृषकृशवंचलुंचथफः सेट्। न्फपांत्य सात्यस्यो वा क्त्वा सेट् किद्वत्स्यात्। ऋतित्वा। त
र्तित्वा। मृषित्वा। मर्षित्वा। कृशित्वा। कर्शित्वा। वचित्वा। वंचित्वा। लुचित्वा। लुंचित्वा। श्रथित्वा। श्रंथित्वा। गुफित्वा। गुंफित्वा। न्फपांत्य इत्येव। कोथित्वा। रफि
त्वा। सेट्इतिकिं। कृत्वा॥२४ वो व्यंजनादेः सन्वावा। वोऽदित्फपांत्यस्य सेट्। तिव्यंजनादेर्धातोः परः क्त्वा सन् च सेटो किद्वद्वा स्यातां। न त्वयंतात्। द्युति
त्वा। द्योतित्वा। दिद्युतिषते। दिद्योतिषते। लिखित्वा। लेखित्वा। लिलिखिषति। लिलेखिषति। वादितिकिं। वर्तित्वा। व्यंजनादेरितिकिं। ओषित्वा। अद्यइति
किं। देवित्वा॥२५ उतिशावर्हा द्रः क्तौ सेटौ वा रेतां। उत्परोपांत्यस्य तिद्रा वर्हस्योऽदादिस्य च परो शावारेभयोः क्तक्तवतू सेटौ वाकिद्वत्स्या
तां। उद्यतं। कोचितं। मनेन। प्रकुचितः। प्रकोचितः। प्रकुचितवान्। प्रकोचितवान्। रुदितं। रोदितं। मलिः। प्ररुदितः। प्ररोदितः। प्ररुदितवान्। प्र
रोदितवान्। उतांतिकिं। स्थितं। मलिः। श्रावर्ह इतिकिं प्रयुषितः। सावा रंभ इतिकिं। रुचितः॥२६ मडीडुंपूड्रुंधक्ष्विक्ष्विदिस्विदिमिदः। एभ्यः परो सेटौ क्त
क्तवतू किद्वत्स्यातां। दुयितः। दुयितवान्। आ यितः। आ यितवान्। पवितः। पवितवान्। प्रधर्षितः। प्रधर्षितवान्। प्रक्ष्वेदितः। प्रक्ष्वेदितवान्। प्रस्वेदितः। प्रस्वे
दितवान्। प्रमेदितः। प्रमेदितवान्। सेटाविल्येव। डीनः। डीनवान्॥२७ मृषः क्षांतौ। क्षमार्थान्मृषः सेटौ क्तक्तवतू किद्वन्न स्यातां। मर्षितः। मर्षितवान्। क्षांतावि
तिकिं। अपमृषितं वाक्यं॥२८ क्त्वा मता क्त्वा सेट् किद्वन्न स्यात्। देवित्वा। सेटित्येव। द्यूत्वा॥२९ स्कंदस्यंदः। आभ्यां क्त्वा किद्वन्न स्यात्। स्कंत्वा। स्यंत्वा॥३०
क्रुध क्लिश कुष गुध मृड मृद वद वसः। एभ्यः क्त्वा सेट् किद्वत्स्यात्। क्रुधित्वा। क्लिशित्वा। कुषित्वा। गुधित्वा। मृडित्वा। मृदित्वा। उदित्वा। उषित्वा॥

अनिविष्ट *जीहू*

×नामिन्नुपांत्ये×३ं३ ×अनिटि×३ं८.५ ×सनिटः×

रु दविदमुखरुग्रहस्वपपूर्वःसनुव। एत्यः क्रासनुवर्कि हूस्यानु। रुदिंत्रा। रुरुदिषति। विदित्रा। विविदिषति मुषित्रा। मुमुषिषति। गृहीत्रा। स्वि
रूति। सुप्तुा। सुषुप्सति। पृष्टा पिपृच्छिषति॥३२नामिनो निटू नाम्यंता ह्वातोर निटू सनू किद्वत्स्यानू चिचीषति। अनि टि ति किं। शिशयिषति॥३३
त्यसति धातोः सनू निटू किदूस्यात्। बिलिक्षति॥३४ सिजात्री षा वात्मने। नामिन्नुपांत्य सति धातोरात्मनेपदविषये निटौ सिजा सिशिषौ बावि
तौ। अचित्त। चिसीष्ट। आत्मन इति किं। अप्राक्षीत्॥३५ ऋवर्णात्। ऋवर्णांता द्वातोर्वात्मनेपदविषय सिजाशिषौ इकिद्वत्स्यातां। अकृत। कृषीष्ट। अती
र्षीत। तीर्षीष्ट॥३६ गमो वा गमेरात्मनेपदविषये सिजाशिषौ किद्वद्वा स्यातां। समगत। समस्त। संगसीष्ट। संगंसीष्ट॥३७ हनः सिचू। हन आत्मनेपदवि
षयः सिचू किदू स्यात्। आहत॥३८ यमः सूचने। सूचनार्थाद्यमेरात्मने पदविषयः सिचू किदू स्यात्। उदायत। सूचन इति किं। आयंस्त रज्जुं॥३९
वास्वीकृतो। स्वीकारार्थाद्यमेरात्मनेपदविषयः सिचू किदू वा स्यात्। उपायत। उपायंस्त। स्त्राणि। स्वीकृत इति किं। आयंस्त पाणिं
॥४०स्थ स्वादः स्थोदासंज्ञाद्वात्मने। पदविषयः सिचू किदू तु स्यात्। उपास्थित। अदित। व्यधित॥४१ मृजो रस्य वृद्धिः
मृजेर्गुणे सत्यस्य वृद्धिःस्यात्। मार्ष्टि। अनट् इति किं। मृष्टः॥४२ ऋतः स्वरे वा। मृजेरुतः स्वरादौ प्रत्यये वृद्धिर्वा स्यात्। परिमार्जंति। परिमृजंति। ऋत
इति किं। ममार्ज स्वर इति किं मृष्टः॥४३ सि विपरस्मै समानस्याडिति। समानांतस्य धातोः परस्मैपदविषये सिच्यडिति वृद्धिःस्यात्। अचैषात्। परस्मै इति किं
। अच्योष्ट। समानस्येति किं। अगवीत्। अडितीति किं। न्यनुवीत्॥४३ व्यंजनानाम निटि। धातोर्व्यंजनांतस्य परस्मैपदविषये निटि सिचि विद्यमानस्य वृद्धिःस्या
त्। अरांक्षीत्। समानस्येत्येव। उदवोढां। अनिटीति किं। अतक्षीत्॥४४ वोर्णुगः सेटि सिचि परस्मैपदे वृद्धिर्वा स्यात्। प्रौर्णावीत्। प्रौर्णवीत्। प्रौ
र्णुवीत्॥४५ व्यंजनादेर्वोपांत्यस्यानः। व्यंजनादेर्धातोरुपांत्यस्यास्य सेटि सिचि परस्मैपदे वृद्धिर्वा स्यात्। अकाणीत्। अकणीत्। व्यंजनादेरिति किं। मा
सवानटीत्। उपांत्यस्येति किं। अवधीत्। अत इति किं। आदेवीत्। सेटीत्येव। अधक्षीत्॥४६ वदव्रजलः। वदव्रजोर्लंतरंतयोश्चोपांत्यस्यास्य परस्मैपदे स

×उर्णः सेटि×

×यमि×६ ×नमि×६ ×मीम्रावा×

टि सिचि वृद्धिःस्यात्। अवादीत्। अव्राजीत्। अह्वालीत्। अचारीत्॥४७ नश्विजागृश्वसक्षणस्ये दितः। एषां ह्मयंतानां च सेटि सिचि परस्मैपदे वृ
द्धिर्नस्यात्। अश्वयीत्। अजागरीत्। अश्वसीत्। अक्षणीत्। अयहीत्। अवमीत्। अहयीत्। अकगीत्॥४८ णिलि। णिलि ति परे धातोरुपांत्यस्यातो वृ
द्धिः स्यात्। पाकः। पपाच॥४९ नामिनोश्च णिति। नाम्यंतस्य धातोः कलिवर्जस्य णिति वृद्धिः स्यात्। अचायि। कारकः। अपीपटत्। कलि हल्
वर्जने किं। असकलत्। अजहलत्॥५० जागुर्ञिणवि। जागुर्ञिणत्यस्व णिति वृद्धिस्यात्। अजागारि। जजागार ञिणवीति किं। जागरयति॥५१ आत ऐः कृ
ञौ। आदंतस्य धातोर्ञिति कृति ञौ चायः स्यात्। दायः। दायकः। अदायि। कृदिति किं। ददौ॥५२ नजनवधः। अनयोः कृति ञिति ञौ च वृद्धिर्नस्यात्। जनः। जन्य
। अजनि। वधः। वध्यः। अवधि॥५३ मोऽकमिरमिगमिवमाचमः। मेतस्य धातोः कम्यादिवर्जस्य ञिति कृति ञौ च वृद्धिर्नस्यात्। शमः। शमकः। अशमि। कम्या
दिवर्जने किं। कामः। कामुकः। अकामि। यामः। रामः। नामः। आचामः। आचामकः॥५४ विश्रमेर्वा। विश्रमेर्ञिति कृति ञौ च वृद्धिर्वा न स्यात्। विश्रा
मः। विश्रमः। विश्रामकः। विश्रमकः। व्यश्रामि। व्यश्रमि॥५५ उद्यमोपर
मौ। उद्पूर्वस्य यमेरुपपूर्वस्य रमेर्घञि वृद्ध्यभावो निपात्यते। उद्यमः। उपरमः
॥५६ णिद्वांत्यो णवू। परस्मा या अंत्यो णवू णिद्वान्स्यात्। अहं चिचय। चिचाय। चुकुर। चुकोर। अंत्य इति किं। पपाच॥५७ उतऽर्विति व्ये नाते
। इङः। अद्वरुक्तस्यांतस्य धातोर्व्यंजनादौ वित्योः स्यात्। योति। उत इति किं। एति। धातो रित्येव। सुनोमि चितो तिकिं। रुतः। व्यंजन इति किं। स्नवानि अद्वे
रिति किं। जुहोति॥५८ वोर्णोः। ऊर्णोरद्वरुक्तस्य व्यंजनादौ वित्यौ वा स्यात्। प्रोर्णौति। प्रोर्णोति। अद्वरित्येव। प्रोर्णोनोति॥५९ न दिस्यो। ऊर्णो दिस्यो परयो
रौर्न स्यात्। प्रौर्णोत्। प्रौर्णोः॥६० तृहः श्वादीत्। तृहः श्नात्परो व्यंजनादौ विति परईस्यात्। तृणेढि॥६१ ब्रूतः परादिः। ब्रूवः परो व्यंजनादौ विति परादि
त्। ब्रवीति। ब्रूत इति किं। आह॥६२ यङुतुरुस्तोर्बहुलं। यङ्लुगंतानां उरुस्तुस्तु परो व्यंजनादौ विति ईकू लीपरादिस्यात्। जंघनीति। बोभवीति। बोभोति
रुवित्रः। रवीति। तवीति। तौति। रवीति। रौति स्तवीति। स्तौति अद्वरित्येव। जुलाव। जुष्टोव॥६३ सः सिजस्ते दिस्योः। सिजंताद्धातोरस्तेश्च परयोदिस्योः
परादिरीत्स्यात्। अकार्षीत्। अकार्षीः। आसीत्। आसीः। सिज इति किं। अदात्॥६४ पिबतिदास्थाभूः सिचो लुप्परस्मैनवेद्वा एभ्यः परस्य सिचः परादल्पूस्मा

×दिमिं× ×ब्रू×

त्।छुपूयोगेव नट्।अपात्।अगात्।अध्यगात्।अदात्।अधात्।अस्थात्।अ[illegible]त्।परस्मैइतिकिं।अपासत पर्यासिति॥६५ डुघाञ्।आ[illegible] ष्टिस्यःपरस्य
सिचः।परस्मैपदेलुग्वास्यात्।घ्रापुयोगेवनेट्।अघ्रासीत्।अघ्रात्।अघ्रासीत्।अध्यात्।अध्यासीत्।अच्छात्।अच्छासीत्।असात्।असासीत्॥६६ तनूस्या[illegible]
घासिन्नोस्थ।तनादीस्यःपरस्यसिचस्तेघासिचलुग्वास्यात्।ताथ।गल्लोस्थलुपः।नवेट्।अतत।अतनिष्ट।अतथाः।अतनिष्ठाः।अक्षत [illegible] अक्षनिष्ट।अक्ष
थाः।असनिष्ठाः॥६७ [illegible] ।सनस्तत्वा।सनोलुप्सित्वर्णमावास्यात्।असात।असथाः॥नत्रेतिकिं।असनिष्ट॥६८ धुट्ह्रस्वाल्लुगनिटस्तथोः॥ ह्रस्वं
तात्धुट्घांतात्धसोःपरस्यानिटःसिचस्तादौथादौचलुक्स्यात्।अतिप्त।अच्छिः।अकृत।अकृथाः।अनिटइतिकिं।व्यद्योतिष्ट॥६९ इटईति।इटःप
रस्यसिचईतिलुक्स्यात्।अलावीत्।इटइतिकिं।अकार्षीत्।ईतीतिकिं। असाविषं॥७० साद्धिदा।आतोधुर्दोषत्यये सालुग्वास्यात्।सकाधि [illegible] ।यका
द्धि।अलविध्वं।अलविढ्वं॥७१ असेर्सिहन्यूति।असेर्सादौघत्यये [illegible] लुक्स्यात्।पतिरुत्सादः।असिष्यति।व्यतिहेसावयामाहे॥७२ डुहदि
हलिद्युहेदंत्यात्मनेवासकः।एस्यःपरस्यसकोदंत्यादात्मने पदेलुग्वास्यात्।अधुक्षत।अदिग्ध।अधिक्षत।अलीढाः।अलि
क्षथाः।न्यगुह्णहिन्यघुक्षावहि।दंत्येतिकिं।अधुक्षामहि॥७३ स्वरादत ::सकोस्वरस्वरादौघत्यायलुक्स्यात्।अधुक्षातां॥७४ दरिद्रोऽद्यतन्यां
वा।दरिद्रोऽद्यतन्यांविषयेलुग्वास्यात्।अदरिद्रीत्।अदरिद्रासीत्॥७५ अ त्रीत्यस्सनूणकत्रूणकानटि।सादिसन्नादिवर्जे त्रीतिविषयेदरिद्रोलुक्स्या
त्।डुदरिद्रः।अत्रीतीतिकिं।दरिद्राति।सन्नादिवर्जनंकिं।दिदरिद्रासति।दरिद्रायको याति।दरिद्रायकः।दरिद्राणं॥७६ व्यंजनाद्धेःसश्चदः।आतोव्यंजनान्तात्परस्य
देर्लुक्स्यात्।यथासंख्यंसदश्चेवारुश्च।अयकास्तुं।अवका द्वे।अतिनस्तुं।अतिनत्तुं।अरुणस्तुं।अरुणत्तुं॥७८ योत्रीति।आतोव्यंजनात्परस्ययोऽत्रि
तिप्रत्ययेलुक्स्यात्।ऊंगमिता।व्यंजनादितप्यवालोलूयता।अत्रीतीतिकिं।विलिद्यात॥७९ क्षेपो वा।आतोव्यंजनात्परस्यक्यो(?)त्रीतिप्रत्ययेलुग्वास्यात्।स
मिधिष्यति।समिधिष्य ष्यति।दृषदिष्यातदृषद्विष्यात॥८० अतःअदंताद्धातोर्विहितःत्रीतिप्रत्ययेआतोर्लुक्स्यात्।कथयति।विहितविशेषणंकिं।गतः॥८१
णेरनिटि।अनिड्यत्रीतिप्रत्ययेआतोर्णेर्लुक्स्यात्।अततक्षत्।वतन॥अनिटीतिकिं।कारयिता॥८२ सिटःक्रयोः।सटोःक्रयोः प्रत्ययोर्णेर्लुक्स्यात्।कारितः
* आतोःसोदृत।अवकात्।वीजनादितिकिं।अयात्॥७७ सःसृदृधांरुवीयंजनांताद्धातोःपरस्यसेर्लुक्स्यात्।यथासिनवी [illegible]

* अथात् * ५२

×अधात×

नुकुपूर्वो योगे च न टू। अपात्। अगात्। अध्यगात्। अदात्। अधात्। अभूत्। अ[illegible] परस्मैपद इति किं। अपासत पर्यासिषत॥६५ [illegible] परस्य

सिचः परस्मैपदे लुग्वा स्यात्। [illegible] अधासीत्। अध्रात्। अध्रासीत्। अघ्रात्। अघ्रासीत्। अच्छात्। अच्छासीत्। असात्। असासीत्॥६६ तनुभ्यो वा [illegible] ×अगात×

थासि लोपश्च। तनादिभ्यः परस्य सिचस्ते थासि च लुग्वा स्यात्। [illegible] अतत। अतनिष्ट। अतथाः। अतनिष्ठाः। असत। असनिष्ट। अस

थाः। असनिष्ठाः॥६७ … सनस्त्वा वा। सनोतेः [illegible] स्यात्। असात। असथाः। [illegible] असनिष्ट॥६८ [illegible] निटस्य [illegible] ×अगात असात×

तान् [illegible] परस्या निटः सिचस्था दो धादौ च लुक् स्यात्। अलिप्त। [illegible] अनिट इति किं। व्यद्योतिष्ट॥६९ [illegible] ईति। इटः प

रस्य सिच ईति लुक् स्यात्। अलावीत्। [illegible] इट इति किं। अकार्षीत्। ईत इति किं। असाविषं॥७० [illegible] सत्यये [illegible] स्यात्। [illegible]

×सः× हि। अलविधं। अलविढ्वं॥७१ अस्ते सिरन्वेति। अस्तेः सादौ प्रत्यये … लुक् स्यात्। [illegible] असि व्यतिसे। व्यतिहे साव यामाहे॥७२ दुहदि

हलिहगुहो दन्त्यात्मनेवा सकः। एभ्यः परस्य सको दन्त्यादावात्मने पदे लुग्वा स्यात्। अदुग्ध। अदुक्षत। अदिग्ध। अदिक्षत। अलीढ। अलि ×अदुग्ध×

क्षथाः। [illegible] दन्त्य इति किं। अधुक्षामहि॥७३ [illegible] सकोऽस्य [illegible] दौ प्रत्यये लुक् स्यात्। अधुक्षातां॥७४ दरिद्रो द्यतन्यां

×दरिद्रा स्या× वा। दरिद्रो द्यतन्यां विषये लुग्वा स्यात्। अदरिद्रीत्। अदरिद्रासीत्॥७५ अ [illegible] सादिसन्नादि वर्जे [illegible] विषये दरिद्रो लुक् स्या

त्। दुर्दरिद्रं। [illegible] इति किं। दरिद्राति। सन्नादि वर्जने किं। दिदरिद्रासति। दरिद्रायको याति। दरिद्रायकः। दरिद्राणं॥७६ व्यंजनादीः सश्चदः। धातो व्यंजनात्परस्य [illegible]

देर्लुक् स्यात्। यथा संस्वसंसदश्च वारुश्च। अबक्रा [illegible] अबका [illegible] अतिनत्। अतिनत्। अरुणत्। अरुणत्॥७७ योरविति। धातो व्यंजनात्परस्य यो [illegible] ×ता×

ति प्रत्यये लुक् स्यात्। [illegible] लोलूयता। अविति किं। विलिद्यते॥७९ [illegible] धातो व्यंजनात्परस्य [illegible] प्रत्यये लुग्वा स्यात्। स

मिधिष्यति। समिधि [illegible] ष्यति। दृषदिष्यति दृषद्धिष्यति॥८० अतः अदंतात् [illegible] प्रत्यये धातोर्लुक् स्यात्। [illegible] विहितविशेषणं किं। [illegible] ×अत× ५२

णेरनिटि। अनिट्यति प्रत्यये धातोर्णेर्लुक् स्यात्। अततक्षत्। [illegible] अनिटीति किं। कारयिता॥८२ [illegible] प्रयोर्णेर्लुक् स्यात्। कारित

×धातोः सोदृत्वा [illegible] स्यात्। [illegible]

गणितवान्॥८३ आमंताल्वाय्येत्न्वायू। एषु परेषु णेरयुक् स्यात्। कारयांचकार। गंडयंतः। स्पृहयालुः। मह यायः। स्तनयित्नुः॥८४ लघोर्यपि। लघोः प

रस्य णेर्यप्ययुक् स्यात्। प्रणमय्य। लघोरिति किं। प्रतिपाद्य॥८५ वाप्नोः। आप्नोः परस्य णेर्यप्ययुग्वा स्यात्। प्रापय्य। प्राप्य। आप्नोतिरिति किं।

अध्यापय्य॥८६ मेङो वा मित्। मेङो यपि मित् स्यात्। अपमित्य अपमाय॥८७ [illegible] स्यात्। प्रक्षीय॥८८ [illegible]

य प्रत्यये यू निपात्यते। [illegible] निपात्यते। [illegible]

[illegible] इति किं। [illegible] नवास्त्रिषु स्या रिती॥९० [illegible] धातोः संतस्यां [illegible] दो प्रत्यय विषयेंते तः स्यात्। [illegible] इति किं। [illegible]

सीति किं। [illegible] उपदिश्ये। [illegible] इति किं। उपदानं। [illegible] इति किं। उपादीयते॥९२ [illegible] सिचा

×पदे× तो [illegible] पु। अदधत्। [illegible] संयोगादर्वा [illegible] धातोः सं

योगादेरादंतस्य [illegible] एर्वा स्यात्। [illegible] यात्। संयोगादेरिति किं। यायात्। [illegible]

सादामा [illegible] यात्। [illegible] यात्। [illegible] यात्। [illegible]

देर्यपू [illegible] गीयते। जगीयते। पीयते। [illegible] इति किं। [illegible] इति किं।

प्रगाय॥९६ [illegible] स्यात्। जिघ्रायते। [illegible] स्यात्। जिघ्रायते। [illegible] इति किं। [illegible] घन्यते॥

×अघाति× ९९ [illegible] स्यात्। [illegible] घातः घातयति॥ [illegible] स्यात्। अघानि। जघान॥१०० [illegible]

ने श्वा स्यात्। [illegible] अनत्। अनवान्॥१ [illegible] आदयः। [illegible] अश्वत्। [illegible] अवावत्। अपवत्॥२ [illegible] तिति

। [illegible] स्यात्। [illegible]॥३ [illegible] स्यात्। [illegible] इति किं। [illegible]॥४ उपसर्गाद्ध्रस्व [illegible] उपसर्गात्परस्य [illegible]

[illegible] स्यात्। [illegible] उपसर्गादिति किं। [illegible] इति [illegible] किं। [illegible] आत्रि

षाणः॥७॥ सर्गात्परस्येणईतः। द्वितियादावाची षिड्डस्य। स्यात्। उदियात्। ई॥ व्याख्याति वस्त्रेषाणि। आद्यात्। एयात्। समेयात्॥६॥ व्येयइयन्तो
धुव। एधुयादावाशि षिद्दीर्घः स्यात्। शुचीकरोति। तोष्ट्रयात। मंत्रयति। दधायति। सूत्रायते। लोहितायति। सूयता। ईयात्॥७॥ ऋतारोः
ऋदंतस्य ऋतः स्थाने रास्यात्। पित्रीस्यात्। चेक्रीयते। मात्रीयति। पित्रीयते। ऋत इति किं। चेकीर्यते॥८॥ रीः। शाक्या शीर्यो। ऋदंतस्य धातोर्ऋतः
र्यंवपरः रिः स्यात्। च्राक्रियते। क्रियात। क्रियात्॥९॥ ईः स्वाववर्णस्यानव्ययस्य। अनव्ययस्यावर्णांतस्य ङ्यावीः स्यात्। शुक्लीस्यात्। मालीस्यात्।
स्यात्। अनव्ययस्येति किं। दिवाभूतारात्रिः॥१०॥ क्यनि च अवर्णांतस्य क्यनि ईः स्यात्। पुत्रीयति। मालीयति॥११॥ क्षुच्छ्ड्गार्द्ध। अशनायोदन्यधनायं। एषु वैयर्थ्यं
संख्यमत्राशनायादयः क्यनंतानि पात्यंते। अशना यति। क्षुदादाविति किं। अ शनीयति। उदकीयति। धनीयति दाक्तं॥१२॥ वृषाश्वान्मैथुने स्सोंतः। आस्यां
मैथुनार्थास्यां क्यनि सुअंतः स्यात्। वृषस्यति गोः। अश्वस्यति वडवा। मै थुन इति किं। वृषीयति। अश्वीयति ब्राह्मणी॥१३॥ असूव लोल्ये। सा
गंधातिरेकालोल्यं। तत्र गम्ये क्यनि परतो नाम्नः सा सू वांतः स्यात्। दधि स्यति। दधस्यति। लोल्य इति किं। क्षीरीयति दाक्तं॥१४॥ उवर्णस्याधस
यस्य तृतीयः पादः समाप्तः॥३॥ ॥ अस्त्रिभुवोर्ऋवर्णावश्रौतीति। अस्त्रिभुवो र्धातोः संख्यस्य उवर्णस्य स्याति। अत्रीति विषये यं। अवोचत्। अत्रीत इति किं।
स्यात्। भूत॥१॥ अघतूकां बलव्यंजवीं। अघत्रादावतीति विषये ऽजवीं स्यात्। प्रवेयं। अघतूकबलवीति किं। समाजः। समज्या। उदजः। पशु अजः॥२॥ स्त्रक्ते
वा। अनयोर्विषयभूत यारेजे वीर्वा स्यात्। प्रवेता। प्राजिता। प्रव यणः। प्राजनो दंडः॥३॥ वाक्षावा वेक्ष्यं। ख्याञ् चक्षावागर्वस्य वीति विषये क्षांञ् ख्यां गोस्या
तां। आक्रशास्यति। आक्रशास्य ते। आख्यास्यति। आख्यास्यते। आक्र त्रायं। आख्येयं। वावीति किं। बोध विचक्षणः॥४॥ नवापरोक्षायां वक्ष्णा वाद्धिं परोक्षा यो
वध्याम् ख्यां गौ वा स्यातां। आचक्षो। आचख्यौ। आचचक्षे। ॥५॥ सृजो सर्जृ। सृजातरवीति सर्जृ वा स्यात्। सर्ष्टव्यं॥६॥ प्राद्रागम्स्वारंत। आरंभा घस्य घस्
वस्य दामः। क्षपरात्तावा स्यात्। घत्तः। प्रदत्तः। प्रादिति किं। परात्तं॥७॥ निविस्वन्ववात्। एभ्यः परस्य दागः क्त त्तो वा स्यात्। नीत्तं निदत्तं। वीत्तं विदत्तं। सूत्तं सुदत्तं। अनु
त्तं। अनुदत्तं। अवत्तं। अवदत्तं॥८॥ स्वराद्धुपसर्गाद्दस्ति कित्यधः। स्वरांतादुप सर्गात्परस्य धवर्जस्य दासंज्ञस्य तादौ कितित्त नित्यं स्यात्। प्रत्तः। परीत्तं॥ ५३

पसर्गादिति किं। दधिदत्तं स्वरादिति किं। निर्दत्तं। दइति किं। प्रदातो प्रात्ययं तातीति किं। प्रदाय। अधइति किं। निधीतः॥९॥ दत्। अधेदासंज्ञस्य तादौ किति दत् स्यात्।
दत्तः। दत्तिः। अधइत्येवधातः॥१०॥ दोसोमास्थइः। एषां तादौ किति इः स्यात्। निर्दितः। सितः। मितिः। स्थितवान्॥११॥ छाशोर्वा। छाशोः स्थाने किति इर्वा स्यात्। अ
वछितः। अवछातः। निशितः। निशातः॥१२॥ शाच्छुते। शानेर्व्रत विषये प्रयो गे नित्यमिः स्यात्। संशितं व्रतं। संशितः साधुः॥१३॥ हाकोहिः क्तिं हाक स्तादौ किति हि क्वा
यांहिः स्यात्। हित्वा। क्तीति किं। हीनः। हीत्वा। प्रहाय॥१४॥ धागः धागस्तादौ किति हिः स्यात्। विहितः। हित्वा॥१५॥ यपि चादोजग्धुः स्यात्। जग्धिः। प्रजग्ध्य॥१६॥ घस्लृ सन्
यद्यतन्यां घञचलि। एषु दर्घस्लृ स्यात्। जिघत्सति। अघसत्। घासः। प्रघसः। सौ वनं प्रघसः॥१७॥ परोक्षायां नवा। अदः परोक्षायां घस्लृ वा स्यात्। जिघास। अदत्। जिघासुर
उः। जिदद्रउः। विदवरत्तउः। निपघउः। निपद्रउः॥२०॥ हनो वध आशीष्यञ्चौ। आशी र्विषये हंतेर्वधः स्यात्। नत्रिटि वध्यात्। अञ्चाविति किं। घानिषीष्ट॥२१॥ अद्य
द्यतन्यां वा चात्मने। अद्यतन्या विषये हनो वधः स्यात्। आत्मने पदे तु वा। अवधीत्। अ वधिष्ट आहत॥२२॥ इणिकोर्गाः इणिकोर्घतन्यां गाः स्यात्। अगात्। अ
धगात्॥२२॥ णौ वह्यानेग मुः। इणिकारज्ञानार्थयोर्णौ गमुः स्यात्। गमयति। अज्ञान इति किं। अर्थान्। प्रत्याययति॥२३॥ सनीङश्च। इङ इणिका
श्चाज्ञानार्थयोः सनि गमुः स्यात्। अधिजिगांसते। जिगमिषति यामं। मातुरधिजिगमिषति॥२४॥ गाः परोक्षायां। इङः परोक्षा विषये गाः स्यात्। अधिजगे॥२५
णौ सन्ङे वा। सन् उपरणौ इङो गा वा स्यात्। अधिजिगापयिषति। अध्यापिपयिष ति। अध्यजीगपत्। अध्यापिपत्। णा विति किं। अधितिगांसते। सन्ङ इति किं। अ
ध्यापयति॥२६॥ वाद्यतनी क्रियातिपत्त्योर्गीङ्। अनयोरिङो गीङ् वा। अध्यगीष्ट। अध्येष्ट। अध्यगीष्यत। अध्यैष्यत॥२७॥ अड् धातोरादिर्ह्यस्तन्यां चामाङा। ह्यस्तन्यामद्य
तनी क्रियातिपत्त्योश्च विषये धातोरादिरड् स्यात्। न तु माङ् योगे। अयात्। अयासीत्। अयास्यत्। अमाङ इति किं। मा स्म कार्षीत्। धातोरिति किं। आयाः॥२८॥ एत्यस्
तेर्वृद्धिः। इणिकारस्त्रश्च। दस्त्यस्तन्या विषयवृद्धिः स्यात्। न तु माङा। आयत्। अध्यायत्। आस्तां। अमाङ इत्येव। मा स्म तं यत्॥२९॥ स्वरादस्तास्ते। स्वरादेर्धातोरादिर्वृद्ध्
तनी क्रियातिप त्तिषु स्तनासु विषये वृद्धिः स्यात्। अमाङा। आहीत्। एषिष्यत्। अइत्त्। अमा ङ इत्येव। मा सा ध्यैत्॥३०॥ स्वाद्यत्रीतात्राणादेरिद्। धातो ...
श्वायित आदिरिट् स्यात्। न तु त्राणादौ। लविष्यति। लविता। स्वारीति किं। स्तूयात्। श्रा... इति किं। आस्ते। अत्राणादेरिति किं। त्रास्ते। वत्सः। दस्तः॥३१ तत्रोस...

रिषीष्ट। आवारिषुं ×३-२

स्याद्यात्तीतस्नेरादिरिट्स्यात्। निस्टहीतिः अपस्निहितिःयहादिस्य श्तीकिं। शांतिः॥ [illegible] स्पराक्रायो दीर्घः। यद्देयोविहितइट्तस्य दीर्घः। स्यात्। नङ्परा क्रारं [illegible]
अपाराङ्कायामित्येव। ऊगृहिरा॥३३हृतानचोत्री नोःसिचूपरास्मेच। वृस्याम्हृदं तास्यश्च एरस्येदादोर्वास्यात्। मङ्पाराक्षत्रिषोः॥ सेविवपरास्मपदि [illegible] वरीता॥ आ
× वरीता × वरितां। वरिता। तित्तरीषति। तितरिषति। परान्हा दिवर्जनं किं। ववरिघ। तरिघ। प्रावरिषीष्टो आस्ता रिष्टुं॥३४ इट्सिजाशिषोरात्मने। [illegible] वरयोरात्मनेपदे शिषयो
; सिजाशि षारादिरिट्वास्यात्। प्रावृत। प्रावरीष्ट। अवृत। अवरिष्ट। अवरीष्ट। आस्तीर्ष्ट। आस्तरिष्ट। आस्तरीष्ट। प्रावृषीष्ट। प्रावरिषीष्ट। वृषीष्ट वरिषीष्ट। आस्तीर्षी
ष्ट। आस्तरिषीष्ट। आत्मन इति किं। प्रावारीत्॥३५ संयोगादृतः॥ धातोः संयोगात्परो य ऋत्तदंतात्परयोरात्मनेपदविषययोः सिजाशिषोरादिरिड्वास्यात्। अस्म
र्षातां। अस्मरिषातां। स्मृषीष्ट। स्मरिषीष्ट। संयोगादिति किं। अकृत॥३६ धूगो दितः॥ धूगः अदितश्च परस्य स्ताद्यशीत आदिरिड्वास्यात्। धूता। धविता। रद्धा। रधि
ता॥३७ निष्कुषः॥ निःपूर्वात्कुषः परस्य स्ताद्यशीत आदिरिड्वास्यात्। निष्कोष्टा निष्कोषिता॥ ३८ क्त्वयोः॥ निःकुषः परयोः क्तक्तवत्वोरादिरिट् नित्यं स्यात्। निष्कु
षितः। निष्कुषितवान्॥३९ जृव्रश्च्योः क्त्वः॥ आभ्यां परस्य क्त्व आदिरिट् स्यात्। जरित्वा। जरीत्वा। व्रश्चित्वा॥४० ऊदितो वा॥ ऊदितः परस्य क्त्व
आदिरिड्वास्यात्। दांत्वा। दमित्वा॥४१ क्षुधवसस्तेषां॥ आभ्यां परेषां क्त्वक्तवत्वक्तानामादिरिट्स्यात्। क्षुधितः। क्षुधितवान्। क्षुधित्वा। उषितः। उषितवान्। उषि
त्वा॥४२ लुभ्यंचे र्विमोहार्चे। आभ्यां यथासंख्यं विमोहपूजार्थाभ्यां परेषां क्त्वक्तवत्वक्तानामादिरिट्स्यात्। विलुभितः। विलुभितवान्। लुभित्वा। अंचितः। अंचित
वान्। अंचित्वा। विमोहार्चे इति किं। लुब्धो जाल्मः॥ उदक्तं जलं॥४३ पूङ्क्लिशिभ्यां नवा। पूङः क्लिशिभ्यां परेषां क्त्वक्तवत्वक्तानामादिरिड्वास्यात्। पूतः। पूतवान्। पवि × ष्ट्वा ×
तः। पवितवान्। पवित्वा। क्लिष्टः। क्लिष्टवान्। क्लिष्ट्वा। क्लिशितः। क्लिशितवान्। क्लिशित्वा॥४४ सहलुभेच्छरुषरिषस्तादेः॥ एभ्यः परस्य स्ताद्यशीत आदिरिड्वास्यात्। सोढा × राद्वि ×
। सहिता। लोब्धा। लोभिता। एष्टा। एषिता। रोष्टा। रोषिता। रेष्टुं। रेषितुं॥४५ इवृधभ्रस्जदंभश्रियूर्णुभरज्ञपिसनितनिपतिस्मृदरिद्रः सनः॥ इवंतादृधादिभ्यश्च दंतस्याद
रिद्रश्च परस्य सन आदिरिड्वास्यात्। दुद्यूषति। दिदेविषति। ईर्त्सति। अर्दिधिषति। बिभ्रक्षति। बिभर्जिषति। धिप्सति। [illegible] दिदंभिषति। शिश्रीषति। [illegible] शिश्रयिषति
युयूषति। यियविषति। प्रोर्णुनूषति। प्रोर्णुनविषति। बुभूर्षति। बिभरिषति। ज्ञीप्सति। जिज्ञपयिषति। सिषासति। सिसनिषति। तितंसति। तितनिषति। पित्सति। पिपतिषति। प्रास्वू ॥१४

र्षति। प्राविवरिषति। बुभूर्षति। बिभरिषति। तीतीर्षति। तितरीषति। दिदरिद्रास्यति। दिदरिद्रिषति॥४६ ऋस्मिपूङ्रंज्वशौकृगृदृधृप्रच्छः॥ एभ्यः परस्य सन आदिरिट् [illegible]
रिरिषति। सिस्मयिषति। पिपविषति। अंजिजिषति। अशिशीषति। वि[illegible] करीषति। जिगरीषति। आदिदरिषते। आदिधरिषते। पिपृच्छिषति॥४७ इट् ऋतः स्यस्य। इंतादृदंता
च्च परस्य स्यस्यादिरिट्स्यात्। हनिष्यति। करिष्यति॥४८ कृतचृतछृदतृदनृतः॥ सिचः सादेर्वा। एभ्यः परस्य सिचः सादेः स्ताद्यशीत आदिरिड्वास्यात्। कर्त्स्यति।
कर्तिष्यति। विचर्त्स्यति। विचर्तिष्यति। नर्त्स्यति। नर्तिष्यति। [illegible] अछर्त्सीत्। अछर्दिष्यत्। तित्र्त्सति। तितर्दिषति। अच्छिदिति किं। अकर्त्तीत्॥४९ गमो
न्मात्मने। गमेः परस्य स्ताद्यशीतः स्तादेरादिरिट्स्यात्। न त्वात्मनेपदे। गमिष्यति। अधिजिगमिष [illegible] स्य। अनात्मन इति किं। संगंसीष्ट॥५० स्नोः॥ स्नोः परस्य स्ताद्य
शीतोऽनात्मनेपदे आदिरिट्स्यात्। प्रस्नविष्यति। अनात्मन इत्येव। प्रास्नोष्ट॥५१ क्रमः॥ क्रमः परस्य स्ताद्यशीत आदिरिट्स्यात्। अनात्मनेपदे। क्रमिष्यति। प्र
क्रमितुं। अनात्मन इत्येव। प्रक्रंस्यते॥५२ तुः॥ अनात्मनेपद [illegible] विषयात्क्रमः परस्य तुः स्ताद्यशीत आदिरिट्स्यात्। क्रमिता। अ
नात्मन इत्येव। प्रक्रंता॥५३ नवृद्भ्यः॥ वृ[illegible]दादिपंचकात् स्ताद्यशीत आदिरिट्नस्यात्। नवेदसाव न्मनपदनिमित्तं। वर्त्स्यति। विवृत्सति। संस्य
ति। सिस्यंदति॥५४ एकस्वरादनुस्वारेतः॥ एकस्वरादनुस्वारेतो धातोर्वि हितस्य स्ताद्यशीत आदिरिट्नस्यात्। पाता। एकस्वरादिति किं। अवधी
ऋवर्णश्रूर्णुगः कितः॥ ऋवर्णांताद्धातोः श्रूर्णोश्चैकस्वरादृहितस्य कित आदिरिट्नस्यात्। वृतः। तीर्णः। श्रितः। ऊर्णुत्वा। एकस्वरादित्येव। जागरितः। दि
किं। वरिता॥५६ उवर्णात्॥ उवर्णांतादेकस्वराद्विहितस्य कित आदिरिट्नस्यात्। युतः। लूनः॥५७ ग्रहगुहश्च सनः॥ आभ्यामुवर्णांताच्च विहितस्य सन आदिरिट्
स्यात्। जिघृक्षति। जुघुक्षति। रुरूषति॥५८ स्वार्थे स्वार्थदीर्घस्य सन आदिरिट्नस्यात्। बुभुक्षति॥५९ डीयः श्वेदितः क्तयोः॥ डीयतेः श्वेरिदितश्च धातोः परयो
क्तयोरादिरिट्नस्यात्। डीनः। डीनवान्। शूनः। शूनवान्। त्रस्तः। त्रस्तवान्॥६० वा टापतः॥ आपतो विकल्पितेटो धातोरेकस्वरात्परयोः क्तयोरादिरिट्नस्
रद्धवान्। अपत इति किं। पतितः॥६१ मंतिवर्दः॥ एभ्यः परादर्देः परयोः क्तयोरादिरिट्नस्यात्। समर्णः। समर्णवान्। न्यर्णः। न्यर्णवान्। अर्णः। अर्ण
रिति किं। अर्दितः॥६२ अविदूरेऽभेः॥ अभेः परादर्देः परयोः क्तयोरादि [illegible] स्यात्। अभ्यर्णः। अभ्यर्णवान्। अविदूर इति किं। अभ्य[illegible]

॥६३ धवर्त्तेर्वृत्तं ग्रंथे। वृत्त एर्पिता क्त्वं द्व नैयं ग्रंथविषये निपात्यते। वृत्तो गुण ... ड्डावेण। ग्रंथ इति किं। वर्तितं कुंकुमं॥६४ धृष्टविशस्तः प्रग
क्तयोरादिप्रगल्भ एवार्थे इड् न स्यात्। धृष्टः। विशस्तः। प्रगल्भ इति किं। धर्षितः। विशसितः॥६५ कषः कृच्छ्र गहने। अनयोरर्थयोः कषः परयोः क्तयो
नू कष्टं दुःखं कष्टोग्निः कष्टं वनं दुरवगाहं। कृच्छ्रादाविति किं। कषितं स्वर्णं॥६६ घुषेरविशब्दे। अविशब्दार्थात् घुषेः परयोः क्तयोरादिरिड्
न स्यात्। घुष्टवान्। अविशब्द इति किं। अवघुषितं वाक्यं॥६७ बलिस्थूले दृढः॥ बलिनि स्थूले चार्थे दृहे दृंहेर्वा क्तांतस्य दृढो निपात्यते ... बलिस्थूले दृ
ढं। दृंहितं॥६८ क्षुब्धविरिब्धस्वांतध्वांतलग्नम्लिष्टफांटबाढपरिवृढं मंथस्वरमनस्तमःसक्तास्पष्टानायासभृशप्रभौ॥ एते क्तांता मंथादिष्वर्थेषु यथासंख्य
मनिटो निपात्यंते। क्षुब्धः समुद्रः। क्षुब्धं वल्लवैः। विरिब्धः स्वरः। स्वांतं मनः। ध्वांतं तमः। लग्नं सक्तं। म्लिष्टमस्पष्टं। फांटमनायाससाध्यं। बाढं भृशं। परिवृढः प्रभुः
×तौ× आदितः॥ आदितो धातोः परयोः क्तयोरादिरिड् न स्यात्। मिन्नः मिन्नवान्॥७०॥ नवा भावारंभे। आदितो धातोर्भावारंभे ... र्थयोः क्तयोरादिरिड्वा
नू। मिन्नं। मेदितं। प्रमिन्नः। प्रमेदितः। प्रमिन्नवान्। प्रमेदितवान्॥७१ श कः कर्मणि॥ शकः क्तयोरादिरिड्वा न स्यात्। शक्तः शकितो वा घटः कर्तुं ×शकितमिति×
णौ दांतशांतपूर्णदस्तस्पष्टछन्नज्ञप्तं॥ दमादीनां णौ क्तांतानां एते वा नि पात्यंते। दांतः दमितः। शांतः शमितः। पूर्णः पूरितः। दस्तः दासितः। स्पष्टः
स्पाशितः। छन्नः छादितः। ज्ञप्तः ज्ञापितः॥७३ श्वसजपवमरुषत्वरसंघुषास्वनाम॥ एभ्यः परयोः क्तयोरादिरिड्वा स्यात्। श्वस्तः श्वसितः। विश्वस्तवान्। विश्वसित
वान्। जप्तः जप्तवान्। जपितः जपितवान्। वांतः वांतवान्। वमितः वमितवान्। रुष्टः रुष्टवान्। रुषितः रुषितवान्। तूर्णः तूर्णवान्। त्वरितः त्वरितवान्। संघु
ष्टो संघुषितो दम्यो। संघुष्टवान्। संघुषितवान्। आस्वांतः आस्वनितः। आस्वांतवान्। आस्वनितवान्। अभ्यांतः। अभ्यांतवान्। अभ्यमितः। अभ्य
मितवान्॥७४ हृषेः केशलोमविस्मयप्रतिघाते। हृषेः केशाद्यर्थात् क्तयोरादिरिड्वा न स्यात्। हृष्टाः हृषिताः केशाः। हृष्टं हृषितं लोम। हृष्टः हृषित
श्चैत्रः। हृष्टाः हृषिता दंताः॥७५ अपचितः॥ अपपूर्वाच्चायतेः क्तांतस्यैतत्वं चिश्च वा निपात्यते। अपचितः अपचायितः॥७६ सृजिदृशिस्कृस्वराद्यत्वतस्तृजनित्यानि
ट स्थवः। सृजिदृशिभ्यां स्कृञः स्वरांतादत्वतश्च तृच्चानित्यानिटो विहितस्य थव आदिरिड्वा न स्यात्। ससृष्ठ। ससर्जिथ। ददृष्ठ। ददर्शिथ। संचस्कर्थ। संचस्करिथ। ययाथ ५५

ययिथ। पपक्थ। पेचिथ ... चाक्लृप्तिसानिट इति किं। ररंधिथ। चिक्षयिथ। विद्वित विवापणं किं वकर्तिथ॥७७ ऋतः॥ ऋदंतात् ऋदित्यानिटो विहितस्य थव आदिरिड् न स्या
त्। जहर्थ। वृञ्त्यानिट इत्येव। सस्वरिथ॥७८ ऋवृव्येऽद इट्॥ एभ्यः परस्य थव आदिरिट् स्यात्। आरिथ। ववरिथ। संविव्ययिथ। आदिथ॥७९ स्कृस्वृदृगृध्रुश्रोर्व्य
ञ्जनादेः परोक्षायां॥ स्कृञः स्वरादिवर्जेभ्यश्च परस्याः परोक्षाया व्यंजनादेरादिरिट् स्यात्। संचस्करिव। ददृव। वविवहे। स्कृ इति किं। चकृव। स्वरादिवर्जनं किं। सस्वृव। दद्र
व। दध्वहे। ... बभूविथ। दुद्रोथ। सुश्रोथ। सुस्रोथ॥८० घसेकस्वरातः क्वसोः॥ घसेरेकस्वरादादंताद्धातोश्च परस्य क्वसोः परोक्षाया आदिरिट् स्या
त्। जक्षिवान्। आटिवान्। ययिवान्। परोक्षायामित्येव। विद्वान्॥८१ गमहनविदविशदृशो वा॥ एभ्यः परस्य क्वसोरादिरिड्वा स्यात्। जग्मिवान्। जगन्वान्। जघ्निवान्
। जघन्वान्। विविदिवान्। विविद्वान्। विविशिवान्। विविश्वान्। ददृशिवान्। ददृश्वान्॥८२ सिचोंजः॥ अंजेः सिच आदिरिट् स्यात्। आंजीत्॥८३ धूसुस्तोः परस्मै
स्यः परस्मैपदे सिच आदिरिट् स्यात्। अधावीत्। असावीत्। अस्तावीत्। प रस्मैपद इति किं। अधोष्ट॥८४ यमिरमिनम्यातः सोंतश्च॥ एभ्यः आदंतस्य च प
रस्मैपदे सिच आदिरिट् स्यात्। एषां च सोंतः। अयंसीत्। व्यरंसीत्। अ नंसीत्। अयासिष्टां॥८५ ईशीडः सेध्वेस्वध्वमोः॥ आभ्यां वर्त्तमाना पंच
म्योः सेध्वे स्वध्वमोः आदिरिट् स्यात्। ईशिषे। ईशिध्वे। ईशिष्व। ईशिध्वं। ईडिषे। ईडिध्वे। ईडिष्व। ईडिध्वं॥८६ रुदपंचकाच्छिदयः॥ रुदादेः पंचकात् परस्य व्यंज
नादेः शितोऽयकारादेरादिरिट् स्यात्। रोदिति। स्वपिति। प्राणिति। श्वसिति। जक्षि ति। अयीति किं। रुद्यात्। शिदिति किं। रोत्स्यति॥८७ दिस्योरीट्॥ रुत्पंचकाद्दिस्योः
शितोरादिरीट् स्यात्। अरोदीत्। अरोदीः॥८८ अदश्चाट्॥ अदेः रुत्पंचकाच्च दिस्योरादिरट् स्यात्। आदत्। आदः। अरोदत्। अरोदः॥८९ संपरेः कृगः स्सट्॥ ... आभ्यां प
रस्य कृग आदिः स्सट् स्यात्। संस्करोति कन्यां। परिष्करोति॥९० उपाद्भूषासमवायप्रतियत्नविकारवाक्याध्याहारे॥ उपात्परस्य कृगो भूषादिष्वर्थेषु परयोः स्सट्
स्यात्। कन्यामुपस्करोति। तत्र न उपस्कृतानि। एधोदकस्योपस्कुरुते। उपस्कृतं भुंक्ते। सोपस्कारं सूत्रं॥९१ किरो लवने॥ उपात् किरतेः लवने स्सडादिः स्यात्। ...
वं छिनत्ति। उपस्कीर्यं मद्रका लुनंति। लवन इति किं। उपकिरति पुष्पं॥९२ प्रतेश्च वधे॥ प्रतेरुपाच्च किरतेर्हिंसायां विषये स्सडादिः स्यात्। प्रतिस्कीर्णं ... ×उपस्कीर्णं×
ते वृषल स्यात्। प्रतिस्कारं ... वध इति किं। प्रतिकीर्णं बीजं॥९३ ... चतुष्पान्निश्रये हर्षान्नाश्रयार्थे। अपस्किरते श्वा ...

* आरंभः। अपरो ज्ञा ग्ना नीति किं। आरेभे आरभात ... नाः। तनः स्वरात्परः परो ज्ञा ... स्वरादीनां तः स्यात्। ...
लनः × उेली

कर्त्तरिय घा। सं खं हं ष्टे। व्याघि निं आश्रया घिं निवस्य टादिः स्यात्। अपस्कि ... गौरपेष॥ ऊक्तु टा स द्या घी। आश्रया घी ... वेक्षि रा ...
किरातः सक्त्रा निपात्यते। विक्षि रः। विकिरा वा पक्षी॥ ७५ प्राग्नुपतर्गवि। प्राग्नुंपतर्गविकर्त्तरि सस्य टादिः स्यात्। प्रस्कं पति ... गवाति किं। प्रइं पतितः ...
दितः स्वराद्नो नः। उदिता धातोः स्वरात्परान्नोंतः स्यात्। नंदति। ऊंडा॥ ७७ मुच्यादि हफ दृ फ गुफ शुसो नः शः। एषां शा पार स्वुरान्न श्रं तः स्यात्। मुं...
चाति। तृंफति। दृंफाति। गुंफति। शुंभति। उंभति॥ ७८ सेजेः स्वरेः सेजेः स्वरात्परः स्वरपरनोंतः स्यात्। जंसः॥ ७९ रध स्टि जुपा ... या म वा रधः ...
स्वरादा प्रत्ययेनोंतः स्यात्। ८० उादे जुपा रा द्वाया। मवारंधः। ररंधिवा। पारा द्वाया मविति किं। रधिता॥ १०० रसा पराद्वाद्रावि। रसः स्वरातु परः प राद्वौ रा
व ज्ञे स्वरादा प्रत्ययेनोंतः स्यात्। ... स्वरात्य राया दा प्रत्ययेनोंतः स्यात्। आलंस्या वो॥ याति किं। आलद्धा॥ २ उपातु स्फा तो। उपात्परस्य लतः स्व
रात्परा या दा प्रत्यये स्फा तो ग म्पा यांनोंतः स्यात्। उपलंस्या चिद्या। स्फ ता चिति किं। उपलस्या वार्त्ता॥ ४ जिरवू मा वा। त्रो रव्भ् लिच लतः स्व
रात्परा नों तौ स्यात्। अलं लालि अलंलि। लासं ला। लिंसं लंसं॥ ५ उपस्र गतु रव लू घञ्ञ श्च। उपसर्गाल्लतः स्वरात्परः खल्लू घञ्ञो त्रिं स्तु
मुत्स्व परनोंतः स्यात्। दुष्प्रलंसं। प्रलंसः। प्रालंसि। प्रलीसं प्रलंसं। उपर्गा दिति किं। लासः॥ ६ स्तु दु स्यः। आस्यां व्यस्त समस्ता स्यां उपसर्गात्परा स्यां
* अतिसुदुर्लभं पस्य लतः स्वरात्परः खल्लू घञ्ञानों तः स्यात्। अति दुर्लभं। अतिसुलंभः। अ ति दुर्लभः। अतिसुदुर्लभः। उपसर्गादित्येव। सुलभं॥ ७ न त्राडुदि म्न घा स्व * अतिसुदुर्लभं ×
रात्परा खुडा दो प्रत्यये नांतः स्यात्। नेष्टा। शुवति किं। नशिता॥ ८ मस्जेः सः। मस्जेः स्वरात्परस्य सस्य धुडादो प्रत्ययनांतः स्यात्। मंक्ता॥ ९ अः सृजि दृशा धक्किति।
अनयोः स्वरात्पराधुडादो प्रत्यये दीतः स्यात्। न तु कि ति। स्रष्टा। द्रष्टुं। अ किती ति किं। सृष्टः॥ १० स्पृशादि सृपा वा। स्पृशामृशा कृष च्च पदृपां स्तृपश्च स्वरात्प
राधुडादो प्रत्यये दी ना वा स्यात्। अकिति। स्प्रष्टा स्पर्ष्टा। म्रष्टा। मर्ष्टा। क्रष्टा। कर्ष्टा। त्रप्ता। तर्प्ता। द्रप्ता। दर्प्ता। स्रप्ता। सर्प्ता॥ ११ ह्रस्वस्यतः पित्कृति। ह्रस्वांतस्य धा
तोः पिति कृति तु अं तः स्यात्। जगत्। ह्रस्वस्येति किं। ग्रामणीः। कृतीति किं। अदु दु ग्वु॥ १२ अतामग्ने। धातोर्विहित आने अतामु श्रं तः स्यात्। पवमानः। अत इ
तिकिं। शयानः॥ १३ आमानः। आसः परस्यान स्यादरो निपात्यते। आसीनः॥ १४ क्त्वं जिनो तु। क्त्वं तस्य धातोः जितिप्रत्यये कृत इ त्वं स्यात्। नीर्णा। किरति॥ १५॥ 56

उद्या उदु। धातो रा द्या त्यरस्य कृ तः जि ति उ स्यात्। पू: बुत्रूर्षति। बुवूर्षति॥ १६ ज्ञासासः। ज्ञासो ऽ द्रुवं जने। ज्ञास्ते रं ज्ञास्यासो उ जिति व्यं जना देस्त पर इ स्यात्। तु अ
शी षत्। शिष्टः। अइ व्यंजन इति किं। आसु ति॥ १७ क्वौ। ज्ञास् अपः क्वाविसु स्यात्। मित्र शी:॥ १८ आङः। आङ ऽ परस्य शास आसः क्वावि वसु स्यात्। आशीः। क्वा वित्यव
आ शास्त्रे॥ १९ द्याः पूर्व्यंजने ऽ क्त्वा। पो ऽ ज्ञे व्यंजनादेस्य परा द्या त्वक्त स्यात्। क्ता पयति। रुग्नां। दर्दिवः। कंकृः। यू वर्ज नं किं। कृत्यत॥ २० कृतः कीर्त्तिः॥ ...
... कृतप्तः कीर्त्तिः स्यात्। कीर्त्तयति॥ २२॥ ॥ इत्याचार्य श्री व अघोर्थ ऽ य समाप्तः॥ ॥ ५७॥ आत्मो त्यादि कृत्। धातो विधीयमान त्यादिवर्जा व स्यमाणः
प्रत्यय धुमस्ति व्याप्य कृत् स्यात्। घन घात्यः। अत्यादिरिति किं। प्राणिह्या। बकुलं। कृत्रिर्दिशा दर्द्रादन्यत्रापि बकुलं स्यात्। पादहारकः। मा हनीयं कर्मा। सं
प्रदानं॥ २ कर्त्तरि॥ कृदर्थविवाचो क्तिं विना कर्त्तरि स्यात्। कर्त्ता॥ ३ व्याप्ये घुर केलिमकृष्टपच्यं। एतो घुरा केलि मो प्रत्यायो कृष्ट पच्यं व्याप्य कर्त्तरि स्यः॥ संगुरं * च *
काष्ठं। पचेलिमा माषाः। कृष्टपच्याः शालयः॥ ४ संगतेऽजर्यं। संगमनेऽस्मे गतं न स्मिन्तु कर्त्तरि नञ्पूर्वात् जृषो यो निपात्यते। अजर्यं। आर्यसंगतं
संगत इति किं। अजरं पदः॥ ५ रुच्याव्यथ्यवास्तव्यं। एते कर्त्तरि निपात्यंते। रुच्यः। अव्यथ्यः। वास्तव्यः॥ ६ भव्य गेय जन्य रम्या पात्या प्लाव्यं न वा॥ ए
त द. ईरिवा निपात्यंते। भव्यः। गेयः। साम्नां जन्यः। रम्यः। आपात्यः। आप्लाव्यः। पक्षे भव्यं गेयानि। सामानि। जन्यं रम्यं। आपात्यं। आप्लाव्यं॥ ७ प्र
वचनीयादयः॥ एते अनीयप्रत्ययांता: कर्त्तरि वा निपात्यंते। प्रवचनीयो गुरुः शास्त्रस्य। प्रवचनीयं गुरुणा शास्त्रं। उपस्थानीयः शिष्यो गुरोः। उपस्था
नीयः शिष्येण गुरुः॥ ८ श्लिष शीङ् स्था स वस जन रुह जृ भजेः क्तः। एभ्यः क्तो विहितः सकर्त्तरि वा स्यात्। आश्लिष्टः कांतां चैत्रः। आश्लिष्टा कांता चैत्रेण। अतिशयि
तो गुरुं शिष्यः। अतिशयितो गुरुः शिष्येण। उपस्थितो गुरुं शिष्यः। उपस्थितो गुरुः शिष्येण। उपासितो गुरुं तं। उपासितो गुरुस्ते। ... षितो गुरुं तान्। ...
तो गुरुस्त्रः। अनुजातो स्नातं। अनुजाता स्ता ते। आरूढो वृक्षं। आरूढो वृक्षः। अनुजीर्णाः सोतां। अनुजीर्णा सीता तेः। विभक्ताः स्वां। विभक्तं स्वा तेः॥ ९ ...
दायः क्ता विहिता स्म आरंसा वा हाता: कर्त्तरि वा स्यात्। प्रकृतः कटं। प्रकृतः कटस्ते:॥ १० गत्यर्थाकर्मक पिब भुजेः। भुना दायः क्ता विहितः स एतस्य: क...
गताः। सो ग्रामं गतानाम् सा तेः। आसितास्ता। अर्च्चितितेः। पीताः पयः। पीतं पयः। भुक्ता स्ते। इ दीते भुक्तं॥ ११ अद्यर्थात्श्राधारे। आहारा वाहाता ... ॥ ५६ ॥

×सामान्यो विधिरुत्सर्गः विशेषो विधिरपवादः×

सत्र्याधस्तरवा स्यात्। इक्षामर्षां जगर्हं। तेजर्गं। ऋदंतर्षांयातं। तेयर्ति। ऋदमर्षां आर्यते। तेः आर्यते। ऋदंगवीपीतं। गातिः पातं। ऋदंतर्षां धुकं ... क्रा।

×२×
ङमभूनावे। एतेभ्यस्तृर्थमाचेस्फः स्त्राकर्त्रे। कारकैयाति॥१३ सीमादायु पादाने॥ एतेः पादाने स्फः। सीम। सयानकः॥१४ संप्रदानाच्चान्यत्रोणादयः ...
नापादानान्यत्रार्थेउणादयः स्फः। कारुः। कषि॥१५ असरूपोपवादे वासर्गे। आकुंकः॥ उत्सूत्रादारस्य स्त्रियां क्तिरिष्यतः। घाकु यो। पवादस्य ... पवादे
नाममानरूपअसर्गिकः प्रत्ययो वा स्यात्। अवश्यपलाव्यं। अवश्यपलविलव्यं। असरूप इति किं। घ्यणियानस्यात्। कार्यं पाक्यं। क्त इति किं। स्मृतिः। चिकीर्षा॥१६ ऋ
वर्णव्यंजनाद् घ्यण् ऋवर्णान्तात् व्यंजनाद्धातो घ्यण् स्यात्। कार्यं। पाक्यं॥१७ पाणिसमवास्यां सृजः। आभ्यां परात् सृजे घ्यण् स्यात्। पाणिसर्ग्यां समवसर्ग

×धातो×
ग्यारिज्जुः॥१८ उवर्णादावश्यके॥ अवश्यं ताव्य। उवर्णान्तात् घ्यण् स्यात्। लाव्यं। अवश्यपाव्यं॥१९ आसुयुवपिरपिलपित्रपिडिदि दभिचम्यानमः॥
आङ्पूर्वात्सोमसु ... योत्यादश्च घ्यण् स्यात्। आसाव्यं। याव्यं। वा प्यं। राप्यं। लाप्यं। अपचाप्यं। दभ्यं। दास्यं। आचाम्यं। आनाम्यं॥२० वाष्प
रस्मात्वा स्या। अमापूर्वाद्धसतराभ्यश्च घ्यण् धातोर्वा क्रस्वश्च निपा त्यते। अमावस्या। अमावास्या॥२१ संवाय्य कुंडपाय्यराजसूयं क्रतौ।
एतत्क्रतावर्थे घ्यणंता निपात्यंते। संवाय्यः कुंडपाय्यः। राजसूयः क्रतुः॥२२ प्रणाय्यो निष्कामासंमते। प्राप्ते। याघ्यणाया दयो स्यातां। निष्का
मेऽसंमते वार्थे। प्रणाय्यः शिष्यश्चोरोवा॥२३ धाय्यापाय्यसान्नाय्यनिका य्याः मंत्राग्नाहविर्निवासा। एतत्क्रमादिषु यथासंख्यं घ्यणंता निपात्यंते। धाय्या

×प्रत्याय्या×
ऋक्। पाय्यं माने। सान्नाय्यं हविः। निकाय्यो निवासः॥२४ परिचाय्योपचाय्यसमूह्याश्चित्यमग्नौ। एतन्नौ निपात्यंते। परिचाय्यं। उपचाय्यः। अग्निचयः। समूह्यः। चित्यो
ग्निः॥२५ याज्या दाने त्रिं। यजः करणे। दानर्थे घ्यण् स्यात्। याज्या॥२६ तव्यानीयौ। एतौ धातोः स्यातां। कर्तव्यः करणीयः॥२७ यदचातः। स्वरान्ता द्धातो

×अ×
र्यः स्यात्। आतएश्चेयंदयं॥२८ शकिसहिचतियतिशसि हियजित्तजि पवर्गान्ता एभ्यः पवर्गान्तोयः स्यात्। शक्यं। तक्यं। वस्यं। यत्यं। शस्यं। सह्यं। यज्यं। त्य

५७
ज्यं। तप्यं। गम्यं॥२९ यमिमदगदाः सुपसर्गात्। एभ्यो सुपसर्गेभ्यो यः स्यात्। यम्यं। मद्यं। गद्यं। अनुपसर्गादिति किं। आयाम्यं॥३० वदरराउवस्तुपुरो। अनुपगवि
ररादपूर्वाच्च्युरो यः स्यात्। वर्यः। अवर्योदरात्रा॥ वरा इति किं। आवार्यः॥३१ अवर्योपसर्यावद्यपण्यं सुंपयडेमतीगर्हाविक्रेये। एतउपेयादिषु यथासंख्यं

यंता निपात्यंते। वर्या कन्या। उपसर्या गौः। अवद्यं गर्ह्यं। पण्या गौः॥३२ स्वामिविश्यर्यः॥ आर्त्तिः स्वामिवैश्ययोर्यः स्यात्। अर्यः स्वामी वैश्यो वा। आर्योन्य

×वहेः करणे×
॥३३ वह्यं करणे यः स्यात्। वह्यं शकटं॥३४ नाम्नोवदः क्यप् च। अनुपसर्गान्नाम्नः पराद्वदः क्यप् यो स्यातां। ब्रह्मोद्यं। ब्रह्मवद्यं। नाम्न इति किं। वाद्यं॥३५ ह
त्या भूयं भावे। अनुपसर्गान्नाम्नः पराद्धत्या भूयो भावे क्यबंतौ साधू स्तः। ब्रह्महत्या। देवभूयं गतः। भाव इति किं। श्वघात्या सा॥३६ अग्निचित्या। अग्नेः

×सिध्य×
परात् चित्याभावे क्यप् स्यात्। अग्निचित्या॥३७ खेयमृषोद्यं। एतौ क्यबंतौ साधू स्तः। निखेयं। मृषोद्यं॥३८ कुप्यभिद्योध्यसिध्यतिष्यपुष्ययुग्याज्यसूर्यं नाम्नि। ए

×सिध्यः×
ते क्यबंता निपात्यंते। कुप्यं धनं। भिद्यो उध्यः। नदौ। तिष्यः। पुष्यः। युग्यं वाहनं। आज्यं घृतं। सूर्यो रविः॥३९ दृहृग्रहजुषशेतिशास्तोः। एभ्यः क्यप् स्यात्। दृ
त्यः। प्रादृत्यः। अवगृह्य। स्तुत्यः। जुष्यः। इत्यः। शिष्यः॥४० ऋदुपांत्याद्दृक्लृपिचृदृद॥ ऋदुपांत्याद्धातोः क्लृपिचृतिवर्जितात् क्यप् स्यात्। वृत्यं। अक्लृपि चृ
द्वद इति किं। कल्प्यं। चर्त्यं। अर्च्यं॥४१ रुचेर्वाषि भित्रासिंहुदहिजपो वा पत्यः। क्यप् वा स्यात्। रुत्यं। कार्यं। वृष्यं। वर्ष्यं। मृज्यं। मार्ग्यं। शास्यं। शं

×गोहः×
स्यं। गुह्यं। दुह्यं। दाह्यं। जप्यं। जाप्यं॥४२ जिविपूनयो हलिमुंजकल्के॥ तिर्विपूर्वाच्छ्योर्च पूनीभ्यां च यथासंख्यं हलिमुंजकल्केष्वकर्मसु क्यप्
स्यात्। जित्या हलिः। विपूयो मुंजः। विनीयः कल्कः। हलिमुंजकल्क इति किं। जेयं। विपव्यं। विनेयं॥४३ पदास्वैरिवाह्यापक्ष्यग्रहः। एषु चैर्थेषु ग्रहे
क्यप् स्यात्। प्रगृह्यं पदं। गृह्याः परतंत्राः। ग्राम गृह्यं बाह्येत्यर्थः। गुणगृ ह्यां गुणपक्ष्याः॥४४ दृगोद संज्ञायां। दृगादेः संज्ञायां क्यप् स्यात्। दृत्यः।
असंज्ञायामिति किं। दार्या। पद्मी॥४५ समोवा। संपूर्वाद्दृगः क्यप् वा स्यात्। संभृत्यः। संभार्यः॥४६ तेऽकृत्याः॥ घ्यणाद्यंतव्यानीयायक्यप् प्रत्ययाः कृत्याः स्फ
॥४७ णकतृचौ। धातोरेतौ स्यातां। पाचकः। पक्ता॥४८ अचू। धातोरच् स्यात्। करः। दरः॥४९ लिहादिभ्यः। एभ्यो च् स्यात्। लेहः। शेषः॥५० ब्रूशः ब्राह्मणा
चिलुवं स्यात्। ब्राह्मणाब्रुवः॥५१ नंद्यादिभ्यो नः॥ एभ्यो नामगणदृष्टेभ्यो नः स्यात्। नंदनः। वासनः। सहनः। संक्रंदनः। सर्वदमनः। ग्रहादिभ्यः ... न्। एभ्यो
णिन् स्यात्। ग्राही। स्थायी॥५२ नाम्युपांत्यप्रीकृगृज्ञः कः॥ नाम्युपांत्येभ्यः प्रीकृगृज्ञादिभ्यश्च कः स्यात्। विक्षिपः। प्रियः। किरः। गिरः। ज्ञः॥५४ गेहे ...
हे ग्रहेर्गेहे कः स्यात्। गृहं। गृहाः॥५५ उपसर्गादातो डोऽश्वयः। उपसर्गात् परात् श्वयुर्वर्जादाकारांतात् धातोर्डः स्यात्। आह्वः। उपसर्गादिति किं। दायः। अश्वप

इतिकिं। अवश्यायः॥ ५६ व्याघ्राघ्रे प्राणिनसोः॥ पातो यथासंख्यं प्राणिनि नासिकायां चार्थे डांतो निपात्येते। व्याघ्रः। आघ्रा॥ ५७ घ्राध्मापाट्दृशः शः॥
एभ्यः शः स्यात्। जिघ्रः। उद्धमः। पिबः। उद्दयः। उत्पश्यः॥ ५८ साहिसातिवेद्युदेजिधारिपारिचेतेरनुपसर्गात्। एभ्योनुपसर्गेभ्यो णंतेभ्यः शः स्यात्। साहयः।
सातयः। वेदयः। उदेजयः। धारयः। पारयः। चेतयः। अनुपसर्गादिति किं। प्रसादयिता॥ ५९ लिंपविंदः॥ आभ्यामनुपसर्गाभ्यां शः स्यात्। लिंपः। विंदः॥ ६०
निगवादेर्नाम्नि। यथासंख्यं निपूर्वाल्लिंपः गवादिपूर्वाच्च विंदः संज्ञायां शः स्यात्। निलिंपा देवाः। गोविंदः। नाम्नीति किं। निलिपः॥ ६१ वा ज्वलादिदुनीभूग्रहा ×कुविंदः×
स्रोर्णः॥ ज्वलादेर्धातोर्दुनोत्यादेश्चानुपसर्गाण्णो वा स्यात्। ज्वलः। ज्वालः। चलः। चालः। दवः। दावः॥ नयः। नायः। लवः। लावः॥ याद्देशमकरादि। यदः सूर्या
×दि× दि॥ आस्रवः। आस्रावः॥ अनुपसर्गादिति किं। प्रज्वलः॥ ६२ अवहृसासंस्रोः॥ अवपूर्वाभ्यां हृसाभ्यां संपूर्वात् स्रोः णः स्यात्। अवहारः। अवसायः। सं
स्रावः॥ ६३ तन्व्यधीणश्वसातः॥ एभ्य आदंतेभ्यश्चानुपसर्गेभ्यो णः स्यात्॥ तानः। व्याधः। प्रत्यायः। श्वासः। अवश्यायः॥ ६४ नृत्खनरंजः शिल्पिन्यः
×क× कन्॥ एभ्यः शिल्पिनि कर्त्तरि ष्वुन् स्यात्। नर्त्तकी। खनकः। रजकः॥ शिल्पिनीति किं। नर्त्तिका॥ ६५ गस्थकः॥ गः शिल्पिनि कर्त्तरि थकः स्या
×दः× त्। गाथकः॥ ६६ टनण्॥ गः शिल्पिनि टनण् स्यात्। गायनी॥ ६७ कालव्रीह्योः॥ हो कोटा [illegible] वा कर्त्तरि व्रीह्योष्टनण् स्यात्। हायनो वर्षः। हाय
नाव्रीहयः। हातान्यः॥ ६८ प्रुसृल्वोऽकः साधौ॥ एभ्यः साध्वर्थेभ्यो वुः स्यात्॥ प्रवकः। सरकः। लवकः। साधाविति किं। प्रावकः॥ ६९ आशि [illegible]
॥द्दरस्यप्रार्थिने॥ [illegible] ण्वकन्। आशिषि गम्यमानायां धातोरकन् स्यात्। जीवका। आशिषीति किं। जीविका॥ ७० तिक्कृतौ नाम्नि॥ आशीर्विषये संज्ञायां गम्यमाना
यां धातोः [illegible] शांतिः। वीरस्तुः। वर्द्धमानः॥ ७० कर्मणोऽण्। कर्मणः पराद्धातोरण् स्यात्। कुंभकारः॥ ७१ शीलिकामिभक्ष्याचरिभ्यो
णः॥ कर्मणः परस्य एभ्यो णः स्यात्। धर्मशीला। धर्मकामा। वायुभक्षा। कल्याणाचारा। सुखप्रतीक्षा। बहुक्षमा॥ ७२ गायो टक्॥ अनुपसर्गाट्टक्। कर्मणः ×द×
×गी× परादनुपसर्गात् गायतेष्टक् स्यात्। वक्रगी। अनुपसर्गादिति किं। [illegible] स्वरसंगायः॥ ७३ सुरासी
ध्वोः पिबः॥ आभ्यां कर्मभ्यां परादनुपसर्गात् पिबतेष्टक् स्यात्। सुरापी। सीधुपी॥ ७४ आतो डोऽह्वावामः॥ कर्मणः परादनुपसर्गात् ह्वावामावर्जादादंताद्धातो ५८

×ग्र×

डः स्यात्। गोदः। अह्वावाम इति किं। स्वर्गह्वायः। तंतुवायः। धान्यमायः॥ ७५ समः ख्यः॥ कर्मणः परात् संपूर्वात् ख्यो डः स्यात्। गोसंख्यः॥ ७६ दश्चाङः॥ कर्मणः
परादाङ्पूर्वाद्दागः ख्यश्च डः स्यात्। दायादः। स्वारख्यः॥ ७७ प्रात्स्थः॥ कर्मणः परात् प्रपूर्वात्स्थो डः स्यात्। पथिप्रस्थः। प्रपाप्रदः॥ ७८ आशिषि हनः॥ कर्मणः प
राद्धंतेराशिषि डः स्यात्। शत्रुहः॥ ७९ क्लेशादिभ्योऽपात्॥ क्लेशादेः कर्मणः परादपाद्धंतेर्डः स्यात्। क्लेशापहः। तमोपहः॥ ८० कुमारशीर्षाण्णिन्। आभ्यां कर्मभ्यां
पराद्धंतेर्णिन् स्यात्। कुमारघाती। शीर्षघाती॥ ८१ अचित्ते टक्। कर्मणः पराद्धंतेरचित्तकर्त्तरि टक् स्यात्। वातघ्नं तैलं। अचित्त इति किं। पापघातो यतिः॥
८२ जायापतेश्चिह्नवति। आभ्यां कर्मभ्यां पराद्धंतेश्चिह्नवति कर्त्तरि टक् स्यात्। जायाघ्नो ब्राह्मणः। पतिघ्नी कन्या॥ ८३ ब्रह्मादिभ्यः। एभ्यः कर्मभ्यः पराद्धंतेष्ट
×गोघ्नः× क् स्यात्। ब्रह्मघ्नः पापी॥ ८४ हस्तिबाहुकपाटाच्छक्तौ। एभ्यः कर्मभ्यः पराद्धंतेः शक्तौ गम्यमानायां टक् स्यात्। हस्तिघ्नः। बाहुघ्नः। कपाटघ्नः। शक्ताविति किं। ह
स्तिघातो विषदः॥ ८५ नगरादगजे। [illegible] नगरात्कर्मणः पराद्धंतेरगजे कर्त्तरि टक् स्यात्। नगरघ्नो व्याघ्रः। अगज इति किं। नगरघातो हस्ती॥ ८६ रा
जघः। राजः कर्मणः पराद्धंतेष्टक् घादेशश्च निपात्यते। राजघः॥ ८७ पाणिघताडघौ शिल्पिनि। पाणिघताडघौ शिल्पिनि निपात्येते। पाणिघः। ताडघः। ×टकंसो×
शिल्पिनीति किं। पाणिघातः। ताडघातः॥ ८८ कुक्ष्यात्मोदरात् भृगः खि। एभ्यः कर्मभ्यः पराद् भृगः खिः स्यात्। कुक्षिंभरिः। आत्मंभरिः। उदरंभरिः
॥ ८९ अर्हेरत्वः। कर्मणः परादर्हेरत्वः स्यात्। पूजार्हा साध्वी॥ ९० धनुर्दंडत्सरुलांगलांकुशर्ष्टियष्टिशक्तितोमरघटाद्ग्रहः॥ एभ्यः कर्मभ्यः पराद्ग्रहोऽत्वः स्यात्। धनु
×शक्ति× र्ग्रहः। दंडग्रहः। त्सरुग्रहः। लांगलग्रहः। अंकुशग्रहः। ऋष्टिग्रहः। यष्टिग्रहः। शक्तिग्रहः। तोमरग्रहः। घटग्रहः॥ ९१ सूत्राद्धारणे॥ सूत्रात्कर्मणः पराद्ग्रहोऽत्वः
॥सूत्रं कर्पासादिमयं लक्षणं सत्रं वा विवक्षितं॥ हलपूर्वकं धारणार्थे स्यात्। सूत्रग्रहः। प्राज्ञः॥ सूत्रधारो वा धारण इति किं। सूत्रग्राहः॥ ९२ आयुधादिभ्यो धृगोऽदंडादेः। दंडादिवर्जात् आयुधादेः कर्मणः प
रात् धृगोऽत्वः स्यात्। धनुर्धरः। भूधरः। अदंडादेरिति किं। दंडधारः। कुंडधारः॥ ९३ हृगो वयोऽनुद्यमे। कर्मणः पराद् हृगो वयस्यनुद्यमे च गम्येऽत्वः स्यात्। अ
स्थिहरः श्वशिशुः। उद्यमः। आक्रमणमाकाशात् भारं वा उत्क्षेपणं दानं वा। अंशहरो दायादः। मनोहरा माला। वयोऽनुद्यम इति किं। भारहारः॥ ९४ आङः शीले॥ क
र्मणः परादाङ्पूर्वात् हृगः शीले गम्ये टः स्यात्। पुष्पाहारः॥ ९५ दृतिनाथात्पशाविः। आभ्यां कर्मभ्यां पराद् हृगः पशौ कर्त्तरि इः स्यात्। दृतिहरिः श्वा।

×पुष्पाहरः शील इति किं×१

नाघहरिःसिंहः॥९६स्तजःफलेमलाद्ग्रहः॥एभ्यःकर्मभ्यःपरात्ग्रहेरिःस्यात्॥रजोग्रहिः॥फलेग्रहिः॥मलग्रहिः॥९७देववातापोः॥आभ्यांकर्मभ्यांपराद्
×वातापिः× पेरिःस्यात्॥देवापिः॥९८आत्मोदरकुक्षिषुभृञःखि॥एभ्यःकर्मभ्यःपराद्भृञःखिःस्यात्॥आत्मंभरिः॥उदरंभरिः॥कुक्षिंभरिः॥अभ्रंलिहः
९९किंयत्तद्बहुषुकृञोऽच्॥एभ्यःकर्मभ्यःपराद्कृञोऽच्स्यात्॥किंकरः॥यत्करः॥तत्करः॥बहुकरः॥१०० संख्याहर्दिवाविभानिशाप्रभाभाश्चित्रकर्त्राद्यंतानंतकार
बाह्वरुर्धनुर्नांदीलिपिलिविबलिभक्तिक्षेत्रजंघाबाहुपाङ्कणदारजनिदोषादिनदिवसेषु॥संख्यात्पर्यवधनमपिएभ्यःकर्मभ्यःपरात्कृञष्टःस्यात्॥
×तास्करः× संख्याकरः॥द्विकरः॥अहस्करः॥दिवाकरः॥विभाकरः॥निशाकरः॥प्रभाकरः॥भास्करः॥चित्रकरः॥कर्तृकरः॥आदिकरः॥अंतकरः॥अनंतकरः॥कारकरः॥बाहुकरः॥अ
रुष्करः॥धनुष्करः॥नांदीकरः॥लिपिकरः॥लिविकरः॥बलिकरः॥भक्तिकरः॥क्षे त्रकरः॥जंघाकरः॥बाहुकरः॥क्षणदाकरः॥रजनिकरः॥दोषाकरः॥दिनकरः॥
व्रतीनशक्तिकं कारणंहेतुः॥ तच्छलावस्त्रीलः॥ आराध्यवितानुवर्ती अनुकूलः॥
दिवसकरः॥१०१हेतुतच्छीलानुलोम्येष्वशब्दश्लोककलहगाथावैरचाटुसूत्र मंत्रपदेषु॥एषुकर्तृषुशब्दादिवर्जितकर्मणःपरात्कृञष्टःस्यात्॥यशस्करी विद्या॥श्राद्धकरः॥प्रेषणकरः॥शब्दादिनिषेधः किं॥शब्दकार इत्यादि॥२नृतोकर्मण॥कर्मशब्दकर्मणःपरात्कृञोऽष्टतो गम्या
यांटःस्यात्॥कर्मकरीदासी॥३क्षेमप्रियमद्रेऽण्च॥एभ्यःकर्मभ्यः परात्कृञःखाणौस्यातां॥क्षेमंकरः॥क्षेमकारः॥प्रियंकरः॥प्रियकरः॥मद्रं
करः॥मद्रकारः॥भद्रंकरः॥भद्रकारः॥४मेघर्तिभयेषुकृञः॥एभ्यःपरात्कृञः खःस्यात्॥मेघंकरः॥ऋतिंकरः॥भयंकरः॥अभयंकरः॥५प्रियवशेवदः॥
आभ्यांकर्मभ्यांपराद्वदःखःस्यात्॥प्रियंवदः॥वशंवदः॥६द्विषंतपपरंतपौ॥द्विषत्परास्यांकर्मभ्यांपरात्तपतेःखोऽन्त्यस्य ह्रस्वो॥द्विषतोऽत्र निपात्यते॥द्विषंत ×म×
×परंतपः× पः॥७परिमाणेपचःमितनखयोश्च॥प्रस्थादिमितनखेभ्यःकर्मभ्यःपरात्पचेःखःस्यात्॥प्रस्थंपचः॥मितंपचः॥नखंपचः॥८कूलाभ्रकरीषात्कषः॥एभ्यःकर्मभ्यःपरात्
कषेःखःस्यात्॥कूलंकषा॥अभ्रंकषा॥करीषंकषा॥९सर्वात्सहश्च॥सर्वात्कर्मणःपरात्सहेःकषेश्चखःस्यात्॥सर्वंसहः॥सर्वंकषः॥१०भगंदर्शिषिंतपदमेषु संज्ञा
स्त्रि॥कर्मणःपरस्य एभ्यःसहश्चसंज्ञायांखःस्यात्॥विश्वंभरावसुंधरा॥पतिंवराकन्या॥शत्रुंजयो गजः॥रथंतरंसाम॥शत्रुंतपोराजा॥बलिंदमःकृष्णः॥शत्रुंसहः॥शरञ्जानाम
न्नामतिकिं॥कर्तुंबलात्॥११धारेर्वशे॥कर्मणःपराद्धारेःसंज्ञायांखःस्यात्॥धारयतेर्ु॥वसुंधरा॥पुरंदरस्तगंदरोएतौसंज्ञायांखांतौनिपात्येते॥पुरंदरःशक्रः॥ ५९

×४×

लगंदरोव्याधिः॥१३वाचंयमोव्रते॥व्रतेगम्यमानेवाचःकर्मणःपराद्यमेःखोवाचोमंतश्चस्यात्॥वाचंयमोव्रती॥१४मन्यापिन्॥कर्मणःपरान्मन्यतेणिनिःस्या
त्॥पंडितमानीबंधः॥१५कर्तुःखश्॥प्रत्ययार्थकर्तुःकर्मणःपरान्मन्यतेःखश्स्यात्॥पंडितंमन्यः॥कर्तुरितिकिं॥पटुमानी॥चैत्रस्य॥१६एजेः॥कर्मणःपरा
×मुं× देजयतेःखश्स्यात्॥अरिमेजयः॥१७शुनीस्तनमुंजकूलास्यपुष्पाद्धेः॥एभ्यःकर्मभ्यः परात् धेःखश्स्यात्॥शुनिंधयः॥स्तनंधयः॥मुंजंधयः॥कूलंधयः॥आस्यंधयः॥पु
×नू× ष्पंधयः॥१८नाडीघटीखरीमुष्टिनासिकावातेध्मश्च॥एभ्यःकर्मभ्यःपराद्ध्मधेश्चखश्स्यात्॥नाडिंधमः॥नाडिंधयः॥घटिंधमः॥घटिंधयः॥खरिंधमः॥खरिंधयः॥मु
ष्टिंधमः॥मुष्टिंधयः॥नासिकंधमः॥नासिकंधयः॥वातंधमः॥वातंधयः॥१९पाणिकरात्॥आभ्यांकर्मभ्यांपरात्ध्मःखश्स्यात्॥पाणिंधमः॥करंधमः॥२०कूलादुद्रुजोद्वहः॥
कूलात्कर्मणःपराभ्यामाभ्यांखश्स्यात्॥कूलमुद्रुजः॥कूलमुद्वहः॥२१व हांलिहः॥आभ्यांकर्मभ्यांपराल्लिहःखश्स्यात्॥वहंलिहः॥अभ्रंलिहः॥२२॥ ×ना×
बहुविधुंरुस्तिलात्तुदः॥एभ्यःकर्मभ्यःपरात्तुदःखश्स्यात्॥बहुंतुदः॥ विधुंतुदः॥अरुंतुदः॥तिलंतुदः॥२३ललाट वातशर्द्धात्तपाजहाकः॥एभ्यः
कर्मभ्यःपरेभ्यो यथासंख्यंतपाजहाभ्यःखश्स्यात्॥ललाटंतपः॥वा तमजः॥शर्द्धंजहः॥२४असूर्योग्रयोर्दृशः॥आभ्यांकर्मभ्यांपराद्दृशेःख
×यातावश्च× श्स्यात्॥असूर्यंपश्या॥उग्रंपश्यः॥२५इरंमदः॥इरापूर्वान्मदःखश्स्या त्॥इरंमदः॥२६नग्नपलितप्रियांधस्थूलसुभगाढ्यतदंताव्यर्थेच्व्यर्थेष्वच्व्यौ ×नू×
खिष्णुखुकञौ॥नग्नादिभ्यःकेवलेभ्यः॥तदंतेभ्यश्चाच्व्यंतेभ्यश्च्व्यर्थेभ्यःपराद्भुवः खिष्णुखुकञौस्यातां॥नग्नंभविष्णुः॥नग्नंभावुकः॥पलितंभविष्णुः॥
पलितंभावुकः॥प्रियंभविष्णुः॥प्रियंभावुकः॥अंधंभविष्णुः॥अंधंभावुकः॥स्थूलंभविष्णुः॥स्थूलंभावुकः॥सुभगंभविष्णुः॥सुभगंभावुकः॥आढ्यंभविष्णुः॥आढ्यं
×म× भावुकः॥तदंत॥सुनग्नंभविष्णुः॥सुनग्नंभावुकः॥इत्यादि॥अच्व्यावितिकिं॥आढ्यीभविता॥२७कृञःखच्करणे॥नग्नादिभ्योऽच्व्यंतेभ्य श्च्व्यर्थवृत्तिभ्यःपरात्कृ
ञःकरणेखच्स्यात्॥नग्नंकरणंद्यूतं॥पलितंकरणं॥प्रियंकरणं॥अंधंकरणं॥सुभगंकरणं॥आढ्यंकरणं॥सुनग्नंकरणं॥च्व्यर्थइतिकिं॥नग्नंकारातिद्यूतेन॥२८
मानेषाशिताभुवःख॥आशितात्पराद्भुवोभावकरणयोःखःस्यात्॥आशितंभवमन्नं॥आशितंभवउदनः॥२९नाम्नोगमःखड्डौचविहायसस्तुविहः॥नाम्नःपरा
द्गमेःखड्डौस्तः॥विहायसोविहश्च॥तुरंगः॥विहंगः॥उरगः॥विहगः॥तुरंगमः॥विहंगमः॥सुतंगमोमुनिः॥३०सुगदुर्गमाधारे॥सुदुर्भ्यांपराद्गमेराधारेडःस्यात्॥

15

सुगः॥ दुर्गः॥ पंचाः॥ आ निर्गोदेशे॥ निः पूर्वाद्गमेः राधारदेशे डः स्यात्। निर्गो देशः॥ ३२ ग्रामो नाम्न्यः॥ ग्रामो नाम्नः परात् न्यः संज्ञायाम् स्यात्। ग्रामणीः नेता॥ नाम्नीति किं। ग्रामनेता॥

रीदान्ता॥ ३३ पार्श्वादिभ्यः शीङः॥ एभ्यो नामभ्यः परात् शीङो डः स्यात्। पार्श्वशयः। दिग्धसहशयः॥ ३४ ऊर्ध्वादिभ्यः कर्तुः॥ एभ्यः कर्तृवाचिभ्यः परात् शीङो डः स्यात्।

ऊर्ध्वशयः। उत्तानशयः॥ ३५ आधारात्॥ आधारान्नाम्नः परात् शीङो डः स्यात्। खशयः॥ ३६ चरेष्टः॥ आधारात्परात् चरेष्टः स्यात्। कुरुचरी॥ ३७ भिक्षासेनादायात्॥ एभ्यः प

राच्चरेष्टः स्यात्। भिक्षाचरी। सेनाचरः। आदायचरः॥ ३८ पुरोऽग्रतोऽग्रेः सर्तेः॥ एभ्यः परात् सर्तेष्टः स्यात्। पुरःसरी। अग्रतःसरः। अग्रेसरः॥ ३९ पूर्वात्कर्तुः॥ पूर्वात्

कर्तृवाचिनः परात् सर्तेष्टः स्यात्। पूर्वसरः। कर्तुरिति किं। पूर्वसारः॥ ४० स्थापास्नात्रः कः॥ नाम्नः परेभ्य एभ्यः कः स्यात्। समस्थः। कच्छपः। नदीष्णः। धर्मत्रः॥ ४१ ... कापङ्कदेदप

रिमृजस्तम्बेरमकर्णेजपं प्रियालसहस्तिसूचके। एते यथासंख्यं प्रियादिषु वर्त्तमानाः कांतानि पात्यंते। शोकापनुदः प्रियः। तुंदपरिमृजोऽलसः। स्तम्बेरमो हस्ती। कर्णे

जपः खलः। एष्विति किं। शोकापनोदो धर्माचार्यः॥ ४२ मूलविभुजादयः॥ ए तेकांतायथादर्शनं निपात्यंते। मूलविभुजो रथः। कुमुदं। केरवं॥ ४३ दुहे

र्डुघः॥ नाम्नः पराद्दुहेर्डुघः स्यात्। कामदुघा॥ ४४ भजो विण्॥ नाम्नः प राद्भजेर्विण् स्यात्। अर्द्धभाक्॥ ४५ मन्वन् क्वनिप् विच् क्वचित्॥ नाम्नः प

राद्धातोः यथालक्ष्यं मनः। मन्। इंद्रशर्मा। विजावा। क्वनिप्। सुधीवा। वि च्। शुभंयाः॥ ४६ क्विप्॥ नाम्नः पराद्धातोः क्विप् यथालक्ष्यं स्यात्। उखास्रत्।

४७ स्पृशोऽनुदकात्॥ उदकवर्जान्नाम्नः परात्स्पृशेः क्विप् स्यात्। अनुदकादि ति किं। उदकस्पर्शः॥ ४८ अदोऽनन्नात्॥ अन्नवर्जान्नाम्नः परादद्वेः क्विप् स्यात्।

आमात्। अनन्नादिति किं। अन्नादः॥ ४९ क्रव्यात्क्रव्यादावामपक्वादौ। एतौ यथासंख्यमामांतपक्वादर्थौ क्विबंतौ साधू स्तः। क्रव्यात्। आममांसभक्षः। क्रव्यादः।

पक्वमांसभक्षः॥ ५० त्यदाद्यन्यसमानादुपमानाद्व्याप्ये दृशः टक्सकौ च॥ एभ्य उपमानेभ्यो व्याप्येभ्यः परात् दृशेर्व्याप्य एव टक्सकौ क्विप् च स्युः। त्यादृशः।

त्यादृक्षः। त्यादृक्। अन्यादृशः। अन्यादृक्षः। अन्यादृक्। सदृशः। सदृक्षः। सदृक्। ... व्याप्य इति किं। तेनेव दृश्यते॥ ५१ कर्तुर्णिन्॥ कर्त्रर्थादुपमानात्

पराद्धातोर्णिन् स्यात्। उष्ट्रक्रोशी॥ ५२ अजातेः शीले॥ अजात्यर्था... न्नाम्नः पराच्छीलार्थाद्धातोर्णिन् स्यात्। उष्णभोजी। प्रस्थायी। अजातेरिति किं।

शालीन्भोक्ता। शील इति किं। उष्णभोजो मंदः॥ ५३ साधौ॥ नाम्नः परात् साध्वर्थाद्धातोर्णिन् स्यात्। साधुकारी॥ ५४ ब्रह्मणो वदः॥ ब्रह्मणः परात् वदेर्णिन् स्यात्। ब्रह्म ६८

× गम्ययो × १

वादी॥ ५५ व्रताभीक्ष्ण्ये॥ अनयोर्नाम्नः पराद्धातोर्णिन् स्यात्। स्थंडिलवर्ती। क्षीरपायिण उशीनराः॥ ५६ करणाद्यजो भूते॥ करणार्थान्नाम्नः पराद्भूतार्थाद्य

जेर्णिन् स्यात्। अग्निष्टोमयाजी॥ ५७ निंद्ये व्याप्यादिन् विक्रियः॥ व्याप्यान्नाम्नः परात् भूतार्थाद्विक्रियः कर्त्तरीन् स्यात्। सोमविक्रयी। निंद्य इति किं। धान्य

विक्रायः॥ ५८ हनो णिन्॥ व्याप्यात्परात् भूतार्थाद्धंतेर्निंद्ये कर्त्तरि णिन् स्यात्। पितृघाती॥ ५९ ब्रह्मभ्रूणवृत्रात् क्विप्॥ एभ्यः कर्मभ्यः पराद्धंतेर्भूतार्थात् क्विप्

स्यात्। ब्रह्महा। भ्रूणहा। वृत्रहा॥ ६० कृगः सुपुण्यपापकर्ममंत्रपदात्॥ सोः पुण्यादेश्च कर्मणः पराद्भूतार्थात् कृगः क्विप् स्यात्। सुकृत्। पुण्यकृत्। पापकृ

त्। कर्मकृत्। मंत्रकृत्। पदकृत्॥ ६१ सोमात्सुगः॥ सोमाद्व्याप्यात्पराद्भूतार्थात् सुगः क्विप् स्यात्। सोमसुत्॥ ६२ अग्नेश्चेः॥ अग्नेर्व्याप्यात्परात् भूतार्थाच्चेः क्वि

प् स्यात्। अग्निचित्॥ ६३ कर्मण्यग्न्यर्थे॥ कर्मणः परात् भूतार्थाच्चेः कर्मण्य ग्न्यर्थे क्विप् स्यात्। श्येनचित्॥ ६४ दृशः क्वनिप्॥ व्याप्यात्परात् भूतार्थाद्दृशेः

क्वनिप् स्यात्। बहुदृश्वा॥ ६५ सहराजभ्यां कृग्युधेः॥ आभ्यां कर्मभ्यां पराद्भूतार्थात् कृग्युधिभ्यां क्वनिप् स्यात्। सहकृत्वा। सहयुध्वा। राजकृ

त्वा। राजयुध्वा॥ ६६ अनोर्जनेर्डः॥ कर्मणः परादनुपूर्वात् भूतार्था ज्जनेर्डः स्यात्। पुमनुजः॥ ६७ सप्तम्याः॥ सप्तम्यंतात् भूतार्थाज्जनेर्डः स्यात्।

मंदुरजः॥ ६८ अजातेः पंचम्याः॥ पंचम्यंतादजात्यर्थात् भूतार्थाज्जनेर्डः स्यात्। बुद्धिजः। अजातेरिति किं। गजाज्जातः॥ ६९ क्वचित्॥ उक्तादन्यत्रापि यथा

लक्ष्यं डः स्यात्। किंजः। अनुजः। अजः। स्त्रीजः। ब्रह्मज्यः। वराहः। आखनः॥ ७० सुयजोर्ङ्वनिप्॥ आभ्यां भूतार्थाभ्यां ङ्वनिप् स्यात्। सुत्वानौ। यज्वा॥ ७१ ह्रषः शतृ

जीर्यतो वा॥ ७२ ... भूतार्थाज्जॄषेरतृ वा स्यात्। रेऽजरितः॥ ७२ क्तक्तवतू॥ भूतार्थाद्धातोरेतौ स्यातां। कृतः। कृतवान्॥ ७३॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां पंचम...ध्यायस्य प्रथ

मः पादः समाप्तः॥ ॥ श्रुसदवस्भ्यः परोक्षा वा॥ एभ्यो भूतार्थेभ्यः परोक्षा वा स्यात्। उपशुश्राव। उपससाद। अनूवास। पक्षे। उपशुश्रोषीत्। उपाशृणोत्। उपासदत्।

उपासीदत्। अन्ववात्सीत्। अन्ववसत्॥ तत्र क्वसुकानौ तद्वत्॥ परोक्षामात्रविषये धातोः परौ क्वसुकानौ स्यातां। तौ च परोक्षावत्। शुश्रुवान्। पेदिवान्।

ऊषिवान्। पेचिवान्। पेचानः॥ २ वेयिवदनाश्वदनूचानं॥ एतत्तत्र क्वसुकानांताः कर्त्तरि वा निपात्यंते। समीयिवान्। अनाश्वान्। अनूचानः। पक्षे। अगात्।

उपेत्। उपयाय। नाशीत्। नाश्नात्। नाश। अन्ववोचत्। अन्वब्रूत्। अन्वब्रवीत्। अनूवाच॥ ३ अद्यतनी॥ भूतार्थाद्धातोरद्यतनी स्यात्। अकार्षीत्॥ ४ विशेषावि

वृद्धो व्यामिश्रे। अद्यतनादिविशेषाविवक्षायां। व्यामिश्रे च ति भूतार्थाद्धातोर्लङ् स्यात्। रामो वनमगमत्। अथ ह्यो वा युद्धं दि॥५ रात्रौ वसोऽन्त्ययामे स्व
प्तर्यद्य॥ रात्रौ भूतार्थवृत्तेर्वसेरद्यतने लङ् स्यात्। स चेद्वक्ता यस्यां रात्रौ तस्यां एवान्त्ययामं व्याप्य स्वपति स्यात्। अद्यान्तिमे वान्त्ययामेनावच्छिन्ने ऽद्यतने च
प्रयोगोऽस्ति। नाद्यतनं तत्र। अमुत्रावात्सं। रात्र्यन्त्ययामे तु मुहूर्त्तमपि स्वापे ऽमुत्रावसमिति॥६ अनद्यतने लङ्॥ अन्याय्याब्दसंवे सेनां देहे च ... त
सार्द्ध रात्रे वाद्यतनः तस्मिन्नसति। भूतार्थाद्धातोर्लङ् स्यात्। अकरोत्॥७ ख्याते दृश्ये लोकविज्ञाते प्रयोक्तुः शक्यदर्शने। भूतानद्यतने ऽर्थे वर्त्तमाना
द्धातोर्लङ् स्यात्। अरुणद्यवनः साकेतं। ख्यात इति किं। चकार कटं देवदत्तः इति किं। जघान कंसं किल वासुदेवः॥ ८ अयदि स्मृत्यर्थे धातौ स्मृ
त्यर्थे धातावुपपदे भूतानद्यतनार्थवृत्तेर्धातोर्लृट् विष्यंती स्यात्। यदि योगे। स्मरसि साधो स्वर्गे स्थास्यामः॥ अयदीति किं। अभिजानासि मित्र यत् कलिं
गेषु वसाम॥९ वाकांक्षायां। स्मृत्यर्थे ऽवुपपदे प्रयोक्तुः क्रियांतराकांक्षायां सत्यां भूतानद्यतनार्थाद्धातोर्लृट् विष्यंती वा स्यात्। स्मर
सि मित्र कश्मीरेषु वत्स्यामो वसाम वा। तत्रौदनं भोक्ष्यामहे। अ भुंज्महि वा॥१० कृतास्मरणातिनिह्नवे परोक्षा। अहं तस्मात् ... व्या
दृष्टपादिना स्मरणे ऽत्यंतनिह्नवे वा गम्यमाने भूतानद्यतनार्थाद्धातोः परो क्षा स्यात्। सुप्तोऽहं किल विललाप। नाहं कलिंगान् जगाम॥११
परोक्षे। भूतानद्यतनपरोक्षार्थाद्धातोः परोक्षा स्यात्। धर्मं दिदेश तीर्थं करः॥१२ हशश्वद्युगांतः प्रश्ने ह्यस्तनी चा। हशश्वतोश्च प्रयुक्तयोः पंचवर्षम
ध्ये प्रश्ने च भूतानद्यतने परोक्षार्थे वर्त्तमानाद्धातोर्ह्यस्तनी परोक्षे स्याताम्। इति ह अकरोत्। इति ह चकार। शश्वदकरोत्। शश्वच्चकार। किमगच्छस्त्वं म
थुरां। किं जगंथ त्वं मथुरां॥१३ अविवक्षिते। भूतानद्यतने परोक्षे परोक्षत्वेनाविवक्षिते ऽर्थे वर्त्तमानाद्धातोर्ह्यस्तनी स्यात्। अहन् कंसं वासुदेवः॥
१४ वाद्यतनी पुरादौ। भूतानद्यतने ऽर्थे वर्त्तमानाद्धातोः पुरादावुपपदे ऽद्यतनी वा स्यात्। अवात्सुरिह पुरा छात्राः। पक्षे ऽवसन्। ऊषुर्वा। तदास्मा स्मिन्
वनेषु पसन्ता। वसिषुर्वा॥१५ स्मे च वर्त्तमाना। भूतानद्यतने ऽर्थे वर्त्तमानाद्धातोः स्मे पुरादौ चोपपदे वर्त्तमाना स्यात्। पृच्छति स्म पुरा धर्म। वसंतीह
पुरा छात्राः। ननौ पृष्टोक्तौ सद्वत्। ननावुपपदे पृष्टप्रतिवचने भूते ऽर्थे वर्त्तमानाद्धातोर्वर्त्तमाने वर्त्तमाना स्यात्। किमकार्षीः कटं चैत्र। ननु क

॥ विदितो मंदेश्वरः॥ या व्यजिरः स्वमकर्तौ चरति॥ ॥ ...विस्मृतीकिमाप ... क्रियानामियमसंतानविवक्षा पूर्वापरीभूतावयवा ... निदर्शयितुं। इति न चापि ... क्रियाना विवक्षा साधनमात्र प्रत्यये ऽपि ... चतेना ऽर्थवपाचांचे ... वर्त्तमान ... व्यासंगादिना स्वयमप्रतिभाने ... काष्ठे ...

६२

कुर्वंतं मां पश्य। नाकार्षं। न कुर्वंतो ॥ ×२

×न×

रोमि नो॥ ननु कुर्वंतं मां पश्य॥१७ नन्वोर्वा। नन्वोरुपपदयोः पृष्टोक्तौ भूते ऽर्थे वर्त्तमानाद्धातोर्वर्त्तमाना वा स्यात्। सा च सद्वत्। किमकार्षीः कटं चैत्र। न करो
मि नो। तु कुर्वाणं मां पश्य। न्वकार्षं॥१८ सति॥ वर्त्तमानार्थाद्धातोर्वर्त्तमाना स्यात्। अस्ति। करोति पचति। मांसैः सक्ष्यति। इहाधीमहे। तिष्ठंति पर्वताः॥१९ शत्रानशावेष्य
ति तु सस्यौ। सदर्थाद्धातोः शत्रानशौ स्यातां। सविष्यंती विषये ऽर्थे स्य युक्तौ यानु। शायानः। यास्यन् शायिष्यमाणः॥२० तौ माड्याक्रोशेषु। मड्युप
पदे आक्रोशे गम्ये तौ शत्रानशावेव स्यातां। मा पचन् वृषलो ज्ञास्यति। मा पचमानो ऽसौ मर्त्तुकामः॥२१ वा वेत्तेः क्वसुः। सदर्थाद्वेत्तेः क्वसुर्वा स्या
त्। तत्त्वं विद्वान्॥२२ पूङ्यजः शानः। आत्मने सदर्थाभ्यां पूयजः शानः स्यात्। पवमानः। यजमानः॥२३ वयः शक्तिशीले। एषु गम्येषु सदर्थाद्धातोः शानः
स्यात्। भुंजाना। गच्छमानाः। समश्नानाः। पराघ्नमानाः॥२४ धारीङोऽकृच्छ्रे ऽतृश्। सुखसाध्ये सत्यर्थे वर्त्तमानाभ्यां रिङश्च पराः शतृश् स्यात्। धारयन्नाचा
रांगं। अधीयन् द्रुमपुष्पीयं॥२५ सुगद्विषार्हः सत्रिशत्रुस्तुत्ये॥ सद र्थेभ्य एभ्यो यथायोग्यं सत्रिणि शत्रौ स्तुत्ये च कर्त्तर्यर्थे शतृश् स्यात्। सुन्वं
तः। चौरं द्विषन्। पूजामर्हन्। प्रस्थितिः किं। सुरां सुनोति॥२६ तृन् शी लधर्म्मसाधुषु। शीलादिषु सदर्थाद्धातोस्तृन् स्यात्। कर्त्ता कटं। व
धूमूढां मुंडयितारः। श्राविष्टायना गंतारः खेलः॥२७ भ्राज्यलंकृग् निरकृंग् भूसहिरुचिवृतिवृधिचरिप्रजनापत्रपइष्णुः। एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्य
इष्णुः स्यात्। भ्राजिष्णुः। अलंकरिष्णुः। निराकरिष्णुः। भविष्णुः। सहिष्णुः। रोचि ष्णुः। वर्त्तिष्णुः। वर्द्धिष्णुः। चरिष्णुः। प्रजनिष्णुः। अपत्रपिष्णुः॥२८ उदः पचि
पतिपदिमदः॥ उत्पूर्वेभ्य एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्य इष्णुः स्यात्। उत्पचिष्णुः। उत्पतिष्णुः। उत्पदिष्णुः। उन्मदिष्णुः॥२९ भूजेः ष्णुक्॥ आभ्यां शीलादिसदर्थाभ्यां ष्णु
क् स्यात्। भूष्णुः। जिष्णुः॥३० स्थाग्लाम्लापचिपरिमृजिक्षेः स्नुः। एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यः स्नुः स्यात्। स्थास्नुः। ग्लास्नुः। म्लास्नुः। पक्ष्णुः। परिमार्ष्णुः। क्षेष्णुः॥३१ त्रसिगृ
धिधृषिक्षिपः क्नुः। एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यः क्नुः स्यात्। त्रस्नुः। गृध्नुः। धृष्णुः। क्षिप्नुः॥३२ सन्भिक्षाशंसेरुः॥ शीलादिसदर्थात् सन्नंतात् भिक्षाशंसिभ्यां च उः स्यात्।
चिकीर्षुः। लिप्सुः। भिक्षुः। आशंसुः॥३३ विंदिच्छू। शीलादिसदर्थाभ्यां वेत्तीच्छतिभ्यां यथायोग्यं नांतपत्वांतादेशौ च निपात्येते। विंदुः। इच्छुः॥३४ शृवंदेरारुः॥ आ
भ्यां शीलादिसदर्थाभ्यां आरुः स्यात्। शरारुः। वंदारुः॥३५ दाधेसिशदसदो रुः॥ शीलादिसदर्थेभ्यो दारूपधेभ्यः शदसद्भ्यश्च रुः स्यात्। दारुः। धारुः। सेरुः।

× एभ्यः × ॥ कृ नद्धिवा ॥

शङ्कः सङ्कः ॥ ३६ शीङ्श्रद्धानिद्रातन्द्रादयिपतिगृहिस्पृहेरालुः ॥ शीलादिसदर्थेभ्य आलुः स्यात् । शयालुः । श्रद्धालुः । निद्रालुः । दयालुः । तन्द्रालुः । पतयालुः । स्पृहया-
लुः । स्पृहयालुः ॥ ३७ सासहिं ... यावहिवावलिपापतिः ॥ शीलादिसदर्थानां सहिवहिचलिपतीनां यङन्तानां डौ सतियघान्तेभ्यां मतनिपात्यन्ते । सासहिः
हिः । वावहिः । चाचलिः । पापतिः ॥ ३८ सस्रिचक्रिदधिजज्ञिनेमि ॥ एते शीलादिसदर्थे डौ कि मन्तो ऽयं ता निपात्यन्ते । सस्रिः । चक्रिः । दधिः । जज्ञिः । नेमिः ॥ ३९ शृकमगम-
हनवृषभूस्थ उकञ् ॥ शीलादिसदर्थेभ्य एभ्य उकञ् स्यात् । शारुकः । कामुकः । आगामुकः । घातुकः । वर्षुकः । भावुकः । स्थायुकः ॥ ४० लषपतपदः ॥ शी-
लादिसदर्थेभ्य एभ्य उकञ् स्यात् । अभिलाषुकः । प्रपातुकः । उपपादुकः ॥ ४१ भूषाक्रोधार्थजुसृगृधिज्वलशुचश्चानः ॥ भूषार्थेभ्यः क्रोधार्थेभ्यो जुसृगृधिज्वलशुचिभ्यश्च शी-
लादिसदर्थेभ्योऽनः स्यात् । भूषणः । क्रोधनः । (कोपनः) जवनः । सरणः । गर्द्धनः । ज्वलनः । शोच नः । अभिलषणः । पतनः । अर्थस्य पदनः ॥ ४२ चालशब्दार्थादकर्मकात् ॥ चाला-
र्थाच्छब्दार्थाच्च धातोः शीलादिसदर्थादकर्मकादनः स्यात् । चलनः । रवणः ॥ अकर्मकादिति किं । पठिता विद्यां ॥ ४३ इङितो व्यञ्जनाद्यन्तात् ॥ व्यञ्जनमा-
द्यन्तं यस्य तस्माद् ङित ईङितश्च धातोः शीलादिसदर्थादनः स्यात् । स्पर्द्धनः । वर्त्तनः । व्यञ्जनादिति किं । एधिता । शयिता । अ-
कर्मकादित्येव । वसिता वस्त्रं ॥ ४४ न णिङ्यसूददीपदीक्षः ॥ णिङन्तात् यन्तात् सूददीपदीक्षश्च शीलादिसदर्थेऽनो न स्यात् । भावयिता । क्ष्मायिता ।
सूदिता । दीपिता । दीक्षिता ॥ ४५ द्रमक्रमो यङः ॥ शीलादिसदर्थाभ्यां यङन्ताभ्यां आभ्यामनः स्यात् । दंद्रमणः । चंक्रमणः ॥ ४६ यजिजपिदंशिवदादूकः ॥ एभ्यो
यङन्तेभ्यः शीलादिसदर्थेभ्य ऊकः स्यात् । यायजूकः । जंजपूकः । दंदशूकः । वावदूकः ॥ ४७ शीलादिसदर्थाज्जागुरूकः स्यात् । जागरूकः ॥ ४८ शमष्टका- × जागुः ×
द्घिनण् ॥ शीलादिसदर्थेभ्यः शमादिभ्योऽष्टभ्यो घिनण् स्यात् । शमी । दमी । तमी । श्रमी । भ्रमी । क्षमी । प्रमादी । क्लमी ॥ ४९ युजभुजभजत्यजरञ्जद्विषदुषद्रुहदो- शमादिकं शमा ष्टकं तस्मात्
ह्याहनः ॥ शीलादिसदर्थेभ्य एभ्यो घिनण् स्यात् । योगी । भोगी । भागी । त्यागी । रागी । द्वेषी । दोषी । द्रोही । अभ्याघाती । अकर्मकादित्येव । गां दोग्धा ॥ ५० आङः क्रीडमु- × दोही ×
षः ॥ शीलादिसदर्थाभ्यामाङ्पूर्वाभ्यां घिनण् स्यात् । आक्रीडी । आमोषी ॥ ५१ प्राच्च यमयसः ॥ शीलादिसदर्थाभ्यामाङः प्राच्च पराभ्यामाभ्यां घिनण् स्या-
त् । प्रयामी । आयामी । प्रयासी । आयासी ॥ ५२ मथलपः ॥ प्रात् पराभ्यामाभ्यां शीलादिसदर्थाभ्यां घिनण् स्यात् । प्रमाथी । प्रलापी ॥ ५३ वेश्च द्रोः ॥ वेः प्राच्च परात् द्रोः

× सदर्थात् ×

शीलादिसदर्थाद् घिनण् स्यात् । विद्रावी । प्रद्रावी ॥ ५४ विपरिप्रात्सर्त्तेः ॥ एभ्यः पराच्छीलादिसदर्थात् सर्त्तेर्घिनण् स्यात् । विसारी । परिसारी । प्रसारी ॥ ५५ समः पृचपृ-
च्छ्वरेः ॥ शीलादिसदर्थाभ्यां समः पराभ्यां पृचिज्वरिभ्यां घिनण् स्यात् । संपर्की । संज्वारी ॥ ५६ संवेः सृजः ॥ शीलादिसदर्थात् संविभ्यां परात् सृजेर्घिनण् स्यात्
। संसर्गी । विसर्गी ॥ ५७ संपरिव्यनुप्राद्वदः ॥ शीलादिसदर्थादेभ्यः पराद्वदेर्घिनण् स्यात् । संवादी । परिवादी । विवादी । अनुवादी । प्रवादी ॥ ५८ वेर्विचकत्थ-
× विपूर्वेभ्य एभ्यो × स्रंभकषकसलसहनः ॥ शीलादिसदर्थेभ्यो घिनण् स्यात् । विवेकी । विकत्थी । विस्रंभी । विकाषी । विकासी । विलासी । विघाती ॥ ५९ व्यपाभेर्लषः ॥ एभ्यः परात्लषे-
ः शीलादिसदर्थाद् घिनण् स्यात् । विलाषी । अपलाषी । अभिलाषी ॥ ६० संप्राद्वसात् ॥ आभ्यां परात् वसतेः शीलादिसदर्थाद् घिनण् स्यात् । संवासी । प्रवासी ॥ ६१
समत्यपाभिव्यभेश्चरः ॥ एभ्यः पराच्चरः शीलादिसदर्थाद् घिनण् स्यात् । संचारी । अतिचारी । अपचारी । अभिचारी । व्यभिचारी ॥ ६२ समनुव्याद्रुधः ॥ एभ्यः परा-
च्छीलादिसदर्थाद्रुधेर्घिनण् स्यात् । संरोधी । अनुरोधी । (विरोधी) अवरोधी ॥ ६३ वेर्द्दहः ॥ विपूर्वाच्छीलादिसदर्थाद्दहेर्घिनण् स्यात् । विदाही ॥ ६४ परेर्दे-
विमुहदहश्च ॥ परिपूर्वेभ्यः शीलादिसदर्थेभ्योऽमीभ्यो दहश्च घिनण् स्यात् । परिदेवी । परिमोही । परिदाही ॥ ६५ क्षिपरटः ॥ परिपूर्वाभ्यामाभ्यां शीलादिसदर्था-भ्यां
घिनण् स्यात् । परिक्षेपी । परिराटी ॥ ६६ वादेश्च णकः ॥ परिपूर्वाच्छीलादिसदर्थाद्वादयतेः क्षिपरटिभ्यां च णकः स्यात् । परिवादकः । परिक्षेपकः । परि-
राटकः ॥ ६७ निंदहिंसक्लिशखादविनाशिव्याभाषासूयानेकस्वरात् ॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यो णकः स्यात् । निंदकः । हिंसकः । क्लेशकः । खादकः । वि-
नाशकः । व्याभाषकः । असूयकः । चकासकः ॥ ६८ उपसर्गाद्देवृदेविक्रुशः ॥ उपसर्गात् परेभ्यः शीलादिसदर्थेभ्य एभ्यो णकः स्यात् । आदेवकः । परिदेवकः । आ-
क्रोशकः ॥ ६९ वृङ्भिक्षिलुंटिजल्पिकुट्टाकः ॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यः षाकः स्यात् । वराकः । भिक्षाकः । लुंटाकः । जल्पाकः । कुट्टाकः ॥ ७० प्रात्सूजोरिन् ॥ आभ्यां
प्रात् पराभ्यां शीलादिसदर्थाभ्यामिन् स्यात् । प्रसवी । प्रजवी ॥ ७१ जीणदृक्षिविश्रिपरिभूवमाभ्यमाव्यथः ॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्य इन् स्यात् । जयी । अत्ययी ।
आदरी । क्षयी । विश्रयी । परिभवी । वमी । अभ्यमी । अव्यथी ॥ ७२ सृघस्यदो मरक् ॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यो मरक् स्यात् । सृमरः । घस्मरः । अद्मरः ॥ ७३ भंजिभासि-
मिदो घुरः ॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यो घुरः स्यात् । भंगुरः । भासुरः । मेदुरः ॥ ७४ वित्तिच्छिदभिदः कित् ॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यः कित् घुरः स्यात् । विदुरः । छिदुरः ।

× एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यो रः स्यात्। स्मेरः। अजस्रः। हिंस्रः। दीप्रः। कंप्रः। कम्रः। नम्रः॥७९ तृषिधृषिस्वपो नजिङ् × पं०२

×५×

सिङ्गुरः॥७५ लियोरू रुकंलुकं॥ शीलादिसदर्थाज्ज्ञियः किं नरतस्यकः॥ जीसः। जारूकः। सालुकः॥७६ सृजीण्नशाष्ट्वरप्॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यः किं तु
र् इत्वरप् स्यात्। सृत्वरः। जित्वरी। इत्वरः। नश्वरः॥७७ गत्वरः॥ गमेश्च त्वरं मश्च नु निपात्यते। गत्वरी॥७८ स्म्यजसहिंसदीपकंपकमनमो रः॥ एभ्यः शीलादिसदं
र्थेभ्यो नजिङ् स्यात्। तृष्णक्। धृष्णक्। स्वप्नजौ॥८० स्थेशभासपिसकसो वरः॥ एभ्यः शीलादिसदर्थेभ्यो वरः स्यात्। स्थावरः। ईश्वरः। भास्वरः। पेस्वरः। विक
स्वरः॥८१ यायावरः॥ यातेर्यङन्ताच्छीलादिसदर्थाद्वरः स्यात्। यायावरः॥८२ दिद्युद्ददृज्जगज्जुहूवाक्प्राट्धीश्रीद्रूस्रूज्वायतस्तूकटप्रूपरिव्राड्भ्राजा
दयः क्विपः॥ एते क्विबन्ताः शीलादिसदर्थे निपात्यन्ते। दिद्युत्। ददृत्। जगत्। जुहूः। वाक्। प्राट्। धीः। श्रीः। शतद्रूः। स्रूः। द्रूः। आयतस्तूः। कटप्रूः। परिव्रा
ट्। विभ्राट्। भाः॥८३ शंसंस्वयंविप्राद्भुवो डुः॥ एभ्यः पराद्भुवः सदर्थात् डुः स्यात्। शंभुः। संभुः। स्वयंभुः। विभुः। प्रभुः॥८४ पुवः इत्रो दैवते॥ सदर्थात्पुवो दैवते
कर्तरि इत्रः स्यात्। पवित्रोऽर्हन्॥८५ ऋषिनाम्नोः करणे॥ ऋषिसंज्ञयोः सदर्थात्पुवः करणे इत्रः स्यात्। पवित्रोऽयमृषिः। दर्भः पवित्रम्॥८६ लूधूसूख
निचरसहार्तेः॥ एभ्यः सदर्थेभ्यः करणे इत्रः स्यात्। लवित्रम्। धवित्रम्। सवित्रम्। खनित्रम्। चरित्रम्। सहित्रम्। अरित्रम्॥८७ नीदाव्शसुयुयुज
स्तुतुदसिसिचमिहपतपानहस्त्रट्॥ एभ्यः सदर्थेभ्यः करणे त्रट् स्यात्। नेत्रम्। दात्रम्। शस्त्रम्। योत्रम्। योक्त्रम्। स्तोत्रम्। तोत्रम्। सेत्रम्। सेक्त्रम्। मेढ्रम्। पत्रम्। पात्री। न
द्धी॥८८ हलक्रोडास्ये पुवः॥ सदर्थात्पुवो हलक्रोडयोर्मुखे करणे त्रट् स्यात्। पोत्रम्॥८९ दंशेस्त्रः॥ सदर्थाद्दंशः करणे त्रः स्यात्। दंष्ट्रा॥९० धात्री॥ धेटः कर्मणि त्रट् स्यात्। धात्री॥९१ ज्ञानेच्छार्चार्थञीच्छील्यादिभ्यः क्तः॥ [illegible] ज्ञानेच्छार्चार्थेभ्यो ञीद्भ्यः शील्यादिभ्यश्च सदर्थे
भ्यः क्तः स्यात्। राज्ञां ज्ञातः। राज्ञामिष्टः। [illegible] राज्ञां पूजितः। मिन्नः। शीलितः। रक्षितः॥९२ उणादयः॥ सदर्थाद्धातोरुणादयो बहुलं स्युः। का
रुः। वायुः॥९३॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां पञ्चमस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः॥ ॥ वर्त्स्यति गम्यादिः॥ गम्यादयो भविष्यत्यर्थे इन्नाद्यन्ताः साधवः
स्युः॥ गमी। आगामी॥१ वा हेतुसिद्धौ क्तः॥ वर्त्स्यदर्थाद्धातोर्धात्वर्थे हेतोः सिद्धौ सत्यां क्तो वा स्यात्। मेघश्चेद्वृष्टः संपन्नाः शालयः॥२ कषो
ऽनिटः॥ कषेः कृच्छ्रगहनयोरनिडन्तात् वर्त्स्यदर्थात् क्तः स्यात्। कष्टम्। कष्टा दिशः [illegible]। अनिट इति किं। कषिताः शत्रवः॥३ भविष्यन्ती॥ वर्त्स्यदर्थाद्धातोर्भ

× कृः

[illegible] कदा दिवान्नगुणाः धृणूट्कंपने इत्यस्य अधिविंशे

× कृः ×

× सो ३ ×

६३

विष्यन्ती स्यात्। सोष्यते॥४॥ अनद्यतने श्वस्तनी॥ नास्त्यद्यतनो यत्र तस्मिन् वर्त्स्यत्यर्थे वर्तमानाद्धातोः श्वस्तनी स्यात्। कर्ता। अनद्यतन इति किं। अद्य श्वो
वा गमिष्यति। परिदेवने॥ अनुशोचने गम्ये वर्त्स्यदर्थाद्धातोः श्वस्तनी स्यात्। इयं तु कदा गन्ता। यैवं पादौ निधत्ते॥६ पुरायावतोर्वर्तमाना॥ अनयोरुपपद
योर्वर्त्स्यदर्थाद्धातोर्वर्तमाना स्यात्। पुरा भुङ्क्ते। यावद्भुङ्क्ते॥७ कदाकर्ह्योर्नवा॥ अनयोरुपपदयोर्वर्त्स्यदर्थाद्धातोर्वर्तमाना वा स्यात्। कदा भुङ्क्ते कदा भो
क्ष्यते। कदा भोक्ता। कर्हि भुङ्क्ते कर्हि भोक्ष्यते। कर्हि भोक्ता॥८ किंवृत्ते लिप्सायाम्॥ विभक्त्यन्तडतरडतमान्तस्य किमो वृत्तं किंवृत्तं तस्मिन्नुपपदे प्रष्टुर्लिप्सायां ग
म्यमानायां वर्त्स्यदर्थाद्धातोर्वर्तमाना वा स्यात्। को भवतां भिक्षां ददाति दास्यति दाता वा। एवं कतरः कतमः। किंवृत्त इति किं। भिक्षां दास्यति। लिप्सायामिति किं।
कः पुरं यास्यति॥९ लिप्स्यसिद्धौ॥ लिप्स्यमानात्फलाद्या सिद्धिः फलावाप्तिः तस्यां गम्यमानायां वर्त्स्यदर्थाद्धातोर्वर्तमाना वा स्यात्। यो भिक्षां ददाति दास्यति दाता वा
स स्वर्गलोकं याति। यास्यति। याता वा॥१० पञ्चम्यर्थहेतौ॥ पञ्चम्यर्थः प्रैषादिः तस्य हेतुरूपेऽध्येषणादौ गम्यमाने तस्मिन्नर्थे वर्त्स्यति वर्तमानाद्धातोर्वर्त
मानाः स्यात्। उपाध्यायश्चेदागच्छति। आगमिष्यति। आगन्ता वा। अथ त्वं सूत्रमधीष्व॥११ सप्तमी चोर्ध्वमौहूर्तिके॥ ऊर्ध्वं मुहूर्ताद्भवः ऊर्ध्वमौहू
र्तिकः। तस्मिन् पञ्चम्यर्थहेतौ वर्त्स्यत्यर्थे वर्तमानाद्धातोः सप्तमी वर्तमाना च वा स्यात्। ऊर्ध्वं मुहूर्तादुपाध्यायश्चेदागच्छेत्। आगच्छति। आगमिष्यति। आ
गन्ता वा। अथ त्वं तर्कमधीष्व॥१२ क्रियायां क्रियार्थायां तुम्णकच् भविष्यन्ती॥ यस्माद्धातोः [illegible] क्रियार्थः प्रयोजनं यस्याः सा क्रि
यार्था तस्यां क्रियायामुपपदे वर्त्स्यदर्थाद्धातोस्तुमादयः स्युः। कर्तुं। कारकः। करिष्यामि इति वा याति। क्रियायामिति किं। भिक्षिष्य इत्यस्य जटाः। क्रियार्थायामिति किं। धावतस्ते पति
ष्यति वासः॥१३ कर्मणोऽण्॥ क्रियायां क्रियार्थायामुपपदे कर्मणः परात् वर्त्स्यदर्थाद्धातोरण् स्यात्। कुम्भकारो याति॥१४ भाववचनाः॥ भाववचनाः [illegible] क्रिया
यां क्रियार्थायामुपपदे वर्त्स्यदर्थाद्धातोः स्युः। पाकाय पक्तये पचनाय वा याति॥१५ पदरुजविशस्पृशो घञ्॥ एभ्यो घञ् स्यात्। पादः। रोगः। वेशः। स्पर्शः॥१६ सृ स्थिरे॥
[illegible] स्थिरे कर्तरि घञ् स्यात्। सारः। स्थिरः। अतीसारो व्याधिः। सारो बलम्। विसारो मत्स्यः॥१७ भावाकर्त्रोः॥ भावे अकर्तरि च कारके धातोर्घञ् स्यात्। पाकः।
प्राकारः। दायो दत्तः॥१८ इङोऽपादाने तु टिद्वा॥ इङो भावाकर्त्रोर्घञ् स्यात्। अपादाने तु टिद्वा। अध्यायः। उपाध्यायः। उपाध्यायी॥१९ श्रो वायुवर्णनिवृते॥ श्रो सार्वकि

॥कर्तृवर्जिते कारके॥ ॥वर्ण[illegible]निवृते॥

॥वर्तिनिवृते॥

× ३ ×

त्रैरिघर्घेश्चघञ्स्यात्। आरावाश्च॥वर्णोवा।नीशारः।प्रावरणं।२०निरसेःपूल्न निरसिस्यांयथासंख्यंसावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। निष्पावः।श्र [illegible] ॥२१रारूपश्च
यौत्र्युपसर्गात्पूर्वाद्द्रोलसोवाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। संरावः॥२२नृत्स्यप्रदोःस्तु। एस्यउपसर्गपूर्वस्यो नार्वकर्त्रोरल्स्यात्। प्रसवः।संश्रयः।विघसः।उपसर्गादित्यवा।ग्रा
वः।श्रायः।घासः॥२३न्याद्दानवा।निपूर्वादादरलिघञ्सावो तादोर्घञ्वास्यात्। न्यादः।निघसः॥२४संनिव्युपाद्यमः॥एस्यउपसर्गेभ्यःपराद्यमस्तावाकर्त्रो
रलवास्यात्। संयमः।संयामः।नियमः।नियामः।वियमः।वियामः।उपयमः।उपयामः॥२५नेर्नदगदपठस्वनक्कणः॥नेरुपसर्गात्पर [illegible] रलवा
स्यात्।निनदः।निनादः।निगदः।निगादः।निपठः।निपाठः।निस्वनः।निस्वानः।निक्कणः।निक्काणः॥२५वीणायांच॥वीणायां सवोवणः सदर्थंतु [illegible] पूर्वात्क्वणेःसावाक
र्त्रोरलवास्यात्प्रक्कणः।प्रक्काणोवीणायाः।वीणाइतिकिं।प्रक्काणःशंखस्य॥ २६युवर्णदृवशरणगमृग्रहः॥ऋवर्णोवर्णान्तेभ्योदृदातेभ्यो [illegible] श्वसा
वाकर्त्रोरलस्यात्।चयः।क्रयः।रवः।लवः।वरः।आदरः।वशः।रणः।गमः।क ग्रहः॥२७वर्षादयःक्लीवे।एतःक्लीवे यथादर्शनंसावाकर्त्रोर्निपा
त्यंते।वर्षसयं॥२८समुदाजःपशौ।आस्यांपरादजःपशुविषयार्थंव नेर्सावाकर्त्रोरल्स्यात्। समजः पशूनां।उदजःपशूनां। पशाविति किं।
समाजोन्नृणां॥२९सृग्लहःप्रजनाक्षे॥आस्यां यथासंख्यं प्रजनाक्षविष यार्थाद्विस्त्यांसावाक र्त्रोरल्स्यात्। गवामुपसरः।अक्षाणांग्लहः।प्रजन
क्ष इतिकिं।उपसारःग्लहोराशौ॥३०पणेर्माने॥पणेर्मानार्थाद्वावाकर्त्रोर लस्यात्।मूलकपणः।मानइतिकिं।पाणः॥३१सम्मदप्रमदौहर्षे।एतौसावा
कर्त्रोर्हर्षेर्थेल्तांतोस्यातां। सम्मदःप्रमदोवास्त्रीणां। हर्षइतिकिं।सम्मादः।प्रमादः॥३२हन्तेर्घनान्तर्घणौदेशे। अंतःपूर्वाद्धंतेरल्घनघणादेशौचनिपा त्ये
ते।देशार्थेसावाकर्त्रोः। अंतर्घनः।अंतर्घणोवादेशः। अंतर्घातोऽन्यः॥३३प्रघणः प्रघाणोगृहांशः। प्रपूर्वाद्धंतेर्गृहांशार्थेल्घणघाणादेशौचनिपात्येते। प्रघणः
प्रघाणोवा।द्वारालिंदकः।प्रघातोऽन्यः॥३४निघोद्घसंघोद्घनापघनोपघ्नंनिमितप्रशस्तगणात्याधानांगासन्नेषु।हंतेर्निघादयोयथासंख्यंनिमितादिष्व
र्थेष्वलंतानिपात्यंते। समंततामितंनिमितं।निघावृक्षाः।उद्घः प्रशस्तः।संघः प्राणिसमूहः। अत्याधीयंतेछेदनार्थंकाष्ठानिघंवाकाष्ठादीनीयत्रतदात्याधा
नंउद्घनः। अपघनः शरीरावयवः।उपघ्नःआसन्नः॥३५मूर्तिनिचितावेघनः।हंतेर्मूर्त्यादावर्थेल्घनादेशश्चनिपात्यतेमूर्तिःकाठिन्यं।अभ्रस्यघनः।निचितंनिरंतरं ६४

×दू×

×दातृप्रवलि॥

घनाःकेशाः।अश्मघः।घनः॥३६अयोद्रोःकरणे। एस्यःपराद्धतेःकरणेल्घनादेशश्चनिपात्यतेविघनः।अयोघनः।द्रुघनः॥३७स्तंबाद्घ्नश्च॥स्तंबात्प
राद्धतेरल्घ्नघनादेशौचनिपात्येते।करणे।स्तंबघ्नोदंडः।स्तंबघनोयष्टिः॥३८परेर्घः।परिपूर्वाद्धंतेरल्घादेशश्चकरणेनिपात्यते।परिघोर्गला॥३९ह्वःसम्प्र
सारणं कृत्वाच।....तनाम्नो।द्युतेनाभिधानेचघासंख्यंसमापूर्वाद्ह्वोल्ह्वयादेशश्चनिपात्यते।सम्आह्वयः।आभिद्यूतं।आह्वयःसंज्ञा॥३९न्यभ्युपविषु
एस्यःपरात्ह्वोत्सावाकर्त्रोरल्स्यात्।नाम्नोगेवा।उद्यः।निहवः।अभिहवः।उपहवः।विहवः॥४०आङियुद्धे।आङः ह्वोयुद्धेर्थेसावाकर्त्रोर
ल्स्यात्।वाउश्च।आहवोयुद्धं।युद्धइतिकिं।आह्वायः॥४१आहावोनिपानं।निपानंपश्वादिपानार्थंजलाधारः।तस्मिन्नर्थेआङ्पूर्वात्ह्वोसावाकर्त्रोरल्आ
हावादेशश्चनिपात्यते।आहावोवह्नीनां॥४२भावेऽनुपसर्गात्। भावेऽनुपसर्गान्ह्वोल्स्यात्।वाउश्च।हवः।भावइतिकिं।व्याप्येह्वायः।अनुपसर्गा
दितिकिं।आह्वायः॥४३हनोवावधश्च।अनुपसर्गाद्धंतेर्भावेल्वास्यात्। तद्योगवहनोवधः।वधः।घातः॥४४व्यधजपमदः।एस्योऽनुपसर्गेभ्योसावा
कर्त्रोरल्स्यात्।व्यधः।जपः।मदः॥४५नवाक्कणयमहसस्वनः॥अनु पसर्गेभ्यःएस्योसावाकर्त्रोरल्वास्यात्।क्कणः।क्काणः।यमः।यामः।हसः।
हासः।स्वनः।स्वानः॥४६आङोरुप्लोः॥आङःपरास्यांरुप्लुस्यांसावाक र्त्रोरल्वास्यात्।आरवः।आरावः।आप्लवः।आप्लावः॥४७वर्षविघ्नेऽवाद्ग्रहः
॥अवपूर्वात्ग्रहेर्वर्षविघ्नेर्थेसावाकर्त्रोरल्स्यात्।अवग्रहः।अवग्राहः ।वर्षविघ्नइतिकिं।अवग्राहोऽर्थस्य॥४८प्राद्रश्मितुलासूत्रे।प्रपूर्वाद्ग्रहेरश्मौ
तुलासूत्रेवार्थेसावाकर्त्रोरल्वास्यात्। प्रग्रहः।प्रग्राहः॥४९वृगोवस्त्रे।प्रपूर्वाद्वृगोवस्त्रविशेषेर्थेसावाकर्त्रोरल्स्यात्।प्रावरः। [illegible] वस्त्रइतिकिं।प्रव
रोयति॥५०उदःश्रेः।उद्पूर्वाच्छ्रेःसावाकर्त्रोरल्वास्यात्।उच्छ्रयः।उच्छ्रायः॥५१युप्रुद्रोर्घञ्।उत्पूर्वेभ्यएभ्योसावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्।उद्यावः। [illegible] उद्द्रावः॥५२
ग्रहः।उत्पूर्वात्ग्रहेःसावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्।उद्ग्राहः॥५३न्यवाच्छापे।आस्यांपराद्ग्रहेराक्रोशगम्येसावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्।निग्राहः।अवग्राहोवा।तस्मात्स्यात्।शा
पइतिकिं।निग्रहश्चौरस्य॥५४प्राल्लिप्सायां।प्रपूर्वाद्ग्रहेर्लिप्सायोगम्यायांसावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्।पात्रप्रग्राहेणचरतिपिंडपातार्थीभिक्षुः।लिप्सायामितिकिं।स्रु
वःप्रग्रहः॥५५समोमुष्टौ।सपूर्वाद्ग्रहेर्मुष्टिविषयेर्थेसावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्।संग्राहोमल्लस्य।मुष्टाविति किं।संग्रहःशिष्यस्य॥५६युदुद्रोः।पूर्वस्यपरोसावा

×त×

॥अथ कारखीकाऽवादयःक्रमनो॥वादयं शेषा नता यायूहणविशेषा इतनाभ्यति॥

कर्त्रोर्घञ्स्यात्। संयावः। संदावः। संद्रावः॥५७ नियश्चानुपसर्गाद्वा॥अनुपसर्गान्नियो वृङ्द्रोश्च भावाकर्त्रोर्घञ्वास्यात्। नयः। नायः॥ ...यावः। द्रवः। द्रा
वः। द्रवः। द्रावः॥ अनुपसर्गादितिकिं। प्रणयः॥५८ नादः। उत्पूर्वान्नियो भावाकर्त्रोर्घञ् स्यात् वा। उन्नायः। उन्नयः॥५९ अवात्॥ अवपूर्वान्नि... भावाकर्त्रोर्घञ्
स्यात्। अवनायः॥६० परौद्यूते॥ परिपूर्वान्नियो द्यूतविषयाद्घञ्भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। परिणायेन शारान्हंति। द्यूत इतिकिं। परिणयोस्याः॥६१ परौभुवोऽवज्ञाने॥
वा। परिपूर्वान्भुवो ऽवज्ञाने घञ् भावाकर्त्रोर्घञ्वास्यात्। परिभावः। परिभवः। अवज्ञान इतिकिं। सर्वतोभूतिः परिभवः॥६२ यज्ञे ग्रहः। परिपूर्वाद्ग्रहेर्यज्ञविषये भा
वाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। पूर्वपरिग्राहः। यज्ञ इतिकिं। परिग्रहो धर्मस्य॥६३ संस्तोः। संपूर्वात्स्तौतेर्भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। यज्ञविषये। संस्तावः॥ ...॥६४ प्रात्स्रुद्रु
स्तुः। प्रात्पूर्वस्य एभ्यो भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। प्रस्रावः। प्रद्रावः। प्रस्तावः॥६५ यज्ञे स्रुवः। प्रपूर्वात्स्रोर्भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। न चेद्यज्ञविषयः। प्रस्रावः॥ ...
। वहिष्प्रस्तरः॥६६ वेरशब्दे प्रथने॥ वेपरात्स्त्रो ऽशब्दविषये विस्तीर्णे ... घञ्स्यात्। विस्तारः पटस्य। प्रथन इतिकिं। तृणस्य विस्तरः। अशब्द इति ...क
। वाक्यविस्तरः॥६७ छंदोनाम्नि॥ विपूर्वात्स्त्रो गायत्र्यादिसंज्ञाविषये भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। विष्टारपंक्तिः॥६८ क्षुश्रोः॥ विपूर्वाभ्यामाभ्यां भावाक
र्त्रोर्घञ्स्यात्। विक्षावः। विश्रावः॥६९ उन्न्योर्ग्रः॥ आभ्यां परात्ग्रो भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। निगारः। उद्गारः॥७० किरो धान्ये॥ न्युत्पूर्वात्किरतेर्धान्यवि
षयाद्घञ् भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। निकारः। उत्कारो धान्यस्य। धान्य इतिकिं॥ फलनिकरः॥७१ नेर्वृ॥ निपूर्वाद्वृणोतेर्धान्यविशेषे भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। नी
वारो व्रीहयः॥७२ इणोऽभ्रेषे॥ इणस्तस्वलनमभ्रेषः। तद्विषयाद्घञ् निपूर्वादिणो भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। न्यायः। अभ्रेष इतिकिं। न्ययं गतश्चौरः॥७३ परावनुपात्यय इणः॥ क्रमः। परि
पाटिस्तद्विषयाद्घञ् परिपूर्वादिणो भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। तव पर्यायो भोक्तुं। क्रम इतिकिं। पर्ययो यातः॥७४ व्युपयोः शेतेः॥ आभ्यां परात्क्रमविषयाद्घञ् शीङो
भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। तव राजविशायः। मम राजोपशायः। क्रम इतिकिं। विशयः॥७५ हस्तप्राप्ये चेरस्तेये॥ हस्तेन प्राप्तुं शक्यं हस्तप्राप्यं तद्विषयाच्चिञो भावाकर्त्रोर्घ
ञ्स्यात्। न चेच्चौर्यं। पुष्पप्रचायः। हस्तप्राप्य इतिकिं। पुष्पप्रचयं करोति वृक्षाग्रे। अस्तेय इति किं। स्तेयेन पुष्पप्रचयं करोति॥७६ चितिदेहावासो
पसमाधानेष्वादेश्च कः॥ एषु चेर्घञ् भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। तद्योगाच्चेरादेः कः॥ चीयत इति चितिः। चितिः। निकायः। ... आकायमग्निं चिन्वीत। कायो देहः ६५

॥परिणायस्तु शारीणां नयनं स्यात् समंततः॥

॥छंदोनाम॥

१

ऋषिनिकायः। उपसमाधानमुपर्युपरि राशीकरणं गोमयनिकायः॥७७ संघे चानौत्तराधर्ये॥ प्राणिनां समूहे संघे चिनोतेर्घञ् आदेश्च कः। भिक्षुनिकायः। अनौत्तराधर्य इतिकिं। सूकरनिचयः॥७८ निवासचितिशरीरोपसमाधानेष्वादेश्च कः॥
येर्घञ् भावाकर्त्रोश्च घञ्स्यात्। ताद्धा। गवादिः कः। तैर्किक निकायः। से च इतिकिं। सारसमुच्चयः। अन्द्र इतिकिं। शूकरनिचयः॥७७ मौने। मानेगम्यमाने
भावाकर्त्रोर्घञ्स्यात्। एको निष्पावः समित्रेयाह॥ मानइतिकिं निश्चयः॥७८ स्थादिस्यः कः। एभ्यो भावाकर्त्रोः कः स्यात्। आखूत्थो वर्तते। प्रस्थः। प्रपा॥७९ ट्वितो
ऽथुः। ट्वितो धातोर्भावाकर्त्रोरथुः स्यात्। वेपथुः॥८० ड्वितः क्त्रिः। ड्वितो भावाकर्त्रोः क्त्रिमक् स्यात्। तेन मन्त्रेर्नित्यमित्यर्थे। पक्त्रिमं॥८१ यजि
स्वपिरक्षियतिप्रच्छो नङ्। एभ्यो भावाकर्त्रोर्नङ् स्यात्। यज्ञः। स्वप्नः। रक्ष्णः। यत्नः। प्रश्नः॥८२ विच्छो नङ्। विच्छेर्भावाकर्त्रोर्नङ् स्यात्। विश्नः॥८३ उपसर्गाद्दः किः। उपसर्ग
पूर्वाद्दासंज्ञात् भावाकर्त्रोः किः स्यात्। आदिः। निधिः॥८४ व्याप्यादाधारे। व्या प्यात्परादाघ्रासंज्ञादाधारे किः स्यात्। जलधिः॥८५ अंतर्द्धिः। अंतःपूर्वाद्धागो भावा
कर्त्रोः किः स्यात्। अंतर्द्धिः॥८६ अभिव्याप्तौ भावेऽनजिन्। अभिव्याप्तौ भावेऽनजिन् स्यात्। सांराविणं। संवेरणं। सांराविणं वर्तते। अभिव्याप्ताविति किं
। संरावः॥८७ स्त्रियां क्तिः। धातोर्भावाकर्त्रोः स्त्रियां क्तिः स्यात्। कृतिः॥ स्त्रियामितिकिं। कारः॥८८ श्वादिभ्यः। एभ्यो धातुभ्यो भावाकर्त्रोः स्त्रियां क्तिः
स्यात्। श्रुतिः। प्रतिश्रुत्। संपत्तिः। संपत्॥८९ समिणासुगः। संपूर्वादिणो आङ्पूर्वाच्च सुगस्य भावाकर्त्रोः स्त्रियां क्तिः स्यात्। समितिः। आसुतिः॥ ... इति
हेतियूतिजूतिज्ञप्तिकीर्तिः। एता भावाकर्त्रोः क्त्यंता निपात्यंते। सातिः। हेतिः। यूतिः। जूतिः। ज्ञप्तिः। कीर्तिः॥९० गापापचो भावे। एभ्यो भावे स्त्रियां क्तिः स्यात्।
संगीतिः। प्रपीतिः। पक्तिः॥९१ स्थो वा। स्थो भावे स्त्रियां क्तिर्वा स्यात्। प्रस्थितिः। आस्था॥९२ आस्यटिव्रज्यजः क्यप्। एभ्यो भावे स्त्रियां क्यप् स्यात्। ... आस्या। अ... ज्या
। इज्या॥९३ भृगो संज्ञायां। भृगो भावे स्त्रियां संज्ञायां क्यप् स्यात्। भृत्या। नाम्नीतिकिं। भृतिः॥९४ समजनिपन्निषद्शीङ्सुविदिचरिमनीणः। एभ्यो भावाकर्त्रोः स्त्रियां ना
म्नि क्यप् स्यात्। समज्या। निपत्या। निषद्या। निषद्या। शय्या। सुत्या। विद्या। चर्या। मन्या। इत्या। नाम्नीत्येव। संवीतिः॥९५ कृगः शच्वा। कृगो भावाकर्त्रोः स्त्रियां शो वा स्यात्। क्य
प्च। क्रिया। कृत्या। कृतिः॥९६ मृगयेच्छायाच्ञातृष्णाकृपाभाश्रद्धांतर्द्धा। एता स्त्रियां निपात्यंते॥९७ परेः सृचरेर्यः। परिपूर्वाभ्यामाभ्यां भावाकर्त्रोः स्त्रियां यः स्यात्।
परिसर्या। परिचर्या॥९८ वाटाट्यात्। आटर्यङंतात्स्त्रियां भावाकर्त्रोर्यो वा स्यात्। अटाट्या। अटाटा॥९९ जागुरश्च। जागुः स्त्रियां भावाकर्त्रोर्यः ... स्यात्। जागर्या। जा

॥मानादयस्त्वमानादिक संख्यायामि॥

गर्या॥९९श्रौसिंध्रत्ययात्॥ शंसेः प्रत्ययान्तात् सावाकर्त्रोः स्त्रियाम: स्यात्॥ प्रशंसा गोपाय:॥१००क्तो गुरोर्व्यंजनात्॥ क्रस्यंदू यस्मात् [illegible]गुरुमताव्यंजनातो [illegible] ह्लातो सावाकर्त्रोः स्त्रियाम: स्यात्॥ ईहा। कुटइति किं अस्त्रिः गुरोरिति किं स्पूर्तिः व्यंजनादिति किं संज्ञातिः॥१भिदादिष्ठ। भिदाधर्मात्: [illegible]कर्त्रोः स्त्रिया

× पदा × मड्स्यात्॥२ भिदादय॥ एतसावाकर्त्रोः स्त्रियाम इंता य घालंद्रेणं निपात्यंते। भिदा। छिदा॥३ सो चिंत्पूजिकथिकुंबिचर्चिस्पृहितोलिदोलिभ्यः॥ एभ्यो एभ्य: स्त्रियाँ सावाकर्त्रोरस्यात्॥ सीधा। सूषा। चिंता। पूजा। कथा। कुंबा। चर्चा। स्पृहा। तोला। दोला॥४ उपसर्गादातः॥ उपसर्गपूर्वात् [illegible] स्त्रियाँ सावाकर्त्रो

रङ्स्यात्॥ उपदा। उपसर्गादिति किं दत्तिः॥५ णिवास्यासश्रंथघट्टवंदरन:॥ एभ्यो हत्यादिभ्यः स्त्रियां सावाकर्त्रोरन: स्यात्॥ कारणा। वेदना। [illegible]। श्रंथना। घट्टना × ङ ×

वंदना॥६ इषोनिच्छायाँ॥ अनिच्छार्थादिषः स्त्रियां सावाकर्त्रोरन: स्यात्॥ अन्वेषणा। अनिच्छायामिति किं इष्टिः॥७ पर्यधेर्वा॥ आभ्यां परादनिच्छार्थादिषः स्त्रि

यां सावाकर्त्रोरनो वा स्यात्॥ पर्येषणा परीष्टिः। अध्येषणा। अधीष्टिः॥८ क्रुत् संपदादिभ्यः क्विप्॥ क्रुधादिभ्यो उपसर्गेभ्यः पदादिभ्यश्च समादिपूर्वेभ्य:

स्त्रियाँ सावाकर्त्रोः क्विप् स्यात्॥ क्रुत्। युत्। संपत्। विपत्॥९ स्यादि भ्यो वा॥ एभ्य: स्त्रियाँ सावाकर्त्रोः क्विप् स्याद्वा। सीः। सातिः। ज्ञीः। ज्ञीतिः॥१०

॥ कृविश्वकति व्यतिहारेनी हादिभ्योऽञ्॥ व्यतिहारविषये स्यईहादिवर्जेभ्यो धातुभ्यः स्त्रियाँ ञ: स्यात्॥ बाहुलकाद्भावे। व्यावक्रोशी। अनीहादिभ्य इति किं। व्यतीहा। व्यती

हा॥११ नञोऽनिः शापे॥ नञः परात् शापगम्ये सावाकर्त्रोः स्त्रियामनिः स्या त्। अजननिस्ते भूयात्। शाप इति किं अकृतिः पटस्य॥१२ ग्लाहाज्य:॥

एभ्यः स्त्रियां सावाकर्त्रोरनिः स्यात्। ग्लानिः। हानिः। ज्यानिः॥१३ प्रश्नाख्याने वेञ्॥ प्रश्ने आख्याने च गम्ये स्त्रियां सा कर्त्रोर्धातोरिञ्वा स्यात्॥ कांकारिंकारि कां क्रियां × वा ×

× कृतां × कृतां कृतिं वा। अकार्षी। सर्वांकारिं। कारिकां क्रियां कृतिं वा। अकार्षं॥१४ पर्यायार्हर्णोत्पत्तौ च णक:॥ एषु प्रश्नाख्यानयोश्च गम्ययोः स्त्रियां सावाकर्त्रो र्धातो

र्णक: स्यात्॥ भवतश्चासिका। अर्हसि त्वमिक्षुभक्षिकां इक्षुभक्षिकामधारयसि। इक्षुभक्षिकाउदपादि। कां कारिकामकार्षीः॥१५ नाम्नि पुंसि च॥ धातो: प × सर्वांकारिका मकार्षी ×

रात्सावाकर्त्रोः स्त्रियां संज्ञायां णक: स्यात्॥ यथा लक्ष्यं पुंसि च। उद्दालकपुष्पभंजिका। सालभंजिका। आरादलका॥१६ भावे कुर्विनिर्देशे स्त्रियामतोर्णक: स्यात्॥ आसिका

॥१७ क्लीवे क्तः॥ नपुंसके भावे धातोः क्त: स्यात्॥ हसितं नव। क्लीव इति किं हासः॥१८ अनट्॥ क्लीवे भावे धातोरनट् स्यात्॥ गमनं॥१९ यत्कर्मस्पर्शात्कर्त्रंगसुखं तत: ६६

येन कर्मणा संस्पृष्टस्य कर्तुरंगस्य सुखं स्यात् ततः परात् धातोः क्लीवे भावेऽनट् स्यात्॥ पयःपानं सुखं। कर्मेति किं तूलिकायाउत्थानं सुखं स्पर्शादिति किं। अग्निकुं

डस्योपासनं सुखं। कर्त्रिति किं शिष्येण गुरोः स्नापनं सुखं। अंगेति किं पुत्रस्य परिष्वजनं सुखं सुरमिति किं कंटकानां मर्दनं। नित्यसमासार्थमिदं॥२०

रम्यादिभ्यः कर्त्तरि॥ एभ्यः कर्त्तरि अनट् स्यात्॥ रमणी। कमनी॥२१ कारणं॥ अस्मात् कर्त्तर्यनट् स्यात्॥ कारणं॥२२ भुजिपत्यादिभ्यः कर्मापादाने॥ भुज्यादे

× निरस्तं × : कर्मणि पत्यादेश्चापादाने अनट् स्यात्॥ भोजनं। प्रपतनं। अपादानं॥२३ करणाधारे॥ अनयोरर्थयोर्धातोरनट् स्यात्॥ एषणी सकुधनी॥२४ पुन्नाम्नि घः॥

× दं × आक ।र: × पुंस: संज्ञायां गम्यायां धातोः करणाधारयोर्घः स्यात्। तच्छदः प्रभितिकिं विवयं नीनाम्नीति किं प्रहरणो दंड:॥२५ गोचरसंचरवहव्रजव्यजखलापणनि

गमबकंतगकषाकषनिकषाः॥ करणाधारयोः पुन्नाम्नि घांता निपात्यंते। गोचरः। संचरः। वहः। व्रजः। व्यजः। खलः। आपण:। निगमः। बकः। बाहुलकाक्रीकं × तू ×

द्रौ। तगः। बाहुलकाद्भगंकषः। आकषः। निकषः॥२६ व्यंजनाद्घञ्॥ व्यंजनांताद्धातोः पुन्नाम्नि करणाधारयोर्घञ् स्यात्। वेदः॥२७ अवात्तॄस्तृभ्यां॥

[illegible] आभ्यामवपूर्वाभ्यां करणाधारयोः पुन्नाम्नि घञ् स्या त्॥ अवतारः। अवस्तारः॥२८ न्यायावायाध्यायोद्यावसंहाराहारावहाराधार दार × घा ×

जाराः॥ एते पुन्नाम्नि करणाधारयोर्घञंता निपात्यंते। न्यायः। आवा यः। अध्यायः। उद्यावः। संहारः। अवहारः। आधारः। दाराः। जारः॥२९ उदं

कोतोये॥ उत्पूर्वादंचेः पुन्नाम्नि करणाधारयोर्घञ् स्यात्॥ नचेत्तोय विषयो धात्वर्थः॥ तैलोदंकः। अतोय इति किं। उदंको दंचन:॥३० आनायो जालं॥

आङ्पूर्वान्नियः करणाधारे पुन्नाम्नि जाले घञ् स्यात्॥ आनायो मत्स्यानां॥३१ खनोऽरु इ केकवकं घं वा॥ खनेः पुन्नाम्नि करणाधारयो [illegible]घञ्

× अर्हि स्फा:॥ आखः। आखरः। आखनिकः। आखनिकवकः। आखनः। आखानः॥३२ इकिश्तिवू स्वरूपार्थे॥ धातोः स्वरूपे धात्वर्थे वाच्ये एते स्फा: [illegible] कृभिविदिर्यते

रंगति। चुंतिः। क्रियता। पचतिः। परिवृत्तः॥३३ दुःस्वीषतः कृच्छ्राकृच्छ्रार्थखल्॥ कृच्छ्रार्थ[illegible]दुःखादिकृच्छ्रार्थेभ्यो धातोः परासंतात् खल् स्यात्॥ दुःशय

दुष्कर। सुशायी। सुकरः। ईषच्छायी। ईषत्करः। कृच्छ्रार्थ इति किं। ईषल्लभ्यं धनं॥३४ च्व्यर्थकर्त्राप्याद्भूकृञः॥ कृच्छ्राकृच्छ्रार्थेभ्यो दुःस्वीषद्भ्यः परास्याच्व्यर्थ

वृत्तिकर्ताकर्म वा विद्येत यथा संख्यं ताभ्यां परः खल् स्यात्। दुराढ्यंभवं। स्वाढ्यंभवं। ईषदाढ्यंभवं भवता। दुराढ्यंकरः। स्वाढ्यंकरः। ईष[illegible]करः [illegible]

× वरासी × × हश्रा ×

या। द्यर्थ इति किं दुराढ्यो न भूयते॥ ३४ आसु युधि दृशि धृषि मृषातोऽनः॥ आङ्मुखाद्धृषि दुःस्वीषत्पूर्वेभ्य एभ्य आदेता ह्रेक्षातोऽनः स्यात्॥ [illegible] सनः॥ सुशास
नः॥ ईषदासनः॥ एवं दुर्योधनः॥ दुर्दर्शनः॥ दुर्धर्षणः॥ दुर्मर्षणः॥ दुरुद्धानं॥ १२५ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचितायां पंचमस्याध्यायस्य [illegible] पादः समाप्तः
॥छ॥ सत्सामीप्ये सद्वद्वा॥ समीपमेव सामीप्यं सतो वर्त्तमानस्य सामीप्ये भूते भविष्यति चार्थे वर्त्तमानाद्धातो वर्त्तमानादिव प्रत्ययो वा स्युः॥ कदा चैत्रागतो
सि। अयमागच्छामि। आगच्छंतमेव मां विद्धि। पक्षे। अयमागमं। एषोऽस्म्यागतः॥ कदा चैत्र गमिष्यसि। एष गच्छामि। गच्छंतमेव मां विद्धि। पक्षे। एष गमिष्या
मि। गंतास्मि। गमिष्यंतमेव मां विद्धि॥ २ भूतवच्चाशंस्ये वा॥ अनागतस्यार्थस्य प्राप्तुमिच्छा आशंसा तद्विषय आशंस्य स्तदर्थाद्धातोः सद्वद्भूतवच्च प्रत्यया
वा स्युः॥ उपाध्यायश्चेदागमत्। एतं तर्कमध्यगीष्महि। उपाध्यायश्चेदा गच्छति। एतं तर्कमधीमहे। पक्षे उपाध्यायश्चेदागमिष्यति। आगंता वा एतं तर्क
मध्येष्यामहे। अध्येतास्महे वा। आशंस्य इति किं। उपाध्याय आग मिष्यति तर्कमध्येष्यते मित्रः॥ ३ क्षिप्राशंसार्थयोर्भविष्यंतीसप्तम्यौ
। क्षिप्रार्थे आशंसार्थे चोपपदयोराशंस्यार्थाद्धातोर्यथासंख्यं भविष्यंतीसप्तम्यौ स्यातां॥ उपाध्यायश्चेदागच्छति। आगमत्। आ
गमिष्यति। आगंता। क्षिप्रमाशु एतं सिद्धांतमध्येष्यामहे। उपाध्याय श्चेदागच्छति। आगमत्। आगमिष्यति आगंता। आशंसे संभावये यु
क्तोऽधीयीय॥ तत्संभावने सिद्धवत्॥ हेतोः शक्तिश्रद्धानं संभावनं तस्मिन् विषये ऽसिद्धे पि वस्तुनि सिद्धवत् प्रत्ययाः स्युः॥ समये चेत्प्रयत्नोऽभूदुदभूवन् वि×
भूयन॥ ४ नानद्यतनः प्रबंधासत्त्योः॥ धात्वर्थस्य प्रबंधे आसत्तौ च गम्यायां धातोरनद्यतनविहितः प्रत्ययो न स्यात्। यावज्जीवं भृशमन्नमदात्। दत्तवान्। दा
स्यति वा। येयं पौर्णमास्यतिक्रांता। एतस्यां जिनमहः प्रावर्त्तिष्ट। प्रवृत्तः। ययं पौर्णमास्यागामिन्येतस्यां जिनमहः प्रवर्त्तिष्य ते॥ ५ एष्यत्यवधौ देशस्यार्वाग्भागे। ×त×
॥ ६ अस्मिन्योऽवधिस्तद्वा विन्यकपपादेदशास्येवार्वाग्भागे य एष्यन्नर्थस्तद्वृत्तेर्धातोरनद्यतनविहितः प्रत्ययो न स्यात्॥ योऽयमध्वा गंतव्य आ शत्रुंजयात्तस्य यद
वरं वलभ्यास्तत्र द्विरोदनं भोक्ष्यामहे। एष्यतीति किं। योऽयमध्वातिक्रांत आ शत्रुंजयात्तस्य यदवरं वलभ्यास्तत्र युक्ता द्विरध्यैमहि। अवधाविति किं। योऽयमध
निरवधिको गंतव्यस्तस्य यदवरं वलभ्यास्तत्र द्विरोदनं भोक्ष्यामहे। अर्वाग्भाग इति किं। योऽयमध्वा गंतव्य आ शत्रुंजयात्तस्य यत्परं वलभ्यास्तत्र द्विरोदनं भोक्ष्याम ६९

हे॥ ६ कालस्यानहोरात्राणां॥ कालस्य योऽवधिस्तद्वा विन्यकपपादे कालस्येवार्वाग्भागे य एष्यन्नर्थस्तद्वृत्तेर्धातोरनद्यतनविहितः प्रत्ययो न स्यात्॥ न चेत्सोऽर्वा
ग्भागोऽहोरात्राणां॥ योऽयमागामी संवत्सरः तस्य यदवरमाग्रहायण्यास्तत्र जिनपूजां करिष्यामः। अनहोरात्राणामिति किं। योऽयं मास आगामी तस्य यो
ऽवरः पंचदशरात्रस्तत्र युक्ता द्विरध्येतास्महे॥ ७ परे वा॥ कालस्य योऽवधिस्तद्विन्यकपपदे कालस्य परस्मिन्भागेऽनहोरात्रसंबंधिनि य एष्यन्नर्थस्तद्वृत्तेर्धाता
रनद्यतनविहितः प्रत्ययो वा न स्यात्। आगामिनो वत्सरस्याग्रहायण्याः परस्मिन् तत्र मध्येष्यामहे। अध्येतास्महे वा॥ ८ सप्तम्यर्थे क्रियातिपत्तौ क्रिया
तिपत्तिः॥ सप्तम्या अर्थो निमित्तं हेतुफलकथनादिस्तस्मिन् क्रियायाः अतिपत्तिरनिष्पत्तिस्तस्यां सत्यां सप्तम्यर्थे क्रियातिपत्तिः स्यात्॥ दक्षिणे
न चेदयास्यन्न शकटं पर्यासिष्यत॥ ९ भूते॥ भूतार्थाद्धातोः क्रियातिपत्तौ सत्यां सप्तम्यर्थे क्रियातिपत्तिः स्यात्॥ दृष्टो मया तव पुत्रोऽन्नार्थी चंक्रम्यमाणः
अपरश्चातिथ्यर्थी यदि स तेन दृष्टोऽभविष्यत्तदाभोक्ष्यत न त्वभोक्ष्यत ॥ १० वोतात्प्राक्॥ सप्तम्यर्थादि इत्यत्र यदुतत्र हसं कार्त्तनं ततः प्राक्
सप्तम्यर्थे क्रियातिपत्तौ भूतार्थाद्वा क्रियातिपत्तिः स्यात्॥ कथं नाम मस्ये यतः संयगाढे तत्र भवानाधयच्छतमाप्ये विष्यत क्षिमा [illegible]
स्ये। कथं संवितकधीस्यवतधिगार्हामहे। उताप्योः॥ गीति किं। कालो यद भोक्ष्यत भवान्॥ ११ क्षेपेऽपि जात्वोर्वर्त्तमाना॥ क्षेपे गम्ये पि जात्वोरुपपद
योर्धातोर्वर्त्तमाना स्यात्॥ अपि तत्रभवान् जंतून् हिनस्ति। जातु तत्रभवान् भूतानि हिनस्ति। धिग्गर्हामहे॥ १२ कथमि सप्तमी च वा॥ कथंशब्दे उपपदे क्षे
पे गम्ये धातोः सप्तमी वर्त्तमाना च वा स्यातां। कथं नाम तत्रभवान् मांसं भक्षयेत्। भक्षयति वा। धिग्गर्हामहे॥ अन्याय्यमेतत्। पक्षे [illegible] असक्षयत्। भ
×थो× क्षयिता। भक्षयिष्यति। अत्र सप्तमीनिमित्तमस्तीति भूते क्रियातिपत्तेर्वा क्रिया तिपत्तिः॥ कथं नाम तत्रभवान्मांसमभक्षयिष्यत्॥ पक्षे यथाप्राप्तं ×श्रु×
×त्ति× भविष्यंती। क्रियातिपत्तिर्नित्यमेव सा। कथं नाम तत्रभवान्मांसं भक्षयिष्यत्॥ १३ किंवृत्ते सप्तमीभविष्यंत्यौ॥ किंवृत्ते उपपदे क्षेपे गम्ये धातोः सप्तमीभविष्यं
त्यौ स्यातां। किं तत्रभवाननृतं ब्रूयाद्वक्ष्यति वा। को नाम कतरो नाम यस्मै तत्रभवाननृतं ब्रूयाद्वक्ष्यति वा॥ १४ अश्रद्धामर्षेऽन्यत्रापि॥ [illegible] किंवृत्ते
प्यपदे ऽश्रद्धामर्षयोर्गम्ययोः सप्तमीभविष्यंत्यौ स्यातां। न श्रद्दधे। न मर्षयामि। तत्रभवान्नामादत्तं गृह्णीयात्। ग्रहीष्यति वा। न श्रद्दधे [illegible] तत्रभवानदत्त × नसंभावयामि×

मा। ददाना। आदास्य तवा। नमर्षयामि। नत्र मतत्र नवान्मा मा दद्गीरहलीयात्। गृह्णीष्यतिवा॥१५ किं किलास्यार्थीयार्सेविष्यंती। किं किरेक्ष्णं ... पपदः अश्रद्धाम
र्षयोर्गम्ययोर्सेविष्यंती स्यात्। नश्रद्दधान मर्षया ... मिकिं कि लनामतत्र नवान्यरदारानुपकरिष्यानि। नश्रद्दधे। नमर्षे ... यामि ... ... वतिनामवि
द्यतेनामतत्र नवान्यरदारानुपकरिष्यता॥१६ जाड यद्यदाय दोरप्तमी। एषूपपादेष्व श्रद्धामर्षयोः सप्तमीस्यात्। नश्र ... द्धे। नहूमा जातुनत्र नवान्सुरा
पिबेत्। एवं यत्। यदा। यदि सुरां पिबेत्॥१७ हे प्सयद्यत्र। यद्ययत्रयोरुपपदयोः हे पः श्रद्धामर्षयोर्गम्ययोः सप्तमीस्यात्। धिगार्हो महे। यद्ययत्रवॉन
वा नस्मा नैक्रो त्रॉन श्रद्दधे। नक्षमे। यद्ययत्रवाँ नवान्परिवादं कथयत्॥१८ चित्रे आश्चर्येगम्येयद्ययत्रयोरुपपदयोः सप्तमीस्यात्। विश्राम आश्चर्यं यद्ययत्रवा
तत्र नवान्कल्प्यं सवेत॥१९ वात्तस विष्यंत्स्यपदोः यद्ययत्रास्यामन्य स्मिन्नुपपादवित्रेगम्येत्त विष्यंतीस्यान्नुनभ्रयदि ... । चित्रम आश्चर्यमंधेना
मगीरिमारा न्हूयती। दोष इति किं। यद्ययत्रयोः पूर्वेण सप्तम्येवा अय दावितिकिं विज्ञेयदि ससुंजात॥२० सप्तम्फ ता प्योबाढ। बाढार्थ्यारुता
प्योरुपपदयोः सप्तमीस्यात्। उतापिवा कुर्यात्। बाढइतिकिं। उतदंड : पतिष्यति। अपिधत्स्य तेहा रां॥२१ संभावने लमर्थेत दर्थाक्तौ। अलमा
र्थज्ञा क्रोयत्संसा वनं तस्मिन्नाम्येलमर्थार्थस्याप्रयोगेसप्तमीस्यात्। अ पिमासक्तुपवसेत्। अलमर्थ इति किं। निर्दिशास्वाया मेचैत्रः प्रायेणयास्व
ति। नदर्थोक्ता विति किं। त्वाक्रश्चैत्रो धर्मं करिष्यति॥२२ अयदिश्रद्धाधत्तौ नवा। संभावनार्थे धतावुपपादे लमर्थे विषये संभावने गम्येसप्तमीवास्या
त्। नत्रय त्वा द्धश्रद्दधे संभावयामि। भुंजीतभवान्। पक्षे। ताक्ष्यात्तुं क्र। भुक्तवा। अयदीतिकिं। संभावयामियद्भुंजीतभवान्। श्रद्धाधत्ताविति किं। अपि
गिरसा पर्वतं भिंद्यात्॥२३ सतीच्छार्थात्। सदर्थादिच्छार्थात् सप्तमीवास्यात्। इच्छेत्। इच्छति॥२४ वर्ष्यतिहेतुफले। हेतुभूतफलभूतवर्ष्यत्पर्थे वर्तमानात्सप्तमी
वास्यात्। यदिगुरूनुपासीत शास्त्रांतंगच्छेत्। यदि गुरूनुपासिष्यते शास्त्रांतंगमिष्यति। वर्ष्यतीतिकिं। दक्षिणेन चेद्याति न शकटं पर्यासयति॥२५ कामोक्तावकच्चिति। इ
च्छाप्रवेदने गम्येसप्तमीस्यात्। न तु कच्चित्प्रयोगे। कामोमेभुंजीतभवान्। अकच्चितीतिकिं। कच्चिज्जीवतिमेमाता॥२६ इच्छार्थेसप्तमीपंचम्यौ। इच्छार्थेषु धातुषूपपु
देकामोक्तौगम्यायांसप्तमीपंचम्यौस्याताँ। इच्छामिभुंजीतभुंक्तांवाभवान्॥२७ विधिनिमंत्रणामंत्रणाधीष्टसंप्रश्नप्रार्थनेविध्य। दिविशिष्टेषुकर्त्रादिकर्मताबेषु प्रत्ययार्थे

× मंत्रणा ×

षु सप्तमीपंचम्यौ स्यातां। विधिः क्रियायां प्रेरणा। कटं कुर्यात्। करोतु वा भवान्। प्रेरणायामेवयस्यां प्रत्याख्याने प्रत्यवायस्तन्निमंत्रणं। द्विसंध्यमावश्य
कं कुर्यात्। करोतु। यत्र प्रेरणायामेवप्रत्याख्यानेकामचारस्तदामंत्रणं। इहासीत। आसां। प्रेरणे व सत्कारपूर्विका अधीष्टं। व्रतं रक्षेत्। रक्षतु। संप्रश्नः
संप्रधारणा। किंनु खलु। सो व्याकरणमधीयीय अध्यये। उत सिद्धांतमधीयीय। अध्याये। प्रार्थनं याञ्चा। प्रार्थना मे तर्कमधीयीय। अध्याये॥२८ प्रैषानुज्ञाव
सरे कृत्यपंचम्यौ। प्रैषो विशिष्टकालादावर्धकत्पाः पंचमीस्फ। न्यक्कारपूर्विका प्रेरणा प्रैषः। भवतारवलु कटः कार्यः। भवान् कटं करोतु। भवान्हि प्रे
षितः। अनुज्ञातः। भवतावसरः कटकरणे॥२९ सप्तमीचोर्ध्वमौहूर्तिके। प्रैषादिषु गम्येषूर्ध्वमौहूर्तिके ऽर्थे वर्तमानात्सप्तमीकृत्य पंचम्यौ च स्फः। ऊ
र्ध्वं मुहूर्तात्। कटं कुर्यात् भवान्। भवता कटः कार्यः। कटं करोतु भवान्। हि प्रे षितः। अनुज्ञातः। भवतोवसरः कटकरणे॥३० स्मे पंचमी। स्मे उपपादे प्रैषादि
षु गम्येषूर्ध्वमौहूर्तिकार्थाद्धातोः पंचमीस्यात्। ऊर्ध्वं मुहूर्तान् भवान् कटं करोतु स्म। भवान्हि प्रेषितः। अनुज्ञातः। भवतावसरः कटकरणे॥
॥३१ अधीष्टे। स्मे उपपदे ध्येषणायां गम्यायां पंचमीस्यात्। अंगस्म ... न्यक्कारपूर्विकाप्रे विद्वन्नणुव्रतानि रक्ष॥३२ कालवेलासमये तुमर्थावसरे। एषूपपदे
ष्ववसरेगम्येधातोस्तुम्स्यात्। कालो भोक्तुं। वेला भोक्तुं। समयो भोक्तुं। प रणा ऽधिष्टि ... कालो भोक्तव्यस्य। अवसर इति किं। कालः पचति भूतानि॥३३ सप्त
मी यदि। यदि प्रयोगे कालादिषूपपादेष्व सप्तमीस्यात्। कालो यदधीयीत भवान्। वेला यद्भुंजीत। समयो यच्छयीत॥३४ शक्तार्हे कृत्याश्च। शक्ते ऽर्हे च
कर्त्तरिगम्ये कृत्याः सप्तमी च स्फः। भवता खलु भारो वाह्यः। उद्वहेत। भवान् भारं वहेत्। भवान् हि शक्तः। भवता खलु कन्यावोढव्या। ... उद्वहेत। भवान्
खलु कन्यां वहेत्। भवानेतदर्हति॥३५ णिन्चावश्यकाधमर्ण्ये। आवश्यकाधमर्ण्ययोः कर्त्तरि विहितो णिन् कृत्याश्च स्फः। कारी। अवश्यं हारी। ... गेयो गाथानाम्
शतं दायी। गेयो गाथानां॥३६ अर्हे तृच्। अर्हे कर्त्तरि वाच्ये तृच् स्यात्। भवान् कन्याया वोढा॥३७ आशिष्याशीः पंचम्यौ। आशीर्विशिष्टार्थादाशीः पंचम्यौ स्यातां।
जीयात्। जयतात्। आशिषीतिकिं। चिरं जीवति मैत्रः॥३८ माङ्यद्यतनी। माङ्युपपादेद्यतनी स्यात्। माकार्षीत्॥३९ सस्मे ह्यस्तनी च। स्म ... पपदे ह्यस्त
न्यद्यतनी च स्यात्। मास्म करोत्। मास्म कार्षीत्॥४० धातोः संबंधे प्रत्ययाः। अथ धातूनां संबंधे विशेषणविशेष्यभावे सति यथाकाल ... ... प्रत्ययाः साधवः

॥याणामधिकरणयां द्वानां किं यांतोरस्य नदि
...मा कल्पक लातिरिक्तो वा नरा ॥ प्रश्नानं क्रिया
या ...द्यादः क्रियान्तरस्य वदिता यः ...नः भ्रमनानां ॥?

॥पंचमी॥ पंचमी॥ ॥विधीयात॥

× तर ×

स्फः॥ विश्व दृश्वा दृस्य पुत्रो जनिता। जाविं कृत्यमास्यात्। गोमानामासीत्। धात्वा सौहृद्ये दिस्तो यथा विधित धामो वत नहुष्मदि। सूत्रात् ... पूर्वं वर्तमाना
द्यतोः सर्वत्रिक्रि वचन विषये द्विस्तौ स्यातां। यथा विधिक्षतोः संबंधे यत एव धमतार्थ स्मिन्न वकार वे द्विस्तौ ... स्य ... ... संबंधे च
तु प्रयो। ग सति। तथा पंचम्या एवं धामोतयोः संबंधि निबद्धु विशिष्टं युष्मदर्थे वकारा नूद्विस्तौ च स्यातां। यथा विक्षिधमताः संबंधे। लुनी हि लुनी हीत्येवायं लुना
ती त्यादि अधीष्वाधीष्व इत्येवायमधीत इत्यादि। लुनीत लुनीतात्य व यूयं लुनाथ। लुनी हि लुनीहीत्य व यूयं लुनीथ। अधी ष्व अधी ष्व इत्येवायूयमधीध्वे। अधीष्व
। धी ष्व त्येव यूयमधीध्वे। यथा विधीति किं। लुनी हि लुनी हीत्य वायं लुनाति। छिनत्ति। त्वयात वेति धमताः संबंधे माप्नुत्॥४८ प्रचये न वा सामान्यार्थस्य॥ धमप्रधानेस
मुच्चये गम्ये सामान्यार्थस्य धमताः संबंधे सति धमतः परौ हि स्वौत धामो वत द्धुष्म दिवा स्यातां। ब्रीहीनू व प लुनी हि लुनी हि इत्य व यत तो। यत्य त वा। पक्षे। ब्री
हीनू व प तिलुनाति। लुनाति इत्य वयत तो। यत्य त वा। सूत्रमधीष्व निर्युक्ति मधीष्व साष्यमधीष्वे त्य वाधीत। प्रच्छ त वा। पक्षे सूत्रमधीत। निर्युक्तिमधी
त साष्यमधीत इत्ये वाधीत। पच्छत वा। ब्रीहीनू व पत लुनीत लुनीत त्ये व यत ध्वे। ब्रीहीनू व प लुनी हि इत्यवये ध्वे। पक्षे ब्रीहीनू व प लुनी ×लुनीही×
थ लुनी थे त्येवयत ध्वे। सूत्रमधीध्वे। निर्युक्तिमधीध्वे। साष्यमधीध्वं इत्यवाधी ध्वे। सूत्रमधीष्व। निर्युक्ति मधीष्व। साष्यमधीष्व इत्येवाधीध्वे। पक्षे। सूत्र
मधीध्वे। निर्युक्तिमधीध्वे। साष्यमधीध्वे इत्येवाधीध्वे। सामान्यार्थस्येति किं। ब्रीहीनू व प लुनी हि लुनी हि इत्यवपति लुनाति पुनाति तिमासूत्र॥४३ निषधेलं
खल्वोः क्त्वा। निषेधार्थयोरलंखल्वोरुपपदयोर्धातोः क्त्वा वा स्यात्। अलं कृत्वा। खलु कृत्वा। पक्षे अलं रुदितेन॥४४ परावरे। परत्र अवरत्र गम्ये क्त्वा वा स्या
त्। अतिक्रम्य नदीं गिरिः। अप्राप्य नदीं गिरिः। नद्यतिक्रमेण गिरिः। नद्यप्राप्त्या गिरिः॥४५ निमील्यादि मेङ स्तुल्यकर्तृके। तुल्यो धात्वर्थान्तरेण कर्त्ता यस्य तद्वृत्तेर्नि
मील्यादिभ्यो मेङश्च धातोः संबंधे क्त्वा वा स्यात्। अक्षिणी निमील्य हसति। मुखं व्यादाय स्वपिति। अपमित्य याचते। पक्षे। अपमातुं याचते। तुल्यकर्तृक इति किं। चैत्रस्या
क्षिनिमीलने मैत्रो हसति॥४६ प्राक्काले। परकालेन धात्वर्थेन तुल्यकर्तृकेऽप्राक्काले धर्त्तमाना द्धातोः संबंधे क्त्वा वा स्यात्। आसित्वा भुंक्ते। आस्यते भोक्तुं। प्रा
क्काल इति किं। भुज्यते पायते चा॥४७ खणम्वा ... ॥ आभीक्ष्ण्ये परकालेन तुल्यकर्तृके प्राक्काले धर्त्तमानाद्धातोः संबंधे खणम् क्त्वा वस्यात्। भोजंभोजं याति। भु ६९

॥आभीक्ष्ण्ये द्विरिति॥ ×भुक्त्वा×

क्त्वा भुक्त्वा याति॥४८ पूर्वाग्रे प्रथमे। एषूपपदेषु परकालेन तुल्यकर्तृके प्राक्काले धर्त्तमानाद्धातोः संबंधे खणम्‌ स्यात्। पूर्वं लाभं याति। पूर्वं भुक्त्वा याति। ए
वमग्रे भोजं। अग्रे भुक्त्वा। प्रथमं भोजं। प्रथमं भुक्त्वा। पूर्वं भुज्यमानं नाता याति॥४९ अन्यथैवं कथमित्थमः कृगोऽनर्थकात्। एभ्यः परात्तुल्यकर्तृकार्थात्कृ
गोऽनर्थकाद्धातोः संबंधे खणम् वा स्यात्। अन्यथाकारं। एवंकारं। कथंकारं। इत्थंकारं भुंक्ते। पक्षे अन्यथा कृत्वा। अनर्थकादिति किं। अन्यथा कृत्वा शिरो भुंक्ते
॥५० यथातथादीर्ष्योत्तरे। आभ्यां तुल्यकर्तृकार्थादनर्थकात् कृगो धातोः संबंधे खणम् वा स्यात् ईर्ष्यया प्रष्टुरुत्तरे गम्ये। कथं ते भवान्भोक्ष्यते इति पृष्टोऽसूयया तेवं
त्याह। यथाकारमहं भोक्ष्ये तथाकारमहं भोक्ष्ये किं तवानेन। ईर्ष्योत्तर इति किं। यथा कृत्वाहं भोक्ष्ये तथा द्रक्ष्यसि॥५१ शापे व्याप्यात्। कर्मणः परात्तुल्यक ×परात्×
र्तृकार्थात् कृगो धातोः संबंधे खणम् वा स्यात्। आक्रोशे गम्ये। चोरंकारमाक्रोशति। चापः इति किं। चोरं कृत्वा हंत्ति कथयति॥५२ स्वाद्वर्थाददीर्घात्। स्वाद्व
र्थादर्दीर्घात् व्याप्यार्थात् परस्मात्तुल्यकर्तृकार्थात् कृगो धातोः संबंधे खणम् वा स्यात्। स्वादुंकारं भुंक्ते। संपन्नकारं भुंक्ते। पक्षे। स्वादुं कृत्वा। अदीर्घा
॥स्वादुंकारमिति॥ दिति किं। स्वाद्वीं कृत्वा यवागूं भुंक्ते॥५३ विदृग्भ्यः कार्त्स्न्ये णम्। कार्त्स्न्ये वृत्ताद्व्याप्यात्परस्मात्तुल्यकर्तृके प्राक्काले धर्त्तमानेभ्यो विदिदृशो
र्दृशेश्च धातोः संबंधे णम् वा स्यात्। अतिथिं वेदं भोजयति। कार्त्स्न्य इति किं। अतिथिं विदित्वा भोजयति॥५४ यावतो विंदजीवः ×तु×
॥ कार्त्स्न्ये वृत्ताद्व्याप्याद्यावतः परस्माद्भ्यां तुल्यकर्तृकाभ्यां विंदतिजीविभ्यां धातोः संबंधे णम् वा स्यात्। यावद्वेदं भुंक्ते। यावज्जीवमधीते॥५५ चर्मोदरात्पूरेः। आभ्यां
व्याप्याभ्यां परात्तुल्यकर्तृकार्थात्पूरयतेर्धातोः संबंधे णम् वा स्यात्। चर्मपूरमास्ते। उदरपूरं शेते॥५६ वृष्टिमाने ऊलुक्चास्य वा। व्याप्यात्परात्पूरयतेर्धातोः संबंधे णम् वा
स्यात्। पूरयतेरूलो लुक् वा। समुदायेन चेद्वृष्टियत्ता गम्यते। गोष्पदप्रं। गोष्पदपूरं वृष्टो मेघः॥५७ चेलार्थात्क्नोपेः। चेलार्थाद्व्याप्यात्परात् क्नोपयतेस्तुल्यक ×वा× ×तु×
र्तृकार्थाद्वृष्टिमाने गम्ये धातोः संबंधे णम् वा स्यात्। चेलक्नोपं वृष्टो मेघः॥५८ गात्रपुरुषात्स्नः। आभ्यां व्याप्याभ्यां परात्तुल्यकर्तृकार्थात्स्नातेर्वृष्टिमाने गम्ये धातोः
संबंधे णम् वा स्यात्। गात्रस्नायं वृष्टः। पुरुषस्नायं वृष्टः॥५९ शुष्कचूर्णरूक्षात्पिषस्तस्यैव। एभ्यो व्याप्येभ्यः परात्तुल्यकर्तृकार्थात् पिषः संबंधे णम् वा स्यात्तस्यैव धातोः ... शुष्कपेषं
पिनष्टि। एवं चूर्णपेषं। रूक्षपेषं॥६० कृग्ग्रहोऽकृतजीवात्। आभ्यां परात्तुल्यकर्तृकार्थात् यथासंख्यं कृगो ग्रहश्च तस्यैव संबंधे णम् वा स्यात्। ...कारं करोति। ×ग्र×

*चुप्यति पेषयति वा*ऽक्षीं

वयाद्रं गृह्णाति॥७०निमूलसमूलयोः कषः॥ निमूलाद्युपपदात्कषेः स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। निमूलकाषं कषति। निमूलस्य का... सम
समूलात्। समूलाद्युपपदात्परात्कषः स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। समूलघातं हंति। समूलकाषं कषति॥७२करणे हनः॥ करणाद्युपपदात् हंते
स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। पाणिघातं कुड्यमाहंति॥७३॥ स्नेहने पिषः॥ स्नेहनवाच्युपपदान् स्नेहनार्थकरणाद्युपपदात् पिषः स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। पिष
क्षतेः × श्नातस्य वसंबंधेण मुल् स्यात्। उदपेषं पिनष्टि। एवं तैलपेषं पिनष्टि॥७४ हस्ते वर्त्तिग्रहोः॥ हस्तार्थाद्युपपदात् करणवाचिन *पिनष्टि*
परस्य परस्य स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। हस्तग्राहं गृह्णाति। एवं करग्राहं। हस्तवर्त्तं वर्त्तयति॥७५बंधे नाम्नि॥ बंधिः प्रकृतिर्नाम विशेषणं च बंधेर्बंधनस्य यन्नाम *पाणिवर्त्तं वर्त्त*
संज्ञा तद्विषयात्करणाद्युपपदाद्बंधेः स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। क्रौंचबंधं बद्धः ॥७६आधारात्। आधाराद्युपपदाद्बंधेः स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। चारकबंधं *त*×३५
यराट× बद्धः॥७७ कर्त्तोर्जीवपुरुषयोर्नशिवहोः॥ आद्योः कर्त्रोरुपपदयोः संख्येन नशे वहेश्च स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। जीवनाशं नश्यति। पुरुषवाहं वह
ति। कर्त्तोरिति किं। जीवेन नश्यति॥७८ऊर्ध्वे शुषपूरोः॥ कर्त्तरि ऊर्ध्वे उप... रात् पूरः शुषश्च स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। ऊर्ध्वपूरं पूर्यते। ऊर्ध्वशो
षं शुष्यति॥७९उपमाने कर्मणि च॥ उपमाने कर्त्तरि कर्मणि च उपपदे परात्ताभ्यां स्यादेव संबंधेण मुल् स्यात्। सुवर्णनिधायं निहितः। काकनाशं नष्टः॥८०उपात्कि
रो लवने॥ उपपूर्वात्किरतेर्लवनार्थस्य धातोः संबंधेण मुल् स्यात्। उपस्कारं मद्रकाः लुनंति। लवने इति किं। उपकीर्यति॥८१ दंशस्तृतीयया॥ तृतीयांत
न योगे तुल्यकर्तृकार्थाद् उपपूर्वात् दंशेः धातोः संबंधेण मुल् स्यात्। मूलकेनोपदंशं। मूलकोपदंशं। मूलकेनोप
दंशं भुंक्ते॥८२ हिंसार्थादेकाप्यात्॥ हिंसार्थाद्धातोर्धर्मवतः तृतीयांतेन योगे ... तुल्यकर्तृकार्थात् तृतीयांतेन योगे णमुल् स्यात्। दंडेनोपघातं। दंडोपघातं। दंडेनोप
हत्य वा गाः सादयति। एकाप्यादिति किं। दंडेन हत्वा चौरं गोपालको गाः खदयति॥८३उपपीडरुधकर्षः सप्तम्यां॥ तत्पूर्वतृतीययायुक्तात् सप्तमीतत्सप्तमीतद्
तेन योगे उपपूर्वे स्या... तुल्यकर्तृकार्थेभ्यो धातोः संबंधेण मुल् स्यात्। पार्श्वयोरुपपीडं पार्श्वोपपीडं शेते। पार्श्वाभ्यामुपपीडं पार्श्वोपपीडं शेते। व्रजे
नोपरोधं व्रजोपरोधं। व्रजेनोपरोधं व्रजापरोधं गाः स्थापयति। पाणिनोपकर्षं पाण्युपकर्षं। पाणावुपकर्षं पाण्युपकर्षं धानाः गृह्णाति॥८४ प्रमाणसमासत्त्योः ७६

आयामे मानेप्रमाणे समासत्तिः संनिकर्षः संनिकर्षे तयोर्गम्ययोः तृतीयांतेन सप्तम्यंतेन च योगे तुल्यकर्तृकार्थाद्धातोः संबंधेण मुल् स्यात्।
द्व्यंगुलेनोत्कर्षं। द्व्यंगुलोत्कर्षं। द्व्यंगुले उत्कर्षं द्व्यंगुलोत्कर्षं। गंडिकाश्छिनत्ति। केशग्राहं। केशैर्ग्राहं। केशग्राहं केशेषु ग्राहं युध्यंते। पक्षे। द्व्यंगुल
नोत्कृष्य गंडिकाश्छिनत्ति॥७५ पंचम्या त्वरायां॥ त्वरायां गम्यायां पंचम्यंतेन योगे तुल्यकर्तृकार्थाद्धातोः संबंधेण मुल् स्यात्। शय्याया उत्थायं। शय्योत्था
बा यं धावति। पक्षे। शय्याया उत्थाय धावति। त्वराया मिति किं। आसनादुत्थाय याति॥७६ द्वितीयया॥ द्वितीयांतेन योगे त्वरायां गम्यायां तुल्यकर्तृकार्थाद्धातोः सं
बंधेण मुल् स्यात्। लोष्टान् ग्राहं लोष्टग्राहं। लोष्टान् गृहीत्वा युध्यंते॥७७स्वांगे ध्रुवेण॥ यस्मिंश्चांगे छिन्ने न म्रियते तदध्रुवं। तेन स्वांगेन द्वि
तीयांतेन योगे तुल्यकर्तृकार्थाद्धातोः संबंधेण मुल् स्यात्। अक्षिनिकाणं। ब्रू... विक्षेपं। तु यो विक्षिप्य वा जल्पति। स्वांगे नेति किं। कफमुन्मूल्य जल्पति। अध्रु
वेणेति किं। शिरउत्क्षिप्य वक्ति॥७८परिक्लेश्येन॥ परिक्लेश्येन स्वांगेन द्वितीयांतेन योगे तुल्यकर्तृकार्थाद्धातोः संबंधेण वा स्यात्। उरः प्रतिपेषं *स*×
युध्यंते। उरः प्रतिपेषं। उरांसि प्रतिपिष्य वा युध्यंते॥७९विशिपतिपदिस्कंदां व्याप्यमानासेव्यमानयोः॥ द्वितीयांतेन योगे तुल्यकर्तृकार्थाद्विशपादि
गमयो× व्याप्तौ व्याप्यमानत्वे संबंधेण मुल् स्यात्। गेहं गेहमनुप्रवेशं गेहानुप्रवेशं। वेशमास्ते। गेहमनुप्रवेशमनुप्रवेशं। गेहानुप्रवेशमास्ते। गेहं गेह
मनुप्रपातं। गेहानुप्रपातमास्ते। गेहमनुप्रपातमनुप्रपातं। गेहानुप्रपातमास्ते। गेहं गेहमनुप्रपादं। गेहानुप्रपादमास्ते। गेहमनुप्रपादमनु
मवस्कंद× प्रपादं। गेहानुप्रपादमास्ते। गेहं गेहमवस्कंदं। गेहावस्कंदमास्ते। गेहमवस्कंदं गेहावस्कंदमास्ते। पक्षे। गेहं गेहमनुप्रविश्यास्ते। गेहमनुप्रविश्या
नुप्रविश्यास्ते। इत्यादि॥८०कालेन तृष्यस्वः क्रियांतरे॥ क्रियाव्यवधायकार्थात् त्रृष्यस्वः

द्वितीयांते न कालार्थेन योगे धातोः संबंधेण मुल् स्यात्
नु। द्व्यहं तर्षं द्व्यहतर्षं गावः पिबंति। द्व्यहमत्यासं द्व्यहात्यासं गावः पिबंति। क्रियांतर इति किं। अहरत्यस्य इषून् गतः॥८२नाम्न्यादिशि ... नामग्राहं नाम्ना द्वितीयां
तेन योगे तुल्यकर्तृकार्थात् यदा दिशिग्रहणतोः संबंधेण मुल् स्यात्। नामान्यादेशं नामादेशं आह्वयति। नामान्यादेशं नामादेशं दत्ते। प्रके... दत्ते॥८३
अगो अव्ययेनानिष्टोक्तौ कृञः णमुल्॥ अव्ययेन योगे तुल्यकर्तृकार्थात् कृञो निष्टोक्तौ गम्यायां अतो संबंधेणामुल् स्यात्। ब्राह्मण... किं

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

नर्हि दृषत्तनी त्वेः शुद्धानी त्वेः कृत्या नीत्वेः कारं कषयसि। उच्चै [illegible] प्रियमाख्येयं। आनिष्टे [illegible] मिति किं। उच्चैः कृत्वाचष्टे। ब्राह्मणपुत्र [illegible] । अव्य

येनेति किं। ब्राह्मणपुत्रस्ते नातः। किं तर्हि दृषत्तनं देकृत्वाक [illegible] षयसि॥ तिर्यच्यापवर्गे॥ क्रियासमाप्तौ गम्यायां तिर्यचाव्ययेन योगे [illegible] कृल्पकत्वे का घञ्

गोध्मता। संबंधे कृाणामोस्यानां। तिर्यक्कृत्य। तिर्यक्कारमास्ते। अपवर्ग इति किं। तिर्यक्कृत्वा काष्ठं गतः॥ स्वांगे तस्युः पर्व नाना विनाध्यर्थे न तु वस्य। तसंतात्

स्वांगेन प्रर्थ वृत्तिस्तिर्नाना विनास्यां धनर्थ प्रत्ययांतेश्च योगे कृल्पकत्वेकार्थानुत्व। कृगृहे धनाते। संबंधे कृाणामोस्यानां। मुखतः कृत्वा। मुखतो भूत्वा। मुखतो भूय मुखतः

नायमास्ते। नानाकृत्वा नानाभूय नानाभावं गतः॥ विनाकृत्वा विनाभूय विनाभावं गतः॥ [illegible] एवं पार्श्वतः कृत्वा पार्श्वतः कृत्य पार्श्वतः कारं [illegible]

रं शाते इत्यादि। अर्थ इति किं। नाना कृत्वा समद्यात् भुंक्ते॥ तूष्णीमा॥ तूष्णी [illegible] मियोगे कृल्पकत्वेकार्थानुवेऽक्षाता। संबंधे कृाणामोस्यानां। तूष्णीं कृत्वा

ष्णीं भूय तूष्णीं भावमास्ते॥ आनुलोम्येऽन्वचा॥ अन्वचाव्ययेन योगे कृ [illegible] ल्पकत्वेकार्थानु [illegible] आनुलो [illegible] संबंधे कृाणामोस्यानां। अन्वग्

भूत्वा। अन्वग्भूय अन्वग्भावमास्ते। आनुलोम्य इति किं। अन्वग् [illegible] भूत्वेत्यर्थः॥ कृगोऽर्थे कर्मणः सप्तमी। हस्ते कृत्य

नादुपपादे कृल्पकत्वेकार्थे कर्मदृताद्धातोः सप्तमी स्यात्। कृत्वायेति। हस्ता [illegible] ति। हस्तार्थं [illegible] याति। कर्मण इति किं। हस्तेन करोति॥ [illegible]

धर्षज्ञा [illegible] समर्थार्थे [illegible] तुषुसमर्थार्थे [illegible] पादपुकर्मसूता हाता [illegible] स्यात्। [illegible] ति। पार

यतीवासो [illegible] एवं [illegible] जानाति। आरचते। आ [illegible] लसता। पश्यति। अर्हति। ग्लायति। [illegible] समर्थ [illegible] तिलो [illegible] ॥ इत्याचार्यश्रीहेमचंद्र

विरचितायां सिद्धहेमचंद्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनलघुवृत्तौ [illegible] पादः समाप्तः॥ ॥ शुभं भवतु॥ लेखकपाठयोः॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] नेक [illegible] वधारसे

नः। [illegible] सिद्धपतेः कृपाणाः इति रमामं [illegible] आरूढप्रबलप्रतापदहनः संग्रामधारस्थिरा। पीत्वा [illegible] वयोषिद [illegible] हेतायमेधि [illegible]

[illegible] २५

BHAU DAJI

प्र. २